

श्रीकृष्णाय नमः

शृङ्गाररसमण्डनम्

(रससर्वस्वम्, दानलीला, उल्लासश्च ।)

गुर्जरानुवादसमेतम् ।

द्वैत फ़ंड वरकवी श्रेष्ठ.

संशोधकः प्रकाशकश्च

मूलचन्द्र तुलसीदास तेलीवाला.

वी. ए, एल्, एच्. बी, वकील हीरकोट.

भाषान्तरकर्तृ

भद्रशंकर जयशंकर शास्त्री.

मुम्बई.

प्रीतिप्रकाश ४४७.

मूल्यम्. सार्धरुप्यकद्वयम् ।

प्रकाशितपुस्तकानि ।

	रु. आ.
१. सेवाफलम्, द्वादशविवृतिसमेतम्	१- ०-०
२. निरोधलक्षणम्, पञ्चविवृतिसमेतम्, गुर्जरानुवादसमेतञ्च	१- ०-०
३. संन्यासनिर्णय, अष्टविवृतिसमेत, गुर्जरानुवादसमेतञ्च	१- ०-०
४. तैत्तिरीयोपनिषद्भाष्यम्, श्रीजयगोपालमहकृतम्...	
५. श्रीपुरषोत्तमनामसहस्रम्, श्रीनामचन्द्रिकायुतम्...	०-१०-०
६. श्रीशृंगाररसमण्डनम्, श्रीमद्विठ्ठलेश्वरप्रकटितम्...	२- ८-०

7. Discuss how far Śankaracharya truly represents the view of the author of the Brahma-Sūtras (Zala Vedant Prize Essay) 1- 0- 0

- प्रापणस्थानम्-१. उत्सवलाल रामकृष्ण पंड्या. पंड्यापोळ, जाणंद.
 २. बलदेवदास कृष्णदास धीर्तनीया, सुरतवाला श्रीगिरिधर-
 लालजीनुं मंदिर, वीजो भोईवाटो-भूलेखर, मुंबई.
 ३. मोहनलाल लल्लुभाई झाह, मंत्री, पुष्टिमागीय पुस्तकालय.
 नदीयाद.

प्रशिक्षण कक्षासभ देखायमे शुभताची प्रिथिं प्रेसभां छाप्पु.
 ६८, सासुन जिल्डिग, मुंबई.

નિવેદન.

નડિયાદના વૈષ્ણવ બાલુભાઈ ઇગનલાલે વિલ કરીને પોતાની મીલકત સૌકિક ક્રિયા કર્યા પછી જે અવશિષ્ટ રહે, તેના વિનિયોગ સાંપ્રદાયિક સાહિત્યના ઉદ્ધારાર્થ કરવાને જણાવેલું, અને પોતાના વહીવટદારોને તેવું અવશિષ્ટ દ્રવ્ય ધીરજલાલ વ્રજદાસ સાંકલીયા તથા મને તદ્દર્થ સોંપવાને જણાવેલું. નડિયાદના વૈષ્ણવો ત્રિભુવનદાસ પીતાંબરદાસ, કૃષ્ણદાસ મગનલાલ વગેરે જેમને બાલુભાઈએ પોતાના પરલોકવાસ પછી પોતાની મિલકતના વહીવટદાર નીમેલા, તેમણે આ વાર્તા અમને જણાવી. સદ્ગત બાલુભાઈની તેવી શુભેચ્છાનુસાર તેના જ દ્રવ્યમાંથી આ ફલાત્મક શૃંગારરસમંડળ ગ્રન્થ પ્રકટ કર્યો છે. સ્તંભતીર્થનિવાસી શાસ્ત્રી ભદ્રશંકર જયશંકરે ઘણા ઉત્સાહ અને ત્વરાથી એતું પદ્યમાં-સમશ્લોકીમાં ગુર્જર ભાષાન્તર કર્યું છે. આથી સંસ્કૃતજ્ઞ અને તદનલિપિ સર્વ પ્રેક્ષાવાન્ વૈષ્ણવો આ ગ્રન્થનો આદરથી લાભ લઈ શકશે.

આ ગ્રન્થના મુદ્રણમાં પુસ્તકાદિતું સાહાય્ય કરનારાનો ઉપકાર સર્વથા અવિસ્મરણીય છે. પંડિત ગદ્દલાલાની સંસ્થા તરફથી બહુ સારો સંગ્રહ પ્રાપ્ત થયો છે; વૈષ્ણવો આ સંસ્થાના આ વિભાગને અવશ્ય સાહાય્ય કરીને એની ઉપયોગિતામાં વધારો કરશે એમ આશા છે. રા. રા. તનસુખરામ મન:સુખરામ ત્રિપાઠી, નટવરલાલ ઇચ્છારામ દેશાઈ, મનમોહનદાસ દલપતરામ દલાલ, ઉત્સવલાલ રામકૃષ્ણ પંજા, શાસ્ત્રી અવલરામ ભૂષરજી, બાઈ કેસરબાઈ, વૈષ્ણવ-પરિષદના સેક્રેટરી વાડીલાલ, વૈષ્ણવ ગિરિધરદાસ આદિનું સાહાય્ય મુક્ત કંઠે સ્વીકારીએ છીએ.

અરમનિમત્ર ધીરજલાલ સાંકલીયાની સંમતિ અને સાહાય્ય સર્વત્ર અનુસ્મૃત છે.

મુંબઈ. તા. ૫-૧૨-૧૮ }
માર્ગશીર્ષ દ્વિતીયા. ૧૯૭૫ }

લિ. મૂલચંદ્ર તેલીવાલા.

रसो वै सः ।

भाँवरङ्कुरितं महीमृगदशामाकल्पमासिञ्चितम् ।

प्रेम्णा कन्दलितं मनोरथमयैः शारदाशतैः सम्भृतम् ॥

लौल्यैः पङ्कितं मुदा कुसुमितं श्रयाशया पुष्पितम् ।

लीलाभिः फलितं भजे व्रजवनीश्टद्वारकल्पद्रुमम् ॥ १ ॥

श्रीमत्प्रभुचरणाः ।

ग्रन्थसंग्रहपरिचय.

रससर्वस्व.

अ. रससर्वस्व अथवा व्रतचर्यानुं मुद्रण्य अत्र प्रथम थयलुं छे. रससर्वस्व नुं मुद्रण्य नीये जण्णुवेकी प्रतिष्ठाये आधारे थयलुं छे.

१. पंडित गदूलालाना संग्रहमांथी प्राप्त थयलुं, प्राचीन, तथा शुद्ध. आ पुस्तकमां डेटलेक स्थले जेवा सुधारा वधारा करेला जेवामां आवे छे, डे जेना उपरथी जेम अनुमान करी शकथ डे उक्त पुस्तक श्रीमत्प्रभुचरणना स्वदस्ताक्षरथी क्वचित् शोधयलुं पणु होय. उक्त पुस्तक संवत् १६४० भार्गशीर्ष शुक्ल नवमीने दिवसे लभायलुं छे; अने तेना उपर 'हरिदास भवासनुं पुस्तक' जेम पणु लपेलुं छे. आ ग्रन्थनुं प्रथम पत्र नथी. अन्तिम पत्र रससर्वस्वने अदले दानलीलानुं छे. आ पुस्तक अहु सुन्दर अक्षरे लभायलुं छे. २. परम लगवदीय अवलराम लूधरज शास्त्री तरुथी प्राप्त थयलुं छे. आ पुस्तक पणु प्राचीन छे, तथा शुद्ध छे. संवत् १६६४ ना आश्विन मासमां कार्ति कृष्णदासना पठनार्थ लभायलुं छे. आ पुस्तक ग्वाल नगरठ्ठांमां हनुं. त्याथी संवत् १८५६ मां कार्तिक गोस्वामीने जे पुस्तक भेटमां भणेलुं. आ पुस्तकमां डेटलेक स्थले अक्षरे उडी गया छे. ३. गुजराती प्रेसना संग्रहमांथी रा. नटवरलाल धन्धाराम देशाभजे आपेलुं. आ पुस्तक पणु प्रायः शुद्ध तथा प्राचीन छे. ४. परम लगवदीय मनमोहनदास दलाल जी. जे. जेमनुं छे. जेमज्जे पौताने हाथे लपेलुं छे. ५. नूतन तथा अशुद्ध. ६. उकन कालेजनुं, पंडित. ७. श्रीगोकुलोत्सवज्जुत व्रतचर्याटीका, श्रीवेणुव-परिषत्संग्रहनी, नूतन, वुडित. ८. श्रीगोकुलोत्सवज्जुत व्रतचर्याटीका अवलराम-शास्त्रीनुं, नूतन, वुडित.

दानलीला.

अ. दानलीलानुं मुद्रण्य नीये जण्णुवेला पुस्तकाना आधारे थयुं छे.

१. उकन कालेजमांनो सरकारी संग्रहमांथी प्राप्त, भंगलभट्टे लपेलुं, शुद्ध, प्राचीन, जेमां डेटलेक स्थले सुंदर टिप्पण्य करेलुं छे. आ पुस्तकमां सर्व श्लोकानो पदच्छेद करेला छे. २. अष्टीलक्ष्मी पुस्तकालयस्थ शास्त्री लाम्बिवालना संग्रहमांनुं, रा. तनसुभरामलार्थ द्वारा प्राप्त, शुद्ध, प्राचीन. ३. तनुसुभरामलार्थनुं, पंडित. ४. गुजरातीप्रेसनुं, शुद्ध, प्राचीन. ५. पं. गदूलालाना

સમૃદ્ધમાર્થી પ્રાપ્ત થયેલું, પ્રાપ્ત શુદ્ધ, પ્રાચીન ૬. ઉત્સવલાલ રામકૃષ્ણ પંચાનું, પ્રાચીન, પ્રાપ્ત શુદ્ધ ૭ મનમોહનદાસ માસ્તરનું, નૂતન, શ્રીગોકુલોત્સવશુક્રતીકાસહિત મનમોહનદાસભાઈનું સ્વહસ્તે લિખિત.

હજાસ.

ક. વગસ અન્ય નીચે જણાવેલા પુસ્તકોના આધારે મુદ્રિત થયો છે.

૧. તનમુખરામભાઈનું, શુદ્ધ, પ્રાચીન ૨ ગુજરાતીપ્રેસનું, શુદ્ધ પ્રાચીન.
૩. ગુજરાતીપ્રેસનું અશુદ્ધ, પ્રાચીન ૪. ડક્કન કોલેજનું પ્રાપ્ત શુદ્ધ, પ્રાચીન.
- ૫ મનમોહનદાસ માસ્તરનું, નૂતન ૬. ૫ ગદુલાલાનું, પ્રાચીન, ત્રુટિત.
- ૭ ભગવદીય શ્રીનાથદ્વારસ્થ કેસરભાઈનું, અવલરામશાસ્ત્રીદ્વારા પ્રાપ્ત, નૂતન, પ્રાપ્ત શુદ્ધ. ૮ વૈષ્ણવ ત્રિવિધરદાસનું પાછળથી મળેલું

અન્યકૃત્પરિચય.

આ અન્યના દ્રશ્ય શ્રીમદ્દનભાષ્યાર્થજ્ઞના દ્વિતીય કુમાર શ્રીમદ્વિદ્યેશ્વર છે એઓશ્રી સપ્રદાયમાં શ્રીમત્પ્રભુચરણ એ નામથી પ્રસિદ્ધ છે. શ્રીમદ્વિદ્યેશ્વરનું પ્રાકટ્ય સવત્ ૧૫૭૨ ના માર્ગશીર્ષ કૃષ્ણ નવમીને વાર શુક્રને દિવસે થયું હતું જે સમયે શ્રીમદાચાર્યચરણ નિત્ય લીલામાં પધાર્યા, તે સમયે શ્રીમત્પ્રભુચરણનું વય માત્ર ૧૫ વર્ષનું હતું, પરંતુ શ્રીમદાચાર્યજ્ઞના અંતરગ સેવક શ્રીમદ્દામોદરદાસ ભૂતલ ઉપર વિરાજતા હતા તેઓની પાસેથી શ્રીમત્પ્રભુચરણે સાંપ્રદાયિક મર્મ સમત્યા એમ કેટલીક ગાથાઓમા પ્રસિદ્ધ છે. શ્રીમત્પ્રભુચરણે શ્રીમદાચાર્યજ્ઞ પછી સપ્રાચ્યને બહુ પ્રસાર કર્યો, અને અનેક રાજાઓ એમના સેવક થયા એઓશ્રીનું નામ 'બનેકલિતિવત્રેણિપૂર્વાસત્પદામ્બુજ' એજ આશયને સ્પષ્ટ કરે છે સમ્રાટ અકબરના દરબારમાંના રાજા ટોડરમલ્લ, રાજા વીરવર (બીરમન), રાયપુરવોત્તમ વગેરે એઓશ્રીના કૃપાપાત્ર હતા સ્વપિતૃચરણે પ્રકટ કરેલા અલ્પવાદ અને ભક્તિમાર્ગનું સરસ મડન આપે વિદ્વન્મહન નામક સ્વાત્ત અન્યમા કરેલું છે તેમ વ્યાસસૂત્રના અંતિમ દોઢ અધ્યાયનું ભાષ્ય પણ આપ-શ્રીએજ સ્વપિતૃચરણના દર્શિગિન્દુથી ચોળ્યુ છે દશમસ્કન્ધના શ્રીસુબોધિનીજીનું મર્મ પ્રકટ કરવાને આપશ્રીએ શ્રીટિરપણીજી પ્રકટ કર્યો છે. ભગવત્લીલાનું ગાનકીર્તન કરવાને અને નિજ ગીતસંગીતસાગરત્વને શ્રીમદ્દરસેશ પ્રભુમા વિનિયોગ દ્વારા સમર્પણ કરીને સફલ કરવાને આપશ્રીએ મૃગારરસમહનનું પ્રાકટ્ય કર્યું છે, અને તેમા જાણવત્પ્રીત્કારું જેવું દર્શન આપશ્રીને થયું તેનું સુદર વર્ણન કર્યું છે. આપશ્રીનું વિશેષ ચરિત્ર સાંપ્રદાયિક વાનાંઓ વગેરેમા પ્રસિદ્ધ છે.

આપશ્રી સવત્ ૧૬૪૨ ના પૌષ કૃષ્ણ ૭મીએ નિત્ય ભગવત્લીલામા પધાર્યાં. આપશ્રીનું સૈવ્ય સ્વરૂપ શ્રીનવનીતપ્રિયજી હાલમા શ્રીનાથદ્વારમા વિરાજે છે આપશ્રીની વિજ્ઞપ્તિઓ ખાસ કરીને ભગવદ્દિરઠકનેશાનદનું શુદ્ધ પ્રતિબિંબ છે

વ્રત્યપરિચય.

શુગારરસમડનના ત્રણ વિભાગ છે ૧ વ્રતચર્ચા, વા, રસસર્વસ્વ, ૨ દાનલીલા, અને ૩. ઉલ્લાસ આ ત્રણે વિભાગ સ્વતન્ત્ર રીતે શુગાર-રસમડન એ અભિધાનથી પણ પ્રસિદ્ધ છે ક્રમના સાબધમાં કાંઈકે સદેહ છે અત્ર સુદ્રણ્યમાં જે ક્રમ અમે સ્વીકાર્યો છે, તે ક્રમ અધિકારાનુસાર છે પ્રથમ રસસર્વસ્વમાં ઋષિરૂપા ગોપીજનોએ કરેલુ કાત્યાયનીવત, તેનું સાધન તથા ફલ-એનું વર્ણન છે, દ્વિતીય દાનલીલામા શ્રુતિરૂપા શ્રીચન્દ્રાવલી આદિ ગોપીજનો અને શ્રીરસેશ પ્રભુના પરસ્પર વિલાસનું વર્ણન છે, અને તૃતીય ઉલ્લાસમા નિત્યસિદ્ધા શ્રીરાધાના પ્રભુસદ્ધ વિલાસનું નિરૂપણ છે તૃતીય ઉલ્લાસમા દશ ઉલ્લાસ હોવાથી અત્ર તેનું દશોલ્લાસ એ નામ ધર્યું છે દાનલીલામા 'રાધાચન્દ્રાવલીગોપીદાસીકથિતમદ્વગુતમ્ । સમ્પૂર્ણમભવત્ કુજે શત્તારણ મળ્લનમ્' શ્લોક ૨૦૮મા સૂચિત ક્રમે પ્રથમ ઉલ્લાસ, પછી દાનલીલા અને અંતે રસસર્વસ્વ ટીકાકાર શ્રીગોકુલોત્સવજીએ આ જ ક્રમથી એ ત્રણે વિભાગ ઉપર ટીકા કરેલી દિશે છે ઉલ્લાસને અન્તે શ્રીમત્પ્રભુચરણ શ્રીવિકૃલેશ્વર શ્રીમદ્દામોદરદાસજી તથા શ્રીહરિવશજીનું સાહાય્ય સ્વીકારે છે, તથા મુખ્ય પ્રચારક શ્રીરામદાસજીનું પણ સ્મરણ કરે છે, જ્યારે અન્તિમ દ્વયમા અન્યનું સ્મરણ નથી, સાપ્રદાયિક ગાયાનો વિચાર કરતા શ્રીવિકૃલેશ્વરને લીલાના આ સાક્ષાદ્ અનુભવમા શ્રીમદ્દામોદરદાસજી સહાયક યાય એ અનુચિત નથીજ ઉલ્લાસ (દરોલ્લાસ) વાચતા આપણને શ્રીજયદેવના શ્રીગીતગોવિન્દનું વારવાર સ્મરણ યાય છે, તેવું સ્મરણ દાનલીલા તથા રસસર્વસ્વમા થતું નથી આ ઉપરથી એમ અનુમાન થાય છે કે સમયના પ્રમાણમાં ઉલ્લાસનું પ્રાકટ્ય સર્વમા પ્રથમ છે તેના પછી દાનલીલાનું, અને અન્તમા વ્રતચર્ચા વા રસસર્વસ્વનું

યદ્યપિ આ શુગારરસમડન નિયતિકૃત નિયમથી રહિત છે, પ્રહ્લાની સૃષ્ટિના લૌકિક સૃષ્ટિના, નિયમોથી મર્યાદિત નથી, કેવલ આહ્વાદેકમય આનન્દપ્રદ જ છે છતાં આ કાવ્ય-લૌકિક કાવ્ય નથી ટીકાકાર શ્રીગોકુલોત્સવજી ૨૫૪ શબ્દોમાં જણાવે છે કે વદ્યપિ શુગારરસમડનને કાવ્યમુદ્રા છે, છતાં આ કાંઈ નૂતન કાવ્ય નથી, લૌકિક ચાતુર્યમોથી આનો પ્રાદુર્ભાવ

યથો નથી, પરન્તુ નિલ લીલાસ્થ અન્તરગ લક્ષ્મી-દ પરસ્પર જે ભગવદ્ગુણગાન
નિરન્તર કરે છે, તેનો નિજ અનુભવથી માત્ર અનુવાદ રસિકજનના
મનના પ્રમોદને અર્થે શ્રીમત્પ્રભુચરણ અત્ર કરે છે. અર્થાત્ લીનાસૃષ્ટિમા
નિત્ય પ્રસિદ્ધ એવા આ શૃંગારરસમડનનો આવિષ્કાર શ્રીમત્પ્રભુચરણ તેવા
લાગ્યવાનું મહોદાર રસિકજનના મન તોષને અર્થે કરે છે 'પ્રાર્થયે રસિકા
સ્તૈર પદ્યન્નિવદમહર્નિશમ્ । एतदसानभिदस्तु मादाक्षीदपि वैष्णव ॥ આ શ્લોકની
શ્રીમત્પ્રભુચરણની આજ્ઞાને અનુસરીને દીકકાર આ ત્ર-ચનો અધિકાર તેવા
ભગવદ્ભાવનિષ્ઠ સસારાસમિતરહિત નિષ્કામ રસિક પ્રભુપ્રેમમાં મુગ્ધ લકતોનેજ
નિર્દેશે છે અર્થાત્ દીકકાર શ્રીગોકુલોત્સવજ્ઞના મત પ્રમાણે આ શૃંગાર
રસમડન માત્ર નિત્યનીલાના અનુવાદરૂપ છે ભગવદ્લીલાની નિત્યતા,
પ્રભુના નામગુણલીલાનું નિત્યત્વ પણ સુપ્રસિદ્ધ છે આ પ્રકારનું નિત્યત્વ
શ્રીમદ્વિદ્યુલેશ્વરે સ્વત જ સ્વત્ર-ચ વિદ્ન-મણ્ડનમા અન્તે સિદ્ધ કર્યું છે
ગૌડ સપ્રદાયના વિદ્વાનોને પણ આ સિદ્ધાન્ત અત્યન્ત રચિકર લાગ્યો છે
શૃંગારરસમડન માત્ર ભગવદ્લીલાનો અનુવાદ છે

આ ત્ર-ચનું દ્રશ્યિન્દુ પણ વિચારણીય છે ધર્મમાત્રનું પ્રાકટ્ય
લોકનો નાશ વા વિરમ્ભિત કરાવી, પરલોકનો સખન્ધ વા રમરણ કરાવવાનું
છે પરલોકની સાથે પરમ તત્ત્વની ભાવના પણ સ્થિર થઈ. આવું કાર્ષ પરમ
તત્ત્વ જેને યથારુચિ નામથી લોકો વ્યવહારે છે, તેના નિકટતમ સખન્ધમા
કેમ અવાય એ ધર્મમાત્રનું લક્ષ્ય છે આ જ દષ્ટિચિન્દુથી પિતાપુત્રની ભાવ-
નાથી પ્રભુનું ભજન લોકોએ કરવા માડ્યું, આ પ્રકારના સખન્ધથી ભજનારા
ઓમાં નારદ મુખ્ય છે અનન્ત કષ્ટિ જ્ઞાણનું નિયામક સ્ત્રીતત્ત્વ હોઈ શકે
એ વિચાર આર્થ ત્ર-ચોમાં સ્વીકૃત નથી જ. સુશીમત પણ આ જ કારણથી
અગ્રાણ છે પરન્તુ પ્રભુ કેવલ પ્રેમરૂપ જ છે એ ભાવના છેક ઉપનિષદ્ના
સમયથી ભારતવર્ષમાં પ્રચલિત છે તેતિરીયોપનિષદ્માં જ્ઞારથી 'સો વે સ,
સ હિ एवाय नन्वानदी भवति' એ ઉચ્ચાર થયો, ત્યારથી પરતત્ત્વની રસરૂપતા
સ્વીકારાર્થ, અન્ને નિરુપધિ નિરવધિ આનદની પ્રાપ્તિ પણ એ રસેશની પ્રાપ્તિથી જ
થઈ શકે છે એમ સ્વીકારાયુ છાદોખ્યા 'આત્મતતિ આત્મક્રોડ આત્મચિયુન સ
સ્વરાદ મવતિ, સર્વેષુ લોકેષુ કામચારો મવતિ' એ વાક્યમા જ્ઞાનની પરાકાષ્ટા નથી
દર્શાવી, પરન્તુ ભગવદ્સનિમગ્ન લક્ષ્મીની ઉત્તમોત્તમ દશાનું વર્ણન છે. તેતિરીયમાં
- 'સોદ્યુતે સર્વાન્ કામાન્ સહ વ્રજ્ઞા વિચચિતા' એ વાક્યથી વિવિધરસભોગયતુર
આનદમય પ્રભુની સાથે રમણ કરતા લક્ષ્મી સર્વપ્રકારના કામોપભોગ કરે

છે, એમ વર્ણવ્યું છે અર્થાત્ પરમતત્ત્વ એ કેવલ સચ્ચિદાનંદ એમ સામાન્ય નહિ, પરંતુ કેવલ આનંદપ્રચૂર રસપ્રચૂર છે, અને એની જ ઉપાસનાથી પરમાનંદની પ્રાપ્તિ, સર્વસુખની પ્રાપ્તિ, યાચ છે એમ એ શ્રુતિ સૂચવે છે. એ સર્વ પ્રકારનું સુખ આનંદમય રસેશના નિકટતમ સબ્ધમા આલ્યા વિના થતું અરાક્ય હોવાથી જાનંદોચ શ્રુતિ એ રસેશ પ્રભુને આત્મશુદ્ધિ વર્ણવે છે. મનુષ્યને નિકટતમ આત્મા છે, અને આત્માને નિકટતમ પોતાના આત્મા, પરમાત્મા, એ છે, એ પરમાત્માની જ્યારે પ્રાપ્તિ પોતાને યાચ, ત્યારે એ પોતે આત્મરતિ, આત્મક્રીડ, આત્મમિથુન યાઈ શકે બ્રહ્મના સદૃશ અને ચિદૃશ કરતા પણ કેવલ આનંદાશપર અવલબીને અખિલ પ્રેમમાર્ગ ઉપનિષદ્માથી ઉદ્ભવ્યો છે પ્રભુને પરમતત્ત્વને રસો વૈ સ એમ કહીને એની ત્વરૂપતા નિ સદિગ્ધ રીતે સૂચવી છે

ભરતનાટ્યશાસ્ત્રમા 'શૃગારહાસ્યકલ્પણારોદ્રવીરભયાનકા । વીમત્સાદ્રુતસહાધેભ્યઃ -
 નાચ્ચે ત્તા સ્મતા ' એ શ્લોકમા પણ શૃગારનો પ્રથમ નિદેશ કરીને તેનું પ્રધાનત્વ સૂચવ્યું છે ત્યારપછી 'દ્યામો ભવતિ શૃંગાર' એ વાક્યથી શૃગારસની સ્થામતા સૂચવી છે, અને 'શૃંગારો વિણ્ણુદેવતુ' એ વાક્યમા શૃગારરસના અધિષ્ઠાની દેવતા વિણ્ણુને વર્ણવ્યા છે. આ ઉપરથી એમ સ્પષ્ટ પ્રતીત યાચ છે કે ઉપનિષદ્મા જે પરમતત્ત્વને રસરૂપ કહ્યું છે અને જેની પ્રાપ્તિથી નિરવધિ નિરુપધિ આનંદની પ્રાપ્તિ યાચ છે એમ ઉપદેશ્યુ છે, તે પરમતત્ત્વ રસરૂપ શ્યામ વિણ્ણુ છે. પુરાણુમાત્રને વેદના ઉપબૃહલુ વા અર્થવિસ્તારક કહેવામા આવે છે જે વાત સૂક્ષ્મ રીતે ઉપનિષદ્મા દર્શાવી હોય તે જ વાતને પુરાણુમા સ્પષ્ટ દષ્ટાન્તોથી સુદૃઢ કરી હોય છે રસરૂપ શૃગારરસરૂપ શ્યામ વિણ્ણુની પ્રાપ્તિ એ જ પરમાનંદની, એ જ સકલ મનોરયની, પૂર્તિ કરાવે છે એ જ વાત શ્રીમદ્-ભાગવતના દશમસ્કંધમા શ્રીમદ્ગોપીજનોને યથેલી મેઘસ્થામ જોપવેશ વિણ્ણુની પ્રાપ્તિથી સ્પષ્ટ કહી છે. આ પણ કૃષ્ણને શૃગારરસના અધિષ્ઠાતા વિણ્ણુ, રસાવિષ્ટ, તરીકે વર્ણવ્યા છે, ગોપીજનોને પણ સસારના સર્વ વિષયોનો ત્યાગ કરીને એમને શરણે ગયેલા વર્ણવ્યા છે, અને સર્વ પ્રપચના ત્યાગપૂર્વક પ્રભુને શરણે જવાથી નિરુપધિ નિરવધિ આનંદની પ્રાપ્તિ તેમને થયલી વર્ણવી છે.

આ પ્રકારે પરમતત્ત્વ જે ઉત્તમોત્તમ શૃગારરસના અધિષ્ઠાની દેવતા હોય, અને તેની જ પ્રાપ્તિ એ પરમસુખમા કારણુ હોય, તો તે શૃગારરસરૂપ પરમ તત્ત્વનો આવિભાવ કેમ યાચ ? અતુલ્ય કેમ યાચ ? તેને વસ્તે ભરત, વાત્સ્યા-પુન વગેરે મુનિવરોની પ્રવૃત્તિ છે કામસૂત્રના અધ્યયનનું સાદૃશ્ય ત્યારે જ યાચ

કે જ્યારે એના વિનિયોગ લોકમા નહિ થતા, પ્રેમપુજરૂપ રસેશ પ્રભુમા થાય. કામસૂત્રકાર સ્પષ્ટ રીતે સ્વઅથની અંતે જણાવે છે કે — વિદિત લોકયાત્રાર્થે ન રાગયોન્સ્ય ઇવિધિ । અથ શાકલ્ય તત્ત્વદો મન્નયેવ જિતેન્દ્રિય ॥ અર્થાત્ કામસૂત્રના જ્ઞાનથી જિતેન્દ્રિય થઇને રસાત્મક કૃષ્ણમા શૃગારરસના પ્રેમપુજમા તેનો વિનિયોગ કરવાનો છે ભરતનાટ્યશાસ્ત્ર, સંગીતશાસ્ત્ર, એટલું જ નહિ પણ સર્વ વિદ્યાએના યથાર્થ વિનિયોગ (પૂર્ણ રૂઢ, પૂર્ણ વિકાસ) ત્યારે જ થયેલા કહેવાય કે જ્યારે શૃગારરસરૂપ પ્રેમપુજના પ્રાકટ્યમા તે તે વિદ્યાનું જ્ઞાન ઉપયોગી થાય લોખમા અનાસક્ત અને પ્રભુમા પરમાસક્ત ઋષિઓનું તાત્પર્ય લોકમા ન હોય એ સ્વાભાવિક જ છે શ્રીમદ્વિદ્યેશ્વરચરણ ભરતાદિનાટ્યશાસ્ત્રનો શું ઉદ્દેશ છે તેને વાસ્તે સ્પષ્ટ જણાવે છે કે — 'લૌકિકપુષ્પિ નયો વા તદાભાસો રસવાસ્ત્રે નિરુપયતે, સદૃશ્યતેન મગ્નદ્રાવવદ્મત્તરીતિમાવનાર્થ, ન ત્તુ ઋગીર્ણા લૌકિકે વાત્પર્ય મન્વિનુમર્દતિ'. અર્થાત્ ઋષિઓનું કામસૂત્રાદિ ગ્રંથોલખવામા તાત્પર્ય લોકોને વ્યાખ્યાન કરીને લૌકિકમા પટકવાનું નથી, પરન્તુ એવા પ્રેમયુક્ત ભક્તને પ્રભુનું ભજન કેમ કરવું, રસાત્મક પ્રભુને અનુભવ કેમ કરવો તે દર્શાવવાને વાસ્તે જ છે અનકારશાસ્ત્રનો પણ વિનિયોગ આ જ પ્રકારે સમજવાનો છે

આ ઉપરના કથનથી શ્રીમદ્દગોપીજનવલ્લભ કૃષ્ણની પરમ ઉપાસ્યતા, પરમ આદરણીયતા, પ્રેમનિષ્ઠ આચાર્યોએ કેમ સ્વીકારી એ સ્પષ્ટ સમજાશે જગાલાના ગાડસપ્રદાયના રૂપગોસ્વામીએ અનકારશાસ્ત્રને દૃતાર્થ કરવાને તન્જાત્ર અતિપાદક ઉન્નવલનીતમણિનામક અલકારમથ શ્રીકૃષ્ણમા વિનિયોજ્યો, સુરદાસ અને પરમાનન્દદાસ વગેરે મહાભક્તોએ પોતાની પ્રબુદ્ધ ઈર્તનશક્તિનો વિનિયોગ લક્ષાવધિ પદો યોજીને પ્રભુના ચુચુગાનમા કયો, અને શ્રીમદ્વિદ્યેશ્વર પ્રભુચરણે નિજસંગીતસાગરત્વ અને પરમ દ્વિત્વનો વિનિયોગ શૃગારરસમંડન દ્વારા શ્રીમદ્દગોપીજનવલ્લભમા કયો

જે પરમનત્વને તૈતરીપઉપનિવદ્મા રસરૂપ કહ્યું તેને આ પ્રેમનિષ્ઠ આચાર્યોએ શ્રીમદ્દગોપીજનવલ્લભ તરીકે સ્વીકાર્યું શ્રીમદ્દગોપીજનવલ્લભ એ માત્ર દેહધારી લૌકિક શરીરવાનું જીવ નહિ, પરંતુ શ્રીમદ્દગોપીજનોના હૃદયમા રિચત અને બહાર નિરતર અનુભવાતા પ્રેમભાવપુજની ભૂતિ છે સંગીતનું જેઓને જ્ઞાન દર્શી તેઓને તેો અજર છે કે જ્યારે સારગ વિભાસ ઈત્યાદિ કોઈપણ રાગનું યથાર્થ જ્ઞાન થાય છે ત્યારે તેઓ કહે છે કે તે રાગનું સ્વરૂપ ખૂબ યતુ અર્થાત્ જે રાગ અનભિન લોકોને અમૂર્ત લાગે છે તે જ નહિજને સ્વરૂપ મૂર્તિમાન અનુભવમા આવે છે એટલું જ નહિ પણ તેમનું સ્વરૂપવર્ણન તથા તેનાં ચિત્રો પણ સુન્દર જેવામાં આવે તેવીજ રીતે પરમ-

પ્રેમરૂપ આનંદરૂપ શૂંઘારરસના અધિષ્ઠાતા એનેા સાક્ષાત્કાર પણ તદ્દસાલિ-
 રાનેજ યાય છે, અને તેવા તદ્દસાલિયા વા તત્તિષ્ઠાવાનને શૂંઘારરસમડનાદિ
 અન્યો પરમ ક્ષણરૂપે સ્પુરે છે.

ઉપરના કથનથી શૂંઘારરસમડનાદિ અન્યોએ, શ્રીમદ્દ્ભાગવત ગીતગોલ્કિ-
 દાદિ અન્યોએ જે પ્રેમમાર્ગની પરિભાષા શ્રીમદ્દ્ગોપીજનવલ્લભના સબધર્મા
 સ્વીકારી છે તેની નિર્દોષતા સ્પષ્ટ પ્રતીત યશે વસ્તુત શબ્દમાત્રના મુખ્ય
 અર્થ ભગવાનજ છે, અને લોકના આચરણને લીધે તે તે શબ્દોનું ભગવદર્થકત્વ,
 અને ભગવાન સર્વ હોવાથી સર્વાર્થકત્વ વિસ્મૃત થવાથી શબ્દની દુષ્ટતા લોકોને
 સ્પુરી, અને પરમ નિર્દોષ પરિભાષામાં સ્વહૃદયમાલિન્યને લીધે રસાભાસની,
 કામની, સુગ આવવા લાગી. સ્પષ્ટ વાત છે કે નાનું આલક જે ખીલતસ
 શબ્દના ઉચ્ચાર કરે છે તે પણ તેની નિર્દોષતાને લીધે આપણને પરમનિર્દોષ-
 રૂપે સ્પુરે છે અર્થાત્ પરિભાષાતુ દુષ્ટતા વા નિર્દુષ્ટતા એ વાયકના હૃદય-
 વિકાસને આધીન છે.

જે સપ્રદાયોમાં ગોપીજનવલ્લભને પરમપ્રેમરૂપ માનીને, રસાત્મક પુરૂષોત્તમ
 માનીને, તેનું પરમ ઉપાસ્યત્વ સ્વીકાર્યું છે તે લોકોએ કામરૂપી દોષનેા
 સ્વીકાર કરવાને નહિ, પરતુ કામરૂપી હૃદયરોગમાંથી સુક્ત થવાને વાસ્તે જ આજ
 કારણથી શ્રીશુકદેવજી રાસપચ્યાધ્યાયને અંતે જણાવે છે કે —

‘વિત્તીહિત વ્રમવધૂમિરિદ ચ વિષ્ણો અદ્વાન્વિતોઽનુગૃણુયાદય વર્ણયેથ ।
 મર્કિતં પરા મગવતિ પ્રવિલમ્બ્ય કામ હ્રદ્રોગમાદૃત્વપચિનોત્યન્નિરેણ ધીર ॥’ ?

અર્થાત્ વિષ્ણુનું રસાત્મક પુરૂષોત્તમનું પ્રજ્ઞવધૂ સાયેના રમણનું શબ્દ-
 પૂર્વક શ્રવણ વા વર્ણન એ કામરૂપી હૃદયરોગનું વિદારણ—નાશનું કારણ છે
 એટલુંજ નહિ, પરતુ પરમસુખ પરમપ્રેમનું નિધાન, પરમઆસકિતનું
 નિધાન, અને પરમવ્યસનનું નિધાન એ પ્રેમપુજ્ય રસાત્મક શ્રીમદ્દ્ગોપીજન
 વલ્લભ છે એમ સ્પુરતા લૌકિક કામવાસના એવા મહાનુભાવીઓના હૃદયમા
 ક્યાંથી રક્તી શકે ? આવા મહાનુભાવીઓને કેવલ હરિજ—ગોપીજનવલ્લભજ
 રસોદ્દ્યોષ કરી શકે છે શ્રીમદ્દ્વલ્લભાચાર્યજી વેલુગીતના શ્રીસુમોધિનીશુના
 આરભમા સ્પષ્ટ રીતે આજા કરે છે — આસત્તિ પ્રેમપૂર્વે પ્રેમાપિ હરિણા કૃતમ્ ॥
 ઉદયોષક ચ હરિણા કૃત નાદેન કેનચિદ્ ॥ આ કારિકામાં લીલાસ્થ જગત્કોષેને
 પણ જ્યાં પ્રેમના ઉદ્દ્યોષક માન્યા નથી, ત્યાં લૌકિક પુરુષ વા સ્ત્રી આ શ્રીગોપી-
 જનવલ્લભના પ્રેમમાર્ગમાં, પરમરમણીય, વરણીય માર્ગમાં, કાષ્ટપણ રીતે ઉદ્દ્યોષક
 કેમ થઈ શકે ? ભગવદ્લીલાના દૃષ્ટાંતથી લોકોમા તેવી દુષ્ટ પ્રવૃત્તિ કરનાર
 કરાવનાર તેા પરમનિંદ્ય હોવાથી ત્યાજ્ય જ છે લૌકિક ભોગ સવિદ્ય અપ

અને ધાતકે હોવાથી સર્વથા સર્વદા ત્યાજ્ય જ છે દશદિગતવિજયી સુરતિ શ્રીમત્પુસ્તકોત્તમજી આચાર્યચરણના એ વાક્યને અવલખીને આજ પ્રકારનો નિર્ણય આપે છે. 'સવિમ્ભવાદલ્પત્વાદ્દોગત્યાજ્ય ઇતિ ચોક્તમ્ । તચ્છ્રીણા પુમા શ્રીપુમ્પ્રયોગ સમાનમ્, ધનો મગવત્રીગદ્યન્તેન લૌકિકે પ્રવર્તકાન્ પ્રવર્તમાનાથ વિમુલાન્ નિચિત્ય, તસક્ષ પરિહત્ય, સર્વેન્દ્રિયનિમદ્ધ વર્ચ' આદરણભગ ૪૩૬. અર્થાત્ અધિકારના અભાવમાં આ પ્રેમમાર્ગે જવામાં અધ પતન થાય છે, એ પા થાય ? એમ વિચારીને આવા પ્રેમમાર્ગના મન્થો તેવાઓએ પોતે વેષ્યુવ હોવા, છતાં પણ નહિ વાંચવા એમ ઉપદેશાય છે પ્રમુપ્રેમ જેરવવાની શક્તિ વિનાના લોકોએ તેો નારદજી માફક પ્રભુનું પરોગાન કર્યો કરવું, અથવા દાક્ષિણ્યત્પોની માફક વિદ્યાના રૂકમાર્ધની શીતલ ભક્તિ કરવી આજ કારણથી શ્રીમત્પ્રમુ ચરણ આરા કરે છે કે —

પ્રાર્થયે રસિરા સ્વૈર પદ્યન્તિવદમહર્નિરામ્ ।

ઇતદ્રસાનમિશ્વસ્તુ મા દ્રાક્ષીદપિ વૈષ્ણવ ॥

આ અરસિક વેષ્યવના પણ અધિકારનો નિરોધ આપ આટલા આમદથી કરીને આ પ્રેમમાર્ગનું પરમગોખ્ય નિરુપણ કરે છે, ત્યાં પ કથનનો આવા મન્થમાં અધિકાર દોષી રૂમ રહે ? લૌકિકકાસકત લૌકિક શુભાર એતો કેવલ આભાસમાત્ર છે 'તસ્ય માત્રામુપગ્રીવન્તિ' એ તૈત્તિરીય શ્રુતિમા સૂચવે છે કે —લોકો જે આનંદનો અનુભવ કરે છે તે તેો પરમાનંદની માત્રા જ છે—નિ-દુ જ છે. લૌકિકાનંદ એતો માત્ર આનંદનો આભાસ છે, વસ્તુત તે આનંદ નથી. તેમ લૌકિક કામ લૌકિક શુભાર એ વસ્તુત તેના સત્યરૂપે નથી, પરંતુ માત્ર તેનો આભાસ છે. આવા લૌકિક કામ અને શુભારમા મુગ્ધ યનારને મોહ અને હતેશ હવે એ પણ મુખ જ છે. એ હસેશને દૂર કરવાને વારને આ શુભારરજ્જમડનમાં રસાતમક યોગોપીજનવક્ષલ કૃષ્ણનું નિજ્જપ મજ્જવમૂઓતી સાધેનું રમજ વર્ણનુ છે તેનું અનુસધાન કરવાથી લૌકિક કામની નિવૃત્તિ થાય છે, પરમરસ મુખ આનંદ શુ છે તેનો પધાર્થ ઉદ્ગોષ થાય છે. તેવી રજ્જાવાગા આગવવાનુ ભગવદીને માટે શ્રીમત્પ્રનુચરણે આ શ્રીશુભાર-રજ્જમડનનું પ્રાકટય કર્યું છે. દયારામાદિભગવદ્ભક્તોના ભગવત્પીલાનુવાદરૂપ મા યોને પણ એ આ દટિનિ-દુથી વાંચરામા આવે તેો તેની પણ નિર્દોષતા રજ્જ યથા વિના રહેગે નહિ

દુર્લભ સંસ્કૃત ૧૯૫૪ }
ધીમન્તી નમઃ

મૃચન્દ્ર તેર્ગીરાજા.

श्रीकृष्णाय नमः ।

श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ।

श्रीभद्राचार्यचरणकमलेभ्यो नमः ।

शृङ्गाररसमण्डनम् ।

रससर्वस्वम् ।

श्रीमत्प्रभुचरणप्रकटितम् ।

कुमारीणां राधावरमिलनमाकर्णय रमा-
समाशास्यं स्मेरस्मितलवजिताशेषसुदृशाम् ।
अलं तद्भाग्योक्त्या यदातिमधुरो माधववरो
वशे जातो लोकत्रययुवतिमृग्यः सहचरि ॥ १ ॥
पुरैव जनकात्मजारमणहार्दसम्भादित-
स्वभङ्गनिधयो व्रजे प्रकटिता वभूवुः प्रियाः ।
हरिस्थितिविहारभूरिति विनिश्चयेनोत्तमा-
मधिव्रजमकुर्वत स्थितिममन्दमोदायनाः ॥ २ ॥
तत इह समये गोकुलजनजीवनचरणरेणुराविरभूत् ।
स्वयमेव सकलनिजगुणकृतोपमानं वहन्नाथः ॥ ३ ॥
नन्दात्मजरूपामृतविभ्रमसम्मोहिताः सर्वोः ।
अतिदुर्लभतत्सङ्गमकृते व्रते ता मतिं मुदाऽकुर्वन् ॥ ४ ॥
चम्पककुवलयजातीकुरवककुन्दादिपुष्पसम्पत्त्या ।
विजितवसन्तेऽकुर्वन् हेमन्तर्तौ व्रतारम्भम् ॥ ५ ॥
शीतारम्भात् प्रियतमगाढाश्लेषानुकूले यत् ।
विधुरपि चिरं जहाति न निजरमणीं रात्रिमाश्लिष्टः ॥ ६ ॥
अचिरेणासिताम्भोजविक्रासेनाऽसितेक्षणे ।
सूचयत्यचिरात् कृष्णचन्द्रेणासां द्युत्सवम् ॥ ७ ॥

रजनीकरकररञ्जितविकासितसमरन्दकुवलयैरासाम् ।
 सूचयति केलिचुम्बनरागं सुदृशां विलोचनयोः ॥ ८ ॥
 मुकुलायमानकुवलयकुलैः प्रभातेषु रविकरात्यरुणैः ।
 ज्ञापयति रात्रिजागरसरामतन्नेत्रयोर्निद्राम् ॥ ९ ॥
 कोकार्तिस्वरशिशिरानिलकुमुदाह्लादतद्वनीन्दनलैः ।
 चिरमिह तापसपदवीं विरहिजनं प्रापयत्युद्यैः ॥ १० ॥
 विकसितकुन्दैर्विहसति मुन्दरचन्द्रावलोकनादेव ।
 प्रकटं पुष्पवतीर्नवकुमुदवधूः कामहतलज्जाः ॥ ११ ॥
 कोष्णकृष्णाजलेनोपस्यग्रे शीतेन च प्रभोः ।
 एतत्सद्गाभिलाषाङ्गसद्गौ सूचयति द्रुतम् ॥ १२ ॥
 वेपथुसीत्कृतिपुलकं शिक्षयतीशालि सहजमप्येताः ।
 मत्वा कुमारिका रतिकेलिषु योग्या व्रजेऽस्य ॥ १३ ॥
 कुमुदैरतिरतिखेदस्वेदैर्विराहिष्णुमन्दनयनजलैः ।
 दिवसे हरिविरहौष्ण्याद्रतिसीत्कारैश्च पङ्कुरूपे ॥ १४ ॥
 कुलम्—कालिन्ध्यापाप्लुत्य प्रयतमनोवाक्कलेवराः सर्वाः ।
 परिषाय चापरा शुचिनीवीं देवीं सपानर्तुः ॥ १५ ॥
 शृङ्गाररसरूपात्मब्रह्मैक्यप्रतिपादिकाम् ।
 पठत्स्त्रलिमुनिष्वालि श्रुतिं कुमुदकानने ॥ १६ ॥
 अचिरेण जिगमिपत्यपि चन्द्रेऽक्षतं हर्षवत्सु कुमुदेषु ।
 पोदञ्चसहस्रगोपीपदनेन्दुप्रागतेषु सखि ॥ १७ ॥
 सूर्यानुदयेप्येतदन्तापरदिव्यरचिरतेजोभिः ।
 अर्धविकासे सरसिजट्टन्दे शुभसूचके न चिरात् ॥ १८ ॥
 अचिरादेवोदेप्यत्यस्मत्कुलमन्युरित्यमन्दमुदा ।
 कोकेषु विगतशोकेष्वन्योन्यं निवृत्तमनुसृतेषु ॥ १९ ॥
 स्त्रियोभिसारिकाभासा यास्तासां त्वरितागतेः ।
 सिद्धन्नूपुरघोषेण पापे निर्घोषितेऽखिले ॥ २० ॥

कुलकम्—पदभिमुखं पूजां ताश्चक्रुः साक्षापि यत्र रागवती ।

तत्रैतद्दरणीयः कृष्णो रागीति किं चित्रम् ॥ २१ ॥

विचित्रसिकताप्रयीं प्रतिकृतिं विधायाद्भृतां

यथाविधि समागतं स्वनिगमैः समावाह्य ताः ।

पवित्रतमपाद्यमाचमनमर्ध्वपूर्वं ददु-

स्ततोम्बरविभूषिता सखि चक्रास कात्यायनी ॥ २२ ॥

ततः कुङ्कुमपाटीरपङ्केनालिप्य तां प्रियाः ।

अकुर्वन्नावसौवर्णसर्वाभरणभूषिताम् ॥ २३ ॥

सुरभिप्रसूननिर्मितमालाः परिधाप्य विविधकुसुमैस्ताः ।

शुद्धा विशुद्धभावास्तामानर्चुः प्रवालैश्च ॥ २४ ॥

पीतारुणाक्षताद्भिश्च विविधैर्भूषदीपकैः ।

स्वनाथप्रायिकां देवीं ताः सन्तुष्टामभावयन् ॥ २५ ॥

विविधापूपैः सघृतैराघ्रैः खर्जूरनारिकैश्च ।

कदलीफलेशुदाडिमवीजैर्द्रक्षाङ्गुरीभिश्च ॥ २६ ॥

अमृतफलादिभिरुद्यावचैः प्रकल्पोपहारमाचान्ते ।

ताम्बूल्यर्पयित्वा भक्त्या सर्वाः प्रणेमुस्ताम् ॥ २७ ॥

मुदा कात्यायन्यानिगममविहादोदितमये

महाभागे यः प्रागनुदिततरः पङ्कजभुवि ।

महायोगिन्यप्यद्भुतरतिभरार्थीश्वरि तदा

जपन्त्यस्ता मौनं द्युरखिलगोप्योऽधिकरुचः ॥ २८ ॥

सुकृतं देवि यदभूत् पतिं श्रीपतिमेव तत् ।

अकरोत् कुरुते हीष्टमपि साङ्गा नप्रस्किया ॥ २९ ॥

सुमुखि ततः स्वत एव स्वहृदि प्रादुर्भवत्प्रिया न चिरात् ।

किट्टभावायन्ना जातास्तन्नैव जानेऽहम् ॥ ३० ॥

हृद्येव प्राप्तसंवादाः पतित्वे गोपिकापतेः ।

त्रिलोकीं तृणवन्मुक्तिमपि तुच्छाममंसत ॥ ३१ ॥

अथ तं कमपि सुभद्रं समयं यस्मिन् प्रियाङ्गसङ्गोऽथ ।

भवति मनोरथपूर्तिश्चासन् सख्यः प्रतीक्षन्त्यः ॥ ३२ ॥

तत्सुमुखि भद्रकालीमर्चन्त्य उदारमानसा मुदिताः ।

अभवन् भगवद्भावामृताद्यिच्छलहरीभिरासिक्ताः ॥ ३३ ॥

तथाहि—तत इह पिच्छापीडः पाटीरविलिप्तचारसर्वाङ्गः ।

सुरेन्द्रमत्तद्विरदस्पयहरगतिरेकलो रहसि ॥ ३४ ॥

पृथुतरनितम्बविम्बोल्लसदमलामूल्यपीतवसनश्रीः ।

सिद्धद्रशानानूपुरहृद्यगतिश्चञ्चलावतंसः ॥ ३५ ॥

ईषदूर्णितलोचनकमलः सहजस्मितातिमुग्धास्यः ।

आयास्यत्यतिसुन्दरकुन्दसगनेन मार्गेण ॥ ३६ ॥

कुलकम्—किञ्चित्सत्त्वरमुच्चतदृष्टिः सन्तप्तदृष्टिमेवं माम् ।

उत्सुकमना मिलिप्यत्यम्युद इव चातकीं ग्रीष्मे ॥ ३७ ॥

मरकतमणिस्तम्भस्मेरस्त्रयाहुयुगेन मत्-

कृतमुकृततो मामाश्लिष्यत्युदारतरोरसा ।

अहमपि समाश्लिष्ये गाढं चिरं पुलकोन्नत-

स्वभुजलतया प्राणमेष्टं घनस्तनमध्यगम् ॥ ३८ ॥

कर्ता चुम्बनमुच्चैः सकचप्रहममृतमधुरतरवचनम् ।

वक्ता चलत्तुनासामुक्ताभूषः सुरागरदः ॥ ३९ ॥

निसर्गरागातिमनोहराधरामृतं निजं मे स हि पाययिष्यति ।

आविर्भवद्भावरसालविभ्रमो ममाधरं पास्यति काकुसीत्कृति ४०

पाटीरलेपजनितव्यवधानोपि प्रियोसहिष्णुर्मे ।

पश्चात्कृतमुक्ताफलहारः सहजाङ्गसौन्दर्यः ॥ ४१ ॥

कुञ्जलयमराजापीडः कुन्तलसङ्क्रान्तकृष्णपदतिलकः ।

आगत्यालिङ्गनमिह रहसि करिष्यत्युदारतरः ॥ ४२ ॥

युगम्-स्वसखिभिरेवं मिलिता गत्वा वृन्दावनीयकुञ्जेऽहम् ।
 भाग्यैर्नन्दकुमारं मिलिता सुखिता भविष्यामि ॥ ४३ ॥
 मृदुतरपवने यमुना पुलिने गत्वाऽहमेकैव ।
 रहसि प्राप्तं माधवमतिचिरमुख्यन्वविभ्रमै रंस्ये ॥ ४४ ॥
 प्रत्येकमेवमुखविधमनोरथांस्ताः सदैव कुर्वाणाः ।
 अन्यार्चनासमर्था ह्यभवंस्तद्भावनेसर्गात् ॥ ४५ ॥
 ब्रजभूदेवीनिचयाद् हृदि स्फुरन्नन्दगोपराजघृतः ।
 भवतु पतिः स्वयमेवेत्यनिशं तमपूजयन्नित्यम् ॥ ४६ ॥
 सम्पूर्णरात्रिरतिभावनया विचित्र-
 वन्त्रश्रमैर्नलविहारमिवालि कर्तुम् ।
 उत्थाय बह्वमयधातधमुत्तमाङ्गे

कृत्वोपसि प्रचलिता यमुना समेताः ॥ ४७ ॥
 मार्गे ब्रजन्त्यो निजमण्डलौघमध्यस्थितं ताः सखि मन्यमानाः ।
 अन्योन्यसम्बद्धभुजा विशङ्कन जगुः प्रियं तद्रसभावमत्ताः ॥ ४८ ॥

रागविभासः ।

विधुमधुरानन मानद मनसिजमानद गोपीनयनचकोर पानद ॥ ध्रुवपदम् ।
 राधालोचनकुवलयपोदन कामवरद, अञ्जनरजनीपकटतासट्टताधरामृत-
 स्पन्द ॥ १ ॥ विधु० ॥

गुर्जरीरागेण गीयते ।

ब्रजानन्दकन्दं ब्रजानन्दकन्दम् । घोषपतिभाग्यभुवि जातम् ।
 रसिकवरगोपिकापीतरसमाननं । तव जयतु मम दृशि सुजातम् ॥ ध्रुवपदम् ।
 रुचिरदरहासगलदमलपरिमल्लुब्धमधुपकुलमुखकमलसदनम् ।
 अमृतचयगर्वनिर्वासनाऽधरसीधु पायय मनोजाग्रिशमनम् ॥ १ ॥
 स्मितप्रकटितचारुदन्तरुचिषदनविधुकौमुदीहतनिखिलतापे ।
 विलस ललिताहृद्यकनककलशद्वये मारकतमणिरिव दुरापे ॥ २ ॥

सुभगमुमुक्ष्वीरुण्डनिदिननिजवाहुरनिमद्यनराजवटुचिरम् ।
 बिहर विरहानलं चाम्पुष्करचञ्चनशीर्षैरुपग्रमय सुचिरम् ॥ ३ ॥
 अरुणनरलापाङ्गनरनिहितकृन्त्यभूषूनि तत्र विलोचनमरोजम् ।
 मम वदनमुपमासरसि विटसतु सतनमलसगनिनिर्गिनमनोजम् ॥ ४ ॥
 नन्दगेशालयालोदितश्रीरागसेरुमंत्रद्वसुरदक्षम् ।
 व्रजवरकुमारिकानाहुदाष्टरुन्त्या सननमाश्रयतु छतरक्षम् ॥ ५ ॥
 व्रजश्रद्धाद्यगुण रसिकनागुणगोपनातिशयश्चरिरालापञ्चीष्टम् ।
 तादृशीक्षणजनितकुमुमशरभारभरयुवतिशु प्रकटनरनिरिष्टम् ॥ ६ ॥
 श्चिरकौमारचापजयनीटया चट्टरीहृदयशृङ्गसम् ।
 प्रकटयन्निजनसरशरचर्परसमशरमिद् जयसि हृनमावचितम् ॥ ७ ॥
 घोपसीपन्तिनीविशुदुशृङ्गेणुस्यनिनदगर्जितस्त्वमिद् सननम् ।
 वचनरङ्गाङ्कतदष्टिष्टीरैर्द्व नवजलदमैषि कुम्भ मुहसितम् ॥ ८ ॥
 अन्वरमिन्धं मियनममुख्यान्पुष्पैर्जगुः मिये मुदिताः ।
 यान्त्यः स्नातुं सर्वाः कालिन्ध्यां भूरिभाग्धास्त्राः ॥ ४९ ॥
 स्नाने तासामङ्गोपरि पनदपलाम्बु कालिन्ध्याः ।
 प्रेमार्द्रनन्दसूनोरङ्गमिरालं चमसि कमलाक्षि ॥ ५० ॥
 नवकुचकुङ्कुमरञ्जितयमुनाजलचञ्चनमेतदङ्गेणु ।
 भेजे हरिकरकमलभोष्णनन्दक्ष्मीं सरोजाक्षि ॥ ५१ ॥
 तदा यदासीत् कुचकुङ्कुमेन सरस्वती तत्प्रभया च गङ्गा ।
 तत्कामितार्थप्रदता हि युक्ता वेणी त्वतस्तत्र कलिन्दजायाः ॥ ५२ ॥
 तद्रसपूर्णं यमुनापानीर्यं पीतमुद्भटं भावम् ।
 तत्क्षणमुद्दीपयति मियसखि नन्दात्मजे रसिके ॥ ५३ ॥
 कदाचिद्रोविन्दप्रणयभरिता पूर्वमदिमाः
 प्रगायन्त्यो नयां मियसखि समागत्य मुदिताः ।

१ दीनारारैट्टिभित्ति पात्रे पृथिव्य, परन्तु प्राचीनहस्तलिखितमर्ममुम्भके
न दृश्यते । २ मर्णानि पाठः ।

समं मेष्ट्रेनेव प्रियसखि विदुर्तु स्ववसनं
तटे निक्षिप्याब्जव्रजवाति विजहुः स्थिरजले ॥ ५४ ॥
तत्कुचकुङ्कुमवपुषोः प्रभया प्रसरत्स्मितश्रिया च तदा ।
यमुनारूपमरूप्यं समभूद्रसरूपता हि यतः ॥ ५५ ॥
करकमलेन तदम्भः परिपिञ्चन्त्यः परस्परं हृष्टाः ।
विरैलाणुपृथुकविन्दुभिरभ्युजमुख्यो विरेजुस्ताः ॥ ५६ ॥
यमुनाभ्युमतिविम्बश्यामाङ्गनभस्पुरोजकनकाद्रेः ।
पारितो विन्दुज्योतिश्चक्रं चित्रं परिभ्रमति ॥ ५७ ॥
श्रीकृष्णसङ्गममोद्यच्छ्रमस्वेदाम्बुसन्ततिम् ।
विन्दवः सूचयन्त्यग्रे भाविनीं राधिकासखि ॥ ५८ ॥
कुमारिकाङ्गगणे विन्दुतारागणोदयः ।
अचिरात् कृष्णचन्द्रस्य सूचयत्युदयं सखि ॥ ५९ ॥
वदनेन्दुस्मितसुधापाने कुचचकोरयोः ।
मस्कन्वा विन्दवोऽङ्गेषु राजन्ते हरिणीदशाम् ॥ ६० ॥
निर्भरविहारसक्तास्त्वेवं मेष्ट्रैकतानामु ।
तत्राजगाम शनकैर्त्रजराजसुतो व्रतस्य सम्पूर्त्यं ॥ ६१ ॥
विकसद्ददनविलोचनकमलगलत्कान्तिमधुरमधुपूरैः ।
तदयाङ्गरसपयोधिष्वशेषकामान् सुसङ्गमयन् ॥ ६२ ॥
यमुनानिललीलोन्नवचकदलकैरविलमानसानि हरन् ।
गोपीमुख्वाब्जसुपमामधु पातुमिवोत्सुकैरलिभिः ॥ ६३ ॥
पीतांशुकपरिधानः कुङ्कुमलैलितारुचिरकुन्दस्रक् ।
सिञ्जद्रशानानूपुरमुखरगतिः स्निग्धतरतारः ॥ ६४ ॥
मन्थरचरणन्यासैरेतद्व्रतनियममङ्ग इति बुद्धिम् ।
सम्मर्दयन् स्वभावस्वभावतो यद्विहारादिः ॥ ६५ ॥

विविधालापनिरिक्षणलीलास्वनुरोधरसविशेषस्य ।

अनुभूत्यै सखि तासां स्वस्यापि तदा वयस्ययुतः ॥ ६६ ॥

अतिनुष्टुः सर्वस्वं दास्यामीत्यालि गोपिकाभावम् ।

दर्शयितुं कतिपयनिजसखिभिर्निर्दोषहृदयैः सः ॥ ६७ ॥

कुलकम्—प्राग्जन्मपुरुषत्वाख्यधर्मा अपि वयस्यताम् ।

प्राप्ता एतैः सहागच्छत् सम्बन्धं सूचयन् हरिः ॥ ६८ ॥

यद्गानग्लमुनीनपि मियतमान् कृत्वान् भृङ्गाङ्गनाः ।

सङ्गे स्थापयति स्ववचनमधुना चाप्यायन्त्युन्मदाः ॥

तेनाहं सखि लक्षये त्रिभुवने यस्मिन् महानुग्रहः ।

तस्मिन् घोषनितम्बिनीत्वमचिरात् कर्ता मियः प्रायशः ॥६९॥

ततः सत्वरमेतासां थासासि जगृहे स्वयम् ।

अन्तरायासहिष्णुः स्वमियार्णां नन्दनन्दनः ॥ ७० ॥

तदा यद् कालिन्या निजजलकृतः केलिरुचिराऽ-

न्तरायो नो दूरे मियसखि कृतस्तासु न चिरात् ।

ततो मन्ये तस्याः सततमनुरोधमियतमाद्

अपि श्रीकृष्णात् तत्प्रियतमवधूष्वेव सहजः ॥ (?) ॥

उद्भिद्ग्राहणपल्लवयुगमध्यस्थातिरुचिरनवकुसुमैः ।

प्रवटामल्पपरिमलभरमदालिजुष्टैर्धनोहरणम् ॥ ७१ ॥

रसमयसृष्टिसृष्टोत्पुलकद्रव्याण्डकुसुमशतवपुषम् ।

आदिपुर्मांसमिवालिश्रुतिगणसङ्गीतमाहात्म्यम् ॥ ७२ ॥

आकर्णार्कर्षणकृतमण्डलनवकुसुमचापनिचपेण ।

सन्धिनकिञ्जल्केषुघ्रातमिवापूर्वकन्दर्पम् ॥ ७३ ॥

किञ्जल्कोदग्राह्णुलिङ्गुमकरैर्दानुमखिलगोष्पर्धान् ।

आस्थिनमिव सुरधितपिनमारुरुहे माधयो नीपम् ॥ ७४ ॥

कुलकम्-पुष्पितश्चित्रनीवीभिः फलितो नन्दसूनुना ।
 सौन्दर्येण मद्युस्त्रावी पर्यगासीत्तदा तरुः ॥ ७५ ॥
 सुधावर्षीव कुसुमकिञ्जल्काग्रैः कुमारिकाः ।
 प्रवृत्त इव चानेतुं पियान्तिकमयं बभौ ॥ ७६ ॥
 आरोहे प्रियसङ्गात्कम्पित इव शीतकणभरैः स्विन्नः ।
 नवकोमलकिञ्जल्कैः पुलकित इव सर्वतो रेजे ॥ ७७ ॥
 तद्वयस्यतयैवालि कृतार्था अपि तेऽर्भकाः ।
 वयस्यताफलं स्वस्य तद्भवेक्षाममंसत ॥ ७८ ॥
 अतिविस्मितमनसः सखि मुग्धातिस्निग्धसजलदृष्ट्या तत् ।
 प्रियवदनं पश्यन्तो मग्नाः प्रेमान्मुधावासन् ॥ ७९ ॥
 तद्रसमनुभूय तदा परस्परं प्रेक्ष्य निजकृतार्थतया ।
 जातानन्दभरेण प्रहसद्ददना बभूवुस्ते ॥ ८० ॥
 तन्निजचरितं सहचरि कौतुकमिव तेषु बोधयन् गोपीः ।
 झटिति प्रबोधयन् सह तैरहसदमन्दमानन्दः ॥ ८१ ॥
 भूर्ध्नि पतन्ती मोहनमुरसि च पाथीरलेपमुरुरुपश्चात् ।
 सितवसनं सखि तासां चकास हासप्रभा तस्य ॥ ८२ ॥
 मसरत्कौमुदीकोटिविलक्षणरुचा तदा ।
 चकिता इव मुग्धाक्षयः सहसैक्षन्त माधवम् ॥ ८३ ॥
 प्रियदर्शनार्तिसम्मुखलज्जातरलासितेक्षणा मुग्धाः ।
 तत्परिहृताः स्वनीवीर्वाक्ष्यान्योन्यं मुदापश्यन् ॥ ८४ ॥
 सहसा त्यागात्कुपितक्रीडावेशादिवेपदरुणाक्षीः ।
 सस्मितमुखीरवोचत्परिहासमुदारलीलः सः ॥ ८५ ॥
 यद्यपि निर्भरभावान्न देहसंविच्छ्रुतः पुनः शीते ।
 आसां तदपि हरिर्यत् सहते सखि तन्महच्चित्रम् ॥ ८६ ॥
 अत्रागत्य त्रिचित्रवस्त्रमवलाः स्वं स्वं विदित्वा मया
 दत्तं तद्भूतभावितं फलमिव प्रीतेन गृह्णन्तिवदम् ॥

मत्तो नावृतवागुदेति कथमप्यत्रार्भकाः साक्षिणः
 स्वं वासोपि ददाम्यहं प्रियतरं को वान वः संशयः ॥ ८७ ॥
 अभिसारिण्यम्बरमिव सपदि जलं चैतदयसरत्वङ्गात् ।
 जलभरमूकं नूपुरमपि मच्छ्रवणेन सफलयतु ॥ ८८ ॥
 वसनादानमसरद्राहुस्फुरदमलत्रलयरणितानि ।
 अचिरादखिलदिशामप्यशुभं निरसन्तु रसितानि ॥ ८९ ॥
 अहह कियद्गतकार्श्यं समभूदिति सहजसख्यवात्सल्यात् ।
 तैरलकरैरभिर्षत्यङ्गानि मुहुः प्रियैषा वः ॥ ९० ॥
 प्रतर्कशितमङ्गं वस्तरलकराग्राहितामृतौघकणैः ।
 आप्यापयितुं यमुना सिञ्चन्त्यनुरागतो बहुधा ॥ ९१ ॥
 प्रेरयति तीरगत्यै परिधानाय प्रियाम्भराणां च ।
 भवतीधिरविभ्रमलसदलसाक्षीर्षीचिकरनिचयैः ॥ ९२ ॥
 चिरमिह चरणाम्बुरुहाप्यम्बुनि विमले विरोजिरे सख्यः ।
 स्यलकमलश्रियमप्यथ वहन्तु हृतभूमितापानि ॥ ९३ ॥
 इयदवधि यद्गीत्या स्वान्तर्जुगोप कलिन्दजा
 चरणकमलानीमान्याशु क्षपाक्षयमाप सा ।
 सरसिजकुलं नीरस्यान्तर्भवेत्कथमन्यथा
 तदिह मम दृग्भृङ्गी शोभामृतनि प्रियत्वलम् ॥ ९४ ॥
 मन्त्रयनावजविकासः कुङ्कुमरागातिरुचिरनखकिरणः ।
 तरणिरिवोदयगिरिमिह चरणस्तटमनुसरत्वचिरात् ॥ ९५ ॥
 भवदीयोरःसरसि स्मरः कुचकनककलशिकाऽमन्दम् ।
 भावरसैः पूरयति स्वयमादातुं स तद्रहितः ॥ ९६ ॥
 निसर्गमुपमानीवीं विनैव राचिरां श्रियम् ।
 भवत्यो दधते सरयो मद्विलोचनमादिकाम् ॥ ९७ ॥

इमामाच्छाद्यापि त्रिदशयुवतिश्चाध्यसुपमा-

यपूर्वा यां काचिद्वसनमपि युष्मासु कुरुते ।

तदाप्त्यै मन्त्रेभ्रमरवरयोः स्वीयवसना-

न्यये शुक्लन्त्येकैकश उत सहैवाशु निखिलाः ॥ ९८ ॥

अम्बररूपभवत्कटिमयलम्ब्येमाः सुरञ्जना नीव्यः ।

सपदि वहन्त्वम्बरतामनङ्गवरवीरकृतकवचाः ॥ ९९ ॥

भवतीषु सत्यमेव प्रियं वदाम्येतदिह तु नो नर्म ।

व्रतनियमकश्चिता यत्कुमारिका यूयमनवद्याः ॥ १०० ॥

इति निजनाथनिरुक्तां क्ष्वेलीं श्रुत्वा तदीयवचसापि ।

सम्यन्धमाप्य सर्वा वाचोऽतिशयास्तदाऽभूवन् ॥ १०१ ॥

तद्वचनचन्द्रिकाभिः प्रवृद्धतत्प्रेमजलनिधौ मग्नाः ।

ता यमुनामपि नन्दात्मजं विहारं च नाविन्दन् ॥ १०२ ॥

तेन केनापि भावेन तास्तदा नन्दसूनुना ।

अन्तः साक्षादिव प्राप्तसम्बन्धा भाग्यतोऽभवन् ॥ १०३ ॥

रतान्त इव सञ्जातविलक्षणसुखाः प्रियम् ।

वीक्ष्यातित्रीडिता आसन्नम्भोजाक्षि सुमध्यमाः ॥ १०४ ॥

मद्यैवैतदुतान्यास्वपीति विदितुं परस्परं प्रेक्ष्य ।

सम्प्राप्य च संवादं समभूवन् जातहासास्ताः ॥ १०५ ॥

कौतुकमिव मत्वा तद्भावस्वाभाव्यतोपि यो हासः ।

तासां तं सखि माधवपूजाकुसुमान्यहं मन्ये ॥ १०६ ॥

अमुनात्यलौकिकेन प्रियसखि भावेन यद्बहिर्न गताः ।

तास्तशुक्तं यदिमा यमुनायां नो रसे किन्तु ॥ १०७ ॥

तदा यत्कालिन्द्या निजजलकृतः केलिरुचिरा-

न्तरायो नो दूरे प्रियसखि कृतस्तासु न चिरात् ।

ततो मन्ये तस्याः सततमनुरोधः प्रियतया-

दपि श्रीकृष्णात्तत् प्रियतमवधूष्येव सहजः ॥ १०८ ॥

एवं तासामन्तर्भावं दृष्ट्वा प्रवोधनाय पुनः ।
 निजगाद नन्दसन्तुः स्मितेन सम्मोहयन् सुमुखि ॥ १०९ ॥
 मयि स्थिता भवन्नीव्यः प्रागेव विपरीतकम् ।
 वदन्ति तत्र युक्तं हि पश्चाद्भावित्वतः प्रियाः ॥ ११० ॥
 यद्यपि भवतीषु तदप्युचितं सततं रसाधिक्यात् ।
 रसमर्यादा नैवं भवतीत्यत्रैव गृह्यतां वासः ॥ १११ ॥
 सर्वतः प्रसृतया मम दृष्ट्यैवावृत्तानि कथमप्यनिच्छोऽपि ।
 स्मृष्टमर्हति न वै भवदङ्गान्याशु तत्र्यजत बालकशङ्काम् ॥ ११२ ॥
 अयमतिसघृणः पवनः शीतमिति परागपूरनवनीवीः ।
 परिधापयितुं भवतीष्वभ्युन्यपि हन्त सञ्चरति ॥ ११३ ॥
 यदि भवदभिमतमेतत्तदाहमेवावरुह्यात् ।
 भवदङ्गेषु निजाङ्गैरावरणं मुग्धलोचनाः करवै ॥ ११४ ॥
 प्रेमरसाम्बुधिमथं मनो विनोदोक्तिनवमहावर्तैः ।
 उद्गतमुरुभावमभूत्ससिकृतमिवगाङ्गपूराम्भः ॥ ११५ ॥
 नर्मरसोक्तिसमुद्रैर्मिलितप्रेमाम्बुधिर्पदुद्गेलः ।
 आसीच्चदिह तदीयं मनोपि बहिरास तत्सङ्गे ॥ ११६ ॥
 तदा प्रियतमस्य ताः सखि निरीक्ष्य मुग्धाननं
 त्रपाहसितभावसन्नतदृशा निजाङ्गान्यपि ।
 कलिन्दतनयाजले सुमुखि कण्ठपर्यन्तमा-
 स्थिता इव निजाञ्चलेऽरुणतरे वभूवुर्भूदा ॥ ११७ ॥
 प्रियतमनखपदभानूदयाय न चिरेण शिशिरतरनीरे ।
 मग्नास्तपन्त इव नम्रकोका रुरुचुः कुचास्तासाम् ॥ ११८ ॥
 खिन्नौ प्रातः कथमु भवित्वेत्युत्सुकां तादृगास्थं
 दृष्ट्वा राकापतिरयमुदेत्यास्ति राकेति मत्वा ॥
 आभीर्ती तत्करपतनती यामुनीये जलेऽस्मिन्
 लीनां कोकाविव नवकुचीं रेजनुर्जातकम्पौ ॥ ११९ ॥

किं वर्णयामि यमुनानीरोपरि (वि)लसदखिलवदनौनि ।
मन्येहं प्रियवरदे क्षपाधिपानेव सख्युदितान् ॥ १२० ॥

किमिन्दवोऽमी बहुता न तत्र हि
प्रसन्नपद्मान्युत नाधुना रविः ।

इत्थं तदा तद्दनानि संशया-
स्पदान्यभूवंश्चिरमर्भकव्रजे ॥ १२१ ॥

ततो हासस्मेराननकमलमात्मप्रियामिमा
विलासश्रीसम्पज्जितमदनकोटिं समवदन् ।

अतिस्निग्धैर्नैत्रैः क्षणमभिमुखैश्चातितरलैः
सैमीक्षन्त्यो गोपैः स्वरसमुदितैर्वीष्टितममुम् ॥ १२२ ॥

परमोदार तवेदं युक्तं यद्दसनदानमाहूय ।
तदादि समये सफलं भवति तदैवाङ्गसङ्गत्वात् ॥ १२३ ॥
त्वद्भृतवस्तु कदाचित् कथमपि नावर्तते पृथङ् नाथ ।
तदिहास्माकं नीवीर्दास्यसि नो या न तद्विन्नः ॥ १२४ ॥
यदि नैकाक्ष्यपहृतमिति ददासि नान्योऽस्मदीयवस्त्वङ्ग ।
स्पष्टुमापि कोपि शक्तस्तदखिलमेकाकिनैव हृतम् ॥ १२५ ॥
हरणं यादृक्तादृग्दानमपीहोचितं महोदार ।

नाथान्यथा तु मुमहाननयः स भवत्ययुक्तो हि ॥ १२६ ॥
नहि कुलवधूरन्यस्याग्रे कथञ्चन कुत्रचित्

किमपि सरसं स्वाङ्गं साध्वी प्रकाशयति प्रभो ।
यदतिमधुरस्निग्धमाणप्रियेक्षणयोरपि
क्षणमपि न साम्मुख्यं यातस्तदीयविलोचने ॥ १२७ ॥

कदाचित्तरुणी काचिदङ्गं मत्ता प्रकाशयेत् ।
कथं कुमारिकाः कुर्युर्जीनन्त्योङ्ग तथाधुना ॥ १२८ ॥

सानन्दनन्दभूपालकुमारं प्राणवल्लभम् ।

त्वां तु सुन्दर जानीमो नीवीर्द्विद्युनैव नः ॥ १२९ ॥

व्रजे सर्वत्रैवाखिलबुधजनैः श्लाघितगुणा-

र्णव त्वामेवंकारिणमुदितमाकर्ष्य किमपि ।

कदाचित्काश्चिन्नः श्रुतिकण्ड वदेदित्यतिभयं

स्वल्ज्जातोत्यन्तं सुभग हृदयं खेदयति हि ॥ १३० ॥

तदाशु देहि वासांसि चातुर्यैकनिधान भोः ।

नोचेदयमुदेत्येव तापपत्रीलनीरजान् ॥ १३१ ॥

नैवं भवत्युचितमित्यतिसार्द्रचित्ता

साजात्यतः प्रियतमा तव भानुकन्या ।

हस्तान् प्रसार्य निकटे च गताऽस्मदीय-

नीवीः शनैः कमललोचन याचते स्म ॥ १३२ ॥

त्वदङ्गसङ्गतापीतनीवी तडिदिवाभ्युदे

विराजतेऽङ्ग सा तत्र सुचिरस्यायिनी नहि ॥ १३३ ॥

तत्रागतासु दाने सम्प्रति च न वर्तते विशेषोऽत्र ।

यद्यस्ति कश्चिदधुना त्वनुचित एवास्ति सुन्दरः सः ॥ १३४ ॥

अपरस्त्रीचिह्नाङ्कितमपि हृदयेशं न वीक्षते ममदा ।

कथमितरपुरुषसहकृतमुपगच्छेत्तद्वद स्वाङ्ग ॥ १३५ ॥

स्वयमेवाङ्ग विचारय सत्ततं सर्वत्र सर्वतोऽस्माकम् ।

अविता त्वमेव नायः किमपरमधिकं नु विज्ञाप्यम् ॥ १३६ ॥

अयमतिशिशिरः पवनो मनोऽपि नः सपदि वेपयन् वहति ।

ऋतुरपि शीतभरोऽयं तत्रापि तरामयं समयः ॥ १३७ ॥

तेनातिवेपितानामभ्युनि सुभगाम्बराणि नो देहि ।

त्वयि विश्रान्ता हि दया यच्छीतेष्वेवमिह चरसि ॥ १३८ ॥

त्वं त्वस्मन्नीवीरुन परिधायास्सेति शिशिरतीरस्थाः ।

माभूवन्वालास्ते सौत्कम्पाः सौकुमार्येण ॥ १३९ ॥

भवामस्त्वदास्पस्तरलतरलापाङ्गसुपमा-

लवक्रीता वीताखिलपरिजनाः सत्यवचनाः ।

मुदा तत्सिद्धयर्थं वितर वसनानि मिय ततो

विधास्यामः सर्वं त्वदुदितमरण्येप्यथिजलम् ॥ १४० ॥

जानासि निखिलसेतूनाकर्णय नस्तदत्र विज्ञप्तिम् ।

नो चेद्ब्रजराजाग्रे सर्वं विज्ञापयिष्यामः ॥ १४१ ॥

इति ब्रजकुमारिकावदनपद्ममन्दस्मित-

प्रकाशगलितामलेरितमरन्दपूरोक्षितः ।

शटित्युदितनिर्भरप्रणयचित्रभावाङ्कुरो-

न्नताङ्गरुहभूरभूद्रतिरसङ्गच्छामणिः ॥ १४२ ॥

सखि निर्भरानुरागात्प्राप्तो यन्निखिलगोपिकैकात्म्यम् ।

तदयं तच्छीतोक्त्या सकम्पपुलकः स्वयं चासीत् ॥ १४३ ॥

नवभेमाद्रिसाकूतसभौदिविनयोक्तिभिः ।

तद्वशः सस्मितः श्रौढभावः सकरणोऽवदत् ॥ १४४ ॥

गच्छत मा चिरमखिलं ब्रजराजाग्रे निवेदयन्त्वादौ ।

स यदि वदिष्यति देहीतीमानि तदा मदास्येऽहम् ॥ १४५ ॥

अहमपि भवदुक्तमेव सत्यं

सपदि विधातुमकैतवं वदामि ।

यदिह भवदनागतौ न दानं

भवति न वा परिधानमम्बराणाम् ॥ १४६ ॥

ममैव केवलस्येह दास्यो यदि भविष्यथ ।

न त्रपार्थीनताप्येषा युक्ता मत्पुरतस्तदा ॥ १४७ ॥

मद्वाक्यमेव यदि वः कार्यं तर्हि सुमध्यमाः ।

समये न विशेषोऽस्ति यदिच्छैत्र वलीयसी ॥ १४८ ॥

दासीत्वेपि मदिच्छा निवर्तते नेयमञ्जास्यः ।

न हि पूरयति मयुव्रतमधिच्छामात्मवश्यताञ्जस्य ॥ १४९ ॥

ततोऽधरदरप्रभारचितचिन्नरूपस्फुर-

स्थिरामलजलाशयादुषचिताश्रया निर्गताः ।

त्रपार्धनतलोचनाञ्चलनिरिक्षणेनातटं

तमो घनमिव मियाः सखि विधित्सवस्तत्क्षणम् ॥ १५० ॥

त्रपाधनमपावृते महति सन्ननि श्रावितं

मियेक्षणमुद्यष्टिभिः सपदि हन्त माभूदिति ।

स्वपाणियुगलेन चावरणमालि चकुस्तदा

प्रतिक्षणमुसङ्कुचजघनवाहुकण्ठ्यः मियाः ॥ १५१ ॥

तन्निर्गमोत्थजलविन्दुमनोत्तवीचि-

प्रान्तौ विरेजनुरलं युगपद् हृदिन्याः ।

प्राणप्रियाविरहतप्रियसङ्गमाद्य-

दुःखप्रमोदजनिताविव चाश्रुहासौ ॥ १५२ ॥

तच्चरणाम्बुजनखशशिनूपुरनवकान्तिभिस्तु कालिन्याः ।

नीरमनिर्वचनीयप्रभमभवदमन्दसौन्दर्यम् ॥ १५३ ॥

कालिन्दीसलिलान्तरात्प्रियसखि प्राणप्रियस्यान्तिकं ।

यान्त्यः कान्तिभिरर्भकेक्षणचमत्कारान्दधत्यः मियाः ॥

रेजुर्वीक्ष्य नवाद्भुतामृतमयाम्मोदं स्वमेवत्रजं ।

हित्वा यान्त्य इवैनमालि मिलितुं मोहस्थिरा विद्युतः ॥ १५४ ॥

यथा यथा तटं तस्या कुमार्योऽनुसृताः सखि ।

तदीयमणिमञ्जीराण्याचिरासंस्तथा तथा ॥ १५५ ॥

सायं पुलिनागप्रनप्रातर्गृहमनयोर्निजावस्था ।

श्यामाम्भसि मूकैस्तैर्वाहिद्य मुखरैस्तदा गदिता ॥ १५६ ॥

मञ्जीरसिञ्जिताद्दानसङ्गतेऽर्भकलोचने ।

लावण्यमोहिते चरुः पदन्यासेषु तास्तले ॥ १५७ ॥

अनुरागानन्ददासत्रीडासङ्कोचभीतिभिः ।

कश्चिच्छ्रलितो भावस्तासां समभवत्तदा ॥ १५८ ॥

आविर्भवन्तोऽथ मिलन्त उत्तमास्तिष्ठन्त एकेऽपसरन्त आतलम् ।

रेणुस्तदङ्गेषु तदा तदात्मकप्रियस्य भावा इव वारिविन्दवः ॥१५९॥

सर्वात्मभावजलधौ क्रीडन्तौ कृष्णनयनमीनवरौ ।

धीक्ष्य कुमारीसेतूनास्तामग्रे गताववलयौ ॥ १६० ॥

तदैकस्मिन्नङ्गे कुवलयदृशः कापि मिलिता

द्वितीयेप्यासीद्यत्तदपरकुमार्या च हरिदृक् ।

तदङ्गानामासामपि परहृदाकर्षणवर-

प्रभावो हेतुर्नापर इति ममासीदवधृतिः ॥ १६१ ॥

स्वरूपमेवाभ्युज्जलोचनस्य प्रीतौ यतो हेतुरभूद्भूनाम् ।

ततस्तदा सोऽतिविलक्षणेन भावेन केनाप्यभवत्प्रसन्नः ॥ १६२ ॥

प्रतीत्यर्थं तासामिव रुचिरनीवीः कस्तले

गृहीत्वाऽसीत्पूर्वं कमलनयनो दातुमिव याः ।

निधाय स्कन्धे ताः पुनरपि यथा पूर्वमवलाः

समीक्ष्यातिप्रीतः स्मितरुचिरवक्त्रः समवदत् ॥ १६३ ॥

विहाय वसनानि यद्विहृतिमप्लु देवात्मिका-

स्वपूर्वरुचिरामलं चिरमकृद्गुमानन्दिताः ।

तदेव ननु देवहेलनमतोऽस्य शान्त्यै मुदा

नमस्कुरुत भूतले सुभगमूर्ध्नि कृत्वाञ्जलिम् ॥ १६४ ॥

धृतव्रतानां तु यथेष्टचेष्टितं न युक्तमित्युक्तमपे महर्षिभिः ।

सर्वात्मनात्मानवधानमप्यदो निर्दोषवाक्कायहृदामपि क्षणम् ॥१६५॥

शशिमदनदेवयुवतिप्रभृतिस्तराणां च मानहानिरिवम् ।

उद्यन्निखिलाङ्गश्रीकृतोचिता नैव महतीषु ॥ १६६ ॥

भवदङ्गश्रीजलधौ क्रीडन्तौ नयनमीनराजौ नः ।

सहसा बाहुद्वीपे पतितावार्तावतीव स्तः ॥ १६७ ॥

इति सहृदयं श्रुत्वा मत्वा व्रतच्युतिमच्युता-

भिहितमहितं कर्मच्छिद्रं कथं नु समाहितम् ।

भवति मुरसन्तोपो दोषप्रदोप इति क्षणं

निजहृदि विचारं ताश्चक्रुः प्रमोदभयान्विताः ॥ १६८ ॥

न पारयामः पुरुषान्तरे नर्ति कर्तुं तथा मा भवतादपि क्वचित् ।

आक्षाप्यनुलुङ्घयतमा प्रियस्य नस्तदत्र भोः किन्तु विधे विधेयम् १६९

चिरादिष्टे दृष्टेऽखिलफलतया सम्प्रति पुरः

स्थिते वैगुण्यं तत्करणगमाकिञ्चित्करमतः ।

विधेयास्मिन्नेव प्रणतिरनर्थैवाऽखिलमिदं

भविष्यत्यस्माकं मियपदगतीनां शुभतरम् ॥ १७० ॥

इति सहसा स्फूर्त्या मत्स्वामिन्यः प्राणवद्वभं नेमुः ।

वध्वाञ्जलिप्रतिमुभगे मूर्ध्न्यतिमुग्धाननाः सुमुखि ॥ १७१ ॥

ततस्तादृग्भावावनतिनिगदाख्यातसहज-

प्रपत्तिभ्यस्ताभ्यो रचिरनननीवीर्हरिदात् ।

सरोजाक्ष्यः प्राणप्रियभुज्युगस्पर्शिवसना-

भिमर्शप्रोत्साहप्रशियिलतराङ्गद्यः समभवन् ॥ १७२ ॥

तत्परिधानेपि तदाऽसामर्थ्यं वीक्ष्य सारसाक्षीणाम् ।

परिधापयितुं ताः स्वयमवदद्यागात्प्रियो नीपात् ॥ १७३ ॥

काञ्चन काञ्चनकमलोपरिलसदलितन्दरुचिरकेशेषु ।

निजवसनेनाप्रोञ्चत्तत्सम्मुखमास्थितः प्रेयान् ॥ १७४ ॥

ततस्तथा स सर्वाङ्गे चकार युगपत्सखि ।

सर्वास्वनेकरूपोपि कुमारीभिरलक्षितः ॥ १७५ ॥

ततः कटितटे तस्याः पटं पट्टमयेन सः ।

दात्रा वन्य विविधानुसन्धानोऽभ्युजाखणम् ॥ १७६ ॥

सितवसनरचितकुमुमाञ्चितकञ्चुकया सकाञ्चनप्रभया ।

पश्चाद्रचितग्रन्थ्या सपुलकतदुरोऽञ्चयामास ॥ १७७ ॥

कुवलयदलनिभमञ्चलमुखं पृथु मुक्ताञ्चिते सधम्मिल्ले ।

कृत्वोन्नतकञ्चुकयामकरोदुरुभूपणाङ्ग्यायाम् ॥ १७८ ॥

आर्द्रार्द्रया रसभरोन्नतया निजेष्ट-

दृष्ट्या स्वदृष्टिमिलनेन नतस्मितास्या ।

काचिद्विलक्षणनिजानुभवैकवेद्य-

भावा शनैः कटितटे वसनं चकार ॥ १७९ ॥

लज्जाविलोलाञ्चललोचनेन मुहुः मियं चारु विलोकयन्ती ।

मुहुः श्लथद्वन्थिमुदारनीव्या वध्नन्त्यातिष्ठत्परमम्बुजासी ॥ १८० ॥

मुग्धस्मितमुखाम्भोजो मञ्जुसिञ्जाननूपुरः ।

आगत्य स तदा पूर्वमञ्चलं पर्यधापयत् ॥ १८१ ॥

ततः मियः पीतदुकूलमल्लसदान्ना ववन्धासितगुच्छशोभम् ।

शनैः स्मितस्मेरतरार्द्रदृष्ट्या विलोकयन्मुग्धमुखाम्भोजमस्याः ॥ १८२ ॥

मियतमपाणिस्पर्शोदितपुलकात्युन्नतोरसि स्वनिभाम् ।

पुलकितवपुरापि रसिकः साकूतं कञ्चुकीमकरोत् ॥ १८३ ॥

कोटिस्मरस्मयहराङ्गनिरीक्षणैः

काश्चिद्विरादभिमतैः विमुग्धचित्ताः ।

स्वान्युत्तरीयवसनानि नितम्बविम्बे

कृत्वा शनैः परिदधुः सखि मूर्ध्नि नीवीः ॥ १८४ ॥

दृष्ट्वा तत्सर्वं स स्मितमुखकमलः समागतः पूर्वम् ।

अनतिदृढामभिनाभिं ग्रन्थिमुदारो मुमोच शनैः ॥ १८५ ॥

ततः शिरसि संस्थितामतिविचित्रनीवीं स्फुर-

न्वितम्बभुवि पर्यधापयदनल्पमुक्ताञ्जिताम् ।

स्वकन्धरविभूषणारुगतरोत्तरीयं शिर-

स्यभावयदनल्पभूषणयुते मियायाः मियः ॥ १८६ ॥

काचित्सखि मियतमाभिपतावलोक-

प्रोद्यत्प्रमोदमरसंभ्रमसस्मितास्या ।

उद्यद्विवाकरुचिं परिधाय नीवीं

शैथिल्यतः परिदयौ कुचपट्टिकां न ॥ १८७ ॥

ततः करपुटस्थितामलमनोह्रमुक्ताफल-

प्रवेककृतवीटिकाश्चिरकञ्चुकीं माधवः ।

समीक्ष्य हचिरस्मितः सखि समागतः सादरं

तदञ्चलमपाकरोद्मलचम्पकाभो रसः ॥ १८८ ॥

तत्क्षणं मियतमाभिपताङ्गस्पर्शहर्षभरविश्लथिताङ्गयाः ।

सुन्दरः करपुटादपि चाञ्चत्कञ्चुकीं स्वपमसौ जगृहेऽस्याः ॥ १८९ ॥

अङ्गदमस्या वादोः प्रथमं परिधाप्य कञ्चुकीं पश्चात् ।

ग्रन्थिवपमकरोत् सत्पतिधुकरां माधवो मोके ॥ १९० ॥

केनापि तेन सरसीरुहगर्भगर्व-

निर्वासनेन हरिहृतसहजेन तस्याः ।

अन्तर्गतेन सहसाऽजनि सौरभेण

भावस्तदा पुलकसीत्कृतिमोहेहेतुः ॥ १९१ ॥

तत्कालीनं भावमम्भोरुहाक्षी वक्तुं शक्तासक्तिगुक्ता न साऽपि ।

किन्त्वैतस्याः सौरभात्मत्वपासीदेतन्मात्रं मद्बचो गोचरोऽस्ति ॥ १९२ ॥

एतावत्तैव भवतीभिरशेषवार्ता

तस्या विलक्षणविचारपराभिरन्तः ।

ज्ञेया कथं नु कथयामि विचित्रभाव-

सारस्य सीम हरिरासञ्जुपः स्फुटोक्तिः ॥ १९३ ॥

वसनादानमसरचम्पकगर्भातिमुभगभुजल्लतिकाः ।

कस्याश्चिन्निजवलपकणिनैरस्मारयत्किमपि ॥ १९४ ॥

तदैवाविर्भूतमचुररतिभावातिचपटे-

क्षणः मादानीवीं सुमुखि सविकारं सपुलकः ।

स्पृशन्गाढं तस्या मृदुकरतलं पङ्कजमृदु-

स्वहस्तेन श्रीमद्भगवत्स्वचिरेण स्मितमुखः ॥ १९५ ॥

तदा यत्साकृतं समजनि किमप्यालि रुचिर-
स्मितस्पर्शापाङ्गक्षणमुदितभावस्य सहसा
तदस्या अप्यासीन्मधुरतरभायोद्भूततमः

स येनेयं मग्ना रसजलनिधौ तत्क्षणमभूत् ॥ १९६ ॥

तदा सारङ्गाक्षी निजहृदि निधायोत्पुलकिता
निमीलद्दृष्टिः सा निजकरतलं तद्रसमयम् ।

मुदाश्लिष्टा साक्षादवशमुपभुक्तेव सहसा

भ्रियेणासीद्राधा सहचरि चिरं सस्मितमुखी ॥ १९७ ॥

सकलान्तररतिचिह्नाङ्किन्तामवाह्य स्मृतिं मियां दृष्ट्वा ।

रसिकशिरोमणिरपि सखि विस्मयमगमद्रमानायः ॥ १९८ ॥

करतलयिलदञ्चलं स तस्याः

सुमुखि यदा धृतवान्करेण नाथः ।

विकसितनयनोत्पला तदेयं

समभवदुद्गतसीत्कृतिः सकम्पम् ॥ १९९ ॥

विस्मयानन्ददासेपद्मीडाशवलितशया ।

पुरस्थितमपश्यत्सा माधवं लोचनाञ्चलैः ॥ २०० ॥

सदापन्नपया किञ्चित्सङ्कुञ्चन्तीमतिभियाम् ।

वीक्ष्य सत्वरमञ्जाक्षयाः दुकूलं पर्यधापयत् ॥ २०१ ॥

विविधरसभावोज्जाविन्पास्तदा सुषुमास्पद-

भ्रियतमदृशा सारङ्गाक्षयाः शनैर्दृढबन्धनैः ।

भ्रिय इह रहस्यागल्यैवं विमोक्षयति वास इ-

त्यजनि सहसा भावो यत्तत्तयैव चकार सा ॥ २०२ ॥

प्रपदपतितं वासो वीक्ष्य भ्रिया सहसा तदा

भ्रियवदनमुद्गीक्ष्य व्रीडास्मितानतलोचना ॥

सपदि जनितानन्दोद्रेकादियं परिघातुम-

प्यभवदपटुर्वासस्तूर्णं भ्रूय च पाणिना ॥ २०३ ॥

मुदा तदा गतः प्रियः स्मितश्रिया जितस्मरः ।

प्रगृह्य पर्यधापयद्गुलमुल्लसत्करः ॥ २०४ ॥

काचिन्निजान्तिकगतव्रजभूषणाङ्गयै

नीवीं प्रियस्य ददतः करपङ्कजस्य ।

दृष्ट्वा स्वतः स्तनगतं प्रतिविम्बमेतद्

दत्तं तदेव सपदीत्यविदद्रसाङ्गी ॥ २०५ ॥

तदैवासीदेषा पुलकितवपुः क्रीडितनत-

स्मितस्मेरापाङ्गा मुकुलितमनोज्ञेक्षणयुगा ।

प्रमोदप्राचुर्यप्रशियिलतराङ्गीकरयुगा-

दपि संसन्नीवीं रसभरतनुर्नाविद्ददो ॥ २०६ ॥

तथैव न चिरं स्थितां शचिरचित्रलेखामिव

प्रियामभिपिलोकयन्विदितपूर्वष्टत्तान्तकः ।

पुरैव परितोपितोप्यपि तदा तदेयं किम-

प्यपश्यदुव तद्दशोऽभघदुदारमूर्तिः सखि ॥ २०७ ॥

विकासितलोचनकुचलययुगला वीक्ष्य प्रिया तथा भावम् ।

सन्तप्ता सहसाऽभून्मीन इवाम्भो विना सुमुखि ॥ २०८ ॥

पुरस्थितमपि प्राणप्रियं प्राणप्रिया हरेः ।

निर्भराद्भुतभावाब्धिनिमग्ना नाऽविदत्सखि ॥ २०९ ॥

तथा भावं तस्याः सहचरि विदित्वा स्वयमसौ

न सोढुं शक्तोऽभूत्प्रणयभरतः सैव यदभूत् ॥

तदैवागत्याऽस्याः पृथुकृदितटे सुन्दरतरं

दुकूलं कृत्वा स्वमणयिनि ववन्धाळि रशनाम् ॥ २१० ॥

शिरसि तदञ्चलमचिरात्कुर्वाणं प्राणवल्लभं वीक्ष्य ।

पुरतस्तदेव वक्षसि कुर्वत्पार्थि जहौ सुमुखी ॥ २११ ॥

सुकुमाराङ्गीमैनां स्पृशन्तमित्यं प्रियं प्रिया काचित् ।

पश्यन्ती कथमेवं मय्यपि भूयादिति हविदत् ॥ २१२ ॥

मनोरथमहाम्भोधिमज्जने नान्यविस्मृतिः ।

प्राप्तप्रियतमस्पर्शभावा पुलकिताऽभवत् ॥ २१३ ॥

केनापि तेन रसितानुभवैकवेद्य-

भावेन सातिशिथिलाङ्ग्यभवत्तदालि ।

नीवी च शारदसरोरुहसोदरश्री-

हस्तारविन्दयुगलादपतत्कृशाङ्ग्याः ॥ २१४ ॥

वीक्ष्यैनामेणासीं स्मितशचिसम्मोहिताङ्गनानिचयः ।

आगत्य पर्यधापयदपि नीवीं प्रेमपूरार्द्रः ॥ २१५ ॥

एकस्यामपि यावच्चकार करुणानिधिः प्रियार्या सः ।

वक्तुमशक्यं तावन्ममापि किमुतालि सर्वासु ॥ २१६ ॥

यादृग्भावयुताऽभवत्सपदि या तस्यां तथैवाऽऽचरन्

यन्नीवीं सखि पर्यधापयदतिस्निग्धार्द्रहासेक्षणः ।

तद्युक्तं नवनीरदोदरमिलद्विशुद्धिभस्वप्रिया-

भावाम्भोधिविचित्रतुङ्गलहरीविश्रामभूरेष यत् ॥ २१७ ॥

रसान्धेः स्वस्मिन्यः सखि निरुपधिस्नेहजलधिः

प्रवृद्धो मुग्धाक्षीवदनविधुष्टया स पतितः ।

कुमारीज्वाप्लाव्य स्थितसहजरागाख्यसरित-

स्तदैक्यं प्राप्तः सन्निजसदनप्राप्तः पुनरपि ॥ २१८ ॥

किमिह वसनान्यासामङ्गेष्वकारि विकारिणा

किमपि रससर्वस्वं नैजं तु यौवनमेव वा ।

इति वत न निश्चेतुं शक्यं यतः सखि तत्क्षणान्

मधुरमधुरा भावाः सद्गा वधूतुरतिस्फुटाः ॥ २१९ ॥

विनैव समयक्रमं सखि तदा यदासीदति-

स्फुटं नवलपौवनं त्रिदशमोहिनीमोहनम् ।

तदङ्गगुणो नतत्रतकृतोऽन्यदीयोपि वा

विचिभरसभावितप्रियकटाक्षगोऽयं परम् ॥ २२० ॥

वय एव यदीदृशं तदीयं किमु चाच्यं सखि विग्रहायशेषम् ।
 रसरूपमतीन्द्रिरादुरारुपं रसमापूर्वदुदारतो रसाब्धेः ॥ २२१ ॥
 यादृग्यादृग्भावयुक्तं मनः श्रीकृष्णस्यासु प्राविशत्ते मनोज्ञाः ।
 भावा एव व्यक्तिमाप्तास्तदङ्गेष्वन्तश्चापीत्यालि जानाम्यहं तु ॥ २२२ ॥
 पुरैव नीवीपरिधानतो हरेश्चित्तं यदङ्गेष्वभवन्मृगीदृशाम् ।
 पश्चाच्च तन्नूतनभावतस्तयोर्मध्ये पतत्तेन ततो न निर्गतम् ॥ २२३ ॥
 अतिमधुरमुदारं वीक्ष्य चित्तं प्रियस्याऽ-
 खिलमपि निग्रहीतुं चित्तधाराबलम्बाः ।
 रुचिरनयनमार्गेणान्तराविश्य सर्वं
 स्वमतमुदितलोभादालि चक्रुः कृशाङ्गयः ॥ २२४ ॥
 हते चित्ते ताभिः स्मरन्पतिरेतत्तरलदृक्
 स्फुरद्दृष्टैर्ज्ञात्वा निशितशरसन्धानचपलः ।
 समागत्याशक्तो हृतविशयसन्दापनविधौ
 न यत्नस्तश्चित्तं प्रतिनिधिवदादापयदहो ॥ २२५ ॥
 निजवचनसुधाक्तेषितप्रतिगोपीरसभावसिन्धुषु ।
 समभूदवगाह्यर्षधिरं तरलैरेष विलोलकुण्डलः ॥ २२६ ॥
 त्रया मृगदृशामतिस्फुटतपाऽखिलज्ञापनेऽ
 निशं भवति बोधिकेत्यतिविचारचातुर्यतः ।
 विसारितविलोचनं चन्द्रपुटे कृतामीपदा-
 नतोन्मुखतया स्थिरां प्रियसमर्पिनां चक्रिरे ॥ २२७ ॥
 तदा यद्वीडैव प्रचुरसुनिगूढानपि निज-
 प्रिये भावानावेदयदतिमनोज्ञानिह ततः ।
 प्रसन्नाः प्रत्यङ्गं सदनमनुरूपं सखि ददु-
 र्यथा बर्धेतास्यानुपदमभिलषो नयनयोः ॥ २२८ ॥
 यदेतासां दृष्टिः प्रियनयनपङ्केरुहयुगे
 तदीया चैतल्लोचनकुवलयेष्वविशदहो ।

तदेतासामस्याप्युचितमपदुत्वं तदितरा-

यलोके दृष्टिर्यत् स्वसदनगतैवालि करणम् ॥ २२९ ॥

वचनमधुराम्भोधिष्व्वादी ततः प्रियसङ्गत-

स्ववसनसमीक्षाब्धिष्वस्य स्फुरत्सुपमाब्धिषु ।

अथ चपलताम्भोधिष्वेतन्निजाङ्गसुसङ्गत-

स्ववसनपरीधानाम्भोधिष्वथो रचनाब्धिषु ॥ २३० ॥

विविधरसभावाम्भोराशिष्वनुक्षणनूतने-

ष्वपि यदवलास्तेभ्यस्तेभ्यो वहिर्न विनिर्गताः ।

सखि समभवन्मग्नास्तत्किं कथं च विचारिते

ब्रजवरकुमारीणामेव प्रभाव इति स्थितम् ॥ २३१ ॥

युग्मम्—अत्रैवं जानेऽहं प्रियसखि पूर्वाक्तसिन्धवः सर्वे ।

जलधौ सरित इवासामपाङ्गलहरीषु संलीनाः ॥ २३२ ॥

अत एवैतदपाङ्गस्पृष्टो नयजलदसोदराङ्गश्रीः ।

तांस्तान् भायान् भजते युगपत्क्रमशोऽपि नन्दसुतः ॥ २३३ ॥

भात्रैरोभिः स्वहृदयगतैस्तद्दशस्तत्स्वभावा-

न्नान्यासक्तिः स्वपदकमलस्पर्शमात्राभिलाषाः ।

ज्ञात्वा सर्वास्तद्भिलपितं दातुमादातुमासां

मेष्टः स्वात्माभिलपितमपि स्मेरहासो जगाद ॥ २३४ ॥

मधुरमधुरभावान्तयुदारान्सुगूडान्

नयनकुवलयान्तेनेपदारात्प्रदर्श्य ।

यदखिलमपि चित्तं भर्तुरेताः प्रलोभ्य

स्ववशगतमकुर्वन्स्तत्र को वान्तरायः ॥ २३५ ॥

यदर्थं सर्वस्वं स्वयमपि च तस्मिन्प्रियतमे

पुरःस्थायिन्यक्ष्णोः पथमनुगते भावनिचयः ।

यदक्ष्णोरेवाभूत्तदुचिततरं यत्स्वयमपि

प्रियस्तादृग्भावं भजति मिलनादेव च तयोः ॥ २३६ ॥

भवन्नयनवारीधे रसमयस्य तुङ्गोच्छब्द-

कटाक्षतरलाः प्रिया विविधभावरत्नान्यमी ।

वहिः प्रकटयन्ति तैरतिधनीव भूत्वाहम-

प्युदारतरमानसः किमपि वच्मि सन्तोषतः ॥ २३७ ॥

ज्ञाता अपि चपलत्वं विदधति मद्भावि ये भवद्भावाः ।

युष्मासु ते स्थिरा अप्यतिमौनं कुर्वते चित्रम् ॥ २३८ ॥

व्रतनियमार्चनतुष्टा हृष्टान्विष्टा यदावयोः कार्ये ।

चिरनिभृतनिजमनोरथपूत्यै साऽद्रात्फलं किमपि ॥ २३९ ॥

येनातिशौढभावा निजनिजपतितामत्यभीष्टां चिरान्म-

त्पाण्णिव्याहेण सिद्धामिव सहजतया मद्यप्येत्य स्वचिन्ते ।

मामेवाऽपूजयन् सद्मलयजकुसुमस्तोमताम्यूलमूर्खै-

रथैः प्रेमाद्रभावाः स्फुरितमिथ पुरः सर्वभावेन सर्वाः २४०

निवेद्य यत्रात्मप्रभृति निखिलं पुष्पततपः

स्वभावोद्गारिण्यो विविधरसभृदृष्टय इमाः ।

पुरः पूज्यश्चाहं प्रकट इह तत्पूजनमिदं

न भूतं नो भावि क्वचिदपि च नैवास्ति मुदशः ॥२४१॥

अथात्र पूर्वपूजायाः फलं किमु भवेन्ननु ।

किञ्चास्या इति मञ्चिते प्रादुरास्ते विचारणा ॥ २४२ ॥

पूर्वपूजाफलत्वेन यद्यप्येवैव कल्पते ।

एतस्याः फलमेवैव भवितुं नान्यदर्शति ॥ २४३ ॥

साधनादाधिकमेव फलं स्यादेकमेव तदिदं कथमेवम् ।

स्यादिति ग्रहिलवाक्ततिरत्र क्षीणयुक्तिगतिरस्त्वनुभूते ॥२४४॥

अबुना निवेदनं परमग्रे भोगः फलं ततो भेदः ।

भवति तयोरिति न मतं पूजान्तस्थो हि मद्भोगः ॥ २४५ ॥

अद्भुताद्भुतमर्थतत्पश्यतात्र मृगीदशः ।

साधनं तु भवद्भावि तेन मे वाञ्छितं फलम् ॥ २४६ ॥

एवं सखि मन्येऽहं मदर्थमेव च कृतो व्रतारम्भः ।
 यदहं निजवाञ्छितफलमाम्रोम्याप्स्यामि चाऽमन्दम् ॥२४७॥
 अथवा स्वार्थमेवैतद्भूतं कृतमिति ध्रुवम् ।
 अहमेव भवत्पो यत्तदभून्मयि तत्फलम् ॥ २४८ ॥
 इत्थं पूजनतृष्णो ददामि वरमेतदितरदुष्प्रापम् ।
 सततं भवतीनामहृष्टणी सुयुक्तश्च वशगश्च ॥ २४९ ॥
 तदिमाः क्षपा मया सह रंस्यथ सर्वात्मभावसुलभेन ।
 विकसितकुन्दैर्लौकिकशारदरात्रीर्मुदा हसतीः ॥ २५० ॥
 निष्कलङ्कनशानाथनवोदयभृशारुणैः ।
 किरणैरारुणीभूतनवपङ्क्तिमनोहराः ॥ २५१ ॥
 मद्भावोदय एवायं व्याजात् कुमुदिनीपतेः ।
 करव्याजान्मेनुरागरञ्जिता वनपङ्कयः ॥ २५२ ॥
 भ्रमद्भ्रमरजुष्टसत्कुवलयपावलीभिर्भवद्-
 विलोचनयुगेषु मद्रमणमागु भावीति वै ।
 मुदा कथयतीर्निजोपरि गतामृतांशुद्वृतं
 प्रमोदभरताभिरुत्तमरतं समं चाग्रतः ॥ २५३ ॥
 कुवलयमरन्दपानोन्मदमधुपकृतातिमधुरदङ्कुरैः ।
 ज्ञापयतीर्भवदमृतममुदितमद्रानमुत्तारम् ॥ २५४ ॥
 प्रतिदलमुन्मदमधुपस्थित्या संशोभिमण्डलाकारम् ।
 प्रत्येकं भवतीनां ज्ञापयती रमणमुद्वेलम् ॥ २५५ ॥
 अत्यासत्तया मुकुलितमपि कमले व्याप्तुमिच्छता ह्यलिना ।
 मानाकुञ्चिततावकनयनकरेष्वनुसृतिं मेऽत्र ॥ २५६ ॥
 आनतनवतरुपलत्रकुसुमस्त्रवनेषु संरतोत्तमैः ।
 मधुपैः संसूचयतीर्विपरीतरत्वं कृशोदर्यः ॥ २५७ ॥
 नतकुसुमस्त्रवकगलन्मकरन्दधारो क्षणेन मधुपानाम् ।

सिञ्चनमिह जलविहृतौ ज्ञापयतीमें भवजनितम् ॥ २५८ ॥

चन्द्रांशुरागव्याजेन स्मराग्निमुदितं वने ।

त्रिगुणानिलफुत्कारैः शनैर्दीपयतीर्नवम् ॥ २५९ ॥

यमुनामज्जनशुचिनाप्यतिसभयेनापि पल्लवस्पर्शे ।

भवदर्धमेव निखिलं कृतमिति पवनेन सूचयतीः ॥ २६० ॥

पुरा दग्धस्य कामस्य सपद्येव भवद्दृशा ।

जीवितस्यानिलव्याजाद्बहतीः प्राणमारुतम् ॥ २६१ ॥

सरयं त्यक्त्वानन्देन प्रकृतमपि रतिप्राणनाथेन सार्क

कृत्वा मन्येऽनिलोऽसौ वहति यदनलः सोऽरिरस्येति मत्वा ।

शैत्यं तादृग्वहत्यात्मनि यदखिलमस्याशु निर्वापयेत्तत्

स्तेपी च स्वप्रियार्थं परिमलघनिनां तत्सशङ्कोतिमन्दः ॥ २६२ ॥

मन्दानिलानीतविचित्ररागपरागचन्द्रातपचारुमध्याः ।

भृङ्गाङ्गनारङ्गगलद्विचित्रमसूनमालादलकीर्णभूमिः ॥ २६३ ॥

कुलकम्—खड्गनयुगमथ कुरलययुगलं मीनद्वयं यदि स्याद्वा ।

विमले विधौ तदाऽस्मिन्कथमपि भवदास्यसाम्यं स्यात् ॥ २६४ ॥

निशानामानन्त्येऽप्यपि यादे न ता नाशरहिताः

क्रमाद्येत्स्युस्तर्केत्तरविद्युनार्यः सखि भवेत् ।

मदीयमैत्यङ्गाभिधनवरजन्यस्तु न तथे-

त्यपी वन्रव्याजादुचितमुदितास्तत्सितकराः ॥ २६५ ॥

मदद्गमेयविद्युतो भवत्य इत्यनुक्षणं

न सम्भवत्पद्मे सखि दृशापि दृश्यतात्र वः ।

स्थितिश्च सन्ततं मयीत्यपं तु भावसञ्चयः

कदाचिदन्यया न भाव्यपे मयैव पोषितः ॥ २६६ ॥

मसरदसितापाङ्गैर्ध्वान्तं मुखेन्दुचयैश्च भा

युगपदिह यत्पादुभूते तदत्र निचारितम् ।

गमनसमयेऽत्रान्या दृष्टिर्यथा न पदं लभेत्
 तत इह सुखं भूयादेवं भवत्कृतसाधने ॥ २६७ ॥
 भवदीयद्वगञ्जलस्पृगप्यचलं भावामिमं लभेत हि ।
 भवतीषु सदैकरूपतेत्यलमुवत्यातिविशुद्धजातिषु ॥ २६८ ॥
 किमतःपरमाधिकं ननु वाच्यं यद्भवदपाङ्गसङ्गेन ।
 अहमपि निजपुंलक्षणभावं प्राप्नोमि नेतरथा ॥ २६९ ॥
 अपि चापाङ्गसङ्गेन तथात्वे का विचित्रता ।
 यदेतत्स्मृतिरप्यस्मास्वपाङ्गं कुरुते स्फुटम् ॥ २७० ॥
 तस्मादद्युना यात व्रजमवला यत् पुरोवभात्येषः ।
 चण्डांशुः कुबलयकुलसङ्कोचकृतावसङ्कोचः ॥ २७१ ॥
 इति निजनिजप्राणेशस्योदिते वचने मुदा
 श्रवणपथगे भाविप्रेष्ठाङ्गसङ्गविनिश्चयात् ।
 य इह मुदकूपाराः प्रादुर्बभूवुरदो गृह-
 व्रजनसिकताकूटादप्योदका इव तेऽभवन् ॥ २७२ ॥
 यदीयभाव एचासां सर्वविस्मारकोऽभवत् ।
 कथं तस्मिन् पुरःस्थायिन्यदो गेहगतिर्भवेत् ॥ २७३ ॥
 प्रायो यथाऽतिरणरङ्गविदग्धताति-
 मुग्धमनद्धकवचा अपि वीरवर्याः ।
 शान्ते पुरः प्रतिभटे भवति स्वगेह-
 मेवं व्रजन्त्यपि तथैव मुमध्यमास्ताः ॥ २७४ ॥
 तेपि यथा वीररसोद्भाचमाचुर्यविस्मृतान्परसाः ।
 आरणलाभादार्ते लभन्त एवं कुरोदर्यः ॥ २७५ ॥
 यथा कथञ्चित् स यदा कदाचिन्निजाङ्गसङ्गं विदधानु नायः ॥
 इत्थं चिरादिष्टमवाप्य हृष्टास्तदिच्छया जग्मुरिमाः स्वगेहम् २७६
 वचनादिष्टमाप्तिज्ञानात् प्रियमभवदाळि वचनं यत् ।
 तस्यातो गृहगमनं युक्तं तासां तदाज्ञातः ॥ २७७ ॥

अहं त्वेवं जाने मियसखि वरस्तुप्यतु परं
 भवत्वन्यन्मा धेत्यतिरतिभराक्रान्तहृदयाः ।
 कृताः प्रागप्येता निजशिरसि वद्धाञ्जलिपुटा
 यथा पृष्टेनैवं स्वगृह्णतिमत्योपि सपदि ॥ २७८ ॥
 तथात्वेपि तदा प्रेषान् पुरःस्थित इति प्रियाः ।
 मुदिताः सपदि प्रायस्तदभावाद्धिर्षयः ॥ २७९ ॥
 ततो विरादेव मुकुन्ददत्तवराहारात्रिष्वनवद्यभावाः ।
 कुमारिकाः प्राणपतिप्रियाश्च प्रौढा विजहुर्निजवल्लभेन ॥ २८० ॥
 इतोऽन्यत् सम्प्रार्थ्यं वरमिह वरीवर्ति किमु नः
 सदाऽस्मत्स्वामिन्यः पुलिनमुत कुञ्जं रसभुवम् ।
 मुदा सङ्गेऽस्माकं कथमपि समागत्य हरिणा
 रमन्त्वस्माकं तद्यरणरजसा चास्तु रमणम् ॥ २८१ ॥
 इति श्रीमद्दोषीजनचरणदास्याभिषमहा-
 पुमर्थावाप्त्यैवोज्झितसकलमोक्षाभिरुदितम् ।
 मदीयात्ममाणेन्द्रियहृदयदेशेषु सततम् ।
 स्वपं भूयादेतद्भजनरससर्वस्वममलम् ॥ २८२ ॥
 इति श्रीमद्भजवधुवल्लभाङ्घ्रिरजोर्थिना ।
 रचितं रससर्वस्वं विद्वलेनाप पूर्णताम् ॥ २८३ ॥
 इति श्रीमद्दोषीजनवल्लभचरणकमलयुगलैःशरणश्रीविद्वलै-
 श्वरविरचितं रससर्वस्वं सम्पूर्णम् ॥

श्रीकृष्णाय नमः ।

श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ।

श्रीमदाचार्यचरणरुमलेभ्यो नमः ।

शृङ्गाररसमण्डनम् ।

दानलीला ।

श्रीमद्वभुचरणप्रकटिता ।

मुदा चन्द्रावल्या कुसुमशयनीयादि रचितुं
सहासं प्रोक्ताः स्वप्रणयिसहचर्यः प्रमुदिताः ।
निकुञ्जेष्वन्योन्यं कृतविविधतल्पेषु सरसां
कथां स्वस्वामिन्याः सपदि कथयन्ति मियतमाम् ॥ १ ॥
अशेषमुकृतोदयैरखिलमङ्गलैर्वेधसा
मनोरथशतैः सदा मनसि भावितैर्निर्मितैः ।
अहन्यतिमनोहरे निजशृङ्गाद्विहारेच्छया
सखीशतशृङ्गाञ्चलद्रुजवनेषु चन्द्रावली ॥ २ ॥
समुद्रधितमालतीकुरवकादिपुष्पावली-
गलत्परिमलोन्मदभ्रमरयूयसन्नादितम् ।
उदारमतिचित्रितं मृगमदादिभिर्विभ्रतौ
मनोभवमदापहं किमपि केशपाशं सखि ॥ ३ ॥
श्यामेन्दोरनुरूपां विधिरचितां तारकामहं मन्ये ।
यत्तत्करनखकिरणा न जानु सल्यस्त्यजन्ती माम् ॥ ४ ॥
कुङ्कुममलयजमृगमदाचित्रितकुसुमं तदीपथम्मिडम् ।
नो किन्तु कुसुमघनुपस्तूर्णारिं सज्जितं विधिना ॥ ५ ॥
न धम्मिडो मौग्ध्यामृतमलमुचामेप निचपो
न पुष्पाणीमानि त्रिदशपतिमौर्वीपरिणतिः ।

न मुक्तागुच्छानि प्रकटसुपमाम्भःकणभरो

न काश्मीरोद्भूता सुभगतरेखा तडिदियम् ॥ ६ ॥

निसर्गसुन्दरोऽप्यालि सूक्ष्मचित्राम्बरान्तरे ।

गूढो भाव इवैतस्याः सोऽदृश्यत विलक्षणः ॥ ७ ॥

मत्समर्पितसिन्दूररेखीपरि परिस्थिताम् ।

मुक्ताफलावलीमालि सीमन्ते त्रिभ्रती वभौ ॥ ८ ॥

न सा सिन्दूररेखालि मुक्ताहारयुताऽपि तु ।

सफेनराजिराभाति पूरः सौभाग्यवारिधेः ॥ ९ ॥

वदनसुधाकरकिरणप्रसृतेर्मुक्ताततेरिदं चित्रम् ।

यत्कचनिचयतमोऽपि प्रियसखि सततं प्रकाशयति ॥ १० ॥

सुस्निग्धामलकुञ्चितमेचकमुभगालकावलिं तरुणि ।

वदनाम्बुजस्य परितो दधती रेजे सरोजाली ॥ ११ ॥

ईषद्भासविकाशविभ्रमगललावण्यमध्वानना-

म्भोजस्यालकपद्मदाळिरमला मत्ताऽपि राधा सखि ।

यत्स्वाभाविकज्ञाङ्गुतीरपि मुदा विस्मृत्य नित्यं पिव-

त्यस्पन्दं तदिदं विभाति भुवने पङ्केरुहाद्व्यद्भुतम् ॥ १२ ॥

नैतन्मुखं भियाया राकापातिरेव राजते विमलः ।

नेयं कुन्तलमालासुपमा सुग्धाः सखीदशां ताराः ॥ १३ ॥

सकमलयमुजातरलोद्भूतानिलजातकम्पितव्याजात् ।

कन्दर्पकोटिशोभामलकचयोऽयं तिरस्क्रुते ॥ १४ ॥

विशाले भाले हीरकमणिगणस्वर्णखचितं

स्फुरन्मुक्तामोतं तिलरुमलकाक्रान्तिरुचिरम् ।

ततस्तिर्यग्रेखं मृगमदमयं दीपकलिका-

भिभं सिन्दूरस्य प्रियसखि ततश्चारु दधती ॥ १५ ॥

रेजे मुक्तामयो विन्दुः कस्तूरीविलकान्तरे ।

चललादम्बिनीराजद्राकापतिरिवामलः ॥ १६ ॥

न भ्रूलता सा न विलोचने ते न विभ्रमास्ते सरसीरुहाक्ष्याः ।
कौमारलीलाजितकाममौर्वी वाणा धनान्येव विलुण्ठितानि ॥ १७ ॥

त्रिभुवनत्रयमदजनितत्रिवक्रतामालि विभ्रती तद्वृः ।
मधुसूदनमपि जेतुं सपदि व्यप्रेव चपलास्ते ॥ १८ ॥

शार्तं मया सखि पुरैव नवानुराग-
राकाकलानिधिरुदेप्यति तद्वृदीति ।

यत्तस्य कोमलकरप्रस्रतिः सरागा-

नेत्रद्वयेति रुचिरा प्रकटा बभूव ॥ १९ ॥

ययास्त्रविद्ययाऽनङ्गो विजितस्तां मृगीदृशे ।

अत्रोपदिशतो नेत्राचार्यो श्रुतियुगे दनैः ॥ २० ॥

जगन्ति जेतुं चलिते दृशौ तन्मार्गावरोधे श्रवणद्वयेन ।

सरोपमुन्मार्गमिव मृच्छे वक्राञ्चले रेजतुरालि तस्याः ॥ २१ ॥

परिधापाञ्जनकञ्चुकमपाङ्गशणैः श्रुतिदरीसंस्थम् ।

हन्तुं मदनमृगं तल्लोचनमृगयू विचारयतः ॥ २२ ॥

श्रवणयुगलेऽस्पास्ताटङ्के विचित्रमहामणि-

प्रकरकनकमादुर्भूतप्रभाजितभास्करे ॥

मदगजभवश्रीमन्मुस्ताफलैरपि मण्डिते

कुवलयदलश्रेणीपूर्णोदरे सुविरेजतुः ॥ २३ ॥

न भूरियं चपलशैशवलीलयैव

द्राक्षन्निर्जितस्य धनुरेव मनोजराशः ।

नो लोचने सखि तदाहितपुष्पवाणौ

सर्वस्वमेव हृतमस्य न ते विलासाः ॥ २४ ॥

स्यातां यदि राकेशौ तदुपरि च दिवाकरावुदेयाताम् ।

तर्हि तथाविधगण्डद्वयसाम्प्यं स्यात् सरोजाक्षि ॥ २५ ॥

नवकुङ्कुमपाटीररेखागण्डद्वये सखि ।

विरेजिरे मृगदृशः प्रकटाः सुपमा इव ॥ २६ ॥

शुक्तिलङ्कुमुमदापहसुन्दरनासापुटे कुरङ्गाक्षी ।
 अत्रिदूरलम्बिमुक्ताफलमालोळं वर्षा दधती ॥ २७ ॥
 नासाग्रगतमुदारं मुक्ताफलमालि तन्न वमलाक्ष्याः ।
 किन्त्वाधिम्यवगेन प्रकटः सुपमामृतस्यन्दः ॥ २८ ॥
 जितधिम्येऽधरविम्ये शम्भरिपुशास्त्रगूढतत्त्वे सा ।
 मुखकमलोदर इव तनुतररेखां विभ्रती रेजे ॥ २९ ॥
 निसर्गरागातिमनोहरस्य ताम्बूलोखापरिरञ्जितस्य ।
 स्मितोदितस्फीतरदांशुभूपाऽधरस्य सौन्दर्यमवाकूपयं मे ॥३०॥
 तनुतरसुभगाधरगतरेखा नहि घोषभूषणाद्गद्यास्ताः ।
 वागमृतनळधिपूरः स्रोतांस्वेवोत सहर्ष्यः ॥ ३१ ॥
 अचिरांशुलता अपि द्विनाळिज्यपदेशायदतिस्थिता निभर्ति ।
 ब्रजनाथमनो विनोदकारि स्ववशे सा कुरते न तद्विचिनम् ॥ ३२ ॥
 अपि प्रियसखि द्विनावळिरियं न किन्तु प्रिया-
 नुरागरसरञ्जिता रतिरसामृतश्रेणयः ।
 ददाति तदियं सदा रहसि माधयायैव सोऽ-
 प्यमन्दमनुरज्यते रतिरसञ्जचूडामणिः ॥ ३३ ॥
 मुखचन्द्रमपूखा वा किं वा हीरकराजयः ।
 दाडिमीवीजपङ्क्तिर्वैत्यनिर्धारो रदेज्वभूत् ॥ ३४ ॥
 आधिम्यादधरसुषोँ स्वलेदिति प्राप्तशङ्क्या विधिना ।
 रचिते तदुपष्टम्भे चिबुके पाटीरमादधती ॥ ३५ ॥
 अस्मिन्मुखेन्दौ मद्नेन्दुपद्मधिकारिता मानकलङ्कितेति ।
 प्रकाशयन्ती चिबुकेऽञ्जनस्य विन्दुं विरेजे दधनी मृगाक्षी ॥३६॥
 किं वर्णयामि सख्याश्चियुक्तगतश्यामविन्दुसौन्दर्यम् ।
 मन्ये रसिकाशिरोमणिमाधवमन एव तल्लभम् ॥ ३७ ॥
 किमयममलो राकाधीशो न तन्न मधुप्रताः

कमलमधवा स्मेरं तत्राचिरांशुलता न हि ।
 किममृतमयो पूर्वं मेघो न तत्र हि खञ्जना-
 विति शशिमुखाम्भोजं कासां न संशयभूरभूत् ॥ ३८ ॥
 सुधांशुसारं परिगृह्य वेधास्तदाननं यद्विद्धेऽतियत्नैः ।
 मालिन्यमाभाति तदम्बुजाक्षि तन्मण्डके चिह्नमिति मसिद्धम् ३९
 स्वरेण भुवनत्रयं विजितमित्यभिज्ञापकं ।
 तद्ब्रह्मभुवि स्मरस्मयहरे स्वकण्ठे बभौ ।
 व्रजेशभुजभूषणे सखि मनोहरेखात्रयं
 स्वत्रयमिव स्फुटं मलयजाङ्घिते विभ्रती ॥ ४० ॥
 मणिवरहीरकहाटकजटितं मुक्ताफलावलीप्रोतम् ।
 प्रकट इव भावनिचयो भूषणमस्या बभौ कण्ठे ॥ ४१ ॥
 उरसि विविधमण्याकल्पभारं वहन्ती
 रतिरणजयभूमौ राधिकावल्लभस्य ।
 अलमभिगुणुभेऽतिस्थूलगुञ्जामणीना-
 मतिरुचिरमुदारं हारमाविभ्रती सा ॥ ४२ ॥
 मृगमदपत्राङ्घ्रितमुरु कुङ्कुमपङ्केन रूपितं रेजे ।
 रतिपतिमङ्गलकशद्वयमिव कुचयुग्मपेतस्याः ॥ ४३ ॥
 कुचंद्वयं नैव रसौघवित्तमेकीकृतं स्वं द्विविधं स्मरेण ।
 न चूचुके किन्त्वपरो मुरारेः प्रामोतु मेत्यैर्पितराजमुद्रे ॥ ४४ ॥
 लावण्यामृतसरसि ब्रजाङ्गनावपुषि खेळतः सख्यः ।
 कोकौ कुचौ मनोज्ञौ संश्लिष्टाङ्गावतिस्नेहात् ॥ ४५ ॥
 रतिरसभावद्वयमिव सर्वस्वमनङ्गभूषण इवालयः ।
 कुचयुगलं निजवसनाञ्चलेन सङ्गोपयन्ती सा ॥ ४६ ॥
 काठिन्येन श्रीफलमतिसरसतया सुधासमूहं च
 सदृत्तमसृणताभ्यां जिग्ये कोकान् कुचद्वन्द्वम् ॥ ४७ ॥

सौन्दर्यसीम कुचकुम्भसुगं विधाय

वेधाः कुट्टिभवदोषभियाञ्जनस्य ।

विन्दुद्वयं यदकरोत्सखि तेन तत्र

श्यामाग्रतेत्यहमये कमलाक्षि मन्ये ॥ ४८ ॥

गोपाङ्गनाङ्गसुपमामृतसरसि कुचाञ्जयुग्ममतिसरसम् ।

मन्ये सखि सञ्जातं यत्कोशोपर्यपि भ्रमरौ ॥ ४९ ॥

सुवर्णसितपूधिकाकुसुमनिर्मिता विभ्रती

कुरङ्गमदकुङ्कुमारुणकणैर्विचिनां सजम् ।

विचित्रवसनान्तरे सखि विलसणां माधव-

मियाति शुशुभे कुचोपरि विदारमातन्वती ॥ ५० ॥

सुन्दरकुचहेमाम्बुजनाल इवालं व्यरोचत कृशाङ्गयाः ।

नाभीसरोभवः सखि तन्वी रोमावली तस्याः ॥ ५१ ॥

तनुतरकुचलयदलमयवाणः कुम्भुमायुधेन तन्वङ्गयाः ।

हृदयेपितं इति सख्यो मन्ये नो रोमपङ्क्तिः सा ॥ ५२ ॥

स्वयं धूर्तो नाभीविवरकुहरस्थो रतिपति-

र्मेनो मीनं तस्या हृदि सरसि कौमारचपलम् ।

वर्णाकर्तुं सख्यो दधति गुणतारुण्यवडिञ्चं

तनौ तरसूत्रश्रीर्न तु मसृणरोमावलिखियम् ॥ ५३ ॥

न सा रोमावली किन्तु तदीयहृदयोद्भवा ।

नाभीहृदे पतन्त्यालि रसयारैव राजते ॥ ५४ ॥

मत्तेभकुम्भसुपमामदहारितैव

नो केवला किमुत्र केसरिगर्वितस्य ।

निर्वासनत्वमपि वर्तत इत्यतीव

मध्ये कृशं सखि चकार विधिर्भृगाक्ष्याः ॥ ५५ ॥

न तन्मध्यं तस्याः किमुत रतिशास्त्रस्य निधृतं

रहस्यं तद्वेत्ता शशिवदनि भोक्ता च न परः ।

घनश्यामादित्यं प्रथयितुमुदारेण विधिना

कृता रेखा श्यामा सहचरि न रोमावलिरियम् ॥ ५६ ॥

न सा नाभिस्तस्याः किमुत मृपमासीद्युसरित-

स्तनोरावर्तोऽयं कुवलयदलास्याः सहचरि ।

यतश्चेतोऽस्मार्कं चतुरतरमप्यत्र पतितं

निमज्जत्येवेदं धृतिगतिविवेकादिरहितम् ॥ ५७ ॥

विविधमणिजटितकनकमसूनलसदसितपट्टगुच्छाभ्याम् ।

लसतातिपीतदाम्ना शुशुभे प्रन्थिः प्रियानीव्याः ॥ ५८ ॥

अपि सखि नितम्बोऽस्या नाऽयं परं मदनप्रिया-

सदनजघनोपान्ते कान्ते कुरङ्गविलोचने ।

विधिविरचितः कोशस्तस्या रसौघधनस्य य-

द्गुरुगुस्तरः शश्वहसो हरिप्रणयास्पदः ॥ ५९ ॥

विचित्रमणिमेखलागतमनोज्ञमुयताफल-

प्रथेककृतमालकोद्ग्रथितधुर्ध्वरूपश्लिकाः ।

कलस्वनविमोहितत्रिदशष्टन्दष्टन्दारिकाः

सरोजदललोचने सखि विरेजुरुच्यत्प्रभाः ॥ ६० ॥

मृपमानिधानहरिकण्ठभूषणं विधिना मनोरथशतेन निर्मितम् ।

असितैरये सुभगकाचकङ्कणैः शुशुभेऽति चाह्युगलं मृगौदशः ॥ ६१ ॥

ततः कनककङ्कणावसितपट्टपुष्पाञ्जितौ

ततश्च नवमुक्तिकाविरचितौ मुदा विश्रुती ।

मनोज्ञकरयोः प्रिये सुमुखि राधिकावल्लभ-

प्रियाति शुशुभे तयोर्विदधती समान्दोलनम् ॥ ६२ ॥

ततः पश्चाच्चापीकरसुवाटितौ चालयलयौ

ततः सा गौराङ्गी मरुक्तमयावद्गदवरी

स्वशाहोरस्मन्मानसनयनपाशाविव दप-

त्यये चेतः कासां प्रसभमहरन्नाम्युजमुखि ॥ ६३ ॥

विविधमहामणिजटिताः कर्नकमया मुद्रिकास्तदङ्गुलिषु ।
दशसु नखोदितदीधितिभूपासु विरेजुरेणासि ॥ ६४ ॥

नेमौ बाहू वत विसञ्चते प्रेमपीयूषपूर्णं

नो वा तस्या मृदुकरतले किन्तु पङ्केरुहे ते ।

नाप्यङ्गुल्यः सखि परमिभाः श्रेणयस्तद्दलानां

नेमे चञ्चन्नखरमणयः किन्तु तेषां प्रभैव ॥ ६५ ॥

नो पाणिरेप कुसुमायुधवाणराज-

पङ्केरुहं न नखरा मणिकान्तिभाजः ।

किन्तु प्रियालि रतियुद्धविधौ जयाय

कामार्पिताः मृमुखिशतशिलीमुखाग्राः ॥ ६६ ॥

मन्धरागतिरिष्यं चरणानां वारणस्य कथमत्र करस्था ।

दृश्यतेतिमुभगेति न कासां संशयः सखि वभूव तदूरी ॥ ६७ ॥

कदलीकाण्डविनिर्मितहिन्दोलास्तम्भयुगलमेवैतत् ।

कुसुमायुधस्य मन्ये तस्या नोरुद्रयं सरुयः ॥ ६८ ॥

तस्याः सानन्दगोविन्दमानसाया मृगीदृशः ।

मन्ये रतिगृहस्तम्भद्वयं जातुद्वयं न तत् ॥ ६९ ॥

विविधनूपुरसिञ्जितमोहितत्रिदशनाथवधूवरमानसम् ।

स्फुरदलक्तकरञ्जितमङ्गुलीष्वपि शुभे शुशुभे चरणद्वयम् ॥ ७० ॥

स्मितलक्ष्मीलवलज्जितरतिपतिकृतचरणसरसिजमणतौ ।

प्रतिविम्बितास्तदीयाश्चन्दनविन्द्वालयो न नखाः ॥ ७१ ॥

तस्याः कृष्णेन्दुसङ्गं हरिभजनदृशा भौविर्न भावयित्वा

तद्योग्यत्वार्थमेतच्छिरस्तरमये कुर्वता पादयुग्मम् ।

सारणाम्भोरुहाणां मुचनुरविधिना चारु निर्माय सरुय-

स्तस्यप्रेप्वाहिता ये सितकिरणचयास्ते नखाख्यां भजन्ते ॥ ७२ ॥

१. वनकृता इति पाठः । २. पतिविता इति पाठः । ३. भावि विजाय धात्रे-
ति पाठः । ४. रदाणामनिसरसदृशेति पाठः ।

चरणाङ्गुल्याभरणान्यति रुरुचुरमन्दकान्तिकान्तानि ।
 विपमानङ्गमुजङ्गमफणमणय इवैणशावाक्ष्याः ॥ ७३ ॥
 तादृशचित्राञ्चलजुपि शिरसि विचित्रासनं सरोजाक्षी ।
 दधिकलशं तदुपायनमिव दधती साधिकं शुशुभे ॥ ७४ ॥
 अलोलग्रीवं सा दधिकलशिकां मूर्ध्नि सुभगां
 वहन्ती तादृष्यप्रभवमदतस्तुच्छवदिमान् ।

सुरेन्द्रब्रह्मादीनपि विगणयन्त्यालि सहज-
 स्मितस्मेरव्रीडातरलितदृशा कान्ध मुमुहे ॥ ७५ ॥

सखीशतवृताचलद्रलयकिङ्किणीनूपुरा-
 घमन्दकलसिञ्जिताञ्चितमनोद्भगत्या वने

वयस्यसहितो व्रजाधिपसुतो व्रजन्तीं पुरो
 ददर्श सखि मुन्दरीमनतिदूरतस्तां मनाक् ॥ ७६ ॥

घकितनयनं दृष्ट्वा दृष्ट्वा तदाननपङ्कजं
 न समशकदादातुं दृष्टिं मनागपि माधवः ।

निजसहचराशङ्काळजावधानमपि व्रज-
 प्रियसखि तदा नाभूत्तस्य प्रियाहृतचेतसः ॥ ७७ ॥

चन्द्रावलीसहासोन्नितगलत्परिमलाऽनिलः

तत्सङ्गम इवाङ्गेषु सङ्गतः पुलकं व्यधात् ॥ ७८ ॥

कथमस्या ननु सङ्गो भवेत्कथं वाऽत्र सहचराज्ञातः ।

इति चिन्तयन्नुपायं ज्ञात्वा हरिराह गोपालान् ॥ ७९ ॥

गोप्यो गोरसविक्रियार्थमखिला गच्छन्त्यदत्त्वोचितं

मदानं तदिहानयध्वमचिरान्मत्सन्निधौ गोपकाः ।

मा जातु स्पृशतोक्तिभिः परमिमा वाच्या इति स्वामिना

भोक्तास्तिष्ठत तिष्ठतेतिवचनास्तेऽत्रागमन् सत्वरम् ॥ ८० ॥

तत्र काचिदुवाचैतान् किमरे गोपदारकाः ।

आकारयति वो नन्दनन्दनो गोकुलाधिपः ॥ ८१ ॥

कथमेवं वयं किं वा दास्यस्तस्य कुलाङ्गनाः ।

यात प्रतिष्ठयास्माकं न तवेयं विभीषिका ॥ ८२ ॥

न वयं स्वत एव किञ्चिदुचैः कुलयोपित्तु ससाहसं वदामः ।

व्रजनाथवचः परं विधेयं क्षुधिताः किं ननु गच्छत स्वगेहम् ॥ ८३ ॥

मा यात नन्दशपथो व्रजनाथाज्ञां विना वने तस्य ।

दुन्दा स्त्री तद्विपिनं कुतस्तदीयं परं नः स्यात् ॥ ८४ ॥

वक्रिमैव भवद्वाचि दृश्यते न त्वलौकिकम् ।

वक्रिमा किल शब्दस्य धर्मस्तस्य दशाग्रहः ॥ ८५ ॥

न्यायोपि पत्रितः किन्तु भवत्यातिविदग्धया ।

किमन्यार्यं पाठयितुमधुना त्वं समागतैः ॥ ८६ ॥

तावद्विलम्बमसहिष्णुरमन्दमञ्च-

त्काञ्चीकलापकलसिञ्जितमञ्जुगत्या ।

गोवर्धनाद्रिशिरसशपथोत्तरीय-

ञ्चन्द्रावलीनिवटमागमदम्बुजाक्षः ॥ ८७ ॥

मनोवचोऽगोचरलोचनान्तसौन्दर्यलेशं सुविचित्रवेशम् ।

स्मितश्रियाऽनङ्गविमोहनं सा ददर्श गोपेन्द्रकुमारमारात् ॥ ८८ ॥

चदनमुधानिधिसुपमाजलधिनिमग्रां दृशं कुरङ्गाक्षी ।

नाशकदुद्धर्तुं यत्सहैव सहसा मनोऽप्यासीत् ॥ ८९ ॥

अपाङ्गविभ्रमोत्तुङ्गतरङ्गैस्तन्मनोदृशौ

अगाधे पतिते हास्तामशक्ते वहिरागतौ ॥ ९० ॥

धम्मिलं वा दधिकलशिकार् मूर्ध्नि संस्थापितार् वा

तं मार्गं वा गमनमथवा कञ्चुकीमञ्चलं वा ।

देहं वा स्रं गृहमुत सखीदृन्दमेपा मृगाक्षी

योपायीशात्मजमपि तदा नाविदन्मोहितेव ॥ ९१ ॥

ततोऽनुकूलैरिव तत्तरङ्गैरपाङ्गपातैर्वितर्तैरिवान ।

जालैर्विशालैर्वचनैः स तस्याः स्वसंविदं सख्यकरोद्गुदारः ॥९२॥
अस्यास्तदा प्रेष्टतमे यदासीच्चातुर्यधैर्यादिकमत्र युक्तिः ।

नैवास्ति गोविन्दपदप्रतापानुभावमात्रेण विनेति मन्ये ॥ ९३ ॥

स्मेराननेन तरलाञ्चललोचनेन

स्निग्धेक्षणेन दरहासरुचा स्वगत्या ।

किं वर्णितेन बहुना सखि पेशलैः स्वैः

सम्मुष्टा तां रसिकतानिधिराह नाथः ॥ ९४ ॥

प्रबोधितेव गोविन्दवचनैः सापि सुन्दरी ।

अत्युद्भ्रं ददौ सख्यः प्रत्युत्तरमनुत्तरम् ॥ ९५ ॥

कथं गच्छस्यदस्वैव दानं गोरसविक्रये ।

सिद्धात्काश्चीकलापेन दर्शयन्ती स्ववैभवम् ॥ ९६ ॥

इयद्वधि ते मदीया गतिरपि किं नावलोकिता सुभग ।

पश्येत्थमिति वदन्ती पदानि कतिचित्स्मयन्त्यचलत् ॥ ९७ ॥

न सम्यगवलोकिता गतिरियं त्वदीया मया

मनाद् निकटमागता निजगतिं पुनर्दर्शय ।

अहो कुलव्यूजनं निकटमाह्वयन्निर्भयो

भवान् जगति लक्ष्यते विपिनगोचरोत्बुद्भटः ॥ ९८ ॥

अतः परं कुतो भीतिस्त्वत्सहाययतो मम ।

स्वसहायीकरोत्येव मामेवाहो विपर्ययः ॥ ९९ ॥

गच्छत सख्यो गोकुलमेतद्दृष्टं वदन्तु नन्दाग्रे ।

त्वद्धर्मराज्यमार्गं न श्रुतिविपर्ययोद्भनाध्रुपः ॥ १०० ॥

तत् किं व्याजेनैव स्वगृहं गन्तुं करोपि चातुर्यम् ।

अहमासन्ध्यं गोप्यो गृहमपि गन्तुं न दास्यामि ॥ १०१ ॥

भवान् पुरुषभूषणः कथमु गोपिका त्वं वद-

त्यहो तदपि सावधि श्रवणमङ्गलं स्वात्मनि ।

बहुत्वमपि ते कथं ब्रजकुमार लोकोत्तरा

विभाति तैष चानुरी विजितवादिजात्युत्तरा ॥ १०२ ॥
 विश्वासमुत्पादयितुं स्त्रियोऽस्मान् ज्ञात्वा वदत्येवमयं मृगासि ।
 विनैव मद्वाचमये विशिष्टः श्वासो भवत्या भवति श्रमेण ॥ १०३ ॥
 किमाधिकमाधिकं व्रूषे कुलाङ्गनास्त्वङ्ग नेदशं वचनम् ।
 सोढुं शक्ताः परमिह किं कुर्मो नन्दराजस्रुते ॥ १०४ ॥
 गोकुलेश गृहं गन्तुं न ददासि कुतः स्त्रियः ।
 वृन्दावने मृगदशां दानं लगति मामकम् ॥ १०५ ॥
 अश्रुतपूर्वमिदं ननु किं तदानं लगत्यहो कुत्र ।
 चरणे शिरसि करे वा पश्चादुत तद्ददास्माकम् ॥ १०६ ॥
 अञ्चलेनापि कञ्चुवया यद्गोपितमुरस्तव ।
 तस्मिन्निति वदन् वीरः करेणास्पृशदुद्भटम् ॥ १०७ ॥
 कथं कुलवधूजनं स्पृशसि हन्त मर्मस्थले
 न भीतिमवलम्ब्यसे सकलसेतवोऽप्युज्जिताः ।
 सरोजदललोचने सततमित्यमेवाङ्गनाः
 स्पृशामि सखि ते कदा वसनसेतुल्लङ्घितः ॥ १०८ ॥
 वचनोक्तौ द्विगुणितमुत करोषि कामं करीव हृतसेतुः ।
 स्वद्वचनसदृकृतं मत्करणं द्विगुणं भवत्येव ॥ १०९ ॥
 वाक्चातुरीशुरीणं जानीमस्त्वां तु नन्दवृषसृनुम् ।
 अतिदुर्ललितं परमिह दानं दधिषु श्रुतं नैव ॥ ११० ॥
 किं नालिकेरफलभारमुताम्युजाक्ष
 पुर्गाफलान्युत कुरङ्गमदं नयामः ।
 पट्टाम्बराप्युत यतो लगतीह दान-
 मित्युद्भटं वदसि गोकुलपालक त्वम् ॥ १११ ॥
 गोपीषु गोरसस्यैव शृङ्गीमो दानमङ्गनाः ।
 भवन्तः के कुलस्त्रीषु वक्तुं वचनमर्भकाः ॥ ११२ ॥

विपिनचारिणो वारिसंस्थितान् वदसि वा कथं बलुवाङ्गने ।
 इयद्वध्यदस्त्वत्स्वरूपमित्यहह नो मया ज्ञातमुत्तमम् ॥ ११३ ॥
 व्याजः परं सुन्दरि गोरसस्य कुतोऽस्त्यमूर्त्यं किमपीह वस्तु ।
 उरैःस्थलस्थायि नयस्यलक्ष्यं मदन्यपुंसो न तु तन्ममैव ॥ ११४ ॥
 सततं वृन्दाकाननमागच्छामः परं पयोदानम् ।

नो जातु श्रुतमपि तन्न कुतो वयं तेऽद्य दास्यामः ॥ ११५ ॥
 अये यदद्यावधि चौररीत्या न दत्तमद्याहमशेषतेस्तत् ।
 दानं ग्रहीष्यामि सरोरुहाक्षि क्षणं पुरा विश्रम तत्त्वयैव ॥ ११६ ॥
 गता गावो दूरं प्रखरखुरचिह्नान्यपि वने ।

न दृश्यन्ते हन्त द्रुततरमिहागच्छत ततः ।

इति श्रीगोविन्दः प्रियवचनमाकर्ण्य सभयम् ।

तदा गोधानाज्ञापयदुशति गोरक्षणविधौ ॥ ११७ ॥

गतेष्वखिलगोपेषु स्वेष्टयासीदिति प्रियम् ।

अतिप्रमुदिताः प्रोचुः प्रेमातिशयनिर्भयाः ॥ ११८ ॥

विपरीतमहो वयमेव किल ब्रजगोपनितम्बानि चौरजनाः ।

विपिने विजने प्रमदा रुन्धन् वरसाधुजनः स्वयमेव परम् ॥ ११९ ॥

विपरीतं भवतीनां धर्मो नहि मे सरोजमुग्धाक्षयः ।

तर्हि त्वत्तो दानग्रहणं युक्तं वतास्माकम् ॥ १२० ॥

बह्व्यो भवत्योहमिहैक एव करोमि किं तेन निजानुरूपम् ।

दानं बलात्कारिषु देयमेवेत्युचैर्वदन्दिन्दुमुखीं चुचुम्ब ॥ १२१ ॥

कथमेवं कुलस्त्रीषु करोषि विजने वने ।

इत्यमित्यभिति स्मेरस्मितः प्रादान्नखं मुखे ॥ १२२ ॥

अङ्ग त्वदाननविलक्षणसौरभेण ताम्बूलरेखितकपोलयुगेन चाद्य ।

सौन्दर्यसीमनखराङ्घ्रितवत्ससा च युक्ता निजं शृङ्गुदार कथं गमिष्ये ॥

कथं हारः क्षुण्णाः कथमु बलयानां विरलता

विलम्बः केनासीदधिकलशिका कुत्र किमभूत् ।
 मियेत्यं पृष्ठाहं निजगुरुजनाग्रे सरभसं
 किमास्यास्ये स्त्रीणां परिजनवशो जीवनविधिः ॥ १२४ ॥
 सत्यं स्त्रीणां जीवनमन्यापत्तं परं न गोपीनाम् ।
 मदधीनमेव किन्तु मियसखि तत्ते कुतो भीतिः ॥ १२५ ॥
 गोकुलमखिलं तायकमनन्यक्षरणं विशेषतो गोप्यः ।
 किन्तु त्वामिह किञ्चित् कश्चिद्दूषादियं भीतिः ॥ १२६ ॥
 वशीकर्तुं भविष्येयं वाणी गोविन्दमानसम् ।
 नाशक्रोद्धहिरायातुं प्रेमपूरान्तरायतः ॥ १२७ ॥
 व्याजं किन्तु द्रूपे भावं प्रकटीकरोपि किं नैव ।
 नान्यः शृणोति कश्चित् किं भयमवलम्बसे नाथ ॥ १२८ ॥
 कृशाङ्गि दधिभाजनं शिरसि ते मनाग् द्रष्टुम-
 प्यहं वत न पारये विपुलभारमाभाति मे ।
 तदत्र धिनिधेहि तत् क्षणमपाकुरु श्रान्तिम-
 प्ययं मलयमारुतो वहति सोपि यात्त्वर्थिताम् ॥ १२९ ॥
 कुगुममुकुमाराङ्ग श्रीमत्युदारतरे मनाक्
 त्वदुरसि वरं वासोप्येतद्रयं न सदाभहे ।
 क्षणमिह तदस्माकं दस्ते कुरु व्रजवृद्धयो-
 नयनझपयोनीरं नाथ त्वमस्यतिमुन्दरः ॥ १३० ॥
 त्वमुच्चारयन्तपयोभाजनं त्वं सरोजाङ्गि देवाशु दानं मदीयम् ।
 व्रजेश त्वदीयोचरीर्यं तु कस्यै ददाम्येतदेयं कथं त्वन्नियोगात् १.१.१
 श्रुत्वा शिरःस्थं कलशं करेण स्थिते मिये कस्य पुरो वदामि ।
 भद्रं भवत्येतदिति श्रुवाणो न्यपातयद्भ्राजनमेकमुर्व्याम् ॥ १.३२ ॥
 तदा चन्द्रावल्पा निजमुजग्रुगेन मियतमं
 निश्चैयं प्रोक्तं व्रजमचिरतो गच्छ कथय ।

न गन्तुं शक्तोऽयं त्वदभिमुखमित्युद्भटतरं

निशम्यैकाऽगच्छद्भ्रजमधिकृता नाधररसे ॥ १३३ ॥

मया धृतेयं कमलाक्षि किं वानया धृतोऽहं वद तत्त्वमेव ।

समुच्चये नागर को विरोधो विना भवत्पीतदुकूलनीव्योः ॥ १३४ ॥

त्वमेव भव मध्यस्था वादिनोरावयोः सखि ।

युवयोर्विसिनीसूत्रान्तरं नास्ति क मे स्थितिः ॥ १३५ ॥

खिन्ना भवति सखीयं त्वदङ्गसङ्गाभिलाषया सुभग ।

तत्कुरु मनोऽनुरञ्जनमस्या धैर्येऽप्यशक्तायाः ॥ १३६ ॥

त्वत्सङ्गागमनस्य प्रियसखि फलमेतदाविरासीन्नः ।

अन्यामपि निजसदृशीं कर्तुं वाञ्छस्यये किं नु ॥ १३७ ॥

तदा मुदा निजस्पर्शकरणे प्रसरत्करम् ।

नवप्रणयपूरार्द्रहृदया जगदुः प्रियाः ॥ १३८ ॥

मा मा मानद मा स्पृशेति वचसा ता वारयन्त्यः प्रियं

साकूतं करपङ्कजेऽपि चिञ्चुके वक्षःस्थलेऽप्यस्पृशन् ।

तस्कालीनविलक्षणक्षणवशाद्राध्यामिये प्रेयसः

स्पर्शेणापि तथाविधेन वचनेनासंस्तदा तद्वशाः ॥ १३९ ॥

धृत्वाञ्चलं विविधपट्टमयप्रसून-

श्रीस्मारितस्मरनिकेतनतीरणं सः ।

वामेन चारुनखरेण करेण गाढं

तां प्राह गच्छ कथमालि गमिष्यसि त्वम् ॥ १४० ॥

स्मरस्मेरास्येन्दुं तरलतरतारे च नयने

स्मितं तत् साकूतेक्षणमतिमनोज्ञं मुगदशाम् ।

नवप्रेमार्द्रार्द्रैर्दस्मुकुलितैरालि रहितै-

निमेषेणेक्षन्त्यो नयननलिनैस्तस्पुरवलाः ॥ १४१ ॥

सखि वद तादृग्वदनं दृष्ट्वा श्रुत्वा च तदुदितं वचनम् ।

लोकत्रयेपि का स्त्री सम्मुग्धा नो भवेत् सुभगा ॥ १४२ ॥

भ्रूचापाहितलोचनाञ्चलशरव्रातैः पुरा विद्रुता-
 स्तेभ्यः स्वोर्वरणं कथञ्चिदपि नो दृष्ट्वा परावृत्त्य च ।
 युध्यन्त्यः पृतना इव स्परमहावीरस्य गोप्यस्तदा
 पश्यन्त्यः सखि चक्रकण्ठमखिलाश्चक्रुर्वशे स्वे हरिम् ॥ १४३ ॥
 तत्किमपि गोपिकामु प्रियेक्षणं प्रकटमालि तत्समये ।
 सम्मोहमानशवलं भावं कमपि मियास्वकरोत् ॥ १४४ ॥
 श्यामामृतजलधिं यद् गोपीनयनाञ्चलापगा मिलिताः ।
 तत्सारूप्यादैक्यं प्राप्ता इव तास्तदाऽभूवन् ॥ १४५ ॥
 मुग्धाननोपरि हरे परिवारिताहं
 मुञ्चाञ्चलं समभवत् पथि नो विलम्बः ।
 यत्स्वन्मनोभिमतपङ्क तदेव दास्या-
 म्युल्लङ्घ्य गेहपतिमप्यतियत्नतोऽहम् ॥ १४६ ॥
 एवं वदन्ती करपल्लवेन धृत्वा मृगाक्षी चितुकं मियस्य ।
 सङ्कोचितं स्वं करपल्लवं सा चुचुम्ब साकृतमथावधीत् सः ॥ १४७ ॥
 मदभिलषितमेतत् कञ्चुकीकुञ्चितं यन्
 मददतिसरसं च श्रीफलश्रीविनिन्दत् ।
 वित्त किमपि तन्मे वस्तु सत्यं निजोक्तं
 क्रुश सास्त्रि तत् एतत्स्वाञ्चलं चातिदूरे ॥ १४८ ॥
 एवं द्रुवन्नञ्चलमाचक्रे मियस्तदा पाटितमीक्षमाणा ।
 मृषा रूपा वाचमुवाच गोपी भीतेव सरुयो निजवन्दुवर्गात् १४९
 नीवीयमयैव मया नवीना सुलक्षमित्यङ्ग निजाङ्गला ।
 कृता मुदासीदधुनैव सैवं कृता कथं गेहमहं व्रजामि ॥ १५० ॥
 कथं चलितमञ्चलं तव वदेति पृष्ट्वा गृहे
 किमुत्तरमहं वदाम्यपि च नास्ति कश्चिन्मिषः ।

१. तथापि न समीक्ष्यन्त्य इत्यपि पाठ. कथञ्चिदपि नो दृष्ट्वेत्यत्र । २. वीर्यस्य
 इति पाठः । ३. पाटितमीक्ष्य विचिदिति पाठः ।

सुगुप्तमिदमेव नो भवति हन्त किं ते कृतं
 व्रजेशसुतकार्यमित्ययि वदात्र कौञ्ज्यो मिवः ॥१५१॥
 स्वप्राणसङ्कटेपि त्वामभिधातुं न पारयामोऽङ्ग ।
 नो जातु जातिकृपणो निजसर्वस्वं प्रकाशयति ॥ १५२ ॥
 एतावता यदि विभेषि तदा मदीयं
 वासो गृहाण मयि कुर्विदमञ्चलं स्वम् ।
 एपातियुक्तिरतिमुग्धनितम्बिनीना-
 मस्माकमङ्ग न भवत्युत नागरीणाम् ॥ १५३ ॥
 नाहं वदामि वनमाल्यथ मौल्यमेव
 दध्मो वदाङ्ग वरिवर्ति न मौल्यमस्य ।
 यथाग्रहस्तव तदोचितमस्य मौल्यं
 मैत्रं त्वमेव वितर स्मरमोहनाङ्ग ॥ १५४ ॥
 हारादिदाने सुभगाङ्गि मातुर्विभेष्यहं तेन निजानुरूपम् ।
 मौल्यं ददामीति वदंश्चुचुम्ब पूर्णं तवेदं समभून्न धेति ॥ १५५ ॥
 व्रजवृषकुमार सरसिजसुकुमार कृतं तु साधु ते सर्वम् ।
 त्वज वसनं ननु कथिद् द्रक्ष्यति पान्थो ह्ययं मार्गः ॥ १५६ ॥
 लतागेहश्रेणीं विकचविविधाभासरुचिर-
 मसूनप्रोद्भूतामलपरिमलोन्मत्तपधुषाम् ।
 सरोजाक्ष्यन्येषां श्रवणमनसामध्यविषयं
 मुदा पश्यावश्यं त्यज निजजनानां भयमपि ॥ १५७ ॥
 निजशरपञ्जरगुप्तं स्वभावसर्वस्यमेव रतिभर्तुः ।
 कुसुममयं न लतागृहमिदमिति मन्येऽहमेणासि ॥ १५८ ॥
 निकुञ्जनगरे मनोभववृषोऽञ्च धैर्यादिम-
 त्समीरवरमन्त्रिणा सह पिकादिवन्दिस्तुतः ।
 स्फुरत्सरसिजोन्मदभ्रमरयूथगीतो जय-

त्यपाङ्गशर एष सञ्चरति ते न यावत्परम् ॥ १५९ ॥
रतिप्राणेशोऽयं शशिवदनि तेऽधाङ्गसुपमा-

लवक्रीतो दासः सकमलतडागातिरुचिरम् ।
स्वसर्वस्वेनेदं सदनमनुरूपं तत्र मुदा

चक्राराङ्गीकारैः सकलय तदद्य मियसखि ॥ १६० ॥
निकुञ्जदुर्गे निजवाणसंतृते कन्दर्पवीरः कलकण्ठकूजितैः ।
मामाह्वयत्येष रणार्थमत्र तत्पुरु त्वमेवालि सहायमद्य मे ॥ १६१ ॥
त्वदाननरुचा स्मरः सपदि क्खजितो निर्जेने

वने भवनमेतदुत्तमतमं विधायास्थितः ।
विचित्रकूलकूजितातुनयवाग्भिरेनं मुदा
मया सह मदाकसेक्षणाविलक्षणे मानय ॥ १६२ ॥

त्वदीयनयनाञ्चलागुगपराजितो विद्रुतः
स्मरः स्वशरसंतृते वसति इञ्जदुर्गे भयात् ।
नितम्बिनि सुपध्यमे निजविहारवर्धैः क्षणा-
न्वियन्त्रितुमिहैव तं त्वमपि मत्सहायं कुरु ॥ १६३ ॥

अहमद्य सखि स्वार्थसिद्धिद्वारमिवान्तरम् ।
कुचयोः प्राप्य ते प्राप्स्याम्यखिलाः कामसम्पदः ॥ १६४ ॥
चन्द्रावलि त्वन्मुखपूर्णचन्द्रयःसौन्दर्यसिन्धौ कति सन्ति सिन्धवः।
यत्पूर्वपूर्वातिविलक्षणाः क्षणे क्षणे तरङ्गाः मकटीभवन्ति ते १६५
त्वटोचनाम्बुजमिदं निजगर्भस्वेल-

चारोन्मदभ्रमरतस्तरलं कृशाङ्गि ।
सौन्दर्यसीधु परितः किरति मिये यत्
त्त्पारणा भयति लोचनभृङ्गयोर्मै ॥ १६६ ॥

पदीयनेत्राञ्जविकाशकृत्वाक्षेन्दुर्न भानुः शशिकोटिशैत्याह ।
चन्द्रावलि त्वन्मुखवर्णनं तन्मध्ये कवीनां विषयो न वाचाम् १६७ ॥

यदतिशयितरागो मय्यनङ्गस्य तस्मा-

न्निजरसशरचापाव्यशेषं स्वकीयम् ॥

प्रकटमिह मदर्थे पञ्चकारातिगुप्तं

तदिदमतिमनोहं त्वन्मुखाब्जं विभाति ॥ १६८ ॥

मन्मानसं वशीकुर्वद्विभाति तिलकं तव ।

भ्रूचापाहितरुन्दर्पकाण्डश्रृणुं इवानुतः ॥ १६९ ॥

चन्द्रत्वे तु चकोरता मद्युपता पङ्केरुहत्वे दृशो-

र्मानत्वं वदनस्य ते निरूपयिस्नेहाम्बुतायां साखि ।

सौन्दर्यामृतता यदाऽनिमिषता दिव्या तदेत्येतयो-

स्वत्त्वं ताम्प्रसेक्ष्ये भवति नो निर्धारितं साम्प्रतम् ॥ १७० ॥

शीकरसहितः शुष्णादण्ड इवानङ्गचारणस्येयम् ।

वेणी विभाति मुक्ताश्रेणी गुरुच्छातिशुभ्राग्रा ॥ १७१ ॥

लोकोचरा हृदयकोमलता तवाभा-

त्यम्भोरुहासि नवपुष्पमथोपि बाणः ।

अन्तर्गतस्तुदति यच्छमनाय तस्य

यां तत्र कुर्वगदराजमिधामृताभम् ॥ १७२ ॥

करचरणनखरचन्द्रश्रेणी लब्धा मया धृता समये ।

चन्द्रावलि स्वकीयं नामान्वर्थं कुरुष्वाद्य ॥ १७३ ॥

भापितहसितविलोकितविलसितवदनाङ्गसङ्गचन्द्रैस्त्वम् ।

शिशिरय चन्द्रावलि मां नामान्वर्थं कुरु स्वीयम् ॥ १७४ ॥

प्रथमः सङ्गम इति ते मनुष्यायनमेव हृद्यफलयुगलम् ॥

आनीतमतिमनोहरनूपुररत्नमङ्गलौद्धोर्षैः ॥ १७५ ॥

विलम्बितं त्यजाम्भोजनयने मन्मनोरथम् ।

पूरयाद्य सखीवृन्दसहिता मुदमात्रज ॥ १७६ ॥

वदनमुधानिधिगलितामृतमिव वचनं प्रियस्य ताः श्रुत्वा ।

१. स्वयं वै इति च पाठः । २. चन्द्र इति पाठः । ३. निरुपयिषति पाठः ।

सर्वत एव वशीकृतहृदया वदनं मिथोपश्यन् ॥ १७७ ॥

ततः सहजनिर्भरप्रणयपूरसम्प्रावित-

त्रपाद्यतिभयाः कृशाङ्गि परिवद्वरत्युत्सुकाः ।

स्वपाणिकमलैश्च तं चिबुकवाहुगण्डद्वये

स्पृशन्त्य इव वारिधौ निपतिता वभूवुः मियाः ॥ १७८ ॥

मियापाणिस्पर्शोदितपुलकपालिः समुदित-

स्वभावोद्गारिण्या रसवलितयाद्रौलसदृशा ।

मियः पश्यन् वक्त्रं व्रजवरवधूनां विकसित-

स्मितस्मेरं राधा सदचरि चिरं तत्त्वमभजतु ॥ १७९ ॥

गोपीकपोलमुकुरप्रतिविम्बितस्व-

रूपावलीकनततिस्मृतरासलीलः ।

आनन्दासिन्धुलहरीभिरिव मियाभि-

युक्तः मियः समचलत् स्वनिकुञ्जदेशम् ॥ १८० ॥

मियांसदेशे निहितमकोष्ठो विचित्रलीलाः करपल्लवाभ्याम् ।

कुर्वथकार प्रमदोचमासु प्रगल्भभावं कमपि स्मरस्य ॥ १८१ ॥

तदानीं या शोभा समजनि हरेस्तां निगदितुं

न शक्ताहं किन्तु शृणु वचनमेकं मम सासि ।

यदुत्थाप्योत्थाप्य स्वपदकमले स्थापयति तत्

त्रिलोकौखीमानं शशिवदनि संन्नामयति सः ॥ १८२ ॥

लतागेहाङ्गगेज्जेकतरुपल्लवपालिते ।

स विवेश मियस्ताभिः स्वोचरीयकृतासने ॥ १८३ ॥

स्मितस्मेरास्येन्दुस्तरलितदृगम्भोजयुगलः

परीहासं कुर्वन्नतिरसविकासं व्रजपतिः ।

मियः भोवाच स्वोचितमपिलदानं वितैर मे

ग्रहाणेत्यचैस्तं शशिमुखि शुचुम्ब व्रनवधूः ॥ १८४ ॥

उदारहासोदितदन्तपङ्क्तिभ्रकाशसन्दीपितकामभावाः ।

तदा यशोदासुतमानसे नो धैर्यं स्थिरं ताः स्वदृशापि चक्रुः ॥१८५॥

करे धृत्वा गोपीं कुसुममयकुञ्जान्तरगतः

. प्रियायुक्तः पुष्पैर्नवकिशलयैराशु शयनम् ।

विविचित्रं निर्माय स्वयमुदितभावः स्वसमया

मुदा चन्द्रावल्पारमत परमोदारचरितः ॥ १८६ ॥

विपुलपुलकः सीत्काराविर्भवद्रसधारया

. मदनसदनाक्रान्तिश्वासोदयातिमनोहरः ।

रभसहसितोदञ्चद्भावप्रभावविलज्जया

रसभरवल्लहृष्टिर्कञ्जाविलोलदृशारमत ॥ १८७ ॥

पिककलरवकृजिता कुशाङ्गी कृतघनचुम्बनदन्तदंशमेपा ।

रुचिरविविधवन्धविभ्रमोयच्छ्रमजलपाठिररीरमद्वजेशम् ॥१८८॥

प्रियाङ्गसङ्गेन मयेदृशो रसः प्राप्तः प्रियः कीदृशमाप्तवानिति ।

ज्ञातुं मष्टत्तेव नितम्बिनी तदा तद्भावतः प्राप चिरं तदेकताम् १८९॥

कथं नु कृत्रिमो भावः स्थिरो भवति भामिनि ।

यदन्ते सा निजं भावमभजल्लज्जितस्मितम् ॥ १९० ॥

ईषन्मुकुलितनयनं विगतारुणिमाधरं सरोमाञ्चम् ।

श्रमशीकराञ्चितं तद्ददनं धन्यः पितृत्येपः ॥ १९१ ॥

रतिरसजलनिधिविभ्रमतरुणतरङ्गेषु पातितः प्रियया ।

पारं न प्रापायं यदसितचन्द्रः स्वयं पूर्णः ॥ १९२ ॥

न सोढुं शक्तोऽभूत् स्वनयननिमेषान्तरमपि

प्रियावक्त्रं पश्यन् मलयज्यपीमां सखि विदन् ।

प्रियापि प्राणेशं हृदयगतमालिङ्गय सुचिरं

समाधिस्थावस्यां समधिगततत्त्वाभजदियम् ॥ १९३ ॥

घेणीग्रथनमारभ्य चरणालक्तकावधि ।

प्रिययोक्तः सखि प्रेयानलङ्करणमातनोत् ॥ १९४ ॥

ततः प्रियेण स्वकनीनिकानखे मुखेन्दुमादर्श इव प्रदर्शितम् ।
 चन्द्रावली वीक्ष्य मुदा तदाननं दरत्रयास्मेरदृशा समैक्षत ॥ १९५ ॥
 तदातिहर्षोत्पुलकावुकूलं कपोलमानन्दसुधानिधानम् ।
 चुचुम्ब गाढं सकचग्रहं तत् सीत्कारधारामुदिताशयः सः १९६ ॥
 विविधप्रसूनसङ्कुलकुञ्चितकेशाञ्चितं तनूष्णीपम् ।
 अधिदक्षिणभ्रु किञ्चिन्नतमतिमुदिताकरोत् प्रेष्टे ॥ १९७ ॥
 मृगमदतिळकं पुलकोन्नतिमति भाले विधाय तन्मध्ये ।
 निजमुक्ताफलविन्दुं सुन्दरमकरोत् कृशांग्येषा ॥ १९८ ॥
 कर्पूरकुङ्कुमकुरङ्गमदादियुक्तै-

रारभ्य सुन्दरकपोलतलं तदीयम् ।

पादाम्युजावधि कलानिधिचारुवकं

पश्यन्त्यालिम्पदुरुषा सखि चन्दनैः सा ॥ १९९ ॥

कुचकुङ्कुमपङ्केन पङ्किलं स्वोत्तरीयकम् ।

वरन्ध सा नितम्बेऽस्य तन्वङ्गी चित्ररञ्जनम् ॥ २०० ॥

ततश्चिनं चरणयोः कुरङ्गमदकुङ्कुमैः ।

चकार चन्द्रवदनी नूपुरद्वयसुगन्धयोः ॥ २०१ ॥

हृदि स्वनिष्काभरणं प्रियस्य निधाय हारानपि कुङ्कुमाद्यैः ।

विचित्रतां पुष्पमपस्रजं तत्कण्ठेऽकरोत्कुण्डलमण्डितास्या ॥ २०२ ॥

कर्णिकारकुसुमं सुभगाङ्गी कर्णयोः सखि निधाय मुरारेः ।

गण्डमण्डलयुगे तनुरेखं चित्रमद्भुतमतीव चकार ॥ २०३ ॥

प्रियानासापुटे चारु स्वनासापुटभूषणम् ।

कृत्वा स्वयं परिदधौ तदीयं प्रमदोत्तमा ॥ २०४ ॥

ततस्तादृशं शशिवदनि दृष्ट्वातिमुदिता

दधीरेवाल्लिङ्गय प्रियसखि चुचुम्ब प्रियमुखम् ।

न जाने कीदृग्वा सुखमभवदस्या हृदि तदा

दशोर्नाथस्यापि प्रणयभरपूर्णस्य सुदृशः ॥ २०५ ॥

स्वविलासलवक्रीतकन्दर्पा व्रजसुन्दरीः ।

एवमेवाखिलाः श्रीमान् कृष्णो रेमे रसप्रदः ॥ २०६ ॥

अस्माकं तु जगद्वेषेपि सुभगे नापेक्षितं किञ्चिद्-

प्येतावत्परमम्बुजाक्षि सततं सम्प्रार्थनीयं मुहुः ।

इत्थं शश्वदनिन्वपङ्कजदृशा नन्दात्मजः सुन्दरः

सर्वस्वार्पणधीरया स रमतामस्पत्कृते सन्नानि ॥ २०७ ॥

राधाचन्द्रावलीगोपीदासीकथितमद्भुतम् ।

सम्पूर्णमभवत् कुञ्जे शृङ्गाररसमण्डनम् ॥ २०८ ॥

इति श्रीमद्भृजेशस्य तत्प्रियाणां च वाञ्छितम् ।

मिथः सर्वस्वदानं श्रीविद्वलः स्वाशयेऽकरोत् ॥ २०९ ॥

इति श्रीगोपीजनवल्लभैकतानश्रीविद्वलदीक्षितविरचिता

दानलीला सम्पूर्णा ॥

१ अयं श्लोकः संवत् १६४० वर्षे लिखितपुस्तके पश्चात् टिप्पणरूपेण लिखित, अन्यप्राचीनपुस्तके मंगलभट्टलिखिते तु नास्ति, अतोयं श्लोकः पाश्चात्य इति प्रतिभाति, तथापि टीकाकारैः श्रीगोड्डोस्सर्वविद्वत इति मूलेऽस्माभिर्निवेशित इति ।
२. सम्मतमिति पाठः कश्चिद् ।

श्रीकृष्णाय नमः ।

श्रीगोपीजनबलभाय नमः ।

श्रीमदाचार्यचरणकमलेभ्यो नमः ।

शृङ्गाररसमण्डनम् ।

दशोच्छ्वासः ।

श्रीमत्प्रभुचरणप्रफटितः ।

प्रथम उच्छ्वासः ।

कथय कथय स्वामिन्या मे कथं नवसङ्गमः

सुमुखि समभूद्रोविन्दस्येन्दिराधिकापया ।

सखि विदितमेवैतत्ते किं ह्युवे यदियं कथा

व्रजवरचन्द्रदासीनां नः कृशोदरि जीवितम् ॥ १ ॥

स्मृतनिजनिजस्वामिन्यस्ताः स्वभावजनिर्भर-

मणपपुलकोद्भिन्नाङ्गयः साधुलोलत्रिलोचनाः ।

व्रजपरिवृद्धक्रीडाभोषेः परस्परमम्युभिः

सुखितहृदयाः सिञ्चन्त्यः श्रीमनोप्यहरंस्तदा ॥ २ ॥

यद्देवाविभूतधिरनिभूतभाग्यैर्व्रजदशां

यशोदायां भाचीदिशि सकलतारापतिरिव ।

तद्देवासामासीत् सहजसतिरस्मिन् मयुरिपोः

परं राधायां सख्यतिशयितरागः समजनि ॥ ३ ॥

कदाचित् काञ्चिन्दीपुलिन्नल्लिनामोदधनिना ।

भ्रमोदमाचुर्यमशिशिलसमीरेण ललिते ।

१. समीरेणानन्दपित्तगतिर्भीरेण ललिते इति, समीरेणानन्दपित्तगति-
पीरेण ललिते इति पाठद्वयम् ॥

मुदा वृन्दारण्ये निजसहचरीवृन्दसहिता-
 गता राधा गोपीशतवृत्तमपश्यद्भ्रजपतिम् ॥ ४ ॥
 चिरं चेतस्तस्या हरिवदनलावण्यजलधा-
 वगाधेऽभूद्राधासहचरि निमग्नं सहदृशा ।
 तदा सारङ्गाक्ष्या वदनवरचन्द्रे मधुरिपौ-
 थिरादिष्टे दृष्टिर्नपतदनिमेषातिरुचिरा ॥ ५ ॥
 यदैवास्या गोपीपरिवृढदृशा दृष्टिरभिल-
 त्तदैवाभूद्भावः प्रणयिनि स कोपि मियगतः ।
 यतः स्तम्भस्वेदोत्पुलकविवशत्वादय इमे
 स्फुटा भावास्तस्यां मियसखि बभूवुर्न चिरतः ॥ ६ ॥
 नवनेम्णा पूर्णे हृदि निरवकाशेषि सुदृशः
 मियापाङ्गानङ्गप्रहितशरसन्दोहविततिः ।
 गतान्तः साजात्यात् सुमुखि यदसौ तेन कठिनः
 कुशाङ्गचाः सन्तापः समभवदहो वागविषयः ॥ ७ ॥
 चिरादासक्ता सा कृशतनुरशक्ता धृतिकृतौ
 तदा राधा बाधाशतबलितभादा मियसखि ।
 क्वचित् कुञ्जे गुञ्जन्मद्युपमुखरे धीरपवना-
 थिते लीना दीना निजसहचरीं प्राह ललितम् ॥ ८ ॥
 मल्हाररागेण गीयते ।
 सह विहरति युवतिभिरिह सहचरि हरिरतिकोमलानिले सेवति ।
 किमु कययामि वागविषयो मम मनसि परं खेलति ॥ १ ॥ ध्रुवपदम् ।
 वदनकमल एव रुचिरहसिते दृष्टिरपतदपगतधृतिगतिरेव ।
 अङ्गमपरमनङ्गकोटिरुचिरतरं मया न दृष्टमिव ॥ २ ॥
 मदन एवायमिह प्रकट इति जाने नपनकुसुमशरैर्यदति दुनोति ।
 इत्यमधीरराधिकाकथितं शुभं चित्तनोति ॥ ३ ॥

सकृद्दृष्टं दूराद्ददनकमलं गोकुलपतेः

कथञ्चिन्मे मुग्धस्मितमनुपमं दर्शय पुनः ।

तदा किं ते देयं वद सखि वरीवर्ति भुवने

परं प्राणाः स्युर्मे मयुरिपुटशा ते वत् हताः ॥ ९ ॥

इत्यमसकलाक्षरं तन्निगदितमाकर्ण्य सहचरी चतुरा ।

राधामवोचद्वारान्माधवमुपदर्शयन्त्यालिः ॥ १० ॥

वसन्तरागेण गीयते ।

हरिरिह व्रजयुवतीशतसङ्घे ।

विलसति करिणीगणादृतवारणवर इव रतिपतिमानभङ्गे ॥ १ ॥ ध्रु० ॥

विभ्रमसम्भ्रमलोलविलोचनसूचितसञ्चितभावम् ।

कापि दृगञ्चलकुवलयनिकरैरञ्चति तं कलरावम् ॥ २ ॥

स्मितरुचिरुचिरतराननकमलमुदीक्ष्य हरेरतिकन्दम् ।

चुम्बति कापि नितम्बवती करतलधृतचिद्युक्तमन्दम् ॥ ३ ॥

उद्भटभावविभावितचापलमोहननिधुवनशाली ।

रमयति कामपि पीनघनस्तनविलुलितनववनमाली ॥ ४ ॥

निजपरिरम्भकृतेनुद्रुतमभिवीक्ष्य हरिं सविलासम् ।

कामपि कापि बलादकरोदग्रे कुतुकेन सदासम् ॥ ५ ॥

कामपि नीवीबन्धविपोकससम्भ्रमलज्जितनयनाम् ।

रमते सम्पति म्रमुखि चलादपि करतलधृतनिजवसनाम् ॥ ६ ॥

मियपरिरम्भविपुलपुलकावलिद्विगुणितसुभगशरीरा ।

उदायति सखि कापि समं हरिणा रतिरैसरणधीरा ॥ ७ ॥

विभ्रमसम्भ्रमगलदञ्चलमलयाञ्चितमङ्गमुदारम् ।

पश्यति सस्मितमपि विस्मितमनसा मुदशः सविकारम् ॥ ८ ॥

चलति कयापि समं सकरप्रहमलसतरं सविलासम् ।

राधे तव प्ररयतु मनोरथमुदितमिदं हरिरासम् ॥ ९ ॥

श्लोकः—कुवलयदलकोमलाङ्गसङ्गभक्तमनोभवभावमुन्दरीभिः ।

विलसति सरसे कलिन्दकन्योपवनभवत्पवने वहस्युदारः ॥११॥

कलिन्दतनयातयोन्मदमधुवतास्वादित-

भसूननवपल्लवाञ्चितमनोहराकल्पकः ।

स्फुरन्मुरलिकाकलस्वनविमुग्धगोपीजनो

मनोरथशतं हरिः सखि तनोतु पूर्णं तव ॥ १२ ॥

इति श्रीविठ्ठलेश्वरविरचिते शृङ्गाररसमण्डने प्रथम उल्लासः ॥ १ ॥

द्वितीय उल्लासः ।

विहारानन्दोलशुटदमलहारान् व्रजपते-

थिरं दृष्ट्वा मत्तो रक्षितिशयान्पासु समभूत् ।

इतीर्ष्यातः स्थातुं न समशकदासवितवशतो

न गन्तुं चेत्सं सा चिरमभवदान्दोलितमनाः ॥ १ ॥

ततोन्वयागत्य क्वचिदपि लताकुञ्जभवने

मरन्दोन्मत्तालिध्वनिताशिरैरे धीरपवने ।

निसर्गस्नेहाद्रं सखि मुकुलयन्त्यम्बुजहशौ

मुहुः काञ्चिद्राया निजसहचरीं प्राह रहसि ॥ २ ॥

कल्याणरागेण गीयते ।

मानसमिदमपि क्षणपालि त्यजति न हरिधातुरमति ।

विविधविलसितचारुनयनविशिखविनिहतगति ॥ १ ॥ ध्रुवपदम् ।

कलमुरलीनादमोहितयुवतीन्दविलसितव्रशगम् ।

मम नयनयोरपि मुखमादयतं चित्रीकृतनरमृगविहगम् ॥ २ ॥

मदद्विरदमन्थरा सुमुखि सा गतिस्तत्स्मितं

मनो भवति मोहनं किमपि चारु चार्द्रक्षणम् ।

मुखेन्दुसुपमा च सा वचनचातुरीमाधुरी-

१. वहस्यभीक्षणमिति पाठः । २. करोतीति पाठः । ३. मुसरे इति पाठः ।

जितामृतचया वत त्रिभुवनेपि नैवास्त्यहो ॥ ३ ॥

मिषाया यो मुक्ताफलविरचितो विन्दुरमलः

स्वभाले कस्तूरीतिलकरुचिरे केलिकुतुकात् ।

धृतः स्वप्नेन प्रियसखि परीवर्तमुभयोः

स्वरूपस्य घृते किमपरमितो वाच्यमधिकम् ॥ ४ ॥

उद्रायतोपि गोपीनिर्भरपरिरम्भविपुलपुलकालेः ।

स्थिरतरतरलग्नीवानासाभूये मनो हरतः ॥ ५ ॥

वक्रग्रीवमुदञ्चदङ्गुलिचलद्वृवाङ्घ्रिवक्रेक्षणं

कुञ्चच्छोणतराधरं मुरलिकामुत्फुल्लनासापुटम् ।

व्येत्यस्ताद्धि यदा मुदाधरमुधापूरैरले पूर्य-

त्यम्भोजाक्षि न लक्षये त्रिभुवने किं कर्तुमिच्छत्यसौ ॥ ६ ॥

आस्तां तावदनङ्गकोटिमदहृत्यत्यङ्गवार्ता हरेः

संस्थानं किमु वर्णयामि सुपमाधाम विभङ्गस्य यत् ।

मदृष्टैर्वपुषो विवेकिपनसो मन्ये गतीनामयं

भङ्गः प्रादुरकारि कोपि विधिना येनाहमेतादृशी ॥ ७ ॥

सहासभाषणाभादेमदान्धमधुपाष्टतः

न वेणुं पूर्यत्येष किन्तु मामधरामृतैः ॥ ८ ॥

अपि च—मामेवाधरसीधुना मुरलिकाव्याजात् प्रियः पूर्य-

थेतोपि व्यवधापकं वरतजोर्मा भूदिदेत्यण्वपि ।

यचेतो हतवान् स्वयं निजसं चापूरयत्नेन मे

तद्भावस्तु मुहुर्निवारतर एवायं करोम्यालि किम् ॥ ९ ॥

केदाररामेण गीयते ।

कथमपि मधुमथनं मया सह मनोभवकोटिरुचिरम् ।

रमय काभरसमप्यारस नय रसिकं सुचिरम् । ध्रुवपदम् ।

कुञ्जे निलीपरचितकुमुमशयनं गतया कथमपि रहसि ।

रतिरभसेन हसन्ती मीपल्लज्जितमा चारुभावे चेतसि ॥ १ ॥

चाडुकृतावतिचतुरं मृदुतरमतिमन्दहासभापितया ।

शियिलीकृतमद्दसनं कृत्स्नमितशयने निवेशितया ॥ १० ॥

मदुरसि कृतशयनं कृतपरिरम्भणद्युम्बनादिकया

कृतमधुराधरपानं रतिरणधीरातिधीरयोत्पुलकम् ॥ ११ ॥

विविधबन्धविशारदमानदं नितपिकध्वनिकृजितमा सखि ।

श्रमकणाञ्चितमुग्धमुखाम्बुजं तदधरामृतपानमदश्रिया ॥ १२ ॥

अर्धस्रस्तदुकूलमर्धतिलकस्वेदाङ्गु रार्धश्लथत्-

पुष्पाळीरुचिरालिकातिमधुरेणास्मेन्दुना मोहनम् ।

रासाधिक्यमदातिवक्ररुचिरभ्रूवल्लिमद्वल्लवी-

वृन्दापाङ्गवशं मुनिर्वृतिपदं गच्छामि पश्यन्त्यपि ॥ १३ ॥

कल्पप्रसूनसौरभ्यकालिन्दीकणवित्तवान् ।

मुखयत्पानिलो नापि तद्भारेणेव मन्थरः ॥ १४ ॥

विकचविविधपुष्पपालिरेपा सह शिशिरांशुकैर्देहत्यमन्दम् ।

कथमपि न मुखं करोमि किं वा वद सखि मत्प्रियसङ्गमः कथं स्मात् ॥ १५ ॥

क्रीडाम्भोषी विविधतरुणीविभ्रमापाङ्गवीचि-

सन्दोहान्दोलितनवनवस्नेहपुरार्द्रसर्वः ।

अम्भोजश्रीमदनमदहृत्स्वन्मुखावजावलोक-

प्रोद्यल्लज्जास्मितरुचिर्यं पूरयत्वाशिष्यं ते ॥ १६ ॥

इति श्रीविठ्ठलेश्वरविरचिते शृङ्गाररसमण्डने द्वितीय उल्लासः ॥ २ ॥

तृतीय उल्लासः ।

मधुसूदनोपि राधामाधाय हृदि स्वकेलिमप्येनाम् ।

विजहौ रसिकशिरोमणिरत्यासक्त्या हृदी इव ॥ १ ॥

साक्षादनुनयकरणे सत्रीडः प्रणयकोपभीरुस्ताम् ।

परितोनुसृत्य कुत्रचिदासीनोऽचिन्तयद्विविधम् ॥ २ ॥

हरि हरि किमभूदिदं नु कुर्यां किमु वानादरकोपतश्च राधा ।
चिरविरहभरेण किं करिष्यत्यहह कथं वत सा भवेत् प्रसन्ना ॥ ३ ॥

कुपितकुटिलभ्रूवल्ली सा मुञ्चोपतराधर-

स्फुरणमरुणस्नेहार्द्रातिचञ्चलमीक्षणम् ।

रभसचलितसंसचञ्चदुकूलनियन्त्रणं

त्यजति न मनस्तदन्तान्भोरुहथियमाग्रहि ॥ ४ ॥

कुपितारुणं तदीयं लोचनयुगलं विचारयामि मृशम् ।

कुवलययुगलमिवारुणपरागपूरारुणं चारु ॥ ५ ॥

त्वद्भूचापाहितापाङ्गशरसन्दोहजा व्यथा ।

शाम्येत् त्वदधरास्वादभेपजेनैव नान्यथा ॥ ६ ॥

सुमुखि स्वीयं मत्वा मामिह निजवागमृतपूरैस्त्वम् ।

सिञ्चाथ करसरसिजस्पर्शनापाकुरुष्व तापं च ॥ ७ ॥

विना त्वत्करुणावीचीलसल्लवण्यसागरम् ।

न मन्मनोयहापीनो विदुर्नु कुत्रचित् क्षमः ॥ ८ ॥

वदत्येवं नाथे प्रणयधरभारातिशयिले

रसाले कालिन्दीतटनवनिकुञ्जेतिविशदे ।

समासीने राधाभियसहचरी काचिदवदन्

निजस्वामिन्यास्तत्प्रचुरतरदुःखं मियकृतम् ॥ ९ ॥

कानररागेण गीयते ।

हे सुभग ते विरहे सा सीदति ।

अतिदीना मुकुमारी शीतांशुमपि परिनिन्दति । ध्रुवपदम् ।

त्रिगुणानिलमपि दहनमाकलयति चन्दनमपि विन्दति खेदम् ।

नामैव ते नाथ कथयति कथमपि निजदेहमपि जानाति नेदम् ॥ १ ॥

त्वत्माणा जीवतीह त्वष्ट्रीष्यविष्टा विचेष्टते ।

त्वत्कूनितानुपद्वेण गृह्णाति तव नाम सा ॥ १० ॥

चकितनयनं पश्यन्त्यूर्ध्वं निरीहतनुर्नभस्-

त्वदुदितमहाचिन्तामभा तिरोहितवाक् चिरम् ।
 भुवनदहनत्रासाच्छ्रासं कथञ्चन मुञ्चति
 त्वदमिलनदावाग्निज्वालाशिखामिव सुन्दर ॥ ११ ॥
 त्वद्विरहमर्ममारणमूर्छामाप्ता कथञ्चनोद्बुद्धा ।
 भवति त्वदीयकृपया परं किमस्माकमुपचारैः ॥ १२ ॥
 पाटीरपङ्कमेपा विषमिव शीतांशुसरसिजे चाश्री ।
 कलयति पाशं कण्ठे स्रजमपि हारं महाभारम् ॥ १३ ॥
 अधिवरणि लुठति नाथ त्वद्विरहेणातिविद्वला राधा ।
 विलपति रोदिति पङ्कजमुकुमाराङ्गी त्वदीयापि ॥ १४ ॥
 अतिदीना त्वामेव स्वहृदि पुरस्थं विधाय संनत्वा ।
 न प्रार्थयते स्वीयं जीवनमधिकं किमु श्राव्यम् ॥ १५ ॥
 निगदत्यनुपदमचिरं त्वदीयपादाब्जमेव शरणं मे ।
 जीवय वा मारय मां निनाह्नसङ्गेन विरहेण ॥ १६ ॥
 रोमाञ्चति सीत्कुरुते कृशतनुस्तकम्पते चिरं सुभग ।
 ताम्पति मीलति पतति प्रयाति मूर्च्छत्यतीवार्ता ॥ १७ ॥
 एतावत्यातिविषमज्वरे त्वदीयाधरामृतेनैव ।
 जीवेत् कृपयसि चेत्त्वं नो चेत् किमहं श्रुवे दीना ॥ १८ ॥

आसारपीडितनिजव्रजरक्षणाय

लीलोद्धृताचलशिरोमणिरार्द्रचित्तः ।

कुर्यान्मनोरथशतं परिपूर्णमेनं

तापं हरत्वचिरतः सखि राधिकायाः ॥ १९ ॥

इति श्रीविठ्ठलेश्वरधिरचिते ऋङ्गाररसमण्डने (श्रीकृष्णचन्द्रं प्रति
 दूतिकावचनं नाम) तृतीय उहासः ॥ ३ ॥

चतुर्थ उच्छ्वासः ।

अहमिह निवसामि स्वाभिनीपानयेथा
 मदनुनयचोभिर्मा चिरं याहि राधाम् ।
 इति मयुरिपुणा सा सार्द्रचित्तं नियुक्ता
 स्वयमेतिचतुरेदं प्राह राधामुपेत्य ॥ १ ॥

कल्याणरागेण गीयते ।

नन्दसूनुमिह तव विरहे न राधे सुखयति कथमपि किमपि सम्प्रति ।
 तव नामैव विलपति बहुतरमतिविषमं शशिनमपि निन्दति ॥ ध्रुव० ।
 यदतिचिन्तनेन त्वदस्थमाप स तेन त्वदार्तिमपि सकर्त्ता मामोति ।
 किमधिकमाले कथयामि मुहुमारोति ॥ १ ॥

त्वत्समुद्धां हृद्धुतिमपि कुरुने नन्दसूनुरायातः ।
 इत्युक्ते स्वावस्थामनुसन्वत्ते सखि प्रेयान् ॥ २ ॥

रूपं तवैतदतिमुन्दरनीलमेघ-
 प्रोधत्तडिन्मदहरं व्रजभूषणाङ्घ्रि ।

एतत्समानमिति पीतवरं दुक्कल-

मूरावुरस्यपि विभर्ति सदा स नाथः ॥ ३ ॥

अधराञ्जनदीप्तिभिः सुनासापुटमुक्ताफलभूषणं तत्रास्य-
 सदृशं भवतीति गोपि गुञ्जाफलमुच्चैरसि प्रियो विभर्ति ॥४॥
 किमित्येतावच्चं विषमशस्तापं नु सहसे

चल प्राणमेष्टं मिल विरहतापं च श्रमय ।

तमप्यन्तः सन्तोषय वचनपीयूषनिचयै-

मुदा गोविन्दाङ्गे विलस सखि कामं चिरमिह ॥ ५ ॥

अजनि रजनिरेपा सान्द्रमासीत्तमस्तत्र

त्यज सुमुखि विलम्बं नीलनीवीं विधेहि ।

प्रतिपदमत्तियत्नं नृपुरे मूकयन्ती

चल कुरु बलयादीन्यञ्चलैनावृतानि ॥ ६ ॥

विविधकोमलपल्लवनीरजस्थलजपुष्पदलैः सुभगः स्वयम् ।

शयनमालि विधाय तवागतिं चकितदृष्टिं मुहुर्मुहुरीक्षते ॥ ७ ॥

शनैर्गत्यायास्यत्यनु नतदृशा द्रक्ष्यति च मां

समालिङ्ग्य प्रीत्या रतमपि विधास्यत्यतिचिरम् ।

इति स्वान्तश्चिन्ताशतवलिभक्तभावोपि स तदा

तदा तत्तदयो भवति तदयं केवलरसः ॥ ८ ॥

एतादृशो हरिर्यद्यभिसरति त्रिगुणमारुते वहति ।

किमतः परमधिकसुखं वद त्रिलोक्यां वरीवर्ति ॥ ९ ॥

जानासि स्नेहरीतिं तदनु मधुरिपोर्निर्भरस्नेहमात्म-

न्यत्यन्तार्द्रार्द्रता च प्रियतमहृदयस्यासि दूना स्वयं च ।

तत्रागन्तुं तथापि त्वमिह न मनुषे तत्र हेतुं न जाने

मानाम्भोधेरपीत्यं सरसिजनयने सेतुकुलङ्घितस्ते ॥ १० ॥

इति श्रुत्वा तस्या वचनमरुणार्द्राञ्चलदृशा

भ्रैपश्यन्ती दूर्ता विरहभरदीनार्द्रकुपिता ।

शनैरर्षस्पष्टासरमवददम्भोयुतदला-

न्युरस्यम्भोजानां प्रियसखि वहन्ती कथमपि ॥ ११ ॥

किमेवं दूति त्वं वदसि युवतीयूथवलितः

स तु स्वच्छन्दं तद्विलसितवशो हन्त रमते ।

तदस्त्वेवं किन्तु प्रियविरहतामं तदधरा-

मृतं शीतं पातुं स्पृशति हि मनः किन्तु करवै ॥ १२ ॥

यदि त्वदुक्तं सखि सत्यमेव नायाति नाथस्त्वरितं तु कस्मात् ।

निर्दोषलेपामपि मां यदित्थमुपेक्षते तद्विधिवैपरीत्यम् ॥ १३ ॥

यस्मिन् स्मृतेऽपि चन्दनपङ्को विपमास मारुतो दहनः ।

तदपि न जहाति तं प्रियमतिस्वतन्त्रं मनो हन्त ॥ १४ ॥
 अत्रान्तरे च लक्ष्मव्याजात् कुलटाविलोचनाम्बूनि ।
 सन्धारयन् कळानिधिरुद्गादनिलो वियोगाग्नेः ॥ १५ ॥
 कुलटाकुळकोपारणकटाक्षमोक्षैरिवारुणं चन्द्रम् ।
 दृष्ट्वा च हरिविलम्बितमनुतापं साञ्जकरोद्दीना ॥ १६ ॥
 पञ्चमरागेण गीयते ।

हा हा कथं हरिर्मां कृपयिष्यति ।
 अधरामृतमपि पाययित्वा जीवयिष्यति ॥ ध्रुवपदम् ।
 सद्गाशयापि सावु न जीवितमिह दृत्तिका मे वृथा वञ्चनमकृत ।
 कं नु व्रजामि शरणं माधवं विना नाथ कृपानिधिरसि दीनार्यै वदनं
 दर्शय मीतिवृत्त ॥ १ ॥

परिलिष्टामेवं सकृदपि हृदा यत् स्पर्शति ना-
 प्ययोगामिज्वालाशवलितमनःस्पर्शमपि तत् ।
 न जानाति प्रायस्तदिह सखि साध्वेव समभूत्
 सहन्ते न प्राणाः क्षणमपि विलम्बं परममी ॥ १७ ॥
 स हि स्त्रीसम्भोगेष्वतुरस्तमना मन्मथमदो-
 जिज्ञतव्रीडास्ता अप्यतिचतुरमागन्तुमपि न ।

ददत्यन्यत्रेति प्रियतमविलम्बोऽभवदथो
 पथि ज्ञातः केनाप्यतिमद्युरमूर्तिर्विधिवशात् ॥ १८ ॥
 गोपस्त्रीनयनाञ्जनं व्रजवधूनेग्राम्युजान्तर्गता
 तारा तरकुचचूचुकं मरकताकल्पः कुमारीहृदाम् ॥
 गोपीवाहुल्यतातमालवित्पि त्वत्सङ्गपाशाचकृद्
 वल्लीकल्पतरुः कोतु न चिराद्राधे त्वदिष्टं हरिः ॥ १९ ॥
 इति श्रीविठ्ठलेश्वरविरचिते गृङ्गाररसमण्डने चतुर्थ उद्दासः ॥ ४ ॥

पञ्चम उल्लासः ॥

अतीतायामित्थं कथमपि निशायामथ हरिं
 दरव्रीहानघ्रीभवादतिचलेसातिरुचिरम् ।
 प्रभाते वाक्पेशैरनुनयकृते चातिमधुरं
 वदन्तं खिन्नापि प्रणतमपि सासूयमवदत् ॥ १ ॥
 यद्रसपूर्णो माधव चहिरन्तथापि वर्तसे नूनम् ।
 तद्रसविरुद्धवचनं नोचितमृतभाषिणस्ते हि ॥ २ ॥
 साधुरसि यत्स्वकीर्यं गुणमपि रागं तदीपलौचनयोः ।
 दत्त्वा तन्मालिन्यं स्वयं विभर्षिं ब्रजाधीश ॥ ३ ॥
 अधरगतं दशनपदं प्रथयति रसभङ्गनिश्चयं भवति ।
 स्थाने स्थानेऽरुणिमानुरागविरलत्वमावदति ॥ ४ ॥
 अद्यापि निर्भरध्यानप्रकटायास्तवान्तरे ।
 वहिरभ्याविरास्तेऽस्याः कुचकुङ्कुमविम्बितम् ॥ ५ ॥
 भवान् सा सा भवानासीदिति तस्याः सुरञ्जनम् ।
 वसनं वदति श्याम मदपेक्षा तदा कुतः ॥ ६ ॥
 यस्तस्याभिनुरागः स एव नेत्रारविन्दयोः प्रकटः ।
 आसीज्जागरजनितस्तद्रोपनमत्र तेऽशक्यम् ॥ ७ ॥
 मन्येऽहं माधव तव लोचनतारान्तरापि सैवास्ते ।
 यदिह निमीलयसि मुहुर्गोपयितुं तां मदग्रे ते ॥ ८ ॥
 का मम शङ्का वीरस्मरणजपद्येखमावहस्युरसि ।
 सापि प्रमदा नूनं व्येकातीता ददौ यदिमम् ॥ ९ ॥
 तस्या नखाङ्गो नैवायं किन्तु त्वद्दृद्यान्तरे ।
 प्रवेष्टुं रचिते द्वारे तयैवाग्रिमशङ्कया ॥ १० ॥
 त्वय्यातिप्रणता सास्ते वीरै यत्कुचकुङ्कुमम् ।
 त्वत्पादतलमायातं तद्वलं गोपनैस्तव ॥ ११ ॥

हृदयानुरूपमेव ब्रजेश शीघ्रं विप्रेहि तामेव ।
 अनुसर सरसिजलोचन या कामं तेऽकरोत् पूर्णम् ॥ १२ ॥
 अवधीकृता निशा ते स्वागमनेऽद्यापि सा न जातेह ।
 अतिसाधुरसि किशोर मभात एवागतो यत्त्वम् ॥ १३ ॥
 एतादृश्यामपि मपि यदि त्वत्कृतिरीदृशी ।
 तदा वदामि किं नाथ किं वा भावि न वेद्मि तत् ॥ १४ ॥
 ईषन्मुकुलितनयनं जृम्भन् राधाभयेन रत्यङ्गान् ।
 सङ्गोपपद्मुदारः शमयत्वार्थिं सरोजाभ्याः ॥ १५ ॥
 इति श्रीविठ्ठलेश्वरविरचिते शृङ्गाररसमण्डने पञ्चम उद्घासः ॥

पष्ठ उद्घासः ।

अथ तां विपादमूर्कां स्पर्शरातिघ्नां स्वरूपमाचरितम् ।
 ध्यायन्ती स्वहृदि हरेः शनैरवोचत् सखी चतुरा ॥ १ ॥
 शृणु सखि वचनमिदं मम या कुरु मानं त्वमुन्मुखे तस्मिन् ।
 प्राणामियेऽनुरागिणि न ह्युचितं जातु मुग्धाक्षि ॥ २ ॥
 मन्दानिले बहति माधव एष राधे
 प्राप्तोभिसास्पद्भी यदि काननेस्मिन् ।
 लोकत्रये किमपरं सुखमास्ति तत्त्वं
 जानास्पदं किमु वदामि तथापि तेस्मि ॥ ३ ॥
 राधे त्वद्भाग्यमहिमा न वेद्विपयोप्ययम् ।
 यन्माधवस्त्रिलोकस्त्रीमृग्यस्त्वयि रतस्तराम् ॥ ४ ॥
 किमिति विपीदासि भुग्धे मयुसूदनमाशु मिल्ल मनस्तापम् ।
 मुञ्च विलोचनयुगलं सफलप तदर्शनेनाथ ॥ ५ ॥
 कतिधा कथितमिदं ते मा परिहर माधवं जातु ।
 सागस्कोपि प्रणयिनि हृदयस्याश्रयवृत्तित्वात् ॥ ६ ॥
 कुचकुङ्कुमपङ्कः सखि लोचननीरेण सिञ्च मा यदपम् ।

प्रकटोनुराग एव मियत्तमविषयो हि नो दहनः ॥ ७ ॥
हरिरतिकोमलचिचः सोढुमशक्तस्त्वदीयमानमपि ।
तदिहायात्वतिमधुरं वदतूदारौ हरत्वातिम् ॥ ८ ॥
अत्रान्तरे प्रणयकोपभरस्मराधि-

निश्वासचञ्चदधरां शिथिलाभिमानाम् ।
राधानुरागभरसाद्रहृदा स चाडु
सानन्दमिन्दुवदनां निजगाद नाथः ॥ ९ ॥
कल्याणरागेण गीयते ।

सरसिजनयने मानं त्यज ।
मयि न तवोचितमसमशरे परिधावति । ध्रुवपदम् ।
निजाधरसुधया तापं मनसिजरचितं दूरीकुरु ।
निजवाचा सुखं तनु ॥ १ ॥
कुचकुम्भपरीरम्भारम्भसम्भावनैव ते ।
सुखयत्स्वालि मामेवंभूते किं नु विलम्बसे ॥ १० ॥
लोचनकुवळपयुगलं तव नवराकाकलानिधिः किरणैः ।
रञ्जयतु तत्प्रभापतिविम्वात् साङ्गो भवत्वद्य ॥ ११ ॥
रतिपतिमङ्गलकलशे नवपल्लवपाङ्गिल्लसत्स्वालि ।
तस्तिथतरसप्रकाशकमर्थं शशिविम्बमाविश्रुहि ॥ १२ ॥
यदि मयि कोपिन्येव प्रणयिन्यसि चारुविविधवन्द्यांस्त्वम् ।
रदखण्डननखरशरान् घटय मुदाहं त्वदीयोसि ॥ १३ ॥
त्वद्वचापाहितौ नेत्रवाणौ कुसुमधन्वनः ।
अलक्ष्यौ किं नु कुरूपे मुग्धे मयि पुरः सति ॥ १४ ॥
सर्वांशेन सखि त्वं सख्यावयोरस्ति किं न वा ।
परिमाणेन धर्मैश्च तन्निर्धारय तत्त्वतः ॥ १५ ॥
परीरम्भाम्भोभिस्तव वचनमन्त्रैस्त्वदधरा-
मृतेन त्वन्नेत्राम्बुजमिलनतश्चापि मुमुखि ।

शर्म प्राप्स्यत्येषः स्मरगरलतापः कथमपि
 प्रयोगैर्नान्यैस्तत्त्यज सखि विलम्बं मियत्तमे ॥ १६ ॥
 त्वयैवाक्रान्तेस्मिन्गम हृदयदेशे न हि परः
 समाक्रान्तुं शक्तस्तरुणि परमं दैवमसि यत् ।
 अतो हित्वा शङ्कां मयि कुरु सरोजाक्षि विपुलं
 प्रसादं मौनं च त्यज विमुखतां च व्रज मुदम् ॥ १७ ॥
 दूरगगवां हरिः स्वमीत्या नवनीरदारद्रिया वाण्या ।
 उद्धृतवाहाह्वानं कुर्वन् राधाभिर्यं तनुतात् ॥ १८ ॥
 इति श्रीविट्ठलेश्वरविरचिते शृङ्गाररसमण्डने षष्ठः उल्लासः ।

सप्तम उल्लासः ।

इत्थं मियामनुनयेन चिरं कथञ्चित्
 राधावरे स्मितमुखीं सखि मानयित्वा ।
 वेशं विधाय च लतागृहपुष्पशय्यां
 प्राप्ते त्रपास्मितदृशीमवदत् सखी ताम् ॥ १ ॥
 राधे त्वत्सदृशी लोकत्रये का नु नितम्बिनी ।
 इत्थंभूतो हरिर्यस्यां तदलङ्कारमातनु ॥ २ ॥
 इत्युक्त्वा मुमुखीमतिमुदिता पाटीरमृगमदागरुधिः ।
 कर्पूरागरुसारैरकरोदुद्धर्तनं साऽस्याः ॥ ३ ॥
 ततः केवलकाश्मीरपङ्केनोद्धर्तनं सखि ।
 सर्वाङ्गे सहजापोदमोहने सुदृशोऽकरोत् ॥ ४ ॥
 तस्यास्ततः कनकपट्टमपप्रसून-
 गुच्छोल्लसत्तनुतरामल्लपीतदाघ्ना ।
 सानन्दतः कटितटे प्रकटार्थनाभि-
 नीचीं बबन्ध वररञ्जनमोहनाङ्गी ॥ ५ ॥
 माध्यमिकत्वान्मन्ये शून्यालम्बीह मध्यविज्ञानम् ।

स्वाधारं कुचकुम्भावनुमापयतः परं सखम् ॥ ६ ॥

विद्युति नीलो जलदस्तदुपरि तडितः स्थिरा यदि स्थुरहो ।

विविधाकल्पयुतायाः कञ्चुक्याः स्यात्तदा साम्यम् ॥ ७ ॥

परिधाप्यासितकञ्चुकमाकल्पांश्चात्र सहचरी चतुरा ।

तस्यै भावि द्विविधं रतमेव धरोरु सूचयति ॥ ८ ॥

सितपीतयूधिकानवमालत्पादि प्रसूननिकरैः सा ।

उद्ग्रथ्य चारुवेषीं मुक्तागुच्छान्परचयत् प्रान्ते ॥ ९ ॥

मृगमदतिलकं विधाय तिर्यङ्गणिजटितामलमुक्तिकायुतं च ।

तदुपरि विदधे ततश्च पुष्पाप्यलकृशते विरलान्यकुर्वतास्याः १० ॥

ध्रमरचये कमलारुणपरागरेखा यदि भवेत्तस्याम् ।

मकरन्दविन्दर्वक्ष स्यात् सीमन्ते तदा साम्यम् ॥ ११ ॥

न मुक्ताश्रेणीयं सुरसरिदये किं नु यमुना ।

न केशाः सिन्दूरं नहि सखि सरस्वत्यनुगता ।

तदेवं वेषीति स्मरचिरचितं कामितफल-

प्रदानं तीर्थं माधवमुनिवरस्यैव मिलनात् ॥ १२ ॥

कनकमणिजटितविविधाभरणान्तिमनोज्ञकर्णयोरुपरि ।

अरुणे चकार कुसुमे मनोजवाणाविवाकृष्टी ॥ १३ ॥

सततं नन्दकुमारस्वरूपचरितामृतथुतावनयोः ।

यो निर्भरोनुरागः प्रकटः सोऽयं न पुष्पयुगम् ॥ १४ ॥

मुद्रिकादिविविधाभरणानि प्रेयसीभुजयुगे परिधाप्य ।

अञ्जनं सखि चकार मृगाक्ष्या लोचनाम्बुजयुगे तनुरेखम् ॥ १५ ॥

कुवलयवाणावेतौ रतिपतिराज्ञो यदग्रतः कुटिलौ ।

विधिना रचितौ तत्सखि विद्धौ न चहिः समायातः ॥ १६ ॥

दक्षिताञ्जननीलः श्रीकृष्णः परमे तदीयदृशोः ।

विषय इति ज्ञापयति प्रियसखि परितोञ्जनं तस्याः ॥ १७ ॥

आधिक्यान्नयनारविन्दगरसो मा यात्विति प्रेयसी

यत्नेनाञ्जनसेतुमत्र विदधे सम्प्रत्यणूद्विभूः ॥
 एतेनैव सरित्सहस्रमखिलास्वाशास्वयेऽचालयत्
 तद्युक्तं कुटिलस्य हि मियसखि स्वाभाविकोयं गुणः ॥ १८ ॥
 अञ्जनरञ्जितनयनं खञ्जनमेनं जयत्यये यदिदम् ।
 स्थिरमपि सदा हरेर्हृदि तरलतरत्वं विभर्त्येव ॥ १९ ॥
 राधाकृपया यद्यपि वर्णयितुं शक्तिरस्ति मे तदपि ।
 नो वर्णयामि सद्गमकथाविलम्बोऽप्यसहो यत् ॥ २० ॥
 अशेषभूषणं तस्या विधाय सुमनस्तनजम् ।
 कण्ठे चकार पाटीरकुङ्कुमादिविचित्रिताम् ॥ २१ ॥
 तन्वङ्गमुत्तरीयं सा परिधाप्य सुरञ्जनम् ।
 ददौ कर्पूरकस्तूरीयुतं ताम्बूलमुचमम् ॥ २२ ॥
 ततश्चादशान्तः प्रतिफलितमेषा निरुपमं
 स्वरूपं दृष्ट्वातिप्रमुदितमना व्रीडितदृशा ।
 कपोले किञ्चित्स्वाञ्जलमनुचकारातिरुचिरे
 स्मितस्मेरां काञ्चित् सदृचरि तदा तां समवदत् ॥ २३ ॥
 मालवगौडीरामाभ्यां गीयते ।
 राधिके सरसिजनयने, अनुसर मधुमयनम् । ध्रुवपदम् ।
 सुमुखि तवानुनये कृतवहुतरयत्नं ।
 सम्प्रति कुञ्जगतं व्रजरत्नम् ॥ १ ॥
 घननिभहरिमिच्छने सफल्य निजरूपं ।
 सुन्दरि राधे विशुद्धतासरूपम् ॥ २ ॥
 त्वदनुगुणो मन्दोयं मेरयति मेष्टसङ्गमे पवनः ।
 निक्षयति चातिमन्दं चरणन्यासं घने तमसि ॥ २४ ॥
 अयमभिसारयोग्यः समय इति ज्ञापनाय पिकदूतः ।
 त्वामाह्वयति कळं सखि कुहकुहरित्युदारतरम् ॥ २५ ॥
 युवजनहृदयविदारणकुमुभेषु विमुक्तकुवलयेषूणां ।

सन्ततिरलौकिकानां तम इत्यभिधीयते सुमुखि ॥ २६ ॥
 चन्द्राभिसारिकाशावनितानेत्रार्थमञ्जनं रात्र्या ।
 यद्रचितं वृन्दावनपात्रे स्थूले सदुल्लसति ॥ २७ ॥
 ज्ञातं निखिलसखीभिस्तवाङ्गमेतन्मनोजसमराय ।
 उद्युक्तमित्यलज्जं तदभिसरारातिसरसहृदा ॥ २८ ॥
 नूपुररशनानिःस्वनडिण्डिममुपग्याहि माधवं राधे ।
 ईपत्कुञ्चितकुटिलाञ्जलेन नयनेषुणा जय तम् ॥ २९ ॥
 कुञ्चिताधरमुदञ्चितदृष्टिं त्वां प्रयार्थनतस्मितदृष्टिम् ।
 कामभावचपकः सखि चुम्ब्यत्वच्युतः सचिबुकग्रहमुच्चैः ॥ ३० ॥
 इति श्रीविठ्ठलेश्वरविरचिते गृङ्गाररसमण्डने सप्तम उल्लासः ।

अष्टमः उल्लासः ।

काञ्चनकाञ्चीदामश्रवणाभरणाशुदीप्तकुञ्जस्य ।
 द्वारे दृष्ट्वा नाथं सत्रीडां तां सखी प्राह ॥ १ ॥
 प्रविश राधिके माधवान्तिकं मदनभूपते राजमन्दिरे ।
 विलस राजिते विश्वगुल्लसत्कुसुमपल्लवैः कोकिलस्वने ॥ २ ॥
 मन्थरविपुल्लतडिन्निभयनजवने विविधकुसुमचयरचिते ।
 शयने विलस चिरं शुचितरे नितम्बन्युदारतरे ॥ ३ ॥
 पिककलकूजितमुखरे सुखय हैरिं सालिकमलनिभनेत्रम् ।
 विकसितसरसिजनपने प्रकटय गूढं रसं राधे ॥ ४ ॥
 चिरचिन्तनसम्प्राप्तत्वदैक्ये को लु सम्भ्रमः ।
 इन्दीवराक्षि कन्दर्पसुन्दरे नन्दनन्दने ॥ ५ ॥
 प्रकटस्त्वद्वावोयं रसशतवलितः सरोजमुग्धाक्षि ।
 श्रीकृष्णारुण्यस्तमिह स्वस्थानगतं कुरुष्वद्य ॥ ६ ॥
 ततः साकृतार्थमणतविपुलानन्दसहज-

स्मितस्मेरापाङ्गक्षेणमुदितमञ्जीरानिनदम् ।
 विवेशानन्दाद्गोत्पुलकितशरीरस्य सदनं
 हरेर्विश्वङ्गमोदप्रसरमुदितालिङ्गनियुतम् ॥ ७ ॥
 उद्वेलानन्दजलधितरङ्गपुलकोन्नतम् ।
 राधैकतानहृदयं सा ददर्शालि माधवम् ॥ ८ ॥
 अहमहामिकया राधासमागमेभ्युत्थितैरिवाङ्गरुहैः ।
 प्रीत्या प्रथमागमने परिरब्धुमिवोत्सुकै रुचिरम् ॥ ९ ॥
 राधेक्षणसुधावर्षाम्प्रोद्यन्नावाङ्गुरैरिव ।
 रोमभी रसधाराभिरिव राधान्तरोग्मुखैः ॥ १० ॥
 प्रत्यङ्गान्तःस्थितभेषु चहिरागमने सखि ।
 वर्त्मसन्दर्शनायाङ्गरुहैरग्रेसरैरिव ॥ ११ ॥
 सकुसुमकेशं राधा मञ्जीरानिनादसिद्धकलपन्त्रैः ।
 अन्तर्गर्भितकुसुमस्तवकामिव स्मरतरुं सप्रः ॥ १२ ॥
 राधाननराकेशपट्टसुपमाम्बुराशिपप्यल्पम् ।
 मन्ये ते दृष्टानावुच्छालयतो यदम्बुव्यात् ॥ १३ ॥
 राधागुणामृतसरोधरकर्णयुग्मात्
 तद्दृष्टिदृष्टिभरतो चहिरागतौ तत् ।
 त्यक्तुं च कुण्डलद्वपावसपर्यचित्ता-
 बालम्य सुन्दरि सद्यपि तिष्ठतस्ते ॥ १४ ॥
 बहिर्दृष्टा रूपामृतरससरस्तदृणसरो
 हृदि स्मृत्वा चात्रागमनविषये संशयवशात् ।
 चलावप्याधिक्यं श्रवणसरसि स्नेहशयला-
 शयौ मन्वानौ तौ ससिमुखि न तज्जातु जहतः ॥ १५ ॥
 राधागुणैः सहाविष्टे माधवान्तर्हृदि स्मरे ।
 तत्र गन्तुमशक्तोर्यं केतुः कर्णवल्ग्वमितः ॥ १६ ॥

मानद मण्डनमखिलं रचय कचेषु प्रभिन्नकुसुमेषु ।
 रतिगलितेषु मनोहरमलयनक्ततूरिकारेखाः ॥ २० ॥
 मृगमदतिलकं ललितं विधाय मुक्ताफलमयं विन्दुम् ।
 कुरु सतडिदघन इव नवसुधानिधानं सरोजाक्षि ॥ २१ ॥
 त्वत्परिरम्भरसामृतभरितं कुचकलशमलसद्व्युचिरम् ।
 मृगमदपत्रविचित्रं कुरु निजकरपद्मविश्रामम् ॥ २२ ॥
 विविधाभरणमनोह्रश्रवणयुगे चारुकुण्डले कृत्वा ।
 तनुतरविकचेन्दीवरकुसुमे कुरु तत्र मुग्धाक्ष ॥ २३ ॥

त्वच्चुम्बनारुणकपोलतले मदीये
 कन्दर्पगर्बहर तत्प्रतिविम्बितेन ।
 वक्त्रेन्दुरङ्गसुपमामयमावहत्स-
 प्यत्यन्तनिर्मलतनुर्विकचाम्बुजाक्ष ॥ २४ ॥

त्वच्चुम्बनामृतसरोयैरमज्जनेन
 स्मिष्टाङ्गरागमिव लोचनशृङ्गयुग्मम् ।
 आधूर्णमुज्ज्वलय साज्जनरेखमात्म-
 रूपामृताप्लुतामित्राङ्ग कुरुष्व नाथ ॥ २५ ॥

स्वपीतवसनेनाङ्ग नीवीं रचय सुन्दरे ।
 नितम्बे शम्बरारातिजयनिस्वनमेखलाम् ॥ २६ ॥
 कलसिञ्जितजितरतिपतिमञ्जीरयुगं च चरणयोः कृत्वा ।
 रचयानल्पाकल्पाङ्गुलीष्वलक्तेन चित्राणि ॥ २७ ॥

प्राणमियानिगदितः सुमुखीत्यमज्ज-
 स्तनमण्डनं व्यरचयन्मनसोऽप्यगम्यम् ।
 मन्येऽहमालि विविधं निजभावपूगं

राधावशः स कृतवानिह तत्र तत्र ॥ २८ ॥

इति श्रीविठ्ठलेश्वरविरचिते शृङ्गाररसमण्डने नवमोऽङ्कात्स ॥

क्षणमपि तिष्ठन्त्यां त्वयि कुचकलगरसस्तदपि नो सहते ।
 यत्तद्भरेण रोमाण्यापि वहिरासन्मुदा सङ्गे ॥ ८ ॥
 रसमयमङ्गमुदारं माञ्चलपिहितं कुरुष्व मुग्धाक्षि ।
 कनकाचलः परागाच्छत्रो न हि षायते जातु ॥ ९ ॥
 -अधरामृतेन मेऽन्तःस्पर्शेन वहिश्च सरसतां सद्यः ।
 सम्पादय चिरसञ्चितकामं पूर्णं कुरुष्व निजम् ॥ १० ॥
 गाढालिङ्गनचारुचुम्बनमिलदन्ताग्रदंशस्फुरत्-
 सीत्काराधरसीधुपाननखरोल्लेखार्द्रोमाञ्चितैः ।
 तत्तत्सौरतबन्धकेळिरभसोदारस्मितोत्कृजितै-
 र्भावावेदकलोचनाञ्चलदशा चारीरमर्ता हरिः ॥ ११ ॥
 रतिरसतत्त्वज्ञानाद्बुभमोरन्योन्यभावतादात्म्ये ।
 युक्तः पुम्भावोऽस्या रतिश्रुतीनां चिरश्रवणात् ॥ १२ ॥
 रतिरणधीरा राधा यन्मधुभिदनङ्गकरजगरपातैः ।
 पुलकाञ्चितैव मोदं भजते सीत्कारजयनादैः ॥ १३ ॥
 अन्योन्यतादात्म्यधतोस्तयोर्पद्रसातिरेकात् सृनिसर्गकाले ।
 अन्योन्यतादात्म्यमतः पुनः स्वं भावं रसज्ञौ भजतो मृगाक्षि ॥ १४ ॥
 मिलने मियो मुदा सखि माधवराधारसोदध्योः ।
 स्वेदविल्लासतरङ्गोत्सिम्नकणा रेजिरे तदङ्गेषु ॥ १५ ॥
 माधवदृगञ्चलैकैक्षणरसजलधावपि मिया मन्ना ।
 तत्परिरम्भरसान्धावपि मज्जत्येतदाश्चर्यम् ॥ १६ ॥
 समुद्रत्वोपचारो हि गोपीनाथरसेष्वयम् ।
 तेषामवधिप्रत्वेन तद्राहित्यादिह मिये ॥ १७ ॥
 निरवधि निजरसपूर्णावन्योन्यरसैश्च पूरितौ मेष्ठौ ।
 कीदृक्सुखमनुभवतस्तन्नो जानेऽतिवैचित्र्यात् ॥ १८ ॥
 इत्थं रमयति रमणे राधा स्वार्थीनभर्तृका नाथम् ।
 निजमण्डनरचनाय प्रोवाचानन्दिता मधुरम् ॥ १९ ॥

राधाकपोलमुकुरप्रतिविम्बितं स्वं रूपं विलोक्य हरिरप्यतिहर्षितोऽभूत् ॥

स्वरूपान्तर्निविष्टां तां चुचुम्ब स कचग्रहम् ।

तत्क्षणोद्भिन्नपुलके कपोले कामभाषितः ॥ १२ ॥

नागरितेव तदेपत्रपास्मितस्मेरवीक्षणावक्रम् ।

पश्यन्त्यतिमुदिता नवनिर्भररागाऽवदद्राधा ॥ १३ ॥

किं वर्णयाधि माधव तव स्वरूपं न बाह्यनोगम्यम् ।

प्रत्यङ्गं सुपमाम्युधिसहस्रमुद्वेलमास्ते यत् ॥ १४ ॥

नेन्दुर्भत्कुचकोकयोगकरणान्मल्लोचनेन्दीवरा-

नन्दात्रैव रविर्न पङ्कजवरं मद्भवत्रचन्द्रोत्सवात् ।

एवं त्वद्वदनं कवीशवचसां नो गोचरः किन्तु म-

द्भाग्यं यच्चिरसञ्चितं प्रकटितं सत्यं तदेतत्प्रिय ॥ १५ ॥

विधुर्वा मन्त्रोत्पलत्ररविकासेन निजवाङ्-

मद्युस्पन्देनाऽथो सरसिजवरं नाथवदनम् ।

न जाने लावण्यामृतरससरः किन्तु नयना-

म्युजप्रादुर्भावादखिलरसरूपं किमपि वा ॥ १६ ॥

सुन्दरयुवतीवदनं वदाम्यहो पुरुषभूषणस्याथ ।

उभयं प्रमाणसत्त्वादुररीकार्यं हि गोपीनाम् ॥ १७ ॥

प्रतिजानेऽहं मियं मम हृदयं प्रकटं तवाननं नान्यत् ।

सहजत्यामितरथा मम वेपस्य कथं भवेद्भवति ॥ १८ ॥

त्वं यद्यनया रीत्या त्रिभङ्गिरूपेण वेणुकलगानम् ।

कर्ता तदैव पुंसामपि युवतीभावमुद्वेलम् ॥ १९ ॥

यद्यपि युवतीवेशस्तथाप्यपाङ्गस्तवात्यमर्यादः ।

विहितस्मरशरलीलो हन्ति विवेकत्रपाधैर्यम् ॥ २० ॥

इति राधावचनमुधाधारोदजमन्दमावसुस्मेरः ।

उद्भटभावाधीरां गाढं तामालिङ्गिङ्गायम् ॥ २१ ॥

दशम उच्छ्वासः ।

इयं रावादेवी चिरमिह निजोपासनवशा-

दविभीता दत्त्वा मुमुक्षु रससर्वस्वगखिलम् ।

स्वरूपं च श्रीमाधवमुनिवरे कण्ठनिहित-

प्रकोष्ठा स्वं सम्पादयितुमवदत्तद्वागता ॥ १ ॥

त्वच्छुद्धारं विरचयाम्यहं पुरूपभूषण ।

मुग्धाक्षि निजवेशं मे सम्पादय चिरेऽस्मितम् ॥ २ ॥

इत्युक्त्वा विविधप्रसूननिचयैरुद्ग्रथ्य वेर्णां श्रुति-

द्वन्द्वे चम्पकपुष्पकुण्डलपुगं कृत्वा कपोलद्वये ।

चित्रं कुङ्कुमतो विधाय तिलकं तिर्यग्द्विरेखं विभोः

पाटीरेण सकुङ्कुमेन विदधे तस्मिन् स्वमुक्तामयम् ॥ ३ ॥

माग्रचिते सीमन्ते मुक्ताहारं विधाय तस्यादौ ।

हीरकहाटकजटितं भूषणमकरोत् कचाक्रान्तम् ॥ ४ ॥

दत्त्वाञ्जनं नपनयोरतिचारसूक्ष्मरेखं कुरङ्गनयना निजभूषणानि ।

कण्ठे चकार सहजस्मितचारुवक्त्रचन्द्रस्य चन्दनकुरङ्गमदादियुक्ते ५ ॥

प्राणप्रियापाणिपद्मस्पर्शात्पुलकितोन्नते ।

उरस्युदारे काश्मीरचित्रं व्यरचयद्भूः ॥ ६ ॥

एकां रेखामपि यत्कृत्वा तज्जातशोभया राधा ।

विस्मितमना द्वितीयां करोति तद्विस्मयोऽस्माकम् ॥ ७ ॥

निजनीवीमुपरि रणद्रश्नां परिधाप्य चात्मभुजभूषाः ।

बाहोः कृत्वा तदुरस्यञ्जलमकरोद्विचित्रं सा ॥ ८ ॥

निजमञ्जीस्मनोहरचरणाद्दुल्लिपल्लवेष्टु वरभूषाः ।

कृत्वा स्वकुङ्कुमश्रीष्वलक्तचित्रं न सा चक्रे ॥ ९ ॥

इत्थं त्रिभुवनसुन्दरगोविन्दगोपसुन्दरीवेपे ।

रचिते सहजमिधाभाति तद्युक्तं तस्य हि मेष्टे ॥ १० ॥

दृष्टैकमङ्गमपि पृथ्विलक्षणं सा राधा सुविस्मृततदन्यरसा तदासीत् ।

राधाकपोलमुकुरप्रतिविम्बितं स्वं रूपं विलोक्य हरिरप्यतिहर्षितोऽभूत् ॥

स्वरूपान्तर्निविष्टां तां चुचुम्ब स कचग्रहम् ।

तत्क्षणोद्भिन्नपुलके कपोले कामभावितः ॥ १२ ॥

जागरितेव तदेपत्वपास्मितस्फेरीक्षणाववत्रम् ।

पश्यन्त्यतिमुदिता नवनिर्भररागाऽवदद्राधा ॥ १३ ॥

किं वर्णयापि माधव तव स्वरूपं न वाङ्मनोगम्यम् ।

प्रत्यङ्गं सुपमाम्बुधिसहस्रमुद्वेलमास्ते यत् ॥ १४ ॥

नेन्दुर्मत्कुचकोकयोगकरणान्मल्लोचनेन्दीवरा-

नन्दाक्षैव रविर्न पङ्कजवरं मद्भवन्नन्दोत्सवात् ।

एवं त्वद्ददनं कवीश्वचसां नो गोचरः किन्तु म-

द्भाग्यं यश्चिरसञ्चितं प्रकटितं सत्यं तदेतत्प्रिय ॥ १५ ॥

विधुर्वा पन्नेत्रोत्पलवरविकासेन निजवाङ्-

मद्युस्पन्देनाऽथो सरसिजवरं नाथवदनम् ।

न जाने लावण्यामृतरससरः किन्तु नयना-

म्युजप्रादुर्भावादखिलरसरूपं किमपि वा ॥ १६ ॥

सुन्दरयुवतीवदनं वदाम्यहो पुरुषभूषणस्याथ ।

उभयं प्रमाणसत्त्वादुररीकार्यं हि गोपीनाम् ॥ १७ ॥

प्रतिजानेऽहं प्रियं मम हृदयं प्रकटं तवाननं नान्यत् ।

सहजत्वमित्तरथा मम वेपथ्य कथं भवेद्भवति ॥ १८ ॥

त्वं यद्यनया रीत्या त्रिभङ्गिरूपेण वेणुकलगानम् ।

कर्ता तदैव पुंतामपि युवतीभावमुद्वेलम् ॥ १९ ॥

यद्यपि युवतीवेशस्तथाप्यपाङ्गस्तवात्यमर्यादः ।

विहितस्मरशरलीलो हन्ति विवेकनपार्थैर्यम् ॥ २० ॥

इति राधावचनसुधाधारोद्जमन्दभावसुस्फेरः ।

उद्भटभावाधीरां गाढं तामालिङ्गिह्वयम् ॥ २१ ॥

सा रेमे सुचिरं सखि माधवमधरासवप्रमदा ।
रतिरसितौ तौ किटवसुखमनुभवतस्तदा न तज्जाने ॥ २२ ॥

ततो मुचत्वा नीवीं तदनुगुणभूपामपि तनू-
चरीयं मेघायाः सुमुखि परिधाय प्रियतमाम् ।

विहारान् श्रीकृष्णः कुचविलुलितस्रविप्रयतमा-
भुजाश्लिष्टो मत्तद्विरद इव चक्रे निजवने ॥ २३ ॥

क्वचित् क्रीडां पुष्पापचयमपि च क्वापि शयनम्
स्रजां निर्माणं क्वाप्यधरमद्युपानं क्वचिदपि ।

क्वचिद्भानं प्रेष्ठांसनिहितभुजः सूर्यतनया-
तटे कुर्वन् कृष्णः स्वलितगतिरेनां सुखयति ॥ २४ ॥

अहं त्वस्या दास्यात् त्रिजगति न निश्रेयसमपि
प्रमाणत्वेनान्यत्कथमपि विशुद्धेः सदचरि ।

कथा का वै तस्यास्तादिह हि यदस्मात् फलितं
तदेतासामेव स्वकृतपरमानुग्रहवशात् ॥ २५ ॥

इदमेव मे सदा सख्याशास्यं नन्दनन्दनो राधाम् ।
सुखयस्त्वनिशं सास्मास्वनुग्रहं च प्रिया कुर्यात् ॥ २६ ॥

इति श्रीमद्रोपीजनचरणपङ्केतहयुगा-

नुगाभिस्तत्मेनामृतजलधिप्रभाभिरनिशम् ।

वभूवेदं पूर्णं स्मितजितसुधाभिर्विरचितं

निकुञ्जे शृङ्गाराभिधरसवरे मण्डनामिदम् ॥ २७ ॥

यस्मात्सहायभूतौ दामोदरदासहरिवंशी ।

श्रीविट्ठलरचितमिदं तदभूच्छृङ्गारमण्डनं पूर्णम् ॥ २८ ॥

श्रीकृष्णदेवमिपराप्रमदासादिषु(भिः?) मकुर्वत्सु मुकुन्दसेवाम् ।

गोवर्धनेशस्य सदा मदीयसर्वस्वरूपस्य कृतं मयेदम् ॥ २९ ॥

इति श्रीमद्रोपीजनवद्वभचरणैकवानश्रीविट्ठलेश्वरविरचिते

शृङ्गाररसमण्डनेदशम उद्घासः सम्पूर्णः ॥

रससर्वस्वे किमप्यधिकम् ।

कुलकम्—पञ्चश्लोकेभ्योऽधिकं पञ्चदशश्लोकाभ्यन्तरगतं व्याकरणसम्बन्धसहित-
मन्वयार्थसन्दर्भसंबलितं कुलकमिति कौविदां समयः । अन्यथ व्याकरणसम्बन्धसमेता-
न्वयार्थसन्दर्भसङ्घटितं श्लोकयुगलं युगलम् ।

अत्र रससर्वस्वे कुलकपदकं युगद्वयं च यद्विर्ति। प्रथमं तान्त्र ७-१६, द्वितीयं
१६-२१, तृतीयं २४-३६, चतुर्थं ६२-६८, पञ्चमं ७१-७२, षष्ठं २६०-२६३ चेति श्लो-
कसंख्या परिमितं शेषं । प्रथमं युगं ४१-४२ श्लोकयोः, द्वितीयं २३०-२३१श्लोकयोः ।

श्रीमत्प्रभुचरणैरत्र श्लोकत्रयमारभ्य पञ्चदशश्लोकपरिमितमपि कुलकधुररीकृत-
मिति वृत्तीयकुलकेन प्रतिभाति, तेन उपरितवद्विलित. स एव नियमो खल्य इति न ।
नात्र परिचिन्तनीयं सामान्यनियमनिदर्शनात् ।

रससर्वस्वस्वापारं मतचर्येति नामाभिधानमस्ति, परञ्चात्रान्तिमश्लोके स्वयं ग्रन्थ-
कारै रससर्वस्वमिति खल्यतयाभिहितं, तत्र खन्वत्र रससर्वस्वाभिधया मुद्रितम् ।

शोधपत्रम् ।

पृष्ठे	पस्तौ	अथदम्	शुद्धम्—शठान्तरम्
५	३	यमुना पुलिने	यमुनापुलिने
५	१२	यमुना	यमुनाम्
६	२३	प्रणयभरिता	प्रणयभरिताः
८	११	वाससि	वाससि
१८	२५	उरु पृथु मुस्ताखिते	उरुपृथुमुस्ताखिते
॥	॥	सपम्मिने	स भम्मिने
२०	२६	ददात्	अदात्
२१	१९	सुपुमा	सुपमा
२२	१३	तदेयम्	न देयम्
२३	१	मन्नेने नान्य०	मन्नेनेन य०
॥	२५	नतन्त्र०	न तद्त्र०
२४	१९	लोचनां खलपुटे	लोचनाखलपुटे
२८	१३	भूमिः	भूमीः
३०	७	ततो निरात्	ततोऽचिरात्
३२	६	विभ्रती	विभ्रती
॥	१४	राधा सखि	राधासखि
३३	७	सराणा-	सराणा
॥	८	अतिश्चिरा	अतिश्चिरा
३५	२	मयो पुरो	मयोऽपूर्वो
॥	११	द्व	द्व

पृष्ठे	पक्तौ	भाष्यम्	शुद्धम्-पाठान्तरम्
॥	१६	उरु कुङ्कुम०	उरुकुङ्कुम
॥	१७	कशद्वय०	कलशद्वय०
३८	२५	षाटः, पाटः	पाटः, पाटः
४०	७	न त्वलाकिक.	नन्वलौकिक
४०	२४	गोपिका त्वम्	गोपिकात्वम्
४३	२	रुसामत्यदह	रुपमित्यदह
४७	९	वदामि वन०	वदाम्यनय
५१	१०	द्वारामत्र	द्वाराऽऽरामत्र
५२	२१	प्रियानासापुटे	प्रिया नासापुटे
५४	१०	यदिय	तदीय
५५	२	वृत	गत
५५	४	सदृश	प्रजदृशा
५५	१८	ललितम्	ललिताम्
५६	१३	मवि	मति
५६	२६	विधुवनेनि	विधुवनेति
५७	१६	मुकुलयन्त्य	मुकुलयन्त्य
५७	२२	मुख	मुख
५८	११	लक्षये	लक्षसे
५८	२१	करोत्यालि	करोत्यालि
६८	२५	निलीयरचित	निलीय रचित
५९	१	हसन्ती निप	हसन्तमोप
५९	३	कृमुमिन्	कृमुमित
५९	८	तिलक	तिलक
५९	९	राजिका	रालका
५९	१०	मद्रात्री	मुद्रात्री
६२	७	सुनुमिद्	सुनुमिद्
६३	८	सदा	मुदा
६५	११	वदति	वहति
६५	१५	वदति	वहति
६७	७	वर्ना	वर्नी
६७	१९	न्येव	न्येव
६७	२३	सखि एवं	सखित्व
७०	१	णुद्रिभूः	भुद्रिभम
७०	२५	कलं	कुशल

श्लोकानुक्रमणिका ।

श्लो.	पृ. पं.	श्लो.	पृ. पं.	श्लो.	पृ. पं.
अङ्ग त्वदानन	४३।२३	अधरामृतेन ...	७४।५	अस्याः ...	४१।२
अङ्गदमस्या ...	२०।८	अधिपरणि ...	६१।८	अह त्वेव ...	३०।१
अचिरेण ...	२।१९	अधुना ...	२६।२३	अह त्वस्या ...	७८।११
अचिरेणासित्	१।१७	अनुराग ...	१६।२५	अहमद्य ...	४८।१६
अचिरादेव ...	२।२३	अन्योन्य ...	७४।१५	अहमपि ...	१५।१७
अचिरांशु ...	३८।११	अन्वहम् ...	६।१३	अहमर्ह. ...	७२।६
अजनि ...	६२।२१	अपरस्त्री ...	१४।१७	अहमिह ...	६२।१
अञ्जलेन ...	४२।१०	अपाङ्ग ...	४०।१९	आकर्ष्य ...	८।२१
अङ्गन ...	७०।४	अपि च ...	२९।७	आधिक्यात् ...	३४।१९
अत एव ...	२५।१३	अभिसारिणी ...	१०।३	आधिक्यान्नयन	६९।२६
अतःपर ...	४१।१८	अमुना ...	११।२१	आगत ...	२७।२३
अतिगुह्यः ...	८।३	अमृतफल ...	३।१५	आरोहे ...	९।५
अतिदीना ...	६१।१०	अम्बर ...	११।५	आर्द्रद्रिया ...	१९।१
अतिमधुर ...	२४।७	अयमति ...	१४।२१	आधिर्भक्षन्तः	१७।१
अतिविस्मित ...	९।९	अयमतिसृष्टः	१२।९	आसार ...	६१।१८
अतीतायाम् ...	६५।१	अयमभिसार...	७०।२३	आस्ता ...	५८।१२
अत्यासक्त्या . .	२७।२१	अयि प्रिय० ...	२४।१३	इति निजनाय	११।९
अत्रागत्य ...	९।२५	अयि सखि ...	३७।९	इति निज ...	२९।११
अत्रान्तरे च ...	६४।२	अये ...	४३।७	इति राधा ...	७७।२५
अत्रान्तरे ...	६७।४	अरुण ...	६।३	इति व्रज ...	१५।७
अथ त ...	४।३	अर्धखस्त ...	५९।८	इति श्रीमत् ...	३०।१३
अथ ता ...	६६।९	अलोल ...	३९।५	इति श्रीमत् ...	७८।१७
अथवा ...	२७।३	अवधीकृता ...	६६।३	इति श्रीमत् ...	३०।१७
अथान्न ...	२६।१७	अशेषभूषण ...	७०।८	इति श्रीमत् ...	५३।११
अद्भुत ...	२६।२५	अशेषसुवृत्त ...	३१।५	इति सहसा ...	१८।९
अद्यापि ...	६५।११	अश्रुतपूर्वम् ...	४२।८	इति सहृदय ...	१७।२५
अधरगत ...	६५।९	अस्माक ...	४८।१६	इति श्रुत्या ...	६३।१५
अधराङ्गन ...	६२।१५	अस्मिन् ...	३४।२१	इतोऽन्यत् ...	३०।९

श्लो.	पृ. सं.	श्लो.	पृ. सं.	श्लो.	पृ. सं.
इत्थ प्रियाम्...	६८।९	एव	... ४६।१३	काञ्चन	... १८।१७
इत्थ पृजन ...	२७।५	एव	... २७।१	काञ्चन	... ७१।२०
इत्थ रमयति...	७४।२५	कतिधा	... ६६।२१	काठिन्यंन	... ३५।२४
इत्थ त्रिभु०...	७६।२३	क्य	... ४२।१२	कामपि	... ५६।१७
इत्थमसफल...	५६।५	क्य	... ४१।१०	का मम	... ६५।१९
इत्युक्त्वा ...	६८।१५	कथं	... ४६।२३	कालिन्दी	... १६।१५
इत्युक्त्वा ...	७६।७	कथ	... ५१।१५	कालिन्याम्	... २।१५
इदमेव ...	७८।१५	कथ	... ४३।२५	किञ्चित्	... ४।१३
इमाम् ...	११।१	कथमपि	... ५८।२२	किञ्जलकोदम	... ८।२३
इयं ...	७६।१	कथमस्या	... ३९।१९	किं नालि०	... ४२।२०
इयदधधि ते...	४१।१२	कथमेव	... ४३।२१	किं वर्ण०	... १३।१
इयदधधि ...	१०।१५	कथमेव	... ४०।१	किं वर्ण०	... ३४।२३
ईपद्गणित ...	४।११	कथय	... ५४।१	किं वर्ण०	... ७७।७
ईपद्दास ...	३२।१३	कदली	... ३८।१३	किमवः	... २९।५
ईपन्मु० ...	६६।७	कदाचित्	... ५४।१३	किमधिकम्	... ४२।४
ईपन्मु० ...	५१।१७	कदाचिद्	... ६।२३	किमयम्	... ३४।२५
उदारहास ...	५१।१	कदाचित्	... १३।२३	किमिति	... ६६।१९
उद्गायतोऽपि...	५८।६	कनक	... ६९।१६	किमित्येता०	... ६२।१७
उद्गटभाव ...	५६।१३	कर	... ७।५	किमिह	... २३।१९
उद्भिन्न ...	८।१७	करचरण	... ४९।१७	किमेव	... ६३।१९
उद्बेल ...	७२।४	करतल	... २१।११	क्रीडा०	... ५९।१६
उरसि ...	३५।१२	करे	... ५१।३	कुकुम	... ३१।१५
एकस्यामपि ...	२३।९	कर्णिकार	... ५२।१९	कुच	... ५२।१३
एका ...	७६।१७	कर्ता	... ४।१९	कुच	... ६६।२३
एतादृशो ...	६३।९	कर्षूर	... ५२।९	कुच	... ६७।१२
एतादृश्याम् ...	६६।५	कलमुर्ली	... ५७।१८	कुचत्रयं	... ३५।१८
एतावता ...	२०।१६	कलमिद्धित	... ७९।१९	कुद्धित	... ७१।८
एतावता	४७।५	कलिन्द	... ५७।४	कुपित	... ६०।३
एतावत्यति ...	६१।१६	कल्प	... ५९।१२	कुपिताक्षण	... ६०।७
एवं	... १२।१	काचित्	... १९।२३	कुमारीणां	... १।१
एव	... ४६।१९	काचिन्न	... २२।३	कुलटा	... ६४।४

श्री.	पृ. सं.	श्री.	पृ. सं.	श्री.	पृ. सं.
कुवलय	... ५७१२	गौरांशु०	... ७३१३	तत इह	... ४१७
कुवलय	... १८१२५	घननिम	... ७०११९	ततश्चिन्नं	... ५२११५
कुवलय	... ६९१२२	घोर	... ६१११	ततश्च	... ७०१२२
कुवलय	... २७११७	चकित	... ३९११३	ततस्तथा	... १८११९
कुवलय	... ४१२५	चकित	... ६०१२५	ततस्तादृक्	... १८११३
कुसुम	... ४४११६	चन्द्रले	... ४९१७	ततस्तादृग्	... ५२१२३
कुसुमैः	... २११३	चन्द्रामि०	... ७११२	ततोऽधर	... १६११
कुनाङ्गि	... ४४११२	चन्द्रावलि	... ४८११८	ततोऽचिरा०	... ३०१७
केनापि	... २३१३	चन्द्रावली०	... ३९११७	ततोऽगुकूलेः...	... ४०१२५
केनापि	... २०११०	चन्द्रांशु०	... २८१२	ततोऽन्यत्र	... ५७११२
कोकार्त	... २५	चम्पक	... १११३	ततो	... ७८१३
कोटि	... १९११३	चरण	... ३९११	ततो	... १३१७
कोष्ण	... २९	चलति	... ५६१२३	ततः	... १८१२१
कोतुक	... ११११९	चाटु०	... ५९१२	ततः	... ३६११३
कचित्	... ७८१७	चिरं	... ५५१३	ततः	... २०१२
क्षणमपि	... ७४११	चिर०	... ७१११८	ततः	... ६८११७
खड्गन	... २८११४	चिरमिह	... १०११३	ततः	... ३७१२३
खिन्ना	... ४५१७	चिर०	... ७३१७	ततः	... १९१९
खिन्नौ	... १२१२१	चिर०	... ७३१२१	ततः	... ५२११
गच्छत	... १५१२५	चिरादासक्त	... ५५११५	ततः	... १९११९
गच्छत	... ४११२०	चिरादिष्टे	... १८१५	ततः	... ८१११
गता	... ४३१९	जगन्ति	... ३३१११	ततः	... ५०१२
गतेषु	... ४३११३	जगन्तिव	... ७७१५	ततः	... ७११२२
गाढ	... ७४१७	जानासि	... १५१५	तत्कालीनं	... २०११४
गोकुलेश	... ४२१६	जानासि	... ६३१११	तत् किं	... ४११२२
गोकुलम्	... ४४१६	जितविम्बे	... ३४१५	तन्निमपि	... ४६१५
गोपघ्नी	... ६४११८	शातं	... ७११४	तत्कुच	... ७३
गोषाङ्गना	... ३६१५	शातं	... ३३१५	तत्क्षणं	... २०१६
गोपी	... ५०११०	शवा	... २६१५	तत्परि	... १८११५
गोपीषु	... ४२१२४	तद्यरण	... १६११३	तत्सुमुलि	... ४१५
गोप्यो	... ३९१२१	तत इह	... १९	तत्र	... ३९१२३

श्लो	पृ ष	श्लो	पृ ष	श्लो	पृ ष
तत्रागतामु	१४।१५	तस्या	६५।२१	त्वय्यति०	६५।२३
तथा भाव	२२।१९	तस्यास्तन	६८।१९	त्वलोचन	४८।२०
तथात्वेपि	३०।५	तस्या	३८।१५	दत्वाञ्जन	७६।१३
तथैव	२०।११	तादृश०	३९।३	दल्लिताञ्जन	६९।२४
तदा	४४।२४	तावद्	४०।११	दासीत्वेपि	१५।२५
तदाति०	५२।३	तेन	११।१३	दूरगर्वा	६८।७
तदानीं	५०।१६	तेनाती	१४।२३	दृष्ट्वा	१९।१७
तदा०	२१।१७	तेनाह	८।९	दृष्टेकम्	७७।१
तदा	१२।१७	तेपि	२९।२१	धम्मिल्ल	४०।२१
तदा मुदा	४५।११	त्रपाधन	१६।५	धृतत्रतानी	१७।१९
तदा यदा	६।१९	त्रपा	२४।१७	धृत्वाञ्जल	४५।१७
तदा यद्	८।१३	त्रिभुवन	३३।३	धृत्वा	४४।२२
तदा यद्	११।०३	त्व	१४।१५	नतकुमुम	२७।२५
तदा यत्	२१।१	त्व यद्	७७।२१	न तन्मण्य	३६।२५
तदा	२४।२१	त्वच्युम्बन	७५।१३	न धम्मिल्लो	३१।१७
तदापु	१४।७	त्वच्युम्बन	७५।९	नन्द०	६।५
तदिमा	२७।७	त्वच्युम्बन	७६।५	नन्दयुनु०	६२।८
तदेकस्मिन्	१७।५	त्वत्परि	७५।५	नन्दात्मज	१।११
तदैव	२०।२२	त्वत्प्राणा	६०।२३	न पारयास	१८।३
तदैव	२२।७	त्वत्प्राज्ञ०	४५।९	न भूरिय	३३।१९
तद्रस०	६।२१	त्वत्	६२।९	न भूत्वा	३३।१
तद्रसम्	९।११	त्वदनुगुणो	७०।२१	न मुक्ता०	६९।१२
तद्रचन	११।११	त्वदानन	४८।८	नर्मरसोक्ति	१२।१५
तद्वयस्य	९।७	त्वदीय	४८।१२	नवकुडुम	३३।२५
तन्निर्गम	१६।९	त्वद्	६०।९	नवकुच०	६।१७
तन्नि	९।१३	त्वद्	६७।२०	नप्रेमाद्रं	१५।१३
तनुतर	३६।१३	त्वद्विरह	६१।४	नवप्रेम्णा	५५।११
तनुतर	३४।९	त्वद्दृष्ट०	१३।१३	न वयं	४०।३
तन्वद्गम्	७०।१०	त्वमेव	४५।५	न सम्पद्	४१।१८
तस्माद्	२०।९	त्वमुत्तारय	४४।२०	न सा नाभि०	३७।३
तस्या	३८।२१	त्वयैव	६८।३	न सा रोमा०	३६।१९

श्लो.	पृ. पं.	श्लो.	पृ. पं.	श्लो.	पृ. पं.
न सा सिन्दूर	३२।७	परमोदार	... १३।११	प्राणप्रिया०	... ७५।२१
न सोडु	... ५१।२१	परिक्रिष्टाम्	... ६४।१०	प्राणप्रिया०	... ७६।१५
न हि कुल	... १३।१९	परिधाप्य	... ६९।४	प्रायो यथा	... २९।१७
न्यायोपि	... ४०।९	परिधाय	... ३३।१३	प्रियत्रमनस्व	... १२।१९
नासाग्र०	... ३४।३	परीरम्भा०	... ६७।२४	प्रियतमपाणि...	... १९।११
नाह	... ४७।९	पाटीरपङ्क	... ६१।६	प्रियदर्शनार्ति.	... ९।१९
निकुञ्ज०	... ४८।६	पाटीरखेप	... ४।२३	प्रियपरि०	... ५६।१९
निकुञ्ज०	... ४७।२३	विककल	... ७१।१६	प्रियाङ्ग०	... ५१।१३
निगदत्यनु०	... ६१।१२	विककलख	... ५१।११	प्रियानासा०	... ५२।२१
निजपरि०	... ५३।१५	पीतारुणा	... ३।११	प्रियापाणि	... ५०।६
निजमञ्जीर	... ७६।२१	पीताशुक०	... ७।२१	प्रियाया	... ५८।२
निजवकन	... २८।१५	पुरस्थितम्	... २२।१७	प्रियासदेशी	... ५०।१४
निजनीधीम्	... ७६।१९	पुरा दग्धस्य	... २८।६	प्रेमरस०	... १२।१३
निजसार०	... ४७।२१	पुरैव	... १।५	प्रेरयति	... १०।११
निर्भर	... ७।१५	पुरैव नीवी	... २४।५	पृथुतर०	... ८।९
निर्भरश्मर०	... ७३।९	पुथितश्चित्र	... ९।१	बहिर्दृष्टा	... ७२।२०
निरखधि०	... ७४।२३	पूर्वपूजा	... २६।१९	बह्व्यो	... ४३।१९
निवेद्य	... २६।१३	प्रकटस्त्रद्	... ७१।२०	भवतीपु	... ११।७
निरानाम्	... २८।१६	प्रत्यगान्तः	... ७२।१०	भवदङ्गथी	... १७।२३
निष्कलङ्क	... २७।९	प्रत्येकम्	... ५।५	भवदीयो०	... १०।२१
निसर्ग०	... ८।२१	प्रतिज्यानेह	... ७७।१९	भवदीय०	... २९।३
निसर्ग०	... ३४।७	प्रतिदल०	... २७।१९	भवन्नयन०	... २६।१
निसर्ग०	... ३२।३	प्रतीत्यर्थ	... १७।११	नयान्पुरुषः	... ४१।२४
निसर्गसुपमा	... १०।२३	प्रथमः	... ४९।२१	भवान्तरा सा	... ६५।१३
नीवीयम्	... ४६।२१	प्रपदपतित	... २१।२३	भयामस्त्वद०	... १५।१
नूपुरशना	... ७१।६	प्रबोधितेष	... ४१।८	भावैरेभिः	... २५।१५
नेन्दु०	... ७७।९	प्रविश	... ७१।१२	भाषित०	... ४९।१९
नेमौ	... ३८।३	प्रसरत्	... ९।१७	भ्रमद्भ्रमर०	... २७।१३
नैतन्मुस	... ३२।१७	प्रसरद्	... २८।२४	भ्रमरचये	... ६९।१०
नैव भवति	... १४।९	प्राग्जन्म०	... ८।५	भ्रूचापाहित	... ४६।१
नो पाणिरेष	... ३८।७	प्राग्चिते	... ७६।११	मञ्जीर०	... १६।२३

श्लो.	पृ. सं.	श्लो.	पृ. सं.	श्लो.	पृ. सं.
मणिवर० ...	३५।१०	मार्गे ...	५।१३	यदेवावि० ...	५४।९
मत्तेभ० ...	३६।२१	मा यात ...	४०।५	यदेवास्या ...	५५।७
मत्समर्पित ...	३२।५	मा मा ...	४५।१३	यद्दानश ...	८।७
मदङ्गमेघ ...	२८।२०	मामेव ...	५८।१८	यद्यपि ...	९।२३
मदद्विरद० ...	५७।२०	मिन्त्ने ...	७४।१७	यद्यपि ...	१२।५
मदन ...	५५।२३	मुकुलाय० ...	२।३	यद्यपि ...	७७।२३
मदभिलपितम्	४६।१५	मुग्ध० ...	१९।७	यद्रमपूर्णां ...	६५।५
मदीयनेत्र ...	४८।२४	मुग्धानन ...	४६।९	यमुनानिल ...	७।१९
मदुरसि ...	५९।४	मुखचन्द्र० ...	३४।१७	यमुनाश्रु ...	७।७
मदुरसि ...	७३।१९	मुदा ...	३।१७	यमुनामञ्जन ...	२८।४
मद्भाबोदय ...	२७।११	मुदा चन्द्रा० ...	३।११	यथास्र ...	३३।९
मद्भाक्यमेव ...	१५।२३	मुदा तदा ...	२२।१	यस्तस्यान् ...	६५।१५
मधुर ...	२५।१९	मुद्रिकादि० ...	६९।२०	यत्मात् ...	७८।२१
मधुगृह्नोपि ...	५९।२०	मूर्ध्नि ...	९।२५	यस्मिन् ...	६३।२५
मन्यर० ...	७।२३	मृगमद० ...	६९।८	याहम्भाव ...	२३।११
मन्यरवि० ...	७१।१४	मृगमद० ...	५२।७	याहम् ...	२४।३
मन्यरा० ...	३८।११	मृगयद० ...	७५।३	येन ...	२६।९
मन्दानिल ...	२८।१२	मृगमदपत्र ...	३५।१६	युवजन ...	७०।२५
मन्दानिले ...	६६।१३	मृदुतर ...	५।३	रजनीशर ...	२।१
मन्त्रयनाब्ज ...	१०।१९	मृदुत्व० ...	७३।१३	रतान्त ...	११।१५
मन्मानसं ...	४९।५	यथा क्यश्चित् ...	२९।२३	रतिपति ...	६७।१६
मनोरथ ...	२३।१	यथा तथा ...	१६।१९	रतिप्राणे० ...	४८।२
ममैव ...	१५।२१	यदति० ...	४९।१	रतिरण० ...	७४।१३
मरकत० ...	४।१५	यदभि० ...	३।१	रतिरस० ...	५१।१९
भया ...	४५।३	यदर्थं ...	२५।२३	रतिरसवत्त्व ...	७४।११
भयि ...	१२।३	यदि त्वदुक्तं ...	६३।२३	रतिरसभाव ...	३५।२२
भय्येन ...	११।१७	यदि नैका० ...	१३।१५	रसमयम् ...	७४।३
मानद ...	७५।१	यदि भक्त् ...	१२।११	रसमयसृष्टि ...	८।१९
माधव ...	७४।१९	यदि भयि ...	६७।१८	रसाब्धेः ...	२३।१५
माध्यमिक० ...	६८।२३	यदीयभाव ...	२९।१५	राधारूपया ...	७०।६
मानसम् ...	५७।१६	यदेतर्का ...	२४।२५	राधागुणा० ...	७२।१६

श्लो.	पृ. पं.	श्लो.	पृ. पं.	श्लो.	पृ. पं.
राधागुणैः ...	७२।२४	वाञ्छालुरी ...	४२।१८	विविधलता०	७३।१
राधाचन्द्रा० ...	५३।९	व्याजं ...	४४।१०	विविधापूपैः ...	३।१३
राधानन ...	७२।१४	व्याजः ...	४३।३	विविधाभरण०	७५।७
राधिके ...	७०।१६	विक्रच० ...	५९।१४	विविधालाप...	८।१
रावेक्षण० ...	७२।८	विक्रसित० ...	२।७	विशाले ...	३२।२१
राधे त्वत् ...	६८।१३	विक्रसित० ...	२२।१५	विश्वात्म ...	४२।२
राधे त्वद् ...	६६।१७	विक्रसद्भदन ...	७।१७	विस्मयानन्द ...	२१।१५
रुचिरकौमार...	६।९	विचित्रभाव०	७३।१७	विहाराना० ...	५७।८
रूपम् ...	६२।११	विचित्रमणि०	३७।१३	विहाय ...	१७।१५
रेजे ...	३२।२५	विचित्रसिद्धता	३।३	वीक्ष्येना० ...	२३।७
रोमाञ्छति ...	६१।१४	विततप्रमून० ...	७३।११	वेणीमथनम् ...	५१।२५
लज्जा ...	१९।५	विदुति ...	६९।२	वेपथु ...	२।११
लतागोह ...	४७।१७	विधुमधुरा० ...	५।१५	व्रजानन्द० ...	५।१७
लतागोहा० ...	५०।२०	विधुर्षा ...	७७।१३	व्रजनृप० ...	४७।१५
लावण्यामृत ...	३५।२०	दिना ...	६०।१३	व्रजभूदेयी ...	५।७
लोचन ...	६७।१४	निगैव ...	२३।२३	व्रजश्राप्य० ...	६।७
लोकौतरा ...	४९।१३	विपरीत ...	४३।१७	व्रजे ...	१४।३
वक्रग्रीव ...	५८।८	विपरीतम् ...	४३।१५	व्रतनर्शितम् ...	१०।९
वक्रिगैव ...	४०।७	विपिन० ...	४३।१	व्रतनियम ...	२६।७
वचनमधुर ...	२५।३	विपुल० ...	५१।७	दानैर्गत्या० ...	६३।५
वचनादिष्ट ...	२९।२५	विभ्रम० ...	५६।९	दाशिमदन ...	१७।२१
वचनोक्ती ...	४२।१६	विभ्रम० ...	५६।२१	शारसि ...	२२।२३
वदत्येवं ...	६०।१५	विलम्बितं ...	४९।२३	शीतरसहित ...	४९।११
वदनकमल ...	५५।११	विविधक्रोमल०	६३।३	शीतारम्भात् ...	१।१५
वदनमुधा० ...	३२।९	विविधनूपुर...	३८।१७	शुक्रतिल ...	३४।१
वदनसुधा० ...	४०।१७	विविधनूपन ...	५२।५	दयामामृत ...	४६।७
वदनसुधा० ...	४९।२५	विविधवन्ध०	५९।६	दयामेन्दो० ...	३१।१३
वदनेन्दु ...	७।१३	विविधमणि०	३७।७	श्रवणयुगले ...	३३।१५
यय एय ...	२४।१	विविधमहा०	३८।१	श्रीकृष्णदेव ...	७८।२३
यमनादान ...	१०।५	विविधरम० ...	२५।७	श्रीकृष्णसङ्गम	७।९
यमनादान ...	२०।२०	विविधरस० ...	२१।१९	शुक्लारस० ...	२।१७

श्लो.	पृ. पं.	श्लो.	पृ. पं.	श्लो.	पृ. पं.
शृणु सखि ...	६६।११	साधुरसि ...	६५।७	स्वरूपमेव ...	१७।९
सकमल० ...	३२।१९	सानन्द ...	१४।१	स्वरूपा० ...	७७।३
सकलान्तर ...	२१।९	सार्यं पुष्टिन ...	१६।२१	स्वरेण ...	३५।६
सकुमुभकेशं ...	७२।१२	सा रेमे ' ...	७८।१	स्वविलास० ...	५३।३
सकृद्दृष्टं ...	५६।१	सितपीत० ...	६९।६	स्यसखि० ...	५।१
सक्ति निर्भर ...	१५।११	सुकुमाराङ्गी ...	२२।२५	स्थाने ...	६।१५
सखि वद ...	४५।२५	सुकृतं ...	३।२१	स्याता ...	३३।२३
सखीशतवृत ...	३९।९	सुधावर्षीव ...	९।३	स्त्रियोभि० ...	२।२५
सख्यं ...	२८।८	सुधाश्रुसारं ...	३५।४	स्मितप्रकटित... ..	५।२१
सततं ...	४३।५	सुन्दरकुच ...	३६।११	स्मितरुचि० ...	५६।११
सत्यं ...	४४।४	सुन्दरसुवती० ...	७७।१७	स्मितलक्ष्मी ...	३८।१९
समुद्रयथिन० ...	३१।९	सुभग० ...	६।१	स्मितरमेरा० ...	५०।२२
समुद्रत्वो० ...	७४।२१	सुमुखि सतः ...	३।२३	स्मैराननेन० ...	४१।४
सम्पूर्ण० ...	५।९	सुमुखि स्वीर्यं ...	६०।११	स्मृतनिज० ...	५४।५
स येनेर्यं ...	२१।५	सुरभिप्रह्न ...	३।९	हरण ...	१३।१७
सरसिज ...	६७।८	सुवर्णमित ...	३६।७	हरिरति० ...	६७।२
सर्यतः ...	१२।७	सुपमा० ...	३७।१७	हरिरिद ...	५६।७
सर्वात्मभाव ...	१७।३	सुस्निग्ध ...	३२।११	हरि हरि ...	६०।१
सर्वाशेन ...	६७।२२	सूर्यानुदये ...	२।२१	हारादिदाने ...	४७।१३
सह विहरति ...	५५।१९	सोद ...	७३।२३	हा हा ...	६४।६
सहसा ...	९।२१	सौन्दर्य० ...	३६।१	हे सुभग ...	६०।१९
सहास० ...	५८।१६	स्मर० ...	४५।२१	हृते चित्ते ...	२४।११
स हि ...	६४।१४	स्वपीत० ...	७५।१७	हृदयानु० ...	६६।१
साकृतं ...	७३।५	स्वप्राण ...	४७।३	हृदि ...	५२।१७
साक्षादनु० ...	५९।२२	स्वय ...	३६।२५	हृद्येव ...	४।१
साधनाद० ...	२६।२१	स्वयमेवाङ्ग ...	१४।१९		

श्रीकृष्णाय नमः ।

श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ।

श्रीमदाचार्यचरणंकमलेभ्यो नमः

शृङ्गाररसमण्डन.

रससर्वस्व (व्रतचर्या)

शिखरिणी—कुमारीञ्चोने जे मिलन धरुं राधावर तारुं;
रमा धरुं तोये कदि न भणतुं दुर्लभ धरुं.
रुडां जे गाताञ्चो स्मितलववडे लज्जित करे.
अधी राभाञ्चोने ललितवपुथी सांलण भर ! १
अहो शुं तेञ्चोनु अतिसुलभ सौभाग्य अलि ! छे;
वदाये ना वाणी पणु अटकती दिव्य रस ओ.
सदा शोधे जेने त्रिभुवनतणी रग्यरमणी;
गन्या पोते प्रेमे वश भधुर ते माधवधणी. २-३

भूषणार्थ—पूर्वभांजनकीनाथभुष निरभतां शुभाहृदयहृदने पाभनारां;
लाभ्यलंकार प्रजभूमिपर प्रकटीयां ओ प्रियाञ्चो सदा कृष्णकेशां.
हरि रसिकवराणी रतिरसविहारनी जणुतां अशित ओ पुण्य धरणी;
मजवनविषे क्यो वास सधि ! अंतधी अंतर अमंद आनंद सरणी. २

गीति—ते सभये अहिं गोकुलजनना लवनयरणुदेष्टु प्रकट्या;
पोते सकलशुणुनी समानता नाथ ओ वहन करता. ३
नंदकुंवरना भधुरा रूपसुधाना विहारभां सधणां;
मोहित धरुं णहु दुर्लभ सज्वा संगम कराय व्रत हसतां. ४
अंपक कुवलय जती कुरणक कुंद कुसुम संपत्तिवडे;
वसंतधी पणु सुंदर छेमन्तविषे क्यो व्रतारंल. ५
शीत सभारंल यतां प्रियतुं परिरंलणु अति अनुकूल;
शशि अतिसभे स्वरमणी रजनीने पणु न तजे आश्लिष्ट. ६
सरलनीलकमलानां विकासवाधी सधि ! शुभभृगनयनि !
सूयवतां ओञ्चोने नेत्रोत्सव याय ओम प्रजवरणी. ७

* आसिगन करेवा.

- चंद्रकिरणधी रंगित पीलेवां सङ्ग भ्रंश* कमलवडे;
 अेह सुनयनीओनां नयनविपर रतिसुंभन रंग इश्ये. ८
 करमातां कमलाः ने प्रलातमां रविकिरणु सभां रातां;
 जल्लावतां रजनीमां छिन्नगदे लाव नयनमां निद्रा. ९
 डोककुरुना शीतपवन कुडल कुमुद गिनदां तोह शशि अनले;
 अति समथ विरहिनने अहिके देतां तापस पद उत्तम जे. १०
 प्रकुडल कुंड कुलोअ्ये हसतां सुंदर चंद्र निरुधवाथी;
 प्रकट ऋतुमती नवती कुमुदवधुओ रमरे न शरमाती. ११
 प्रलातमां यमुनानां कथंके ज्युजल पलु शीतल अनियां;
 प्रभुसंगमनी आशा अंग संगने वणि ऋट सुखवतां. १२
 कंय पुवकडुं सीलादे शिष्ये शुं अेमने सङ्ग योअ्य;
 मानी कुमारिथेने सुरतरंगपर मजवरने लोअ्य. १३
 कुसुमे अतिरतिजेदस्वेदवटे आंसुअ्ये विरहिलीनां;
 दिने हुरिविरह तापे रति सीलादे छ रूप अेम थयां. १४
 आर्या-यमुनागां नान करी मन वाणी धायथी भधाये न्यां;
 अवर विमल वसनेने सल सरस देवीने पूज्यां. १५
 अनुपटुपू-शृंगारसरूपारम प्रक्ष अैअ्य जल्लावती;
 श्रुतिने ललता लुंग-मुनिये वनमां अणि. १६
 गीति-शशि अस्त घशे सङ्गणे तोथे कुमुदो प्रकुडल ओ सजनी !
 पोडशसङ्गसंगोपीजनतां मुष शशि तल्ला उदय मानी. १७
 रवि उदय नथी तोथे इंत अधर रुचिर दिव्य तेजेअ्ये;
 अर्ध कमल विकसेदां अे गुल सुखक ऋटपट समथ थये. १८
 हुमल्लुंग उदय धाशे हुम कुलथांधव अधिके अेम हुसतां;
 शोकरहित डोककुलो॥ अेकमेक निज अमीप अनुसरतां. १९
 अलिसारिका जनेती रामाओनी भंड भंड गतिमां;
 सिज सिज नूपुरना नादपडे पाप सर्व नीसरतां. २०
 अय्यां न्यां थड सन्मुष तोह दिशा पलु रागवती जनती;
 अति सुंदर वर त्यां अे कृष्ण सुरागी अह विरमयता शी. २१

* भ्रंशरस. † यकवाक्यां अेअं रात्रिअे विभूटां पडवाथी रुदन करे
 छ. ‡ अति शफेद. § रेमांय प्रकटवां ते. ॥ यकवाक पक्षीनां देजां.

- પૃથ્વી-વિચિત્ર રચિ મૂર્તિને સરસ તીર રેતી મય;
સ્વવેદવિધિથી કર્યું શુભ પ્રકાર આવાહન,
પવિત્ર બહુ પાદ આચમન અર્થે દીધા પછી;
રૂડાં વસનથી ઘણાં સખિ! લક્ષ્મી કાલ્યાણી. ૨૨
- અનુષ્ટુપ-પછી કુંકુમ પાટીર ગંધે લેખી પ્રિયાજને;
કયાં સુવર્ણનાં સર્વ શૂંગારે રમ્ય તેમને. ૨૩
- ગીતિ-વિધવિધ કુસુમે અર્પી સુગંધ પુષ્પરચિત માલાઓને;
પૂજ્યાં કુમારિયોએ શુદ્ધ ભાવભર સહ પરવાળાંએ. ૨૪
પીળા રાતા અક્ષત અમલ જલ અને વિવિધ ધૂપ દીપે;
નિજવર મેળવનારાં દેવી સુપ્રસન્ન એમ ભાવ ધરે. ૨૫
વિવિધ માલપૂડને ધૃતસહ ખર્નૂર આગ્ર શીક્ષણ શાં;
કદલીફલ દાડિમ વળિ દ્રાક્ષ શેરડી અમૃત સુદ્ધ મીઠાં. ૨૬
ઉત્તમ સાહિત્યવડે ઉચ્ચાર ધરી પછી જલ ધરીને;
તાંબૂલ સમપેણુ કરી ભક્તિવડે તેમને નમ્યા સર્વે. ૨૭
- બૂદ્ધણાં-નિગમપર સુમતિ ધરનાર સુનિવર તણા સરલ ઉરભાવથી પ્રકટિયોરે;
જે પ્રથમ પણુ ઉદ્ય વિધિવિષે ના યથો તેહુ એ મંત્રને હૃષ્ણેરે;
દેવિ કાલ્યાણિ! અધિક વિરમય જનક રતિરસતણા અતિ અધીશ્વરીઠિ;
લગવતિ! સુયોગિનિ! એમ જપતાં ઘણાં દીપતાં ગોપીજન મોનધારે. ૨૮
- અનુષ્ટુપ-કર્યું સુકૃત જે દેવિ! પતિ શ્રીપતિ એ હજે;
કરે છે ઇષ્ટ સપણું ખરે સાંગ પ્રણામ તો. ૨૯
- ગીતિ-પછી સ્વતઃ સુસુખિ! સખિ! પ્રિય પ્રકટ ઝટ થતાં સ્વઅંતરમાં;
અહ શું ભાવસહિત એ બની ગયાં જાણુતી ન હું તેમાં. ૩૦
ગોપીપતિથી સહજે પતિત્વ યાત્રી હૃદયવાદ કરતાં;
ત્રિભુવન તૃણ સમ જાણી તુચ્છ મુક્તિ પણ મન પર એ ગણતાં. ૩૧
મંગલમય સમય કંઈક અહિં તે જે પર પ્રિયસંગમ બનતાં;
શાય મનોરથ પૂરણુ એમ પ્રતિક્ષણુ સખિજન મન કરતાં. ૩૨
સુસુખિ! ભદ્રકાલીને કરતાં અર્ચન મૃદુ ઉર હરખાય;
પ્રભુપ્રેમ અમૃતરસસિંધુતરંગવડે અતિ સિંચાય. ૩૩
તેવે મોરસુકૃતધર ચંદનચર્ચિત સુંદર સર્વાંગ;
સુરેન્દ્રગજની ગતિને લખવતા એકલાજ એકાન્ત. ૩૪

- पुष्ट नितम्ब सुहृगी अमृत्य निर्भत पीत वसन धरता;
सिन्धु सिन्धु नपुर पद ललित गमनथी मन थंयत हुस्ता. ३५
- घेरां नयनकमल हं सहुज मलकता मधुर मुग्धे लसता;
कुंढमाणधर सुंदर पर व्रजवर आवरो शुं भारग आ. ३६
- सहुज ध्वं दृग करतां सत्वर तपितदृष्टि सुगने ज्येभ;
मणरो उत्सुकमनथी धीभ समय जलद आवरी ज्येभ. ३७
- हरिणी-मरकतमणि स्तंभो जेवा रूय लुजथी मने;
सुदृत करियां भाटे लेटे विशाल उरे अने;
अति समय हूं लेटुं गाहुं धनस्तन मध्यमां;
प्रियतम अही, स्वांयुक्त स्वहस्तलताथी आ. ३८
- गीति-युंजन करे उचिथी कथअही अभृतमय वचन वदथे;
वकित सरस नायापुट भौक्तिकेलूपणु रंग सुदंत लसे. ३९
- द्वंद्वंशा-^{*}निसर्गशये रमणीय लक्षणे भनेय पशे अधराभृते हुरे;
रसाणलावे सुविदासीं ज्ये प्रभु सीतारकादी अधरो पिजे भम. ४०
- गीति-यंदन लेपननुं पणु अंतराय न सहुन कराय पियुजे;
भौक्तिभाणा पाछा करवाथी सहुज वपु मनोहर ज्ये. ४१
- अमल कमलमाळाधर अलकमिश्र महतिवक नील अलकै;
परम उदार पधारी आदिगन विजनस्थलमां करे. ४२
- निज सपि सहु ज्येभ मणी हूं वृंदावन निहुंजमां जधने;
लाज्यउदय नंदकुंवर मणतां सुषशालीं हूं गनीश अने. ४३
- यमुनातटपर मूहु ज्यां वहे पवन तहि जधश ज्येकान्ते;
विराजतां व्रजवरसहु जिरसमय रभुं उरुअंधविदासे. ४४
- दरेक आम करंतां विधविध तेमज मनोरथो नित्य;
पूजनीय अनियां ते प्रभुपर सहुज उपजतां मूहुभाव. ४५
- व्रजदेवी गोपीजन उरमां रकुरतां व्रजेशनंदन ज्ये;
पति याने ज्येभ कही पूजन सहु त्यां करे निरंतर ते. ४६
- वसंततिलक-संपूर्ण रात रतिलावथी ज्येअंधे;
यात्री अलि! जलविहार शुं पामवाने.
उडी सन्धां वसन सुंदर अंगमां ने;
याद्यां प्रभात यमुनापर ते मणीने. ४७

* स्वाभाविक रक्तताथी.

ઈંદ્રવજ્ર-માર્ગે જતાં મંડલમધ્યમાં એ છે નાથ સાથે ઉર માનતાં તે;
અન્યોન્ય યાહૂ પકડી ન જહીતાં ગાતાં રસાણાં પ્રભુભાવવાણાં. ૪૮

રાગ ધિલાસ.

ચંદ્રમધુરમુખ ! માનદ ! સુમદનમાનદ !
ગોપીનયનચકોર ! પાનદ ! રાધાલોચન કમલ હૃદયકર !
સુખદ ! વરદ ! અંજનરેન પ્રકટ તારામય અમીઝરણુ ! ચંદ્રં

રાગ ગુર્જરી.

વ્રજનંદકારી વ્રજનંદકારી ગોપપતિલાગ્યલૂભિધારી;
રસિકવર ગોપીજન પાનરસ નિજમુખ સુજનયન ઠરત જયકારી-ધ્રુવપદં
મધુ મલકતાં ગલિત વિમલ સુરભરી લપટ મધુપ કુલ મુખકમલકારી
અમૃત બહુ ગર્વહર અધર પીધૂપ યા મદનાનલ શમનકારી-વ્રજનં
સ્મિત થતાં પ્રકટ શુભદંત રુચિ ચંદ્રમુખ ચંદ્રિકા સર્વ સંતાપ હારી;
દુર્લભ લલિત કુચ કનક કલશપર કર વિલાસ મરકત મણિધારી.-વ્રજનં
સુભગ મુમુખીગલે યાહુધારક શું મત્ત ગજરાજ મનહારી;
કર ચિર વિહાર વિરહાનલ શમવ પુષ્કર ચલન ત્રસીકરથી ભારી.-વ્રજનં
ચંચલ કટાક્ષશરથી તુજ નયનકમલ કુલિન લલના ધીર હારી;
મુજ વદન સરસ સરપર કર વિલાસ છત કામ નિત અલસ ગતિ ધારી.-વ્રજનં
નંદધર ક્યાર પર સ્ત્રીરાગ સંચિતાં ઉછરેલ સુરવૃક્ષ ભારી;
વ્રજકુમારી સ્વકર કનકમય વેલનું આશ્રય બનો સદા રક્ષ કારી.-વ્રજનં
હે વ્રજપ્રલાયગુણુ ! રસિક ગુણુ છૂપતાં અતિ લલિત આલાપ કારી;
તેમ ભેતાં થતાં મદનના લાવલર યુવતિપર સહુ પ્રકટ કારી.-વ્રજનં
રુચિર કૌમાર ચંચલપણે શરમથી ગોપી ઉર ગૃહ ગુપ્ત પધારી;
નિજ નખરશરવડે મદન પ્રકટાવતા જ્ય જ્ય હૃદયલાવ હારી.-વ્રજનં
ગોપવનિતા વીજ પ્રકટતાં વેણુ મધુ ગરજનાર તું નિત્ય ભારી;
વચન કરુણામય દૃષ્ટિવૃષ્ટિવડે નવલ ધન શું હાસ્ય કારી.-વ્રજનં
ગીતિ-આમ નિરંતર પિયુને ગાતાં વિધવિધ પ્રિયપર સુદિત બની;
તે સહભાગી સર્વે ન્હાવા યમુનાતટપર જતાં મળી. ૪૯
ન્હાતાં નિજ અંગ ઉપર કાલિન્દીનાં અમલ જલ પડ્યાંથી;
પ્રેમાદ્રે નંદસુતનાં અંગ સમાં રમ્ય છે સરોભક્ષિ ! ૫૦

- कुचचंदनधी रगित यमुनाजल चवन अगमा धाय,
 हुरिकरकभवे लुचित शोभा पद्माक्षि! नहि अति नचाय ५१
- विप-नति-सरस्वती त्या कुच कुकुमेअये गगण धन्या तेम निजप्रलाअये,
 सर्वार्थ हेनार अवीष्टकार धया त्रिनेत्रा यमुना प्रकार ५२
- गीति-यमुनाजल ते रससर पीता अतिशय लाव प्रकट करता,
 प्रियसभि! तक्षलु रमिया नहकुवरपर अति दीपन करता ५३
- शिभरिणी-कही प्रेमद्विरा प्रणयपुरभा पूर्वमम अये,
 नहीमा गाताता प्रियसभि! नहि दुर्धर ते
 पियु साथे लाले सभि! विहुरवाने वसनने,
 तटे कुंकी जेये कमलमय अये स्थीर नलमा ५४
- गीति-ते कुचकुकुभवपुनी प्रलावटे प्रसरती त्रिभतश्रीधी,
 अनुपम रूप धयु त्या यमुनाशुनी रसमयता जेथी ५५
- करकमलवडे ते नल छाटता हरणधी परस्पर जे,
 विरल विरल जिंदुवडे कमलमुभा अहु विराजताता ते ५६
- यमुनाजल प्रतिभिजे नीवअग नलपर कुचकनकगिरि,
 तेपर जिन्दु तारागणु लाले अहु परिभ्रमणु करता ५७
- अनुष्टुप्-श्रीकृष्णु सगमे थाये अमना स्वेदजिन्दुओ,
 सूयवे जिन्दुओ आभ लावी आगणतु सभि! ५८
- गीति-कुमारियोना काया रूप गगनमा प्रकट जिन्दु तारा,
 सजनी! कथक समयमा कृष्णुचंद्रनो उदय सूंचवनारा ५९
- अनुष्टुप्-मुण्यद्रस्मितमुधापाने कुचयकैरने,
 लागेवा जिन्दुओ अगे शोभता हरिष्ठाक्षिने ६०
- गीति-अहु विहारवश जनता प्रियतम पर अेकतान जनतामा,
 मत पूरलु करवाने मढ मढ मजराय पधार्या त्या ६१
- मलक मुजे नयनकमद पर जणता मधुर कान्तिना मधुअे,
 अपागरससागरमा सगम करता सकव कामनाने ६२
- यमुनापवने उडता चयव अचके सहु जनमन हुरता,
 गोपीमुभकभवतण्णा पीवा मधुरस मधुकर शुं लभता ६३
- पीतागर धर ललित सरस कुहमाविका धारी,
 अलुअलु र अलु गतिअे र करी ६४

મંદ મંદ પદ મૂકી નિયમ લંગ ત્રત બને એમ મતિને;
મર્દન કરતાં સહજ સ્વાભાવિક જેમનાં વિહરવાં છે. ૬૫
વિધવિધ વચન નિરીક્ષણ લીલામાં નિજ અનુકૂલ અતિ રસને;
અનુભવવા તેઓને પોતે પણ તે સમય મિત્ર સહ છે. ૬૬
અતિ સંતુષ્ટ બની અલિ! હૃદય સર્વસ્વ ગોપિકાભાવ;
દર્શાવાને નિજના સરલ હૃદય કેટલા સુહૃદ સાથ. ૬૭

અનુક્રુપ-પ્રાગ્જન્મીય પુરૂપત્વધર્મો મિત્રત્વ ધારતા;
એ મિત્રો સહ સંગંધ સૂચવી તે પધારતા. ૬૮

શાફૂલવિકીડિત-ગાન સાર્ણી મુનિ ઘણા પ્રિય કરી જે ભૂંગીઓને અહિં;
સ્થાપે રાંગ હવે રૂડા સ્વઅખને પોષેજ ઘેટી થઈ;
તેથી હું કરું લક્ષ સૌ ભુવનમાં જેમાં ઘણી છે કૃપા;
તેમાં ગોપીપણું ઘણું ખરું કરે બહાલા જરા કાલમાં. ૬૯

અનુક્રુપ-પછી સત્વર એઓનાં વચ્ચેને હરિએ હર્યાં;
પ્રિયાઓનો પ્રભુજીને અન્તરાય સહાય ના. ૭૦

શિખરિણી-તણ ઠાલિલીએ સ્વલ્લસર્થી થયું અંતર રૂઝું
હુએને કેલિનું સખિ! તરત ત્યાં દૂર ન કર્યું;
ગણું તેથી તેને અનુકૂલ સદા વલ્લભવર;
પ્રભુ શ્રી છે તો એ પ્રિયતમ પ્રિયામાં જ સહજ. ૭૧

ગીતિ-સ્ફુટિત લાલપહ્લવના યુગલવિયે સિધર સુંદર નવ કુસુમે;
પ્રકટ અમલ પરિમલથી મહમય મધુકરવડે મનોહર જે. ૭૨

રસમય સૃષ્ટિ સરજતાં પુલક બ્રહ્માંડ અતિ કુસુમ વપુએ;
આદિપુરુષ સમ અલિકુલરૂપ સ્તુતિગણ્યુણગણ્ય અતિ ગાયે. ૭૩

કર્ણ સુધી ઝેંચ્યાથી ઘનિયાં મંડલ કુસુમ ધનુષ જ્યાં શું;
સાંધે સ્થિત કેસરશર સમુદય ધરણ અનુપમ મહનવર શું. ૭૪

કેસરઅંગુલિધર કુલભુજથી ગોપીમનોરથને દેવા;
રહેલ શું સુરતરુવર ચઢયા કદંબ ઉપર માધવવર ત્યાં. ૭૫

અનુક્રુપ-પુષ્પવાન્ ચિત્રવસ્ત્રોએ ફલાબ્યો નંદના સુતે;
સૌન્દર્યે તો મધુસાવી વૃક્ષ ચોપાસ થાય તે. ૭૬

પુષ્પોનાં કેસરની અભિયોએ શું અમૃત વરસનારું;
પ્રકટ થયું બાલુ વ્રજબાલાઓ પ્રિય સમીપ ધરવા શું. ૭૭

- कुच्यं हनधी रंगित यमुनाञ्जल यजन अंगमां धाय;
 दुरिकरकमले लुंछित शोभा यन्नाक्षि ! नहि अति नव्याय. ५१
- उपजाति-सरस्वती त्यां कुच कुंभोभ्ये गंगा भन्त्यां तेम निजप्रलाभ्ये;
 सर्वार्थे हेनार अलीष्टकार धया त्रिवेणी यमुना प्रकार. ५२
- गीति-यमुनाञ्जल ते रसभर पीतां अतिशय लाव प्रकट करतां;
 प्रियसपि ! तद्वत् रसिया नंदकुंवरपर अति दीपन करतां. ५३
- शिभरिणी-कही प्रेमीडिरा प्रलयपुरमां पूर्वसम भ्ये;
 नदीमां गातांतां प्रियसपि ! नर्छ हर्षभर ते.
 पियुं साथे नष्टे सपि ! विहरवाने वसनने;
 तटे डेकी जेसे कभलमय भ्ये स्थीर नलमां. ५४
- गीति-ते कुचकुंभवपुनी प्रलावटे प्रसरती स्मितश्रीथी;
 अनुपम रूप धर्युं त्यां यमुनाञ्जली रसमयता जेथी. ५५
- करकभलवटे ते नल छाटंतां हरभधी पररपर जे;
 विरल विरल जिंदुवटे कभलमुभां अहु विराजतांतां ते. ५६
- यमुनाञ्जल प्रतिभिजे नीलअंग नलपर कुचकनकगिरि;
 तेपर जिन्दु तारागणु नष्टे अहु परिभ्रमणु करतां. ५७
- अनुष्टुप्-श्रीकृष्णु संगमे धारो श्रमनां स्वेदजिन्दुभ्यो;
 सूयवे जिन्दुभ्यो आभ लावी आगणानुं सपि ! ५८
- गीति-कुमारियोना काया रूप गगनमां प्रकट जिंदु तारा;
 सन्नी ! कंछक सभयमां कृष्णचंद्रने उदय सूंचवन्तारा. ५९
- अनुष्टुप्-मुपचंद्रस्मितसुधापाने कुच्यंकारने;
 लागेलां जिन्दुभ्यो अंगे शोभतां दुरिणाक्षिने. ६०
- गीति-अहु विहारवश भनतां प्रियतम पर अकतान भनतांमां;
 मत्त पूरणु करवाने मंद मंद मन्नाय पधार्यां त्यां. ६१
- मलक मुजे नयनकमल पर गणतां मधुर कान्तिना मधुभ्ये;
 अपांगरससागरमां संगम करतां सकल कामनाने. ६२
- यमुनापवने उरतां अंचल अलके सहु जनमन हरता;
 गोपीमुपकमलतला पीवा मधुरस मधुकर शुं लभता. ६३
- पीतांबर धर कुंभ लखित सरस कुंभालिका धारी;
 भलुभलु स्थाना नूपुर अणु अणु गतिभ्ये यपलतारा करी. ६४

મંદ મંદ પદ મૂકી નિયમ લંગ ત્રત બને એમ મતિને;
મદન કરતાં સહજ સ્વાભાવિક નેમનાં વિહરવાં છે. ૬૫
વિધવિધ વચન નિરીક્ષણ લીલામાં નિજ અનુકૂલ અતિ રસને;
અનુભવવા તેઓને પોતે પણ તે સમય મિત્ર સહ છે. ૬૬
અતિ સંતુષ્ટ યાની અલિ! દ્વંદ્વિ સર્વસ્વ ગોપિકાભાવ;
દર્શાવાને નિજના સરલ હૃદય કેટલા સુહૃદ સાથ. ૬૭

અનુક્રુપ-આગ્નનીય પુરુષત્વધર્મો મિત્રત્વ ધારતા;
એ મિત્રો સહ સંબંધ સૂચવી તે પધારતા. ૬૮

શાર્દૂલવિકીડિત-ગાન શાનો મુનિ ઘણા પ્રિય કરી જે બૃંગીઓને અહિં;
સ્થાપે સંગ હવે રૂઢા સ્વમુખને પોષેજ ઘેલી થઈ;
તેથી હું કર લક્ષ સૌ ભુવનમાં જેમાં ઘણી છે કૃપા;
તેમાં ગોપીપણું ઘણું ખરુ કરે બહાલા જરા કાલમાં. ૬૯

અનુક્રુપ-પછી સત્વર એઓનાં વસોને હરિએ હુચી;
પ્રિયાઓનો પ્રભુજીને અન્તરાય સહાય ના. ૭૦

શિખરિણી-તદા કલિદીએ સ્વન્લક્ષી યયું અંતર રૂંડું;
હોમને કેલિનું સખિ! તરત ત્યાં દૂર ન કર્યું;
ગાણું તેથી તેને અનુકૂલ સદા વહાભવર;
પ્રભુ શ્રી છે તો એ પ્રિયતમ પ્રિયામાં જ સહજ. ૭૧

ગીતિ-સ્ફુટિત લાલપણવના યુગલવિષે સ્થિર સુંદર નવ કુસુમે;
પ્રકટ અમલ પરિમલથી મદમય મધુકરવડે મનોહર જે. ૭૨

રસમય સૃષ્ટિ સરજતાં પુલક બ્રહ્માંડ અતિ કુસુમ વપુએ;
આદિ પુરુષ સમ અલિકુલરૂપ સ્મૃતિગણુ શુભગણુ અતિ ગાયે. ૭૩

કર્ણ મુધી ઝેંચ્યાથી બનિયાં મંડલ કુસુમ ધનુષ બ્યાં શું;
સાંધે સ્થિત કેસરશર સમુદય ધરણુ અનુપમ મદનવર શું. ૭૪

કેસરઅંશુલિધર કુલકુજથી ગોપીમનેરાથને દેવા;
રહેલ શું સુરતરુવર અઠયા કદંબ ઉપર માધવવર ત્યાં. ૭૫

અનુક્રુપ-પુષ્પવાન ચિનવસોએ ફલાબ્યો નંદના સુતે;
સૌન્દર્યે તો મધુસૂત્રી વૃક્ષ ચોખાસ થાય તે. ૭૬

પુષ્પોનાં કેસરની અણિયોએ શું અમૃત વરસનારું;
પ્રકટ થયું જાણે મજબાલાઓ પ્રિય સમીપ ધરવા શું. ૭૭

- ચઢતાં પ્રિય સંગતથી કંપિત સમ શૌંતલ કહ્યે ધ્રમિત થતું;
 રેભાંચિત થઈ જાણે નવ મૃદુ કેસર થકી અધિક લસતું. ૭૮
- અનુદ્યુપ્-તેમનાં સૌહૃદે આલિ ! ખાલકો તો કૃતાર્થ છે;
 નિજ મિત્રત્વકલને માને તદ્દલાવ આશને. ૭૯
- ગીતિ-સખિ ! અતિ ચકિત બનેલા મુખલાવથી સ્નિગ્ધ સજલ નયને;
 પ્રિયવદન નિરખનારા પ્રેમ ઉદ્દાપમહિ નિમગ્ન બનિયા તે. ૮૦
- તે રસને અનુલવતા નિરખે પરસ્પર કૃતાર્થ થવાથી;
 ઉમંગ ઉર ઉભરાતાં મુખે મલકતા અધિક થતા સજની ! ૮૧
- નિજ ચરિત્ર તેઓને જણાવતા ક્રોતુક સમ ગોપીને;
 ઝટપટ તેહ સમજતાં ખાલકસહ અતિ હસતાં આનંદે. ૮૨
- શિરપર મોહન ઉરપર ચંદન ધવલવસન નિતંબપર છે;
 ગોપીજનપર હાસપ્રલા પડી તેમની ઘણી દીપે. ૮૩
- અનુદ્યુપ્-કોટિન્યોત્સના પ્રસરતી એ વિલક્ષણ કાંતિએ;
 મુખાક્ષીઓ ચકિત શું ભાળતાં ઝટ કૃષ્ણને. ૮૪
- ગીતિ-પ્રિય દર્શન આરતથી લગ્નજાં શ્યામલ ચંચલ નયનાં;
 હરાયલાં અંબરને લાગી અન્યોન્ય હરખથી ઘેલાં. ૮૫
- સહસા ત્યાગે કોપિત કીડાવેશોવડે અરુણ નયનાં;
 સ્મિતવદનાં પ્રત્યે પ્રભુ હાસ્યમય વચન ઉદારચરિત વધા. ૮૬
- જે કે અતિચય ભાવે ન દેહનું જ્ઞાન શીત વણિ કયાંય;
 એઓને પણ સજની ! સહન કરે પ્રભુ એ અતિ આશ્ચર્ય. ૮૭
- શાર્દૂ-આવી અત્ર વિચિત્ર વસ્ત્ર અબજા ! જે પોત પોતાતણાં;
 જાણી તે મતનું રુડું ફલ ઝલો પ્રેમે હું આપુંજ આ.
 હું કોઈ દિન ના અસત્ય વહતો છે સાક્ષિઓ ખાલકો;
 રુડાં વસ્ત્ર દર્ઠ ન સંશય કયો એમાં તમો માનશો. ૮૮
- ગીતિ-અભિસારિણી વસ્ત્ર સમાં આ જલ અંગ ઉપરથી ફર રહો;
 જલભર થયેલ મૂંગાં નૃપુરનાદે સફલ કરો અવલો. ૮૯
- લેતાં વસન, પ્રસરતા કરપર વર કંકણ રણુરણુતાં જે;
 ઝટ સકલ દિશાના સહુ અશુભ હલો પણ રસમય નાદો એ. ૯૦
- અહુ મતથી કૃશતા શી થઈ સહજ એમ સખ્યવાસલ્યે;
 યમુના તરંગભુજથી તમ અંગોને પુનઃ પુનઃ સેવે. ૯૧

ત્રતથી કૃશ તમ વપુને તરગભુજથી ત્રહી સુધાકણને,
અનુરાગે શ્રીયમુનો સિંચે ગહુ વિધ ષોધણ કરવાને ૮૨
પ્રેરે તટપર રચવા રાગમ, પ્રિય વસન અગ સજવાને,
વિલાસથી અતિ ઘેરા દગવાળા આપને તરગ ભુજે ૮૩
અહિં નિર્મલ જલમા પદકમલ વિશન્નિત રાગિણી ! ગહુ કાલ,
તે રથલ કમલશ્રીને ધારે ધરણી તણા હરે તાપ ૮૪

હરિણી-ગહુ સમયથી જે ભીતિએ તમે યમુનાલંબા,
ચરણ કમલો રક્ષા તે તો ગથી ગઈ રાત આ,
કમલકુલ એ ધીજી રીતે ન નીરવિષે રહે,
મુજદગ બની ભૂગી પીચો રૂઠા મધુને ચહે ૯૫

ગીતિ-વિકાસ નયનકમલમા કુકુમરણ મનોરમ નખકિરણો,
સૂર્યસમ ઉદયગિરિને પ્રાપ્ત કરો તમ તપ્પર ઝટ ચરણો ૯૬
આપ તણા ઉરસરપર કુચકનકકલશવિષે મહન પોતે,
ભાવ રસોએ પૂરણ કરે રસે હીન ગૃહણ કરવા તે ૯૭
સ્વાભાવિક રઠિયાળા તમે વસન વિણુ પણ રમણીય ધણા,
શોભા ધરતા સખિણી ! અમુ હમારા વિકારમય બનતા ૯૮

શિખરિણી-ધુપાવી જે શોભા સુર્યવતિથી સ્તુત્ય અહિંઆ,
અપૂર્વા તે તો કે વસન ધરતા દિવ્ય સહુભ,
મણે તે તો મારા નયનબ્રમરોને સખિજનો !
તમે એકે એકે સરવ મણિ વા અખર અહો ૯૯

ગીતિ-અખરરૂપ તમારી કટિપર રજનકર વસતા વસનો,
અખર નામ ધરે છે અનગવર વીરના ચરણ કવચો ૧૦૦
તમને સાત્ય અને પ્રિય કહું છું અહિં નહિ હમ ઉપહાસજ આ,
ત્રત નિયમે કૃશ બનિયા કુમાન્નિકાએ તમે વિમલ મનના ૧૦૧
આમ સુહી નિજવરની વાણી રમણીય હાસ્થની તો આ,
સખધ ઘતા આંવો ગોપીજન સહુ અવલુનીય ધયા ૧૦૨
વચનચપ્રિકા પ્રભુની મેળવતા પ્રેમસિંધુમા દૂખ્યા,
તે યમુનાને પણ શ્રીનદકુવર વર વિહારને ભૂચ્યા ૧૦૩

અનુક્રમ-કોઈ ભાવવડે દિવ્ય તેઓ નદકુમારથી,
સખધ અતરે પામ્યા પ્રત્યક્ષ નિજભાષ્યથી ૧૦૪

સમાહરતિના જેવાં વિલક્ષણ સુખી ધયાં;
પિયુને જોઈ લલનામાં એ પદાક્ષિ! સુમધ્યમા.

૧૦૫

ગીતિ—મ'ને અન્યને કે આ ધવા વિદિવ આમ એક મેક જીવે;
અતિ સંવાદ કરીને બાલાઓ હાસ્ય પામતાં સર્વે.
કૌતુકસમ માનીને તે ભાવે સ્વાભાવિક હસ્યું જે;
તેઓનાં સખિ! માનુ મગ્ધવર પૂજન તણાં કુસુમ તેને.
અધિક અલૌકિકભાવે એ પ્રિયસખિ! પણ બહાર નાનીકલ્યાં;
યોગ્ય એહ કે તેઓ યમુનામાં નહિ પણ રસમાં લગિયાં.

૧૦૬

૧૦૭

૧૦૮

શિખરિણી—તદા કાલિન્દીએ સ્વગ્લથી ધયું અંતરરહું;
હમેને કેલિતું સખિ! તરત ત્યાં દૂર ન કરું.
ગણું તેથી તેને અનુકૂલ સદા વલ્લભવર;
પ્રભુશ્રી છે તો, એ પ્રિયતમપ્રિયામાં જ સહજ.

૧૦૯

ગીતિ—આમ તેમને અંતરભાવ કરી નિરખી શુભ બોધ ધવા;
નંદકુમાર વદ્યા સખિ! મંદ હાસ્યથી અધિક મોહ કરતા.
મુજ પાસે તમ વસનો પ્રથમે વિપરીત ભાવને વદતાં;
તે નહિ ચુકત પછીથી ધનાર તેથી અહો પ્રિયાઓ! આ.
જોકે આપવિયે તે ઉચિત નિરંતર રસ અધિક યવાથી;
રસમર્યાદા એમ ન માટે તમ ચીર ત્યો અહિં આવી.

૧૧૦

૧૧૧

૧૧૨

સ્વાગતા—સર્વતઃ પ્રસરતી મુજદષ્ટે આપનારપર વાયુ ન ફેકે,
સ્પર્શ ધાય ન ખરે તમ અંગે બાલની ઝટ તજે ઉર શોકા.

૧૧૩

ગીતિ—પરમદયાલ પવન તો શીત વિચારી પરાગમય નવલાં,
વસનો ધરાવવાને તમને, જલ ઉપર સંચરે હાં આ.
અનુમતિ હોય તમારી આવી અહિં મુગ્ધ લોચનાઓ! જો,
તમ અંગ ઉપર આ નિજ અંગવટે આવરણ કરુ હું તો.
પ્રભુચરસસિધુમાં મન મમ વિનોદવચન નવ વમળે શું,
ઉછળ્યું બહુવિધ ભાવિક રેતી સહ પૂર જેમ ગંગાતું.
હાસ્યરસોદ્ગિસમુદ્રે મળ્યું પ્રેમસાગરતલું જે પૂર,
ધયું બહાર અહિં તે મન પણ પ્રિયજન સંગમ આતુર

૧૧૪

૧૧૫

૧૧૬

૧૧૭

પૃથ્વી—નિહાળી પિયુના રુદા વદનને સખી! મર્વે તે,
હૃદી શરમ ભાવથી વિનતાદષ્ટિએ અંગ એ.

गणां सुधि कल्लिहन्तजलविपे रडेलां सुभे;
धर्यां अरुण्य वस्त्रमां निज तस्यां रहां शुं द्विसे.

११८

गीति-प्रियतम नमपद रविने उदय यवा जट अति शीतल जलमां;
मत्र धर्ष तप करतां चक्रवाक सभ कुयभंडल लसतां.

११९

मंद्राकांता-दुःखी क्यारे द्विवस उगशे ज्येभं उत्साह धारी;
नेतां तेयुं मुष शशि उगे आम आ रात धारी.
ज्हीतां तेनां डिरेषु पडवे सूर्यजनीरभाडि;
हूष्यां केडोसभ नवकुयो दीपतां कंपतां ज्ये.

१२०

गीति-शुं वर्धुन यमुनामां नीर उपर विलसतां सहु सुभेने;
मानुं हुं प्रियवरदा सभि ! उदय धयेस चंद्रमाज्येने.

१२१

धंद्रवंशा-शुं धन्दुज्यो आ पणु ज्ये धर्या नथी भीसेल पत्रो रवि डालतो नडि;
संहेडुवाणां वदनेज तेमनां त्यां आम ते भाणक वृद्धमां ज्ये.

१२२

दुस्त्रिगीत-तेवे स्वरसमां मुदित वीटायेल गोपोथी जनी;
जेनुं मधुर मुषकमल मलके जे विलासश्रीतणी.
संपत्तिज्ये केटिक महने ज्ये तता प्रिय साथ ज्ये;
ज्ये ज्ये शशु स-मुष यपल अति स्निग्धनेतां दृष्टिज्ये.

१२३

गीति-परम उदार उचित आ गोलावी वसनदान जे करुं;
जे तेज समथपर तो अंग संग निज सकल थये जनतुं.

१२४

प्रिय ! तमथडेल वस्तु केधसमथ नडि इरी अलग जनती;
तो अडि हुम वसनने हेरो के नडि नते समज पडती.

१२५

जे न ह्युं ज्येभ कही आपो नडि, स्पर्शवा न के भीज;
समर्थ हुम वस्तुने, ह्युं ज्युं आप ज्येकलाज्ये ज.

१२६

हरणु क्युं ज्ये जेयुं तेयुं हेयुं उचित मडोदार !
नाथ ! अन्यथा अतिशय अविनय पणु थाय ते न सुविचार.

१२७

दुस्त्रिणी-नडि कुलवपू भीज पासे कदापि न क्यांथ तो
कंध सरस के साधवी स्वांग प्रकाश करे प्रले !

अति मधुर जे स्नेही प्रालेशनां नथनोविपे;
धर्या पणु नडि सामुं नेतां वियेथन तेमनां.

१२८

अनुदुप-कदापि तारुणी केध मत्त धै अंग दापवे;
करे कुमारीज्यो केम जलुतां डाल तेम ते.

१२९

- આનંદી નંદરાજાના કુમાર પ્રાણવલ્લભ !
 બાણીએ તમને આપો હુમારાં ચીર સુંદર ! ૧૩૦
- શિખરિણી-ત્રણે સર્વસ્થાને સહુ બુધજને શ્લાઘિત ઘણા;
 ગુણોના સિંધો હો! તમ ચરિતને આમ મુણતાં.
 હુમોને કેા કપારે કૃતિકટુ કહે એમ ભય છે,
 સ્વલગ્નગથી હેયું મુભગ! અદકું ખેદિત બને. ૧૩૧
- અનુકૃપ-તો હો આતુર્ય લંકાર! આપો સત્વર અંબરો;
 ઉગે આ નહિ તો સૂર્ય શ્યામ પદ તપાવતો. ૧૩૨
- વસન્તતિલકા-ના ચોખ્ય આમ ઘતું આ અતિ સાર્દ્ર ચિત્તે;
 સાલ્વત્યથી પ્રિયતમા તમ ભાનુકન્યા;
 હસ્તો પ્રસારી તમ પાસ પધારી ધીરે,
 વસો કડાં કમલચોચન! યાચતાં એ. ૧૩૩
- ગીતિ-તમ અંગ સંગ મનતાં પીત વસન ધન ઉપર જેમ વીજ;
 અતિ શોભે પ્રિયતમ ! તે ચિરસ્થાયિની ઘણી પણ નહીંજ. ૧૩૪
- ત્યાં આવતાં દિધાથી ને અહિંઆં આપતાં નહિ વિશેષ;
 જો હોય કોઈ હુમણાં અહિં તો અતિ અનુચિત સુંદર વેષ. ૧૩૫
- અપરસ્રીચિહ્નાંકિત પ્રાણુનાથને જુવે નહિ પ્રમદા;
 ઇતર પુરુષસહિત તમો હુમો નિકટ કેમ આવીયે અંગ ! ૧૩૬
- સ્વયમેવ વિચાર કરો હુમને સર્વત્ર નિત્ય સહુ રીતે;
 તમેજ નાથ સુરક્ષક શું અધિક અવર તમને વિનવીએ. ૧૩૭
- અતિ શીતલ આ વાસુ અમ મનને ઝપટ કંપવે વાય;
 ઋતુ પણ બહુ શીતલ આ તેમાં આ સમય શીત અતિ ધાય. ૧૩૮
- અધિક કંપતા જલમાં તેથી મુભગ ! વસન અમ આપોને;
 તમમાં અપાર કરુણા રહી ખરે શીતમાં ફરો અહિં જે. ૧૩૯
- તમો હુમારા વસનો ધરી રહ્યા પણ અહિં શીતલ તટમાં;
 રહેલ આ બાલક તે કોમલતાથી ન કંપનારા હો. ૧૪૦
- હરિગીત-કિંકર તમારાં અપલ રમ્ય કટાક્ષની મુછટાવડે;
 વેચાણ, પરિજન પરહરંતા સત્ય વદનારાં હમે,

- त्रपाधन जता महुा सहन तीरभा तीव्र डा,
न थाय प्रियदृष्टिनी सरस वृष्टिजे ली-जता
विचारी निज अगने युगव हुस्तथी दाकता,
क्षणे क्षण प्रिया लुभे जधन कड सडोयता १५२
- वसततिलका-त्या नीसये उजगीं जिहु रुडा तरगे,
प्रान्तो वसे अधिक जेक सभे नहीना
प्राणप्रियाविरह ने प्रियनो भिवाप,
दुःख प्रभोदथी यता न्यम अक्षु ह्यथ १५३
- गीति-गोपीजनपदअधुन नभशशि वणि नृपुर नव डालिवडे,
यमुनाना जल अनुपम दिव्य भन्या त्या अतिशय सौन्दर्ये १५४
- शाहूखविडीडित-हालिन्दी-जलनी जहार सभिडे । प्राणेशानी पासभा,
जता आलकनेरभा धुतिवडे आश्चर्य देता प्रिया
शोभ्या पीयूष था नवा जलदने जेता स्वभेदो तल,
जेने नी-जियो अलि । शुभजवा भोडे स्थिरा नयल १५५
- गीति-जेम जेम यमुनाना त-पर सणि । गोपिजे अनुसरता,
तेम तेम तेजेना भण्णिमय जल जल अजर प्रकट यता १५६
- साने त-पर आवी सवारभा गृहुगमन निजअवस्था,
नीव नीरभा भूगा सरी जहार शण्दथी प्रकट करता १५७
- सि-ज सि-ज अजरथी कुमारियो आपता निमन्त्रणु त्या
आलोना नयनोने गमन करी पदतये मोह करता १५८
- अनुष्टुप-जेह आनद ने हास्य लज्जत सडोय लीतिथी,
तेमने लाव त्या डोर्छ सिन्न लिन धयो पछी १५९
- छद्रवशा-धाता उद्रे उत्तमके मजी-जता देता तथा डोर्छ तये सरीजता,
अगे त्रियोना प्रियना प्रकाशता तद्रूपसाधो जलणिदुजे सभा १६०
- गीति-सर्वात्मलाव सागरपर जेने डुरि नयनमीन रुदा,
जेर्छ कुमारी-सेतू दुर्लभ आगण गति करवा जनता १६१
- शिभरिणी-कुमारीना डोर्छ अवयवविषे जेक पदती,
प्रभुदृष्टि धीने अपर सुकुमारीपर यती
सुअगो जेजेना परदृष्टय आकर्षणु करे,
प्रनापी सेतू जे न अवर यतो निश्चय भने १६२

- ઉપજાતિ—ગોપીજનોનુ રમણીય રૂપ નિમિત્ત તો પ્રીતિવિષે હુતુજ,
પરતુ તે કોઈક દિવ્યભાવે રાજી થયા અબુજનેત્ર તેવે ૧૬૩
- શિખરિણી—પ્રતીતિ માટે શુ! નવલવસનો તેહ ભુજમા,
અહી પહેલા બાલે પ્રજવર કરે દાન હમણા
ફરી સ્કંધે નાખી, પ્રથમસમ તે ગોપિજનને,
વધા ભાળી રાજીયર્થ ક્ષિપ્ત મુખે રમ્ય હરિએ ૧૬૪
- પૃથ્વી—તણ વસન દેવતામય મુગીરમા ખેલતા,
અપૂર્વ રૂચિ ધારતા અધિક કાલ આનહતા
અરેજ અપરાધ તે મુખદ એહ શાન્તિ ધવા,
કરો નમન ભૂમિમા શુભશિરે ભુજે ભેડતા ૧૬૫
- વશસ્થ—યથેષ્ઠ ચેષ્ઠા ત્રતધારનારને ન યોગ્ય એવુ વદતા મહર્ષિઓ,
બધા પ્રકારે ક્ષણ આ પ્રમાદ છે પવિત્ર વાણી મન કાય હોયતો ૧૬૬
- ગીતિ—શશિ મહન દેવવનિતા—પ્રભુતિ સુરતણીય માનહાની આ,
પ્રકટ સદુ વપુશ્રીએ, ન તે ઉચિત તમ સમા મહુજનમા ૧૬૭
- તમ તનુ શોભા સાગર પર ખેલતા નયનમીન હમ આ,
ભુજદ્વીપમા સહસા પડતા હુ ખી અતિશય તે બનતા ૧૬૮
- હરિણી—અરહ મુણુતા આંલુ માની ત્રતચ્યુતિ નાથથી,
કહુ અહિત તો કર્મે ખામીજ કેમ સુધારવી,
અતિ ખુશ બને દેવો દોષો ગયે સજ્જ વારમા,
નિજ હૃદયમા ચિન્તા તેઓ કરે ભય હર્ષમા ૧૬૯
- વશસ્થ—ન અન્ય કોઈ નરને નમાય છે ન કોઈ તેવુ પણ કર્મ ધાય છે,
ન તેમ આજ્ઞા પ્રિયની તન્તય છે અહિ હવે શુ કરવુ વિધાન રે ૧૭૦
- શિખરિણી—ધણે કાળે દીઠા પ્રિય કૃત્તરૂચે પાસ હમણા,
પછી તેવા કર્મો અકૃદ બનતા કે ન કરતા,
પ્રભુને આ પ્રેમે પ્રભુતિ કરવી એ નમનથી,
હમારુ સૌ સારુ પ્રભુપદ ગતિ છે શુભ અતિ ૧૭૧
- ગીતિ—સ્ફુરતા એવુ સહસા પ્રાણપ્રિયને નમ્યા મુમુખિ! રમ્ય,
અજ્ઞિ ભેડી શિંગમા મુગ્ધમુખા સ્વામિનીજનો ધન્ય ૧૭૨
- શિખરિણી—પછી તેવા ભાવે નમન કરતા સ્પષ્ટ સહજ,
જણાયુ તેઓનુ નિઝ્યારણુ એક શરણુ,

अति प्रेमे पोते करुणमय लावे व्रजवदे;
 द्विधां तेजोने तो वसन नवलां सुंदरतर,
 सरोजक्षीओ ते निज नवल नाथ प्रियतणुं;
 लुजेथी स्पर्शोलां पुनित वसनो आ अतिधणुं,
 महा उकंठाथी मूढ वपुविपे धारणु थवे;
 अन्यां लावे गोपीजन शिथिल हेटे भट्टु हवे. १७३

गीति-परिधान वसन करवा निरभी शिथिल निभिल मृगनयनाने;
 धराववाज पधार्या कंठंथी प्रिय व्रजवर उतरिने. १७४
 कुच कनक कमलपर अति लसता अलिकुलमम गुल अलक विपे;
 निज वसनवडे सन्भुष रही लुंछे डेटलां प्रियाजनने. १७५

अनुष्टुप्-पद्यी ते तेम करता सर्वांगे अेक कालभां;
 सर्वभां सर्व रूपे तो कुमारीजन लाणतां. १७६
 कटीतटविपे तेना ते पदमय दामधी;
 लाल पद्मसमुं वर्र भांधे कृष्ण कलानिधि. १७७

गीति-सित वसन रचित पुष्पे लदेद कांचन नव रुचि कंचुकिअे;
 पाछण अन्धि रचतां रोमांचित हृदय अधिक रम्य करे. १७८
 कमलदल समे पालव भट्टुल विधुल अलक अलक कभरीभां;
 स्थापी शुल शणुगारे उन्नत कंचुकिपर तेने करता. १७९

वसंततिलका-डो छट्टनी रस लरी अति आर्द्र दृष्टे;
 दृष्टि मध्ये नतमुखां स्मित पामतां अे.
 धीरे, विलक्षण निजनुलवे जणुता;
 लावे लयी कटिविपे पट धारतांतां. १८०

वंशस्थ-लज्जने अंचल लोचनेो करी रुकुं निहाणे पिथुने इरी इरी;
 इरी इरी अंधि सरी सुवीरनी रझां कसंतां कमलाक्षीं ते धरी. १८१

अनुष्टुप्-मुग्धस्मित मुखांलोअे मंगुं सिजत अंअरे.
 पधारी तेमहो पूर्व सजव्यां दिव्य थीरने. १८२

छद्रिवल्-पीणुं पिथुअे पट रम्य दामे पांध्युं स्मिते सुंदर आर्द्र दृष्टे;
 धीरे निहाणी मुष पद्म अेनुं ने नील गुच्छाधर्की शोलनारु. १८३

गीति-प्रियतम लुजना स्पर्शो रोमांचित उच्चतर उरस्थलभां;
 रोम रोम वपु रसीया भर्म करी नीलकंचुकी धरता. १८४

* सुंदर रीते सिज सिज शब्द करतां.

- वसततिलका—ऊर्ध्वजोष्टिमद्वारक अग नेता,
 केा हीर्ध काल मत अतर मुग्ध थाता
 धारी नितभपर अण्ण ओढवाना,
 धार्या सभि! शिरविषे पट ष्ठेरवाना १८५
- गीति—निरणी तेम अणु ते किमतमुभ कभवे प्रथम पधारी त्या,
 नाभि निकट शिथिल थती अथि उदारे करी सहज मुक्ता १८६
- पृथ्वी—पछी शिरविषे रही अति विचित्र नीवी रुडा—
 नितभपर धारता प्रभु विशेष शुभारता
 स्वकीय उपवन्न ने अहुल लान शगारनु,
 प्रियाशिरविषे धर्यु अधिक लूपणे सोभतुं १८७
- वसततिलका—केा, ओ सभि! प्रियतमे मन मान्यु नेता,
 आनद वेग उलरे अथ के हुसता
 धार्यु वन्न उगता रवि काति नेपु,
 शैथिम्यतार्थो न धरी कुचपट्टिकाने १८८
- पृथ्वी—पछी लुणविषे रही विमल रम्य मोती अति,
 पशोनी करी अन्यिने मरम क्युडी मानथी.
 निह्वाणी ललितकिमते सभि! पधारता माधव,
 सुचपकसमा रुडा उरथी काठीयो पालव. १८९
- स्वागता—ते क्षणे प्रियतया वरअग स्पर्शथी हरभता शिथिल्यागी,
 ओहना करथी सुहर चोवी ओ स्वय वन्नवरे वणि वीधी १९०
- गीति—अगद आहुयुगवपर करी क्युडी धरी हरिजे जेने,
 अथि त्रलु पत्तु कृता सभि! अधिक सुकर उडेलवामा ने १९१
- वसततिलका—ते डोढ तो कभवगर्लततुं शुमान,
 छोडावनार हरिना उरमा रहेव,
 मोगध अतर जता सहना सुभाव,
 तेवे धतो पुवकसीभृतिगोद्वार १९२
- शायिनी—पद्माक्षी ते काव जे लाव झुंढवा आसझिनी युक्त तोये अशझा,
 शु के ओछे मोरने ओकउप, जेपु मा'री मात्र वात्पी वडेय १९३
- वसततिलका—आथी न वात सह अतर नालुपी ते,
 तेनी विवश्लुविचारपरा तभारे

- शु ङुं कुं डुरि ङडा ँस नेवता अे,
सीमा विचित्र भद्रु लावतणी -कुटोप्ति १६४
- गीति-देता वचन प्रसरती अपकसम सुलग लुगलता तो गी,
को गोपीजननी, निज ककलु शण्टे रमरत्तु कर्षे देती १६५
- हृदिगीत-तेवे प्रकटता अधिक रतिलावे अपवदग अे मणि,
आपे वसन दोमाय सहित विरमय गन्ता अनि
तेना सुकोमल हस्तने गुल नपरथी सुंदर घण्टा,
निज मृदुल करी गाढ -पर्य करी मुजे म्मित धारता १६६
- शिखरिणी-धयु ले तेवे अे अवि । उडक त्या मर्म मधुरा,
कटाक्षे ने स्पर्श स्मितर्षी सहसा प्रेमी पियुना
धयो अे गोपीने नवल मधुरा लाव अधिक,
धया मन्ना लेधी रसलधिमा तेज ममय १६७
- मृगाक्षी धारीने पुनक्ति गन्या अतरविपे,
दृगो भीथीने ते रसमय भनेवा निज कदे
मुजे कोटे साक्षात् अवथ सहसा लुप्त सम अे
धया राधाआनी । अति म्मित मुभा वावमवडे १६८
- गीति-सद्गु अतर रति शिद्धित रमृति रद्धित विद्वेकता प्रियाने ते,
रमिद शिरोमणि पणु सणि । विरमय पाभ्या रमारमणु पोते १६९
- पुष्पिताम्बा-करतवधी पडेव वस्त्र तेनु सुमुणि । धर्युं करथी सदा स्वनाथे,
नयनमन्त्र जोवता ल तेवे अतिशय मीतृति युप्त कपता अे २००
- अनुष्टुप्-आश्चर्ये हान्य आनन्द लग्न विविध आशये,
अत्रे म्मित प्रलुलने जेता ते लोल लोचने २०१
- तेवे लग्नता कर्षक सोज्याता प्रिया हुता
जेध पद्माक्षीने वस्त्र गट आप स नवता २०२
- हृदिणी-विविध रसलावे प्रेमाणा ङी प्रियदृष्टिअे
मृगनयनीने तेवे धीरे घण्टा दृढ भधने
पियु अहि पधारी पोते अेम अपर छोडशे
सहज प्रकटयो तेवो तो लाव तेम क्रिया करे २०३
- पगपर पडयु जेता वस्त्र प्रिया सहसा तदा
प्रियवदनने लाणी लग्न स्मिते नतलोचना,

વસંતતિલાકા—તે કોઈ જે અનુભવે સમન્વય તેવા;
લાવે થયાં રસમયી શિથિલાંગ તેવાં.
નીવી અલિ ! શરદ અંબુજગર્ભ જેવી;
હસ્તારવિદ્યુગથી સરી સુંદરીની.

૨૧૫

ગીતિ—મૃગનયનાં નિરખી સ્મિતથી મોહિત કરતા સ્ત્રીજનને;
વસન સગવ્યાં આવી પ્રેમપૂરસઆર્દ્ર બની એને. ૨૧૬
એક પ્રિયાસહ પલ્લુ તે કરણાનિધિ જહિસુધિ કરણા ધરતા;
અશક્ય હું ક્યવાને સઘળાં પ્રિયાવિષયમાં તો અલિ ! ક્યાં. ૨૧૭
શાદૂલવિકીરિત—જેને લાવ થતો હતો ઝપટ જે ત્યાં તેમ તે વર્તતા;
પ્રેમે પૂર્ણ રસાર્દ્ર હાસ્ય નયને તો વસ્ત્ર ખેરાવતા.
રૂઠું તે નવમેઘમિશ્રવિજળી જેવાં પ્રિયાઓતણા;
લાવાંભોધિતણી વિચિત્ર લહરીવિદ્રામનું સ્થાન આ. ૨૧૮

(લાવણ્યમયી)

સખિ ! નિજ રસસાગર દેલાય; સરત જે સ્નેહસિધુ ત્યાં યાય.
સરસનયની મુખચંદ્ર મુહાય; દષ્ટિ તેની પડતાં બેરાય.

સાખી—કુમારીએને ભીંજવી સહજ રાગ ઉત્પાદાય;
તેમય સરિતામાં મળી ફરી નિજસદન સમાય—સખિ ૦ ૨૧૯

હરિણી—અહિ વસનને ગોપીઅંગે ધર્યાં શું વિકારિએ;
રસમય બધું વા પોતાનુંજ યૌવન કે કયું.
નહિ થઈ શકે નિત્યે કે એ આહો સખિ ! તે કાણે;
મધુર મધુરા ભાવો સંગી થયા સ્ફુટ સર્વને. ૨૨૦

પૃથ્વી—વિના સમય ત્યાં થયું સખિ ! નવું તદા યૌવન;
અતિ સ્ફુટ જણાય જે ત્રિદશમોહિનીમોહન.
ન તે શુભ શરીરનો પ્રતતણો ન કો અન્ય વા;
વિચિત્ર રસભાવથી પ્રિયકટાક્ષનો કિતુ આ. ૨૨૧

ઔપચન્દ્રસિક—વય એમજ તેમનું રૂઠું જે સખિ ! કેવું વયુ સર્વ દિવ્ય શું તે;
રસરૂપ રમા ન પામતાં જે રસપૂર્યો રસસાગરે ઉદારે ૨૨૨

શાલિની—જેવા જેવા ભાવવાણું પ્રભુનું ખાલાઓમાં ચિત્ત છે તેજ મીઠા—
ભાવો યાતા મૂર્તિરૂપે શરીરે ને સાહેલી ! અંતરે બાણું હું તે. ૨૨૩

वंशस्थ—मूलवतां अंगर पूर्व कृष्णनुं मृगाक्षींशोनां वधुमां हतुं मनः
पंथी नवो भाव धतां सुवअनी मध्ये पशुंतेथीं पंथी न नीसयु. २२४

मासिनी—सरल मन मधुरं लेधने नाथ डेरुं;
अहु पलु अहुवाने यित्तने स्थीर धाशी.
अरस नयन भागे अंतदे सर्व पेशी;
स्वगत स्रणि ! इरंतां बोसथी ओ कृशांगी. २२५

शिभरिणी—दुरतां तेओधी मन मदनराज अलदृगे;
रकुयो हूते जाली निशितशर मांध्ये यपद ले.
अशक्ति छे आंधी दूतविषयनु दान करवा;
न यत्रो ते यित्त प्रतिनिधिरूपे दान करता. २२६

वंतात्रीय—स्वमुषेन्दुवटे वधी जता अहु गोपीरमलावसिंधुमां;
दुरि कुंडल बोस धारता करता ज्ञान तरंगधी धलां. २२७

पृथ्वी—त्रपा रकुट ललाववा अधुं मृगाक्षींशोने धाली
निरंतर नर्या इरे धति विचारआतुर्थधी.
विशास नयनोतलां पुत्रविये इरी स्थीरने;
समर्पण इरी यथ नमित ल्यावधी नाथने. २२८

शिभरिणी—तदा ले लज्जत तो प्रियवरविये सुंदर अति;
ललावे लावोने अतिशय निगूढ अदि स्रणि !
यथ शश अंगोभय सदन आधुं उचिन ओ;
वधे लेथी आशा प्रतिपद पिसुमां नयनने. २२९

सुदृष्टि तेओनी प्रियनयनपद्मोपर हती;
प्रभुनी तेओनां नयनकमलोभां अहु ! जती.
प्रियानी प्रेमीनी धतर निरभ्यामां न यपगी;
रुहुं ते ले दृष्टि लज्ज सदनमां तेम इती. २३०

पद—धन्याथी.

कुमारीजनने आम प्रसाध टेक.
मधुर वयन मधुरा सागरमां लज्यां प्रथम ओ दहाव
प्रियसंगि वसननां दर्शन गुप्त समुद्रमां गरुडव—कुमारी०
मन्वरेना चोन्दर्यसिंधु व्यापक जलनिधि पर दाव;
अंग संग निज नवल वसन परिधान उदधि उदग्रव—कुमारी.

- સ્વના જલધિવિષે લખતાં વિધવિધ નવનવરસ લાવ;
 તે મય નવ અંબુધિમાં મળતાં ન થતો પહાર જમાવ—કુમારી
 જે અગલાઓ મળવર પિયુષર ધરતાં નિર્મલભાવ;
 પ્રિયસખિ! મગ્નન્યાં સઘળાં તેનો ન વિચાર ઉદાવ—કુ.૨૩૧, ૨૩૨
- ગીતિ—આ'યું અહિં જાણું હું સજની! પૂર્વોક્ત સિંધુઓ સઘળા;
 નદીઓ જ્યમ સાગરમાં ગોપીઅપાંગતરંગ વિષે લખિયા. ૨૩૩
- કટાક્ષ કેરા સ્પર્શે નવજલધરસમ વપુ શોભા ધરતા;
 સૌ તે તે લાવોને એક કાલ ક્રમપૂર્વક હુરિ ભજતા. ૨૩૪
- મંદાકાન્તા—એ લાવોએ વશ હૃદયના તેહને તે સ્વભાવે,
 ના ખીજમાં મન ચરણના સ્પર્શને માત્ર આહે;
 એવું જાણી અલિલપિત સૌ આપવા પામવાને,
 બહુલા હાસ્યે મન સમજતા તો છતાં જાણતા એ. ૨૩૫
- માલિની—મધુર મધુર લાવો ગૂઢ સારા ઉદાર,
 નયનકમલથી તે દાખવી કૈંક દૂર;
 અખિલ પણુ પિયુનું ચિત્ત લોભાવતાંય,
 નિજવશ કરતાંએ ત્યાં ન દેા અંતરાય. ૨૩૬
- શિખરિણી—મધું જેને માટે સ્વકૌય પણુ છે તે પ્રિયવર
 સમીપે નેત્રોના પદપર યથા, લાવ નિચય—
 યથા નેત્રોને તે અતિ ઉચિત, પોતે પતિ જાને
 મુલાવોને તેવા પણુ જટ મળ્યો તે ઉભયને. ૨૩૭
- હુરિગીત—તમ રસમય નયન ઉદ્દિષિના ઉછળાંત તરલ તરંગ આ,
 ઓ હે પ્રિયાઓ! વિવિધ નવ રસ લાવમય રત્નો ભધાં;
 કરતા પ્રકટ તેથી ધનિક સમ અધિક હું ખનતાં ખરે,
 કંઈ પણ વહું સંતોષથી અતિશય ઉદાર મુઅંતરે. ૨૩૮
- ગીતિ—જાણ્યા તમ લાવો જે વાણીમાં મુજ અપલખ્યું ધારે;
 તમમાં તે સ્થીર છતાંપણુ મૌનવત અતિ આશ્ચર્ય કરે. ૨૩૯
- વ્રતનિયમાર્ચનથી તે પ્રસન્ન ચંતુષ, આપણી કૃતિમાં;
 ચિર સમય મનોરથ નિજ પૂર્ણ થવે કંઈ ફલ અર્પણ કરતાં. ૨૪૦
- સમ્બરા—જેનાથી પ્રૌઢલાવા ચિર નિજ પડતી ઈષ્ટ સિદ્ધિજ સિદ્ધા,
 શું મહારી હાથ જાસ્યે સહજ મુજવિષે જાણુતાં ચિત્તમાં આ;

- પૂજતાં તે મહુને તો મલયજ કુસુમે તામ્બૂલાદિ પ્રકારે,
પ્રેમાણાં ભાવવાણાં પ્રકટ નિકટ શું સર્વ ભાવે બધાયે ૨૪૧
- શિખરિણી-નિવેદો જે આત્મપ્રભૂતિ સઘળું પુષ્પનિવહો,
સ્વભાવોદ્ગારી આ વિવિધરસની ભૂમિ સુદૃગો,
સમીપે હું પૂજ્ય પ્રકટ અહિ મારુ યજન આ,
ધયું ના ધારે કે સમય ન બને છે સુનયનાં ૨૪૨
- અનુષ્ટુપ્-અહિઆ પૂર્વ પૂજાનુ ફલ કેમ બને અને,
એતુજ ફલ એણુ આ ચિંતા ચિત્તવિષે મહુને. ૨૪૩
- પૂર્વ પૂજા ફલપણે કદપે જોકેજ આમ એ,
તે પૂજાનુજ આણું આ ફલ અન્ય ન યોચ્ય છે. ૨૪૪
- સ્વાગતા-માધનોથી ફલ ઉત્તમ હોતું એક એજ ક્યમ આમ બને શુ,
એમ આગ્રહતણી અહિ વાણી જાણુતાંજ ગતિ યુક્તિવિનાની ૨૪૫
- ગીતિ-હુમણું નિવેદન પછી આગળ છે લોગ તે પછી લેહ,-
ધાય, તેમનો નહિ મત પૂજનના અતમાંજ મુજ લોગ. ૨૪૬
- અનુષ્ટુપ્-આ આજ અતિ આશ્ચર્ય જુઓ અહિ મૃગાક્ષીઓ,
છે સાધન તમો તેનુ ફલ વાંછિત તો મહુને. ૨૪૭
- ગીતિ-આણું સખિ ! માનુ હું મુજ સારુ આ કર્યો મતારસ,
જે હું નિજ વાંછિત ફલ આપુ છુ ને વણિ અધિક દઈશ. ૨૪૮
- અનુષ્ટુપ્-અથવા સ્વાર્થ સારુ એ કર્યું છેજ તમે મત,
તમો તે હુજ છુ તેથી મહુને તેનુ ધયું ફલ. ૨૪૯
- ગીતિ-પ્રસન્ન આમ યજનથી દઉં વર, ન અવરને મળે તેમ,
નિત્ય ઋણી તમ કેરો હું છુ આધીન વણિ સરસ યુક્ત ૨૫૦
- આ રજનીઓ રમશે અર્વાતમભાવ સુવલ મુજ સહિત શી,
મકુલ કુદકુસુમથી લૌકિક શરદ નિશાઓ અતિ હુમતી ૨૫૧
- અનુષ્ટુપ્-નિષ્કલંક શશીકેરા અતિ સાતા નવા યતા,
કિરલોએ સર્વ રાતી નવ પદ્ધિ મનોહરા ૨૫૨
- મુજભાવ ઉઓ આજ ચંદ્રમાના નિમિત્તથી,
કિરણુ વ્યાજી મહારા રાગેગી વનચયલી. ૨૫૩
- પૃથ્વી-ભમત ભમરે રૂઢી કમવ પદ્ધિથી આપને,
વિલોચનવિષે યશે રમણુ શીઘ્ર એણું અને,

ગીતિ-થતાં વીરરસ અધિકેા અન્ય રસો તે પણ વિસરે જેમ;
 રણ મળતાં સુધિ આર્તિ પામે છે મજકુમારીઓ તેમ. ૨૭૬
 ઇંદ્રવંશા-કેમે યદા કેઈ સમે યદા તે સ્વામી કરો સંગ નિન્તંગોરે;
 આલું ઘણું ઇંદ્ર મન્યે પ્રસન્ન તે આશથી ઘેર ગયાં બધાં તે. ૨૭૭
 ગીતિ-ઇંદ્ર પ્રાપ્તિ સૂચવતાં વચનવડે પ્રિય થયું અલિ ! સુવચન તે;
 ગૃહગમન ઉચિત તેથી રજા થકી પ્રિયતમની તેઓને. ૨૭૮

શિખરિણી-સખિ ! જાણું આલું મજવર થજો તુષ્ટજ ઘણા,
 ન હો બીજો એવું અતિ રસ ભર્યાં વ્યાકુલ થતાં;
 કર્યા ખેલાં તેથી નિજ શિરવિધે અંજલિપુટો,
 યથા પૂછતાં એ સ્વગૃહ ગતિવાળાં ઝપટતો. ૨૭૯

ગીતિ-તેમ થતાં પણ પ્રિયજન સનીપમાં એમ પ્રિયતમાઓ તે;
 પ્રસન્ન બનતાં પ્રભુના અલાવમાં પણ ઝટપટ વિનિમય છે. ૨૮૦
 વંશસ્થ-પછી ત્વરાથી હરિએ દિધેલા વરે નિશામાં અતિ શુદ્ધભાવે;
 કુમારિયો પ્રાણપતિ પ્રિયાઓ પ્રૌઠા રમંતાં નિજનાથ સાથે. ૨૮૧

શિખરિણી-વિનંતી તો આથી વર અવર શું છે હમતણી,
 સદા સ્વસ્વામિનીજન તટનિકુંજે રસમથી;
 સુખે સંગે રાખી હરિથી હમને રમ્ય રમજો,
 હમારૂં તેઓનાં ચરણરજમાં તો રમણુ હો. ૨૮૨
 ઇતિ શ્રીમદ્ગોપીજનચરણનું દાસ્યસ્વ આ,
 પુમઘોને લેવા તજ સકલ મોક્ષાદિક ભણ્યું;
 મમાતમાને પ્રાણેન્દ્રિય હૃદયમાં નિત્ય સુખદ,
 હજો પોતે જે આ ભજન રસસર્વસ્વ વિમલ. ૨૮૩

અનુષ્ટુપ-એમ શ્રીમદ્ગજવધૂનાથપદ રજા ઇચ્છતા,
 રચેયું રસસર્વસ્વ વિદુલે યાથ પૂર્ણ આ. ૨૮૪

इति श्रीमद्गोपीजनवल्गुचरणमलयुगलैश्शरणश्रीविद्वलेश्वरविरचितं
 रससर्वस्वं सम्पूर्णम्

श्रीकृष्णाय नमः ।

श्रीमद्रोपीजनवल्लभाय नमः

श्रीमदाचार्यचरणकमलेभ्यो नमः ।

शृङ्गाररसमण्डनम् ।

दानलीला

श्रीमत्प्रभुचरणप्रकटिता ।

- सुधरा—हुष्ये चद्रावलीये कुसुमशयन ये आदि मौ निर्भवाने,
इडेवाता स्नेहुवाणा निजसहुचरियो पूर्ण आनन्द माने,
शायामा कुम्भाडे विधविध रथता भव अन्योन्य सारी,
पोताना स्वाभिनीनी प्रिय अधिक कथाने कडे छे मधुरी १
- पृथ्वी—अशेष सुदृतो यता सकलभगवोये सदा,
भनोरथ हुत्तर अतर करी विधिजे रथ्या,
भनोडर दिने घण्टा स्वगृहथी विहारोत्सुकी,
सभीशत लछ गया नजपने सुचद्रावती २
- रथेल शुल मालती कुरणकादि पुण्यो न्या,
सुगंध गणता मही ब्रमरयुथ शुभरता,
द्वार अति चीतयो अगमहादिजे कामना,
शुभान हर डेशपाश मधुरो घण्टो धावता ३
- गीति—कृष्णचंद्रने अनुकुल तारा मानु हु विधि रचित येने,
ने निजकर नथ किरणो न ते डोर्छ दिन पणु सथ्य तने छे ४
- कुसुम बदन मृगमद विवेवा कुसुम डेशपाशर ते,
नडि किन्तु मदनधनुनु विधिये सज्ज कथ्ये शरसायु ये ५
- शिखरिणी—न वेणी सौन्दर्यामृतजलदनेो ये भर्षेहु छे
न पुण्यो छे ये तो मुरपतितलुंते धनुष छे,
न मोतीना शुद्धाप्रकट शुल रोसा जलकपु,
न सिद्धरी देया अति सुलग मोहाभिर्नोवता ६

- ગીતિ—સ્વાભાવિક સુદર સખિ ! સુદમ વિચિત્ર વસનની અદર તો,
ગૂઢભાવ શુ તેવો કેશપાશ અતિ વિવશણુ જણાતો ૭
- અનુક્રુપ—મેં સમર્પેવ સિદ્ધર દેખાપર વિરાજતી,
મોતીની આવવિ અલિ ! શોભતી કેશમા ધરી ૮
ન તે સિદ્ધરની દેખા સુખ્તાહારયુતા છતા,
શીલુ પક્ષિતર્યો શોભીતુ પૂર મોલાઅસિધુનુ ૯
- ગીતિ—વદનચ્છદના કિરણે પ્રમરત મોખિકતતિથી આ ચિત્ર,
શ્યામવ કેશ છતા પણ પ્રકાશ કરતો પ્રિયમખિ ! તે નિત્ય ૧૦
- ગીતિ—અકચકિત કુગિલ વિમલ શ્યામ મુલન અવકાવવિને તરૂણિ !
વદનકમલપર ફરતી ધારે અતિરાય સુદર કમવાક્ષી ૧૧
- સૂવણા—મદશુભ હાસનો ભાસ સુવિવાસથી ગલિત લાવણ્ય મધુ મુખ કમવનુ,
અવકમધુકરતણી પક્ષિત પણ અતિ વિમલ રાધિકાસજ્જનિ ! મદમત્ત ૧૨
ધર્મ શુ
ને સહજ નિજતણા મનુશુભરને પણ વિસારી નિરતર પિયે છે,
સ્મીર ધર્મ મોદથી ત્રણબુવનમાહ્ય એ કમવનપનિ ! અતિ વિશ્વમય
જનક છે ૧૨
- ગીતિ—નહિ આ વદન પ્રિયાનુ શરદ વિમલચ્છદ એ વિરાજે છે,
આ નહિ કુનવમાલા સુદર શોભા અખિ દગતારા છે ૧૩
મકમવ યમુનાજના તરંગ વાયુર્યો દપિત નિમિયે એ,
ક્રોધિક મદન કાતિને તિરસ્કાર એ અવક ગ્રમૂહ કરે ૧૪
- શિખરિણી—વિશાલે ભાલે તો જડયુ કનક દીરામણિગણે,
સ્ફુરતું મોતીએ નિવક અવકો જ્યા ડચિર છે,
પછી દીપત્યોતિસમ મૃગમદે ધારણુ કરી,
સુદેખાને વાકી પ્રિયનખિ ! રૂડી સિદ્ધરતણી ૧૫
- અનુક્રુપ—શોભે મોખિકનુ ખિન્દુ કસ્તૂરિતિલકે કયું
અવવા મેઘમાવામા શોભે રાકેશ શુદ્ધ આ ૧૬
- વશમ્બ—ન ભૂવના તે ન વિદ્યોચનો તે ન તે વિલાનો કમવાક્ષીકેરા,
દોમારલીવાર્યો છંનેવ કામમોર્વા શરો ને ધન છે હુરેલા ૧૭
- ગીતિ—ત્રિભુવન જ્ય મદર્યો થતી ત્રિવકના તેડની બુકુટિ ધારે,
માધવને પણ છંનવા સત્વર વ્યથા ચપવ જની છે તે ૧૮

- वसन्ततिलका—मैं ज्ञाप्यु पूर्व सजनी ! नवराग ज्येष्ठ,
 मपूर्णाचंद्र उगरे उरमाद्य तेना,
 जेना मृदु किरणनी प्रसृति सराग,
 नेत्रद्वये अधिक रम्य करे प्रकाश १६
- अनुष्टुप्—काम जे शस्त्रविद्याधी लताये छे मृगाक्षि ! ते,
 विधाने नेत्र आचार्यो ललावे कर्णयुग्मने २०
- वशास्थ—त्रिलोकजे व्यथल अमु लतवा कर्णद्वये ते पथनेज रूधता,
 सरोपथी उत्पथ न्यथ ज्येष्ठ शु वाका अक्षि व्यथल छे धला रूध २१
- गीति—अज्जनकयुके धारी श्रवणयुग्माभङ्गि स्थित भदनहरणने,
 हलवा कटाक्ष गाले तेना बोधनशिक्षारियो धारे २२
- हरिणी—श्रवण युगमा ज्येष्ठा तान्क चित्रमक्षिगाले,
 नडित कनके लते लानुप्रभा निज कतिजे,
 भङ्गजतला रूध मोतीवडे पणु शोभिता,
 कमलदलनी पङ्क्तिजे पूर्ण मध्य विराजता २३
- वसन्ततिलका—ते भ्रू न आ यपदशैशव ज्येष्ठधीन,
 लतेल कामनृपनु नमलुं धनुष,
 ना बोधने पणु सज्येद सुपुण्य पाणो,
 सर्वस्व ज्येष्ठनु ह्युं नडि ते विलासो २४
- गीति—युगल निशाकर जे छे तेपर दिनकरयुगल उदय होय,
 तो तेना गउस्थलयुगलतयुं कमलमुषि ! साम्य थाय २५
- अनुष्टुप्—नव कुकुम पाटीर देभा अभि ! कपोलमा,
 विशजे छे मृगाक्षीने शोभा शु ज्येष्ठप्रकाशमा २६
- गीति—शुक तिवकुसुम जर्वने हरती नासापुटपर हरिणाक्षी,
 कर्क लभ मुक्ताङ्गल लणतु धारणु करता ज्येष्ठसजनी ! २७
- न कमलनयनीनु ते नासाये भोजितक अति ज्येष्ठलणतु,
 पणु अधिक वश धवाधी प्रकट सुलगाता सुधातयुं जस्यु २८
- जिषेने लतनारा अधर जिष रस शास्त्र गूढ तत्त्वो,
 कमल उदर सभ मुष न्या लभता धारे तनुतर देभाज्यो २९
- निसर्ग रागे रमणीय लाजे ताज्जुल रगे वणि रगिया जे,
 स्मिते दिसता शुभदत लासे न ज्येष्ठनी कति वही शकु ते ३०

સરસ અધરપર તનુતર રેખા નહિ પણ ગોપશુભાંગીને,
વચનામૃતસાગરના પૂરતણા તે પ્રવાહ છે સખિ! એ. ૩૧
ઔપરંદ્રસિક-વિજળી વણિ દંત આવળીના મિપથી સ્થીર ઘણીજ ધારતાં જે,
હરિના મનને વિનેદકારી સ્વવશે તે કરતાં વિચિત્ર ના એ ૩૨

પૃથ્વી-ન આ દશનપંક્તિ હે સખિ! પરંતુ ગોપીતણા,
સુરાગરસથી રૂડી રતિરસામૃતશ્રેણિએ;
નિરંતર પ્રજેશને રહઃ આપતાં એ રસ,
અમંદ હરિ હર્ષતા રતિરસજમૂઠામણિ. ૩૩

અનુધુપ્-સુખેન્દુનાં કિરણ વા વા હીરામણિ પંક્તિએ;
કે શું એ દાકિમીળીએ ન નિશ્ચે દંતનો થતો. ૩૪

ગીતિ-અધિક સુઅધર મુધારસ સરે એમ સંશય કરતા વિધિએ,
આધાર સમ રચેલા ચિબુકવિપે પણ ધરતાં ચંદનને. ૩૫

ઉપમતી-ધિકાર માટે શશિ કામ પદ્મતણા સુખેન્દુપર માત્ર ચિહ્ન;
પ્રકાશતાં અંબુજ ગિદુધારી ચિબુકમાં તે લસતાં મૃગાક્ષી ૩૬

ગીતિ-ચિબુકપર રચિત રથામલ બિદુતણું શું કહું સખિ! સૌંદર્ય
માનુ રસિકશિરોમણિ માધવનું મન ત્યાં ધયું સંલગ્ન ૩૭

હરિણી-વિમલ શશિ શું! આ તે ત્યાં હીમતા ભ્રમરા નથી,
કમલ અથવા છે તે તેમાં ન વીજલતા થતી,
નવ ધન સુધાધારી તે ત્યાં ન ખંજન ભાસતાં,
મુખકમલમાં તેનાં કોને ન સંશય ત્યાં થતા. ૩૮

ઉપમતિ-સુધાંશુનો સારથહી વિધિએ જેનું ઘડયું છે સુખડું પ્રયાસે;
માલિન્ય ભાસે કમલાશિ' તે તે છે ચિહ્ન તે મંડળમાં પ્રમિદ્ધ. ૩૯

પૃથ્વી-પ્રજેશભુજ ભૂષણે લલિત ચંદને ચચિતા,
સ્વરે ત્રિભુવનો જેત્યાં પ્રકટ એમ દર્શાવવા,
તદુર્લભલે કંઠમાં મદન માનહારી હલા!
સ્વરત્રય મમું ધરે સ્ફુટ સુરમ્ય રેખાત્રય. ૪૦

ગીતિ-મણિવર હીરા કનકે જટેલ મોતીગણે પદોવેવું,
ભાવો પ્રકટ શું બણે ભૂષણુ એને સ્વકંઠમાં ધાર્યું ૪૧

માલિની-દૃઢપર વહે શું! કંપનો ભાર ભારી,
રતિરણુજયલ જે રાધિકાનાથ કેરી,

- અતિશય લંસતાં ત્યાં સ્થૂલ ગુંજમણિના,
વિપુલ અધિક મંજુ હારને ધારનારાં. ૪૨
- ગીતિ—મૃગમદપત્રે અંકિત લેખિત કુંકુમખંકવડે રૂડાં;
રતિપતિ મંગલ કલશદ્રવ્ય શું કુચ્યુગ્મ એમનાં લસતાં. ૪૩
- ઉપજાતિ—નહિ સ્તનો એજ રસૌઘ અર્થો લેગા કર્યા છે મહને દ્વિરૂપે;
ન ચ્યુકો કિંતુ સુરારિકેરા ન અન્યના એમ નિશાન છે આ. ૪૪
- ગીતિ—લાવણ્યામૃતસરમાં મળાંગનાના વયુપર ખેલંતાં;
ચક્રવાક કુચ સુંદર અતિશય સ્નેહવડે સંલગ્ન થતાં. ૪૫
- રતિરસભાવ યુગલ શું સર્વસ્વ અંગરાયનું બાણે;
હુપાવતાં કુચ મંડલ નિજવસનાંચલથકીજ સખિ! એા તે. ૪૬
- કઠણપણે શ્રીફલને અતિ સરસપણે સુધાસમૃદ્ધ્યને;
ગોલ મુકોમલતાએ છૂટે કુચ યુગલ ચક્રવાકોને. ૪૭
- વસંતતિલકા—સૌન્દર્યસીમ કુચમંડલને રચીને,
ધારો કુદૃષ્ટિ ભય એમ ધરી વિધિએ;
ખિન્નુકર્યા યુગલ ત્યાં સખિ! મેખનાં તે,
કાળાશ અગ્રપર સુંદરિ! માનું તેને. ૪૮
- ગીતિ—ગોધીવપુ શોભામય અમૃતસરપર અતિ સરસકમલ ઘયાં;
માનું જે તેનાપર મધુકર યુગલ સહચરિ! વળિ વિરાજ્યા. ૪૯
- પૃથ્વી—સુવર્ણ સિત યૂથિના કુસુમની રચી માલિકા,
વિચિત્ર મૃગનાભિ કુંકુમ ઠલોવડે, ધારતાં;
વિચિત્રપટ અંતરે સખિ! વિલક્ષણા કૃષ્ણનાં,
પ્રિયા કુચવિષે રૂડાં વિહરતાં ઘણાં શોભતાં. ૫૦
- ગીતિ—નાભી સરવરથી ઘતાં સુંદર કુચ કનક નાલપર સજની;
અતિશય વિરાજતી તે રેમરાજિ રમણીય સુરમણીની. ૫૧
- અતિ સૂક્ષ્મ કમલદલમય બાણ મદનનૃપતિએ ગુલાંગીને;
હૃદયે અર્પણ કર્યું શું સખિએ! માનું ન રેમમાલા તે. ૫૨
- હરિગીત—શદ્કામ નાભિ વિવર ગુહામાં વાસ કરતો આપ એ,
કૌમારથી તેનાં ચપલ ઉરસરવિષે મન મીનને;
આધીન કરવા ધારતો તારુણ્ય શુભમય જલ શી,
વપુ ઉપર તે છે સૂત્ર શોભા નહિ મૃદુલ રેમાવત્રી. ૫૩

- અનુધૃપૂ—ન તે રામાવલી કિંતુ તેહના હૃદયે થતી;
નાભિમાં પડતી જાણે રસધારા વિરાજતી. ૫૪
- હરિગીત—મદમત્ત ગજના કુંભના સૌન્દર્ય મદને તોડતા;
નહિ એક કેવલ કેસરીનો પણ શુભાન ઉતારતા,
આવું મનોહર મધ્ય છે એવું વિચારી વિધિએ,
મધ્યે ઘણું કૃશપણું કરિયું સખિજનો ! હરિણાક્ષિને. ૫૫
- શિખરિણી—ન તેનું આ મધ્ય પણ રતિકલા તત્ત્વ સહુ આ,
ન તેનો વેત્તા કો શશિમુખિ ! ન ભોક્તા હરિવિના;
ઉદારે સર્વત્ર પ્રથિત કરવા એમ વિધિએ,
કરી રેખા કાળી સહુચરિ ! ન રામાવલિજ એ. ૫૬
- ન તે નાભી કિંતુ નવ શરીર સૌભાગ્ય વપુની,
નદી કેરુ એ છે વમલ કમલાંક્ષીતાણું સખિ !
હમારુ તો જેમાં અતિ અતુર આ ચિત્ત પડતું,
હુએ તેમાં તે આ ધૃતિ ગતિ વિવેકો વગરનું. ૫૭
- ગીતિ—મણિગણ જટિલ કનકના કસુમર્થો લસિત અસિત પટશુષ્કેથી;
લલિત પીત દોરીથી લસતી અન્ધિ પ્રિયા વસન કેરી. ૫૮
- હરિણી—સખિ ! નહિ નિતંબો આ કિંતુ સ્મરપ્રમદાતણા,
સદન જઘનો પાસે કાન્તે ! કુરંગ વિદોરના !
ચુરુ ચુરુ રચ્યા કોશો દૈવે મહુરસ દ્રવ્યના,
વજ્રવરતણા સ્નેહસ્થાનો નિરંતર ગૂઢ આ. ૫૯
- પૃથ્વી—વિચિત્ર મણિ મેખલાપર રુડા ઘણા મોક્ષિકો,
પદોવિ કરી જાણિએ ધમકતી રચી ધુધરો;
બને મધુર નાદથી અમરપર્ણીઓ સુગ્ધ ત્યાં,
સરોજનયનિ ! ઘણી વિલસતીજ જેની પ્રભા. ૬૦
- મંજુલાષિણી—હરિકંઠનું લેંચણ રમ્ય જે ઘણું વિધિએ રચ્યું શતમનોરથોવડે;
અંતિ શોભતું અસિતકાચ કંકણે મૃગનેણિનું મૃદુલ જાહુ સુગ્મ તે. ૬૧
- પૃથ્વી—પછી કનક કંકણો કુસુમ નીલ પદ્મે ભર્યાં,
નવીન મણિ મોતિથી વિરચિયાં સુખે ધારતાં;
મનોહર કદોવિયે સુમુખિ ! રાધિકાનાધનાં,
પ્રિયા અધિક શોભતાં લગ્નકતાં ભુજે ધારતાં. ૬૨

- શિખરિણી-પછીથી સોનાથી ઘડીં સરસ જે ગોળ કરિયાં,
કડાં કડાં ગોરી મરકતમણિનાંજ ધરતાં;
સ્વખાહુમાં, મારા મનનયનના પાશસમ એ,
ન કો'નાં હૈયાને હઠ કરીં હરે ના સુમુખિ ! તે. ૬૩
- ગીતિ-વિવિધ મહામણિયોં જડી દશ અંગુલિપર કનક મુદ્રિકાઓ;
નખથી ઉદિત કિરણના લૂપણ ન્યાં શોભતાં મૃગાક્ષી ! ઓ. ૬૪
- મંદાકાન્તા-ના આ ખાહુ પણ કિસલયો પ્રેમપીયૂષ પૂર્ણ,
વા ના તેના મૃદુ કરતલો કિંતુ તે છેજ પદ્મ;
ના અંગુલી કમલદલની શ્રેણિઓ છે સખી ! તે,
ના હાલંતા નખમણિગણો કિંતુ તેની પ્રભા છે. ૬૫
- વસન્તતિલકા-ના હાથ આ મદનરાજતણુજ ખાણુ,
પદ્મો ન તે નખ ખરે મણિ કાંતિમાન;
કિંતુ પ્રિયાસખિ ! રતિરણુ છતાવા આ,
ખાણુ તણી જ અણિયો મદને દિધેલા. ૬૬
- સ્વાગતા-મંદ મંદ ગતિ આ ચરણોની હસ્તિની સૂંઠતણી અહિં ક્યાંથી;
રમ્ય આમ અતિ સંશય કોને ઉરમાંદ્ય ન થતો સખિ ! તેનાં. ૬૭
- ગીતિ-કદલીરતંજો રચિયા હિદોલાના રતંશયુગલ એહ;
મદનરાજના માનું, નહિ તેના ઉરયુગલસખી ! તેહ. ૬૮
- અનુષ્ટુપ-આનંદયુક્ત ગોવિંદ મનવાળાં તે મૃગાક્ષીનાં;
માનું રતિ ગૃહસ્તંભ નહિ તે જાનુ યુગ્મ આ. ૬૯
- દ્રુતવિલંબિત-વિવિધ જાંઝર ઝંઝણુ નાહમાં સુરવધુમન મોહ પમાડતાં;
સ્ફુરત અંગુલિરંગ અલક્રત ન્યાં અયિ શુભે ! ચરણો ખટુ શોભિતા. ૭૦
- ગીતિ-સ્મિત લક્ષ્મીથી લન્નિજત રતિપતિએ ચરણકમલમાં પડતાં,
પ્રતિગિણ રૂપ તે છે ચંદનનાં ગિંદુઓ નહિ નખો આ. ૭૧
- સંધરા-ભાવી તેનું વિચારી હરિભાજનવડે થાય કૃષ્ણેદુસંગ,
તેની એ ચોચ્યતાથી શિતલતર રચ્યા જેમણે પાદયુગ્મ;
પદ્યોના સારથી તો, સુચતુરવિધિએ નિર્મિયા રમ્ય રીતે,
જે અથે તો જડ્યા છે, સખિ ! શશિકિરણો, નામધારી નખો તે. ૭૨
- ગીતિ-ચરણાંગુલિપર લૂપણ કાંતિવડે કાંતિમાન અતિ લસતાં;
મૃગનયનીનાં જણે વિષમકામઅહિતણુ ફેણુમણિ શા. ૭૩

- તેમ ચિત્રપટ ધારી શિરપર મણિમય ચઢી ઉઠાણીને,
ધરૌ હરિઉપહાર સમો દધિકવથ કમલનયની અતિ શોભે ૭૪
- શિખરિણી-સ્થિર શ્રીવા રાખી દધિકલગ્નને રમ્ય શિર તે,
વહતા તારૂણ્યે પ્રકટમદથી તુન્ડસમ એ,
સુરેન્દ્રપ્રદ્યાને પલ્લુ ન ગણતા મૈથર ! ઝિમતે,
રૂડી લગ્નથી દેઠ અપવનયને મુગ્ધ ન બને ૭૫
- પૃથ્વી-સખીગણથી વીંટીયા વવથ કિકિણી આઝરે,
ઘણુ ખણુણ સિંજ મનુ ગતિએ વને તે રૂરે,
સ્વમિત્રસહ નદનદન જતાજ એ મુદરી,
બુએ નિજસમીપમા કધક તેમને એ સખિ ! ૭૬
- હરિણી-ચકિત નયને જ્ઞેતા જ્ઞેતા રૂડા મુખપદને,
નજર કરતી તેને ધાધી પ્રભુ ન લઈ શકે,
નિજ સહુચરો સાથે તોયે પ્રિયાપર ચિત્ત છે,
પ્રિયસખિ ! જરા લગ્ન શકા વિવેક ન તેમને ૭૭
- વરાચ-અદ્રાવત્રીના ઉપહાસશબ્દે દ્રવી મુગધીમય વાયુ વાય,
તેનો થતો સગમ અગમ શુ સ્વસગથી રામ ખડા કરાય ૭૮
- ગીતિ-પ્રસંગ એ સહ કરવો સહુચરથી અખણુ તો કથી રીતે,
એમ ઉપાય વિચારી મજવર વદતા મજબાલોને તે ૭૯
- શારૂલ-ગોપી ગોરસ વેચવા સહુમળી આ જાય આખ્યા વિના,
મહારૂ દાન, તમે અહિં મુજકને લાવો ત્વરાથી બધા,
તેઓને વદજો, ન કેા અડકશો એણુ સુણી સ્વામીની,
વાણીને, ઝટ થોલ થોલ વદતા તો ત્યા ગયા તે પછી ૮૦
- અનુકૃપ-ત્યા દેઈ તેમને યોલ્યા કેમરે ગોખબાલક,
બોલાવે નહનો પુત્ર તમોને ગોકુલેશ્વર ૮૧
- અનુકૃપ-કુલાગનાઓ શુ કેમ તેહની દાસીઓ અમે,
પ્રતિજ્ઞાથી તમો આવો ન તુથી ભય પામીએ ૮૨
- ઔપચ્છદસિક-ન અમે કઈ ઉચ્ચવેણુ પોતે વદીયે સાહસથી કુલર્ષીઓને,
કરણુ મજનાથ જે કહે તે, શુ કુધાતુર, સ્વધેર જાવ તોરે ૮૩
- ગીતિ-ન જાવ નદશપથ છે મજપતિ હુકમ વિના તેના વનમા,
વૃન્દા સ્ત્રી તેનું વન ક્યાથી એનું વિપિન અમારુ આ ૮૪

- અનુષ્ટુપ્-વકતા તમવાણીમાં જણાય જ અલૌકિક;
વકતાશબ્દનો ધર્મ ખરો દષ્ટિ થતાં બને. ૮૫
- તમોએ અતિ શાણ્ણે શું ન્યાય પણ બાણીયો;
લણાવવાને અન્યાય હમણાં તું અહિં આપીયો. ૮૬
- વસંતતિલકા-તેવે વિલંબ ન સહી રહી મેખલાના,
શૃંગારથી ઝલિત સુંદર ચાલથી આ;
ગોવર્ધનાદ્રિયકી ચંચલ વસ્ત્રજેનાં,
ચંદ્રાવલીનિકટ ચંબુજનેત્ર આલ્યા. ૮૭
- ઉપજાતિ-અગમ્ય વાણીમનથી કટાક્ષ-સૌન્દર્યને! લેશ વિચિત્ર વેશ;
સ્મિતશ્રિએ મોહિત કામ તે એ ભાજ્યા રુડા નંદકુમાર તેણે. ૮૮
- ગીતિ-વદનસુધાનિધિ શોભાજલનિધિમહિ મમ દષ્ટિને સુહૃદી;
અજાગી કરી શકે નહિ સહસા તે સહ મન પણ ગયું વજાગી. ૮૯
- અપાંગરૂપ વિલાસોમય ઉત્તમતરંગે મનનયન;
અગાધ રસમાં પડીયાં બહાર ત્યાંથી ધવા નહિ સમર્થ. ૯૦
- મંદાકાન્તા-વેણીને વા દધિકલશને મસ્તકસ્થાયિ જે વા;
તે રસ્તાને વળિ ગમેતલે, વસ્ત્રકંચુકિને વા.
સાહેલીને નિજગૃહ અને દેહને કૃષ્ણને વા;
એ પત્નાક્ષી કંઈ ન સમજે તે સમે મોહમાં વા. ૯૧
- ઉપજાતિ-તે શું અનૈકલ તરંગ ધારે કટાક્ષપાતે સખિ! શું વધારે;
વિશાલ જલો સમ વાણીએ તે ઉદાર સંજ્ઞા કરતાજ તેને. ૯૨
- એને પિયુમાં દિશતી હતી જે ચાતુર્ય ધૈર્યાદિકે યુક્તિ તેવે;
છે એજ ગોવિન્દપદપ્રતાપપ્રલાવથી માત્ર ન માનું અન્ય. ૯૩
- વસંતતિલકા-હાસ્યે મુખે ચલકટાક્ષ વિલોચને ને;
જેતાં રૂડું સ્મિતતણી પુતિએ ગતિએ.
શુ વર્ણવું બહુ સખિ! નિજ દક્ષતાએ;
ચેલી કરે રચિકતાનિધિ નાથ તેને. ૯૪
- અનુષ્ટુપ્-ગોવિંદ વચને જાણે જામાં તે પણ સુંદરી;
સખિ! ઉદ્ભવ આપે ત્યાં પ્રત્યુત્તર અનુત્તર. ૯૫
- અનુષ્ટુપ્-કેમ આપ્યા વિના જાતી દાન ગોરસ વેચતી;
સિજતી મેખલાધારી સ્વર્ણવ જણાવતી. ૯૬

- ગીતિ—અત્યાર મુખી મહારી ગતિ પણ સુંદર ! ન શું તમે નિરખી;
બુઝો બુઝો એમ કહી કતિપય પગલાં ભરતાં તે સુમુખી. ૯૭
- પૃથ્વી—ન જોઈ ગાંત શોભિતી તુજતણી ફરીથી મહને,
સમીપ અહિ આવીને નિજગતિ તું દર્શાવ ને;
અહો સુકુડીન નારિને નિકટ તેડતા નિર્ભય,
તમે જગતમાં દિશો વનવિષે જતા ઉદ્ભટ. ૯૮
- અનુકૃપ—શેની હવે મહને ભીતિ સહાય તુજ ધારતાં;
સ્વસહાયી કરે ઓ હો ! મહને તો વિપરીત આ. ૯૯
- ગીતિ—જાઓ સખિઓ ! ગોકુલ વૃત્તાંત કહો જ નંદજીને આ;
તમ ધર્મરાજ્યમાં ગેં નહિ શ્રવણ કર્યું પરાંગના ગૃહણ. ૧૦૦
તો શું નિમિત્ત જ લઈ જવા નિજગૃહે કરે તું આતુર્ય;
હું ગોપીજન ! સંધ્યાસમયમુખી નહિ જવા દઉં ઘેર. ૧૦૧
- પૃથ્વી—તમે પુરુષરત્ન છે પછી 'હું ગોપિકા' કયાં વધા,
અહો અવધિ યુક્ત ને શ્રવણ ભદ્ર જે આપમાં;
બહુત્વ તમ શી રીતે વ્રજકુમાર ! દિવ્યા ખરી,
દિશે તમ સુઆતુરી સકલ વાદિને જીતતી. ૧૦૨
- ઉપજાતિ—વિશ્વાસ ઉત્પન્ન થવા અમોને જાણી સ્ત્રિયો એમ વદે મૃગાક્ષિ !
વધા વિના શબ્દ અર્થિ ! તમોને વિશેષ આ શ્વાસ થતો શ્રમેરે. ૧૦૩
- ગીતિ—અધિક અધિક શું જોલો કુલસ્ત્રીઓને વચન આમ અંગ !
ન સહન કરનારા અમ શું કરીએ પણ નંદરાયના સુતને. ૧૦૪
- અનુકૃપ—ગ્રેપ્રકુલેશ ! જવા ઘેર સ્ત્રીઓને કેમ ઘો ન શું;
મૃગાક્ષીઓને વનમાં અમારું દાન લાગતું. ૧૦૫
- ગીતિ—ન સાંભળ્યું તેલું આ દાન કહો તે અહો કંઈ લાગે;
પગમાં શિરમાં ભુજમાં કે પુંડળ વા કહો અમોને તે. ૧૦૬
- અનુકૃપ—પાલવે કંચુકીએ જે તમારું શુભ અંતર;
તેમાં એમ વહી વીર કરે સ્પર્શ જ ઉદ્ભવ. ૧૦૭
- પૃથ્વી—અરે કુલવતી સ્ત્રીને અડકતા શું મર્મસ્થલે,
ન ભીતિ કંઈ ધારતા સહુ વિસારી મર્યાદને;
સરોજનયની ! કંઈ પરસ નારીઓને સહા,
સખિ ! તુજ કહે કદા વસનસેતુ ઓર્ણગિયા. ૧૦૮

- ગીતિ—કહ્યા છતાં પણ અમણું વર્તન ગજ સમ કરે અમર્યાદ;
તુજ વચન હોય જેવાં તેવી મહારી કૃતિ દ્વિગુણ થાય. ૧૦૯
- વચને ચતુરશિરોમણિ નંદકુંવર જાણતાં અમો તમને;
અતિ અનુચિત પણ અહિંઆ દમિનું દાન નથીજ સુણ્યું શ્રવણે. ૧૧૦
- વસંતતિલકા—શું નાજિકેર ફલ અંબુજ નેત્ર ! કે વા,
પુગીફલો શું દર્ધએ મૃગનાભિને વા;
વા અંબરોનું અહિં દાન શું લાગતું કે,
અત્યંત ઉદ્દત પ્રવેશ ! વહે તમે તે. ૧૧૧
- ગીતિ—ગોપીના ગોરસનું દાન અમે ગોપિઓ ! ગૃહલુ કરતા;
કુલાંગનાઓને તો કે તમ ખાલક ! આમ વચન વદતા. ૧૧૨
- લક્ષિત—વિપિનચારીને જલચરો કહે અયિ ! તું કેમ ઓ ગોપઅંગને !
હુણ સુધી ન મેં જાણ્યું આપનું અહલક રૂપ આ આમ રમ્યશું. ૧૧૩
- ઉપજાતિ—નિમિત્ત શું ગોરસનું કર્યું કે અમૂલ્ય વસ્તુ કંઈ સુંદરી ! છે;
વશસ્થલે જે સ્થિત ગુપ્ત રાખે મારા વિના અન્નનું મારુ ના તે ? ૧૧૪
- ગીતિ—હુમેશ વૃંદાવનમાં અમે આવીએ છતાં પયોદાન;
કદાપિ નહિ સાંભળિયું શેનું તમને અપાય તે આજ. ૧૧૫
- ઉપજાતિ—અત્યારસુધી અયિ ! ચોરરીતે ન આપિયું આજ અધુજ તે તે;
અહીંશ હું દાન સરોરુહાશિ ! આપીશ તું તે શણવાર શાંતિ. ૧૧૬
- શિખરિણી—ગર્હ ગાયો આઘી પ્રખર ખુરિનાં ચિહ્ન વનમાં;
ન દેખાતાં હા ! હા ! જપટ જટ આપો અહિં બધા;
સુણી એવાં બહારાં વચન હરિએ ત્યાં સભય તો,
કહ્યું હે હે ગોપો ! જઈ તરત ગોરશણ કરો. ૧૧૭
- અનુષ્ટુપ—સર્વ ગોપો જતાં ઇષ ધયું એમ જ પ્રેષને,
અતિ પ્રસન્ન વહિયાં અતિ પ્રેમાળ નિર્લય. ૧૧૮
- તોટક—વિપરીત આલો પ્રજની લલના ! મહુ આપણ ચોરજનો બનીયાં;
જનહીન વને પ્રસદા પકડે વર સાધુ જુઓ અતિ આપ બને. ૧૧૯
- ગીતિ—વિપરીત સહુ તમારુ ધર્મ અમારો જણાય ન સુનયનાં !
તમથી દાન ગ્રહવું યોગ્ય અમોને જણાય તે તો હાં. ૧૨૦
- ઉપજાતિ—ઘણાં તમે છો પણ એકલો હું તેથી અનુકૂલ હવે કરુ ગું;
દેવું પટે દાન બલિધને કે વદી સુમે એમ શશીમુખીને. ૧૨૧

- અનુષ્ટુપ્-કેમ આમ કુલસ્ત્રીને કરો શૂન્ય અરણ્યમાં
આમ આમ વદી એમ હસી નખ મુખે દિધા. ૧૨૨
- વસંતતિલકા-રે આપનાં મુખર્થો રમ્ય મુગંધિદાર;
તાંબૂલચિહ્નિત થયાં શુભગાલ હાલ,
મૌન્દર્યસીમ નખ ચિહ્ન ઉરે જણાય;
તો શી રિતે નિજ ઉદાર! ગૃહે જવાય. ૧૨૩
- શિખરિણી-શને તૂટી માલા ક્યમ વલયમાં છે વિરલતા ?
થયું શાને મોહું દધિકલશ છે ક્યાં શું થયું આ ?
પૂંછે આલું કોપે ગુરુજન સમીપે પ્રિયનો ?
કહું શું, સ્ત્રીઓનો પરવશ સદા જીવનવિધિ. ૧૨૪
- ગીતિ-રમણીઓનું જીવન પરવશ છે પણ નહિ ગોપીજનનું;
મુજ આધીન જ તેતો પ્રિય સખિ! તુજને દિશે હુવે લય શું. ૧૨૫
- ગોકુલ સકલ તમારે શરણુ એક વણિ વિશેષ મજવનિતા;
પરંતુ અહિ કે તમને કંઈક કહેવચન એમ અમ ખીતા. ૧૨૬
- અનુષ્ટુપ્-હરિના મનમાં પેડી વાણી વશ ખનાવવા;
ન બહાર જવા શકત અંતરો પ્રેમપૂરનાં. ૧૨૭
- ગીતિ-નિમિત્ત કેમ વદો નહિ કરો પ્રકટ ભાવ આપ કેમ નહિ;
ન કોઈ પણ અહિં સુણતું કેમ નાથ! લય અંતર ધાય સહી. ૧૨૮
- પૃથ્વી-કૃશાંગિ! દધિભાંડને તુજ શિરે જરા લાળવે;
ન હું અહિ! સમર્થ છું વિપુલ ભાર ભાસે મહને,
અહિ મધુરિ! મૂક તે ક્ષણ વિરામ લે યાકમાં,
કૃતાર્થ ખનતા રૂડા મલયવાયુઓ વાય આ. ૧૨૯
- હરિણી-કુસુમ મૂઠ ઓ શોભાલા ને વિશાલ ઉરઃસ્થલે;
તમ વસન આ તેને તો ના અમોર્થો સહાયરે,
ક્ષણ પણ અમારા હસ્તોમાં કરો, મજગોપીનાં;
નયનમીનના વારિ છે નાથ! આપ સુશોભિતા. ૧૩૦
- ભુવંગપ્રયાતા-ઉતારી જ આ પાત્ર તારુ દધિનું;
સરોજવક્ષિ! દે દાન તું શીઘ્ર મહારુ,
તમારુ મજેશ પ્રભુ! વસ્ર તેને;
તમારી શું આજ્ઞા યકી દેઉં કો'ને. ૧૩૧

- ઉપભતિ—શિરસ્થ ધારી દધિપાત્ર હુસ્તે પિયું સમીપેવહું વાત કોને;
ભાગે જ આ એમ મુખે વદંત્ય પાડયું ધરામાં દધિપાત્રને ત્યાં. ૧૩૨
- સગ્ધરા—તેવે ચંદ્રાવલીએ નિજપ્રિયતમને યુગ્મ હાથે ગ્રહીને;
ખોલ્યાં એવું અપાટે ઘજ જઈ સઘળું આમ વૃંત્તાંત કૂહેને,
ના આવી એ શકે તો તુજ સમીપ હવે એમ ઔદુત્ય વાણી;
સૂણીને એક ચાટી ન અધરરસને ચોગ્ય એ તો મળે રી! ૧૩૩
- ઉપભતિ—મહે ધારી એને કમલાશિ! કે વા મહુને ગ્રહી છે વદ તત્ત્વ તું આ;
સમાનમાં નાગર! શો વિરોધ નીવી તથા પીતદુક્કલ વીણ. ૧૩૪
- અનુકુપ્—તુંજ મધ્યસ્થ થા આલિ! અમો ઉભય વાદિની;
જ્યાં ન અંતર તંતુને ત્યાં મ્હારી ક્યાં સ્થિતિ થતી. ૧૩૫
- ગીતિ—ખિન્ન થાય સજની આ તમ તનુસંગગતણી મુભગા! આશે;
મનરંજન અતિ એનું કરો ધીરજ વગરની બનેલી છે. ૧૩૬
- તુજ સંગે આવ્યાતું કૂલ સખિ! આ પ્રકટ શું થયું અમને;
નિજ સરખી ધીજીને પણ કરવા અલિ! ઉરમાં શું વાંછે. ૧૩૭
- અનુકુપ્—તેવે હવે નિજસ્પર્શ થવા કર પ્રસારતા;
તે પ્રત્યે નવપ્રેમાર્દ્રહૃદયે વદતાં પ્રિયા. ૧૩૮
- શાહૂલવિકીડિત—મા મા મા અડશોજ માનદ! તમે એવું વદી વારતાં,
હાથે ચિણુકમાં ઉરચલવિષે તોયે પ્રભુ સ્પર્શતા;
તે કાલે કંઈ એર આંખ કરતા રાપેશમાં પ્રેગિના—
સ્પર્શ તેમજ ગિષ્ટ ગિષ્ટ વચને આધીન તેવે બન્યાં. ૧૩૯
- વસંતતિલાકા—છેટા ગ્રહી વિવિધ રમ્ય કુલે બરેલો,
સંભારતા સ્મરલતાગૃહતોરણા શો;
હાળા ભુલે નખર સુંદર ગાઠ રીતે,
તેને કહે તું અલિ! જા શું જઈશ તું કે? ૧૪૦
- હરિગીત—મદને મધુર મુખચંદ્ર ચંચલ તારલાં લોચન લસે,
મૃગનનાંઓને મનમનોદ્દ કટાક્ષમય અવલોકવે;
નવ પ્રેમઆર્દ્ર મીચિલ કઈ નયનાંબુજેએ એ બધાં,
નીહાળતાં અનિમેષથી અલિ! સ્મીર અબસાઓ રહ્યાં. ૧૪૧
- ગીતિ—વદ સખિ! વદન નિહાળી વચન રસાળ સુણી તે ત્રજવરનાં;
લોકત્રયમાં પણ કો મુભગા નારી બને ન અતિ મુગ્ધા. ૧૪૨

- શાહુલવિકીડિત—સાધી ભૂખનુષે કટાક્ષશરથી ભાગી ગઈ પૂર્વથી,
તેથી દૂર જવાય ના કયમ કરી નીહાગી પાછી ફરી,
સેનાઓ લડતી અનગવીરની શુ ગોપીઓ તે સમે,
વાકા કહ કરી જુએજ હુરિને આધીન સર્વે કરે. ૧૪૩
- ગીતિ—તે સમયે વ્રજવરનુ પ્રકટ નિરીક્ષણ અલિ! પ્રિયા જનમા,
મોહ માન મિશ્રિત અવનવા પ્રેમને પૂર્ણ પ્રકટ કરતા ૧૪૪
નીવ સુધારસસાગરપર ગોપીજન દગ સરિતા ભજતા,
પ્રભુ સાહ્ય થવાથી ઐક્ય પામતા થયા શુ! તેહ તદા ૧૪૫
- વસતતિલકા—ઓ મુગ્ધ! હું મુખ પરે હુરિ! વારિ જાઉં,
છોડો જ પાવવ વિલખ પથે અમોને
હે અગ! આપ મન માન્યુ દઈશ તેજ,
ઓળખી ગેહુપતિને અતિ યતનથી હું ૧૪૬
- ઉપજતિ—એવુ વદતા કરપલવેથી ગહી પિયું ચિબુકને મૃગાક્ષી,
સંકોચ હસ્તે કરતા મુમે તે કટાક્ષથી ત્યાર પછી વદા તે, ૧૪૭
- માલિની—અલિવવિત અમારૂ કચુકીમા લપાયુ,
અતિ સરસ વગી જે બિંવને નિન્દનારૂ,
વિતરણ કર વસ્તુ તે મ્હને વેણ સાચુ,
કર સખિ! વણિ આધુ વસ્ત્ર આ સારૂ તારૂ ૧૪૮
- ઉપજતિ—આંલુ વદી પાલવ ખેંચતા તે કાટ્યુ નિહાગી નિજ વસ્ત્ર તેવે
વૃથા કરી કોષ વદા મુગોપી બ્દીન્યા શુ જાણે નિજ બધુઓથી ૧૪૯
નીવીજ મ્હે આજ નવીન અગ અગે કરી લક્ષ ગણી મુવમ,
ઉમગથી, તે હમણા તમોએ આંવી કરી ઘેર જઈ શી રીતે ? ૧૫૦
- પૃથ્વી—કહે વસન કેમ આ તુજ તરૂં જ કાટ્યુ દિયે,
શુ ઉત્તર વદુ કઈ મિય નથી ગૃહે જો પૂછે,
મુગુમ નરિ આ ખને અરર કેમ! આંલુ કયું,
મજેશકુવરે કયું મિય ખતાવજે આ નયું ૧૫૧
- ગીતિ—નિજ જીવન જતા પણ નહિ લઈ તમ નામ નાથ! કોઈ સમે,
કોઈ સમય પણ ન કૃપણ સ્વકીય સર્વમ્વનો પ્રકાશ કરે. ૧૫૨
- વસતતિલકા—આંલુ કહે લય ધરે યદિ તો અમારૂ,
લે વસ્ત્ર આપ મુગને અલિ! વસ્ત્ર તારૂ,

- આ યુક્તિ સુગંધ રતિમાં અતિ કામિનીની;
ના અંગ! એ અમતણી પણ નાગરીની. ૧૫૩
- ના હું કહું અનય એા અલિ! આ દધિનું,
ફહે મૂલ્ય, વાલમ! ન મૂલ્ય ગણાય એનું;
જે હોય આગ્રહ સુમૂલ્ય તમે જ યોગ્ય,
આપો મ્હને, મદનમોહન દિવ્યકાય. ૧૫૪
- ઉપભતિ—હારાદિનું દાન ગુલાંગિ! દેતાં છે પછીકમાની પણ યોગ્ય તો આ;
લે મૂલ્ય આપું કહીં એમ ચૂમે થયું હુને પૂર્ણ ન કે કહે તે? ૧૫૫
- ગીતિ—વજરાજકુમાર! કમલરામ કોમલ! તમ કૃતિ આ સહુ સારી;
વસન તજે જોશે જન કોઈ રાજપથપર તમ બલિહારી. ૧૫૬
- શિખરણી—નિકુંજોની પંક્તિ વિધવિધ ઝીંકેલાં સરસ જ્યાં;
કુલોએ ફેલાતા વિમલ સુરલે મત્ત ભમરા,
સરોજાક્ષી! ખીલું થવણ મનને ગોચર ન જે,
સુખે જો તું તેને ત્યજ નિજ જનોનો ભય જાને. ૧૫૭
- ગીતિ—ખાણ પાંજરે છાતું રહ્યું રતિપતિનું સ્વભાવ સર્વસ્વ;
કુસુમમય નહિ લતાગૃહ આમાનુંહું મૃગનયનિ! એમ. ૧૫૮
- પૃથ્વી—નિકુંજપુરમાં અહિં મદનરાય ધૈર્યાદિકે;
સુમન્ત્રિસહ વાયુ કોકિલ સુખંદી જેને સ્તવે,
સ્કુરંત ઠમલે મદી ભ્રમર ગાય જેને જથી,
આપાંગશર તાદ્યારાં પણ ન સંચરે જ્યાં સુધી. ૧૫૯
- શિખરિણી—રતિ સ્વામી તારા યશિસુખિ! કરાક્ષ ધુતિયકી,
ખરીદાયો દાને કમલસરથી મુંદર અતિ,
ઘડચું તારુ હર્ષે ગૃહ નિજ બધાથીજ ઘટતું;
પ્રિયે! સ્વીકારીને કર સફલ તેનો સમય તું. ૧૬૦
- ઉપભતિ—સ્વખાણથી વેદિત કુંજહુગે કંકર્પ્યોલો કલકંઠનાદે;
મ્હને નિમન્ને અહિં યુદ્ધ માટે સહાય આજે કર આલિ! તુંતે. ૧૬૧
- પૃથ્વી—સુખધૃતિવડે પ્રિયે! મદન તું યકી લાજયો;
રચી વિજન રાનમાં ભુવન રમ્ય તેમાં રહ્યો,
વિચિત્ર કલકૂજને વિનય વાણીએ એહને:
મનાવ મમ સાથ મુંદરિ! મદાલસાક્ષી! સુખે. ૧૬૨

- त्वदीक्षुपुकटाक्ष आणुवती हारता बागीने,
वसे स्वशरवेष्टित स्मर निङ्गु हुगें लये,
नितभिनि! सुमध्यमे! निङ्ग विहार जपोवटे,
सहाय कर तु म्हुने अहि नमाववा जेहुने १६३
- अनुष्टुप्-आज हु स्वार्थमिदितु द्वार तारु शु अतर,
कुरने पाभता पाभु कामसपत्तिओ जधी १६४
- ध्रुवशा-चद्रावलि! त्वन्मुख पूर्वचद्रमा मौन्द्य सिंधुपर सिंधु डेटवा,
डे पूर्वथी पूर्व विलक्षणी धरु क्षणे क्षणे धाय तरग तेमला १६५
- वसततिलका-तारा सुनेत्र कमलोमहि जेवनारा,
तारा मदी ज्रभरथी यपणा कृशागि,
शोभा मन्द अरता सभि! योगमे ते,
महारा दृग ज्रभरने पणु पारणा छे १६६
- वशास्थ-मदीय नेत्राणुज भीलवायडी न चद्र लानु शशिकोशित्यथी
प्रिये! न तारु मुख वरुणी शडे न त्या कवीना पणु वेणु भुञ्जथे १६७
- मालिनी-गुणपर अपिडे जे कागने धाय राग,
निजरस शर यापे ना हणुतुं स्वसर्व,
प्रकट अहि कथुं ते गुप्त तेथी मह्ये,
वदनकमल तारु आ धरुं रम्य लागे १६८
- गीति-गुण मनने वश करवा तुग तिलक अधिक विलसे मधुरी छे।
लुकुटिधनुष साधीने आणु मदननु प्रचड शु! जणु १६९
- शार्ङ्गलविकीडित-जे जे चद्र चकोर तो कमल जे तो भृग आलि। अने,
जे तारु गुण शुद्ध स्नेहजल तो आ भीन नेत्रो जने
सौंदर्याभूत दिव्य जे निमिषता ना धाय आ यमुमा,
तेनु तत्त्व लही राकाय नहि छे पद्माक्षि! तो हावमा १७०
- गीति-भिहु सहित जणु शु शुड दड आ मदनगज तणु छे;
वेणी विवसे भौजिक पति अधिक गुच्छ धवल अत्रवसे १७१
- वसततिलका-लोकोत्तरा हृदयकोमलतानु तारी,
छे अजुगक्षि! नवपुष्पनु आणु भारी
कोरे जर्ध हृदय तेहनी शाति सारु,
त्या वैधरा रसम तु कर ते सुधा शु १७२

- गीत—कर यरुषु नभशशीनी माला सुजने भणी धरी सभये;
 चंद्रावलि ! पोतानुं नाम सत्य तुं कर निजनुं आणे. १७३
- वहतां हसी निरभतां ललित वहन अंग संग चंद्रोअे;
 चंद्रावलि ! तुं सुजने शीतलकर तुज अरु नाम करने. १७४
- प्रथम समागम लली धरवा लेट सुगलइल उरना ने;
 आणयां अधिक मनोहर अंगर मंगल घोषवडे तो अे. १७५
- अनुष्टुप—विलंभ त्यज पदाक्षी ! पूर भारा मनोरथे;
 आण यौ सणिअे साथे पाम आनंद तुं धरौ. १७६
- गीति—सुभसुधांशुथी जणतां अमृतसम वचन पिधुनां श्रवणु करी;
 सहु रीते अंतर वश यतां परस्पर निरभे वहन भणी. १७७
- पृथ्वी—पथी सहज गाढ अे प्रणयपूरमां हूणतां,
 ललाटलय धैर्य उत्सुक कृशांगि वीटी पज्यां;
 स्वहाथ थडी तेमने शिषुक भाटु गंडस्थले,
 कृशंत लणियां शु सौ जलधिमां प्रियाअे दिसे. १७८
- शिपरिली—प्रिया हस्तकपशं पुलकित यता ने प्रकट ते,
 स्वभावोद्गारीने वसअलसधी आर्द्र नयने;
 सुभे जेता ज्हाला प्रणवरवधूनां मलकतां,
 रुडां राधाअेनी ! विरसभय अे तत्व लजता. १७९
- वसंततिलका—गोपीकपोलभय दर्पणुमां स्वरूप,
 जेतां विशेष वटता निज रास जेद;
 आनंदसिधुलहरी सभ ते प्रियाअे—
 साथे निरुंज गृहमां प्रिय आलीया तो. १८०
- उपलति—प्रियाअले भाटु धरी विचित्र लीला करंता करपक्षवोअे;
 सर्वोत्तमा अे प्रमहान्तोमां कंदर्पेना एणव लरे वधारे. १८१
- शिपरिली—अर्ध शोला तेवे प्रणवरनीं ते ना कडि शकुं,
 परंतु भ्रारु आ पचन सजनीं ! अेक सुधु लुं
 उपाडी ने धीरां स्वपदकभये स्थापन करे,
 त्रिलोकस्त्रीअेनां शशिसुणि ! नभावे न महने. १८२
- अनुष्टुप—निरुंज आंगले पाज्यां तरुपस्तव न्यांधलुं;
 प्रवेश्या प्रिय ते साथे विराज्या वर आसने. १८३

- શિખરિણી-હસતુ છે ઇદુમુખ, નયનપત્રો ચલ અતિ,
કરતા હાસીને રમ પ્રકટતા તે વ્રજપતિ,
વધા બહાવાણ કે સ્વઉચિત મહને દાન કર તું,
કહી લ્યો ગોપીએ સુમુખિ! પિયુને ચુખન કર્યું ૧૮૪
- ઉપભતિ-ઉદારહાસે રદપક્તિ ભાસે તેવેજ ઉદ્દીપિતકામ ભાવે,
તેઓ હરિના મનમાદ્ય ધૈર્ય કરી શક્યા નેત્રવડે ન તોએ ૧૮૫
- શિખરિણી-બુજે ધારી ગોપી કુસુમમય કુજે પ્રિય ગયા,
પ્રિયાસાથે પુષ્પે નવકમલની સ્હેજ ઝટ ત્યા,
રચી રૂડી, પોતે પ્રકટ રસભાવે સ્વસરખા,
ઉમગે તે સગે રસિક પરમોદાર રમતા ૧૮૬
- હુરિગીત-અધિક પુવકિત કાય, મીત્કારે પ્રકટ રસધાર શા,
સ્મરસદનઅકમલે ધતા જે શ્વાસથી સુદર ઘણા,
અતિ વેગ હાસ્યધરી ધતા ઉર સ્નેહભાવે લાજતા,
ગ્સભર સુદષ્ટિ, લગણ અચલવોચના મહુ ખેલતા ૧૮૭
- પુષ્પિતામ્રા-પિકસમ કલ કૂજતા કૃશાગી કરી ધનચુખન દત્તદશ દેતા,
સરસ વિવિધ બધના વિલાસે શ્રમ જલયુક્ત મજેશને રમાડે ૧૮૮
- વદાસ્થ-પ્રિયાગ સગે રસ આ મને મળ્યો મળ્યોજ કેવોય પિયુને જાણવા,
નિતબિની યલ કરે શુ તે મમે ઘઈજ તે ભાવથી પૂર્ણ એકતા ૧૮૯
- અનુકૃપ-કેમ કૃત્રિમ તે ભાવ ધતો સ્થીર વિવાસિનિ!
અતમા ભજતા ભાવ લાજે મવકતા બની ૧૯૦
- ગીતિ-ક્રુક મૈચિવ નયન વગિ અધર રતાશ રહિત દોમાચિત જે,
શ્રમણ સુંદર મુખને પિયે પ્રિયાના ધન્યવાન વર એ ૧૯૧
- રતિરસજલધિવિવાસો નવ તરગમહિ પ્રિયાવડે પરિયા,
પાર ન પામ્યા એ પણ પોતે પૂરણ કૃષ્ણચદ્ર વગિ આ ૧૯૨
- શિખરિણી-સહે ના હે આપિ! સ્વદ્રગમિપતું અતર પણ,
પ્રિયાનું નેતા એ મુખ વગિ મળ્યે એ મવયજ,
પ્રિયા બહાવાને તો દૃદય ચિર આનિગન કરી
મુતસ્વો પામેવા અધિક ભજતા ધ્યાનની દશા ૧૯૩
- અનુકૃપ-વેલીગુથન આરભી ચરલો અગના સુખી,
પ્રેષ્ટ શૃગાર ખેરાબ્યાસ્વપ્રિયાના કહ્યા ધરી ૧૯૪

- ઇંદ્રવશા-પછી (પચુએ નખતારલાવિયે મુખેંદુને દર્પણુ જેમ દાખવ્યુ,
ચદ્રાવલી જોઈ સુખે નિહાળાતા લલણ કે હાસ્યથી પ્રેમવકત્રને ૧૮૫
- ઉપજાતિ-રોમાચધારી બહુ હુર્ષતા એ કપોલ આનદ મુધાનિર્ધિને,
કચગ્રહીને ઘન મુળતા જે સીકારધારે નવ આશયે તે ૧૮૬
- ગીતિ-વિવિધ કુસમથી સકુલ કુતલપર સુકુટ અતિ લલિત નમતો,
જમણી ભૂકુટિપર કઈ રચતા બહુ મુદિત બની પ્રિયને તો ૧૮૭
- મૃગમદતિલક પુલકમય લલાટમા પિયુના રચતા મધ્યે,
નિજમોતીમય સુદર કરતા બિંદુ પ્રિયા કૃશાગી એ ૧૮૮
- વસતતિલકા-કર્પૂર કુકુમ કુરગમદે મળેલા,
આરબી સુદર કપોલ થકી પ્રભુના,
પાદાબુજોસુધિ રુકુ મુખચદ્ર જોતા,
તે લેપતા સખિ! વિચિત્ર સુચદને હા ૧૯૯
- અનુષ્ટુપ્-કુચકુકુમના પકે લેપેલા ઉત્તરીયતુ,
નિતબે બાધતા શ્રીને શુભાગી વચ્ચે શોભિતુ ૨૦૦
- પછી વિચિત્ર ચરણે કુરગમદ કુકુમો,
લગાવે ચદ્રવદની ઝાઝરો રમ્ય મુગ્ધ ન્યા ૨૦૧
- ઉપજાતિ-સ્વકાટલીને ઉરમા પિયુના ધરી સુહારો વળિ કુકુમોએ,
વિચિત્રમાલા પણ પુષ્પ કેરી કઠે ધરે કુલમહિતા એ ૨૦૨
- શ્રીકૃષ્ણના કર્ણુ વિષે શુભાગી પુષ્પો ધરે જો સખિ! કર્ણિકાર,
ગડસ્થલે સુદર સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મ રચી ઘણી અદ્ભુત ચિત્રરેખા ૨૦૩
- અનુષ્ટુપ્-પ્રિયા નાસાપુટે રમ્ય સ્વનાસાપુટ બુવણુ,
ધરી પોતે ધરે તેમ તેમનુ પ્રમદોત્તમા ૨૦૪
- શિખરિણી-નિહાળીને તેણુ રૂપ શશિમુખી! હુર્ષિત બની,
અધીરા શુ ભેટી પ્રિય મુખ ચુમતા પ્રિયસખિ,
ન નાણું વા કેવુ સુખ અનુભવ્યુ અતર દુગે,
પ્રિયાએ ને નાથે પ્રણયભરપૂરા સુનયને ૨૦૫
- અનુષ્ટુપ્-સ્વવિલાસલવે હારે ન્યા કદર્પે, મળગના,
સર્વ સગે રમે શ્રીમાનુ રસમદ મજેશ આ ૨૦૬
- શાદૂલવિક્રીડિત-આ લોકત્રયમા કઈ ન અમને તો છે અપેક્ષા સખિ!
નિત્યે ચિંતન જોહ છે કરી કરી પશાક્ષિ! એ માગણી,

સુખે વૃન્દારણ્યે નિઝસહચરીવૃન્દસહ તે,
 જતાં ભેતાં રાધા યુવતિગણુર્વાટેલ હરિને. ૪
 સુરાધાતું ગાઢા હરિવદનશીલાજલધિમાં,
 ઘયું હૈયું રાધાસણિ ! સનયને મગ્ન અતિ ન્યાં;
 મૃગાક્ષીના તેવે મુખશશિવિષે ઇષ્ટ હરિની,
 પડી દૃષ્ટિ રૂડી અતિ ચિર સમે સ્થિર અધિકી. ૫
 મળી દૃષ્ટિ ગોપી પ્રિયતમતણી સ્વામિની તણી,
 થયો તેવે ભાવ પ્રણયિની ! કંઈ તે પ્રિયભણી;
 બધા જેથી સ્વેદો પુલક વણિ સ્તંભાદિ પ્રકટ્યા,
 ત્વરાએ ભાવો ત્યાં સ્ફુટ સજ્જનિ ! સધારમણીમાં. ૬
 નવપ્રેમે પૂરા ભરિત ઉરમાં એ હરિતણા,
 કટાક્ષે વહાલાના બહુ મદનખાણો પ્રસરતાં;
 જતાં હૈયામાં એ સખિ ! કઠણ સાબ્દત્યથો ઘણું,
 કૃશાંગીને તેથી નહિ કહિ શકાતું ડુઃખ ધનું. ૭
 ઘણાં આસક્ત્યા તે કૃશવપુ અધીરાં સખિ ! તદા,
 કદા રાધા બાધા અધિક કરતાં ભાવ ધરતાં;
 નિકુંજે ન્યાં ગુંજે ભ્રમર પવનો મંદ વહતાં,
 ચર્ષ લીના દીના લલિતસખીપ્રત્યે ઉચરતાં. ૮

મદહાર રાગ.

હરિ વિહરે યુવતિજનસહ સખિ ! મૃદ મૃદ પવનને સેવે;
 શું કહું વાણી વિગય નહિ મુજ એ પણ મનમાં ઘણું ખેલે. મુવપદ. ૧
 વદનકમલ એ મધુર મલકતું ભેઈ પૃતિ ગતિ ભય;
 અંગ અવર સ્મર કોટિ મુંદરતર મેં ન નિરખ્યું કયાંય. ૨
 પ્રકટયો મદન દુણારે ભણે નયનકુસુમનાં ખાણે;
 આમ અધીરાં શ્રીરાધાનું કથન શુભ વિસ્તારે. ૩

શિખરિણી-હિંદુ આગેથી શ્રીમુખકમલ પહેલું હરિતું તે,
 ફરી કેમે હાર્યે શુભ અતુલ દર્શાવ મુજને;
 દઈ તેને કહે શું સખિ ! ભુવનમાં શ્રેષ્ઠ તુજને,
 બન્યા પ્રાણો મારા હરિનયન આકર્ષિત ચરે. ૯

ગીતિ-આમ કથન ગણુ ગણુતું સાંભળતાં અતિ ચતુર સહચરી એ;
 રાધાપ્રત્યે વદિયાં બતાવતાં સત્વર વ્રજવરને તે. ૧૦

વર્મત રાગ

- હરિ અહિ મજ્યુવતીશતસંગે,
વિલસે કરિણી ગણુમા નવ ગજ વર રતિપતિ માન ભગે. ધ્રુવ૦ ૧
- ભ્રમિત વિલાસે ચચલ નયને મૂચવતા બહુ ભાવ,
કોઈક નેત્રકગક્ષકમલવટે પૂજત પિયુકવરાવ ૦
- સ્મિત રૂચિએ હરિતુ સુંદર મુખમ્મવ જોઈ મુખમ્મ,
નુબે કોઈ નિતબવતી કરપર અહિ ચિત્રુક અમદ ૩
- ઉલ્કાશાવ પ્રકાશિત આપવ મોહન નિધુવનશાલી,
રમતા કોસહ પીનધનસ્તનપર લળતા વનમાની ૪
- નિજ પરિરસલુ કરવે સત્વર નિરખી હરિમવિવાસ,
કોઈ કોઈને બલથી આગળ કરે કૌતુકે સહાસ ૫
- કોઈક નીલીબધ વિભોચન સભ્રમ લગ્નિતનયના,
રમતા હમણાં સુમુખિ! હઠ યદ્રી કરથી ધરી નિજવસના ૬
- પ્રિય આલિગન વિપુલ પુવકધર દ્વિશ્ચિત સુભગ શરીરા,
ગાય કોઈ સખિ! હરિવર સગે રતિ રસમય રણુધીરા ૭
- રમતા સભ્રમથી સરતા પૃ અદન વિમ્મ ઉદાર
નિરખે સ્મિતમય વિસ્મત મનથી પિયુનુ વપુ સવિકાર ૮
- કોઈ મગે કર રહિને ચાવે અવસતર સહવિવાસ,
રાધે! તમ પૂરોજ મનોરથ પ્રકૃતિ આ હરિ રાસ ૯
- (પુષ્પિતાઆ) કમલસમ સુકોમલાગસગે પ્રકટ થતો રમરલાવ અગના,
સહુને સહુ વિહરે ઉદાર, યાતા પવન રતિદસુતા તટે વન તે ૧૧
- (હરિગીત) યમુનાતટે મદમત્ત ભ્રમરોથી ચખાતા કલકા,
નવપલવો વપુ ધારતા જે ભાસતા અતિ કૂટકા
જેણે મધુર મુરલીસ્વરે અતિમુગ્ધ ગોપીજન કર્યા,
હરિ એ મનોરથ તમતણા પૂરણ પ્રસારો સો ઘણા ૧૨
- इति प्रथमोऽङ्कः ।
- अथ द्वितीयोऽङ्कः ।
- (शिખरणी) તુજે હારો એવા વિમલ સુવિહારો હરિતણા,
નિહાણી મહારાથી અતિ રતિ ખીજમા થઈ અહા
ઘણી ઈર્ષ્યાથી તો ન રહિ શકતા મોહવશમા,
જતા ના તે આ'લુ ચિર હૃદય આદોલિત થતા ૧

પછી આવી બીજે સ્થલે કંઈ લતા કુંજ ગૃહમાં,
મરંદે ગુંજે ત્યાં મદે બ્રમર ધીરા પવન જ્યાં!
સ્વભાવે સ્નેહાળી સખિ ! કમલનેત્રા કંઈ મીંચી;
વદ્યાં રાધા કોઈ સ્વરાહુચરીને શુભ વળતી.

૨

રાગ-કલ્યાણ.

આ મન સજની.શણુ પણ હુરિને વિસરે નહિ આતુર અતિ;
વિવિધ વિલાસે સરસ નયનશરથી મારી હણાઈ ગતિ-૧ ૧ ક્રુવ.
મધુર સુમુરલીનાદે મોહિત યુવતિજનલલિત વશ કરતા;
મુજ નયન ઉપર વદન ધરત જ્યાં જન મૃગાખગ વિસમય ખનતા.૨

પૃથ્વી-ધીમી ગજસમી મત્ત સુમુખિ ! તે ગતિ તે સ્મિત;

ખને મન વિમુગ્ધ કાંઈ શુભ આર્દ્ર જેનાં દૃગ.

મુખેન્દુ પર રમ્યતા વચન આતુરી માધુરો;

સુધા પણ લગતય હા ! ત્રિભુવને ન ક્યાં એ ખૂંખી.

૨

શિખરિણી-પ્રિયાનું જે મુકતાફલાથી રચિયું બિંદુ નવ જે;

સ્વભાવે કસ્તૂરીતિલક નવલું કેલિકુતુંક.

ધર્યું બહાલાએ તો અહલ બદલાથી ઉભાયને,

આહો શું શોભા છે અધિક વદવું ક્યાં અવર એ.

૯

ગીતિ-ઉંચે ગાય છતાં પણ ગોપી ધન ભેટતાં પુલક ધરતાં;

સ્થિર અતિ અંગલ શ્રીવા નાસા લૂવણુ મુજ મનને હરતાં.

૬

શાહૂલવિકીડિત-વાકો કંક, ચલાવિ અંગુલિ રૂડી ભુવક વાંકાં કૃગો;

રાતા સુંદર ઓખમાં મુરલિકા ને કુલ્લ નાસાપુટો;

અત્યરતાંપ્રિ ધરી સુખે અધરનું પૂરે સુધા પૂર એ,

અંલોભશિ ! ન લક્ષ કે ત્રિભુવને શું કાર્ય ધાર્યું કરે. ૬

હો કોટિરમરગર્વહારિ હુરિનાં અંગે તણી વાવ શું;

તો હું વર્ણવું એ ત્રિલંગવપુનું છે ધામ સૌન્દર્યનું,

મારી કૃષ્ટિ વિવેકિ ચિત્ત વપુની માનું ગતિનો સખિ !

આવિભાવ ક્યો ત્રિલંગ વિધિએ જેથી હું આવી બની;

ગીતિ-સહાસ વદતાં જેને મદાંધ મધુકર મુગંધથી ભમતા;

એ પ્રભુ વેણુ વગાડે નહિ પણ અધરામૃત મુજને ભરતા.

૯

મૂલણું-મોરલીનું લઈ નિમિષ મુજનેય પિયુ પૂરતા અધર રસમય સુધાથી,

સુતનુથી અંતર ન અંતર વિષે જરા થાય એવું પ્રિયતમે વિચારી;

ચિત્ત મારૂ હુયું તેવિવે આપનો રસભર્યો આપશ્રીએ પઠીથી,
લાવ તે તો નિવારાય ના કોઈ દિન ણચિત હું તો કરૂ કે બેની ૯
રાગ કેદારો.

મુજ મહુ કેમિમદનમુદરત રમાવ કેમે કરીને તુ,
રમણુરસ મુચિર જમાવ સજની લાવ રસિકવર હરિને તુ ૧ મુવ૦
કુબે લપઈ રચિત કુસુમશયનપર જઈ એકાન્ત વિષે શુ,
રતિ રસ વેગે હસતા એ કઈ સરમાતી શુભ અતર હું ૨
વદવે મધુર ચતુર વર નવવગ, મૃદુમૃદુ હસી વદતી મુજને,
કરતા માંરૂ શિથિલ વસન પિયુ કુસુમ શયનપગ નિવેશિને ૩
મુજ ઉર ઉપર શયન કરતા કરી આલિંગન નુબન દઈને,
પીતા અધર મધુર રસ પુવકિત રતિ-ણુ ધીર ણની હું ને ૪
વિધ વિધ રમણુ કુશલ માનદ ડોયલ મધુરૂ કુટુંકુટું કરતી,
ઘ્રમ જલ કણુ મુદર મુખ કમલ અધર રમપાને હુંલસતી ૫

શાદૂલ૦-અર્ધુ વચ્ચ સરેચ અર્ધ તિવકે પ્રસવેદ અર્ધા સર્થા,
પુષ્પોએ લટ રમ્ય મોહ કરતા આસ્થેન્દુથી શોભતા,
વાધી અધરતા વિશેષ રસથી ગર્વિષ્ટ ગોપીતણુ,
જોતી હું પિયુને કગણવશ છે નિર્વૃતિ પામુ સદા ૧૦

અનુપટુપુ-મુગધિયુખ પુષ્પોથી યમુના જલમિશ્ર જે,
ન કરે મુખ તો વાયુ તે ભારે જેમ મદ એ ૧૧

પુષ્પિનાચ્રા-વિવિધ કુસુમ ખીલિયા શગીના હિમ કિરણો સહ એ ઘણું દહે છે,
કઈ પણુ મુખ નહિ કરે કરૂ શુ વદ સખિ ! સગમ પ્રેમનો શી રીતે ૧૨

હરિગીત-રતિસાગરે રમણી વિલાસ અપાગ રગ તરગમા,
અનિયવતા નવનવવનેહ ભરાઈ રસભીના થતા,
હરતું નવિન શોભા મદનમદ તવ વદન તે ભાળતા,
લગ્ન થતા હસતા સરસ આ આશ તમ પૂરો સદા ૧૩

इति द्वितीय उद्दास ॥ २ ॥

अथ तृतीय उद्दास ।

ગીતિ-મધુમૂદન હરિ પણુ એ ધારી રાધાને ઉર નિજ રમણું,
વિચારતા રસિક મુકટમણિ અતિ આમળિએ અધીરા શું ૧

પ્રકટ મનાવા તેને લગ્નનું પ્રણય કોપ ભીરૂ જે,
પરિકમણ કરતા કઈ વિરાળિને વિધવિધ વિચારતા એ ૨

યુગ્ધિતાઝા-હરિ હરિ થયું શુંય શું કહે આ શું વળિ અનાદર કોપધારી રાધા,
અહહ શું કરશે ઘણા વિયોગે રસિકી હુવેજ પ્રસન્ન કેમ ધારો. ૩

હરિણી-કુટિલ ભૂકુટી કોપ્યાથી લાલ ઝોઠનું કંપલું;
અરૂણ નયને રનેહે આર્દ્રાંદ્ર ચંચલ ભાગલું.
ઝપટ ગતિએ રૂડી સાડી સરેલ કરે ધરે;
મુખ કમલની શોભાને ના તળે મન આગ્રહે. ૪

ગીતિ-રોયે રાતાં તેનાં નયન યુગલને કહે અધિક વિચાર,
કમલ યુગ્મ શું જાણે અતિ અરૂણ પરાગપૂરથી રગ્ય. ૫

તેનાં ભૂકુટીધનુયે લગાવેલ ધાહુ કટાક્ષબાણોએ,
હુઃખ થતું ના શમતું પ્રિયાઅધરરસ મુધા વિના ભેંધજે. ૬

સુમુખિ ! મને નિજ માની તું અહિં નિજ વચન સુધારસ પૂરે,
સિંચન કર કરકમલ સ્પર્શવટે પરિહર અતિ તાપ અને. ૭

તવ કૃપામય તરંગે લસતા લાવણ્યસાગર વિના એ,
મહાકે મનનીન મહા સમર્થ થાય ન વિહારવા ક્યાંયે. ૮

શિખરિણી-વહી એવું સ્વામી પ્રણયલર ભારે શિથિલ એ,
રસાળા કાલિન્દી તટપર નિકુંજે વિમલ જે,
વિરાલ્યા ત્યાં રાધાપ્રિય સહચરી કોઈ વહીયાં,
નિજ સ્વામિનીને અધિકતર દુઃખ પ્રિય વિના.
રાગ કાનરો.

પ્રિય ! તમ વિરહે તે ખેદ કરે,
અતિહીના સુકુમારી નિન્દે હિમકરને પણ રે. ધ્રુવ પદ
ત્રિગુણુ પવન દહનસમ સમજે ચંદનથી પણ દુઃખ ધરે,
નાથ ! તમારું નામ જપે નિત નિજદેહ શાન વિસરે. ૧

તમમય પ્રાણુલવન જેનું તમ લીલાવિદ્ય કરે,
તમ ફૂલનને અનુસરતાં તમનામ નિરંતર ઉચરે. ૨

હરિણી-ચકિત નયને જોતાં ઉચે સ્થિરા યદ્ય વ્યોમમાં,
તમતણી ઘણી ચિંતામાં મગ્ન ચૂકે બની ગયાં;
ભુવન અનલ ત્રાસે શ્વાસો ઘણાં વળિ મૂકતાં,
તમવિરહની દાવાજવાલા શિખાસમ નાથ ! હા. ૧૦

ગીતિ-તમ વિરહમર્મ વાગે મૂર્છાં પામ્યાં નહિ ક્યમ કરી જાગે,
તમ કરૂણાએ માગે હમ ઉપાય નહિ કંઈક કામ લાગે. ૧૧

- ચંદન લેપન વિષમમ ચદ્રકિરણ કમલ પણ અનલ માને,
કંકવિષે માલાને પાથ ગણે હાર ભારકર ધારે. ૧૨
- ધરણીપર આળોટે નાથ! વિરહ વધતાં વિહ્વલ રાધા,
વિલપે રડે તમારી તોયે કમલ સદૃશ કોમલ બાલા. ૧૩
- અતિ દીના તમને નિજ હૃદયે રાખી સમીપ અતિ નમતાં,
સ્વકીય પણ જીવનને ન યાચતા એ અધિક સૂહાવું ક્યાં. ૧૪
- ડગલે ડગલે ઉચરે ચિરસમયથી તમ ચરણ શરણ મારે,
મારે વા જીવારો નિલંબસંગે તમ વિરહે મુજને. ૧૫
- રોમાચ મુલગ! ધારે સીત્કારે કૃશતતુ થથરે ભારે,
તપે મળે વળિ લથડે આથડતા મૂર્છિત અતિ દુ ખી છે. ૧૬
- આમજ વિષમ જ્વરમાં તમ અધરામૃત સિંચન કરવામાં,
એ કંડૂણા કરશે તો જીવે નહિતર હું કંડું શુ દીના ૧૭
- વસન્તતિલકા-મેઘોથી પીડિત નિજ મજ રક્ષવાને
સ્ટેજે ધર્યોજ ગિરિરાજ કૃપાર્દ્ર ચિત્તે.
પૂરો મનોરથ બધા પરિપૂર્ણ તે આ.
ને તાપ રાત્વર હુરો સખિ! રાધિકાના ૧૮
- इति श्रीमृगधररसमण्डने तृतीय उहास ।

अथ चतुर्थ उहास ।

- માલિની-અહિંજ રહું હજી હું સત્વરે રાધિકાને.
મમ મદુ વચને બ લાવતું સ્વામિનીને,
મધુરિયુ હરિએ તે મોહલી સાર્દ્ર ચિત્તે.
અતિ ચતુર સખી એ આ કહે રાધિકાને. ૧

राग कुल्याणु.

- નંદ કુંવર તવ વિરહે રાધે! ન સુખ ધરે હમણાં કેમે,
રટણ કરે તુજ નામજ બહુ બહુ વિષમ ચદ્રને પણ નિદે ધ્રુવ પદ ૧
અતિ ચિંતનથી ઐક્ય પામી તુજ સમ પણ દુ ખ સકલ પામે,
શુ કંડું અધિક તને સૈયર? એ અતિશય કોમલ ઘનજર છે ૨
ત્વ-મય થઈ હુંકાર કરતા, નંદકુમાર પધારતાં,
એમ વદતા અનુભવતા નિજ દશા સખિ! પ્રિયતમ વર ત્યાં ૩
વસન્તતિલકા-તાડ સ્વરૂપ અતિ સુંદર નીલ મેઘ,
ઉત્પન્ન વીજ મહાહરક સુદરાંગિ!

- એ સામ્ય ધાય નવ અંબર પીત એમ.
 ધારે ઉર ઉરપરે નિત નાથ તેમ. ૨
- શૌપચંદ્રસિક-અધરે વળિ અંબન પ્રકાશે તુજના સાપર મોતી રમ્ય ભાસે.
 સુખ તુલ્ય બને અલિ ? વિચારે ઉર શું અફલ માલ નાથ ધારે. ૩
- શિખરિણી-સહે શા માટે તું વિધમ શર સંતાપ સજનિ,
 ચલ સ્વામીને તો મળ વિરહને શાંત કરની;
 પિયુને સંતોષી અમૃત વચનોએ હૃદય તું,
 ઉમંગે શ્રીઅંગે વિલસ પિયુસંગે અહિં ઘણું. ૪
- માલિની-સજનિ રજનિ આ ને ગાઠ તે અંધકાર,
 સમય તજ સખિ ! તું નીલ નીવીજ ધાર;
 ડગ ડગ શ્રમ લેઈ અંજરો રાખ મૂંગાં,
 ચલ વલય વગેરે ઠાંકે તું ચાલવે આ. ૫
- દુતવિલંગિત-વિવિધ કોમલ પલ્લવ પમને રચલજ પુષ્પવડે વર આપ તે.
 શયન આલિ ! રચી તુજ વાટકી ચકિત ધૈ નિરખે પરિએ ઘડી.
 શાફૂલવિક્રીડિત-પધારીને ધીરે નમિત નયને તે નિરખશે,
 મ'ને લેટી પ્રેમે રતિ પણુ ઘણી તેમ કરશે;
 ઉરે ચિંતા તોયે શત ઘણી ધરી ભાવભર તે,
 તદા તે તે રૂપે પ્રભુજી બનતા કેવલ રસે. ૬
- ગીતિ-એવા હરિવર તો બે અનુસરતાં ત્રિશુભ પવન જ્યાં વહતાં,
 આથી શું પરમ અધિક સુખ સખિ ! વદ સુંદર છે ત્રિભુવનમાં. ૭
- સગ્ધરા-બાણે તું સ્નેહ રીતિ મધુરિપુ વરને સ્નેહની રેલ રેલી,
 છે ભારે આર્દ્ર આર્દ્ર પ્રિય ઉર વળિ તું તો બની પ્રેમ ઘેલી;
 તોયે તું આવવા ત્યાં અહિં નહિ સમજે તે ન બાણું હું હેલું;
 આ'વો માનાખિય કેરો કમલનયનિ ! આખંધિયો તેજ સેતુ. ૮
- શિખરિણી-સુણી એવાં તેનાં વચન અરૂણાં આર્દ્ર નયને,
 નિહાળી દૂતીને બહુ વિરહથી દીન મૃદુએ.
 વધાં કોપે અર્ધાક્ષર જલ ભરેલાં કમલનાં,
 દલોને કેમે તે ઉરપર વહતાં સખિ ! ઘણાં. ૯
- વહે આ'વું તું શું અલિ ! સુવતિપૃથો લપટતા,
 અરે ! સ્વચ્છંદે તે વશ ઘઈ વિલાસેજ રમતા.

- લને તેણે તોયે પ્રિય વિરહથી તમ્મ મનહુ,
 પીવા મીઠા તેનો અધર રસ ચાહે શુ ઠરૂં હું ૧૦
- ઉપગતિ-કહ્યુ અધુ તે યદિ સત્ય હોય ના કેમ આવે અટ નાથ તોય,
 નિર્દોષ હું જે પણ આમ માંરી થતી ઉપેક્ષા કર્યું દેવ ભારી ૧૧
- ગીતિ-જેનુ સ્મરણુ થતામા ચદન વિધ યવન દહન સમ થાય,
 તોપણુ ન તજે પ્રિયને અતિ સ્વતત્ર ણન્યુ મુગ્ધ મન હાય ૧૨
- કલકના એ સમયે નિમિત્તથી કુવટાના દગ બલને,
 ધારણુ કરતો શશિ આ ઉદય થયો અનિવ વિયોગાનયનો ૧૩
- કુવગચ્છેના કોપે અરૂણુ કટાક્ષ નિસરતા શુ રાતા,
 શશિ નિરખી તે દીના કરતા અતાપ હરિ વિવળ થતા ૧૪

પંચમ રાગ

- હા ! હા ! શુ હરિ મુજને કરૂણા કરશે,
 અધર મુધારસ પાઇને શું જીવન ધરશે મુવયદ
 રાગ આશથી પણ નહિ સાડ જીવન માંડ,
 દૂતી મુજને વૃથા છેતરે ધારૂં
 કોને શરતો જઈ માધવ વિણુ નાથ ! કૃપાનિધિ છે,
 દીન હું પ્રિયતમવર ! મુજને મુખનુ દર્શન યો ૧
- શિખરિણી-બન્યા હુ ખી એવા સ્મરણુ ન ઉરે એક પણ જે,
 વિયોગામિજ્વાલા સહિત મનનો સ્પર્શ પણ તે,
 ન જાણે તે પ્રાય સખિ ! અહિ ઘાતું સુદર યયુ
 સંદેના પ્રાણ આ ક્ષણ પણ વિવળ પ્રભુજિના, ૧૫
- પ્રભુ સીસનોગે લપગ્ધ ગયા મન્મથમદે
 તજી લગ્ન તેઓ અતિ અતુર ખીજા સ્થલ વિષે,
 જવા દે ના તેથી પ્રિયતમ તાણી વાર ધઈ એ
 હુમે લાણ્યા કોથી અતિ મધુર મૂર્તિ વિધિવશે ૧૬
- શાહૂલ-ગોપીનેત્રનું અજન યજ્ઞવધૂનેગો તણા તારવા,
 તેઓને કુચ અગ્ર નીવ મણિયા છે જે કુમારી તણા
 ગોપીબાહુતણા તમાવતરૂને સ્વસન આશે ચળી,
 વેદીના સુર વૃક્ષ એ અટ કચેરે ઇષ્ટ રાધે ! હરિ ૧૭

इति श्रीमृगधरसमण्डने चतुर्थ उहास ।

અથ પદ્મ ઉદ્ધાર : ।

- શિખરિણી-પદ્મી રાત્રી આંધી ક્યમ દરી જતાં નમ્ર બનતા.
 લગતાં અત્યંત ચપલ નયને સુંદર ઘણા,
 પ્રભાતે સદાક્યે મધુર વદતા ને વિનવતા.
 નમંતા સ્વામીને પણ મરમમાં ખિલ વદીયાં. ૧
- ગીતિ-માધવ ! જે રસપૂરણ બહાર અંતર પણ છે ખચિત તમે,
 તે રસ વિરૂદ્ધ વદ્યું ન ઉચિત સત્ય વચન વદતા તમને. ૨
 સાધુ દિશે તેઓનાં નયનોમાં નિજગુણ પણ જે રાગ,
 દઈને તેહ મલિનતા પોતે ધારે તમે વ્રજધીશ. ૩
 અધર વિષે હંત દિશે સ્પષ્ટ થાય નિશ્ચય રસલંગ અને,
 સ્થાને સ્થાન રતાશે અનુરાગે વિરલપણું જણાવે છે. ૪
- અનુક્રુપ-હજુ સુધી ઘણું ધ્યાન ધરતાં તમ અંતરે,
 બહાર પ્રકટ્યા એનાં કુચકુંકુમચિહ્નતે. ૫
 તમે તે તે તમે તેણે એમ તેનું સુરંગિત,
 વસ્ત્ર સ્થામ ? જણાવે તે અપેક્ષા શી હવે મમ. ૬
- ગીતિ-જે તેમાં પ્રેમ થયો તેજ નયન કમલ ઉપર પ્રકટ બને,
 ઉભગરે ઉપજેલો એ નહિ છાનો રહી શકે તમને. ૭
 માનું હું માધવ ! તમ લોચન તાગ વિષે હજુ છે તે,
 ઘડી ઘડી મીચો છે ગુમ રાખવા ગુજ આગળ તેને. ૮
 શી શંકા છે ગુજને મદનવીર વિજયની હૃદય રેખા,
 ધારી, તે પણ પ્રમદા અલોકિક અધિક દાન કરે જેઆ. ૯
- અનુક્રુપ-ન તેનાં નખનાં ચિહ્ન પરંતુ તમ અંતરે,
 પેસવાને રચ્યું દ્વાર તેણે અગ્નિમ સંશયે. ૧૦
 નમતાં તમને તેનું વીર ! જે કુચકુંકુમ,
 તમ પાયતરે આળ્યું શું શું ગુમ કરે તમે. ૧૧
- ગીતિ-અનુકૂલ હૃદય તેની સમીપ જાઓ વ્રજેશ સત્વર દે,
 સુકમલ નયન ! અનુસરો ઇચ્છા પૂરણ કરી હવે જેણે.
 રજની પૂર્ણ કરીને હજી અહિ આવવા ન હે તે તે,
 અતિ સાધુ છે કિશોર ! પ્રભાતમાં જે તમે પધાર્યો છે. ૧૩
 આંધીહું પણ મુજમાં જેતમ કૃતિ નિશ દિન બનતી આમ્,
 ત્યારે તો શું કરું હું નાય ! શું ભાવી અજાણ હું તેમાં. ૧૪

કંઈક નિમીલિત નયને આજસમાં રતિ ચિહ્ન શુભ કરતા,
રાધા લયથી, હરિએ શાંત કરે કમલ નયનીની પીડા.

૧૫

इति श्रीशृंगाररसमण्डने पञ्चम उद्दासः ।

अथ षष्ठ उद्दासः ।

ગીતિ-વિષાદથી મૂંગા સ્મર શરથી ખિન્ન પ્રકટ હરિતું રૂપ,
હૃદય ધરે ધ્યાન કરે તેને વદિયાં ચતુર સખી ધીરે.

૧

સાંભળ સખિ ! સુવચન મુજ મા કર તું માન આતુર પ્રણયી,
પ્રાણપ્રિય પિયુમાં નહિ ઉચિત આમ કદિ કરવું શુભનયની.

૨

વસંતતિલકા-વા વાય મંદ વનમાં અહિં તેમ રાધે !

એ પ્રાપ્ત થાય અભિસાર પદે પ્રભુ તે,

ત્રેલોકમાં અવર તો સુખ તત્ત્વ છે શું;

તું બાણતી અધું તથાપિ કરું તને હું.

૩

અનુકૃપ્-રાધે ત્વહ્નાઅમહિમા ન વેદ પણ પામતા,

એ કૃષ્ણને ત્રિલોકત્રી શોધે આસક્ષા તે તુંમાં.

ગીતિ-જેદ કરે શું મુખે ! ઝટ ગળ મધુ મધનને હૃદય તાપ,
તજ સકલ કર યુગલ તુજ નયન કમલ દરશન કરતાં આજ.

૫

કહ્યું કેટલું તુજને નહિ પરિહર માધવને કોઈ સમે,

અપરાધી પણ પ્રણયી વૃત્તિ હૃદયની અશક્ય તેથી રે.

કુચના કુંકુમને સખિ ! ન સિંચ લોચન જલથી તું તો આ,

પ્રકટ અનુરાગ એ છે પ્રિયતમ વિષય ખરે નહિ દહન કદા.

પ્રભુનું અતિ કોમલ મન તવ માન સહન કરવા નહિ શક્તિ,

તે અહિં આવો મધુરું વદો ઉદાર હરોજ હૃદય આર્તિ.

૭

વસંતતિલકા-એવે સમે પ્રણયકોપથી કામપીડા.

નિઃશ્વાસથી અધર કંપિત ત્વજ્જામાના,

સાનંદ ઇન્દુમુખી સાથ વદા મધુરું.

પ્રેમ ભર્યાં રસિક આર્દ્ર ઉરે પ્રભુ શું !

૯

રાગ કૃત્યાણુ.

કમલ નયનિ ! તું માન વિસાર.

ન ઉચિત તુજને મુજપરધાય મદન અપાર-મુવ પદ.

નિજ અધરામૃતથી મદન રચિત તાપ દૂર કર,

મધુર વચનથી સુખ વિસ્તાર.

૧

- ગીતિ-તુજ કુચકુંભાલિંગન આરંભસમયનોજ સુસહાર,
આમ બનેલા સુજને સખિ! આપો સુખ કેમ કરે વાર. ૧૦
- લોચન કમલયુગલ તુજ નવલ શરદ પૂનમ શશિકિરણોએ,
રંજન કરે પ્રભાતા પ્રતિબિંબે અંક સહિત હો આજે. ૧૧
- મદન મંગલકલશમાં નવદલ પંક્તિ વિલસતે પ્રિય સખિ હે!
પ્રકાશતું સ્થિરરસને બિંબ અર્ધ ચંદ્રનું ધરાવ તું તે. ૧૨
- જો મુજ પર કોપિત તું પ્રણયિની! સુંદર વિધવિધ બંધાને,
દંતક્ષત નખરશરે કર મુજ પર હુરબધી હું તારા રે. ૧૩
- તુજ ભૃકુટિધનુપપર જે ચડાવિયાં નયનબાણ ડામતણાં,
અલક્ષ્ય કેમ કરે નહિ મુઘે! તુજ ખાસ હું છતાં હુમણાં. ૧૪
- અનુષ્ટુપ્-સર્વાંશમાં સખિપતું આખું છે ન કે સખિ!
પરિણામે અને ધર્મે તેને તું ધાર તત્ત્વથી. ૧૫
- શિખરિણી-ચતાં આરક્ષેયે વારિણી વચન મંત્રે અધરની,
સુધાએ ને નેત્રાંબુજમિલનથી તેમ સુમુખિ!
ઘણી શાંતિ પામે મદન વિધનો તાપ અતિએ,
પ્રયોગે નાળીજા તજ પ્રિયતમે! વાર સખિ! હે. ૧૬
- નહો બીજા મારા તમ ગૃહીત આ અંતર વિષે,
રહેવાને શક્તા પરમ તરૂણિ! દૈવ તુંજ છે;
તણ શંકા મારાપર કર કૃપા મૌન તજ ને,
સરોજશિ! સાંઝું નિરખ અતિ આનંદ ધરને. ૧૭
- ગીતિ-હૂર જતી ગાયોને પ્રેમે નિજ નવધન આર્દ્ર વચનથી,
ઉર્ધ્વ ભુજએ તેડે એ હુરિ શાધપ્રિય કરજો સુખથી. ૧૮
- इति श्रीगृङ्गाररसमण्डने पद्य उद्दासः ।
- अथ सप्तम उद्दासः ।
- આ'વું ઘણું વિનયથી હક્કિલી પ્રિયાને.
નાથે પ્રસન્નવદની સજની! મનાવી,
પામ્યાજ વેશ રચિ કુંજ મુખ્ય સે'લે.
લાજે પ્રકુલ દશિને વદિયાં સખી તે, ૧
- અનુષ્ટુપ્-રાધે! તું સરખી કોણ સુંદરી છે ત્રિલોકમાં,
આ'વા શ્રીકૃષ્ણ જેને તે અવેકાર ધરાવતા. ૨

- ગીતિ-એમ વદી સુમુખી અતિ મુદ્ધિત જની મૃગમદ મનયાગરૂથી
કપૂર અગરૂ સારે એને ઉદ્ધર્તન કરતી સગની, ૩
- અનુકૃપ-પછી ડેવલ કારમીર લેપથી સખિ! લેપન,
કર્ચુ મુગધ સહજ અગે મોહક એહને ૪
- વસતતિલકા-તેને પછી કનકના પગપુષ્પના એ,
શુએ રૂડા વિમલ સૂક્ષ્મજ પીત દામે
આનદથી કમિ વિષે રકુ નાલિ ભાગે,
નીવી રચાય વર રજન મોહનાએ ૫
- ગીતિ-મધ્યમ રહેલ તેથી અવલગન વગર મધ્ય વિજ્ઞાન
આધાર કુચકવશ મુગ કરેજ પરમ સત્વતુ નિજમાપ ૬
- વીજ ઉપર નીલ જલદ સ્થીર વીજ તેપર અહુ જો હોય,
વિધ વિધ વેષે સહિતા ક્યુઝિતુ ધાય તે સમય સામ્ય ૭
- ક્યુકિ નીચ સભવી વિવિધ વેશ ચતુર સહચરી સજવી,
તેને દ્વિવિધ ધનારી એમ રતિ રકુ સૂચવતી રમણી ૮
- ઘોળા પીળા બાઈ જુડ નવવ, માવતી સદુ કુવોએ,
રચતા વેણી સુદર મુખ્તાશુધ્ધ પ્રાત ઉપર વિવસે ૯
- મૃગમદ તિવક રચીને વાકુ મણિ જટિલ વિમલ મોતી અને
તેપર રચતા એને અવક વિષે વિરલ કુમુમ ધરતા ને ૧૦
- ભ્રમર કુજમા રાતી કમવપરાગની યદિ રેખા હોય,
મકરદળિદુઓ વગી કેશ વેશપર ધાય તદા સામ્ય ૧૧
- શાદૂલ-મોતી શ્રેણિ ન આ મહાસુરનદી કેયો ન તે કિન્તુ છે,
કાનિન્દી, વગી એ સરસ્વતી નદી સિદ્ધર રેખા ન તે,
વેણી આમ, રચ્યુ શુ, ઇચ્છિત ફલો દેનાર તે તીર્થને
કદર્પે, મુનિવર્ય માધવતણા સયોગથી ધાય છે ૧૨
- ગીતિ-કનક મણિ જટિલ વિધ વિધ શણુગારે મનહર કર્ણ ઉપરતો,
રાતા પુષ્પ લગાવ્યા મુગવ ચદાવેવ જેમ મદનશરો ૧૩
- ગીતિ-દલિતાજન સમ શ્યામલ હુરિ પરમ વિપય નયનોને એના,
જણાવતુ અજન શુ આજ્ઞ્યુ પ્રિય સખિ! સર્વે તરફ તેના ૧૭
- હુરિગીત-નયનારવિદલણો અધિક રસ જાય નહિ એ પ્રેયસી,
યત્નેજ અજનસેતુ રચતા હાલ લવ તૂપ્યો અર્ધિ,

- એ થકી સર્વ દિશા વિષે સરિતાસહસ્રજ ચાલતી,
તે યુક્ત છે કે વકતાનો સહજ આ ગુણ છે સખિ ! ૧૮
- ગીતિ—અંજનથી રંજિત દુગ આ ખંજનને વિગળ કરે કે જે,
નિરંતર સ્થિર પણ હરિહરપર તરલતર પાણું ખરે ધારે, :
રાધાકૃપાખલવડે જોડે હું વર્ણન કરવા શક્ત, ૧૯
તદ્દિપિ ન વર્ણવું કિંતુ સંયોગકથાવિલંબ જ અસહ્ય. ૨૦
- અનુદુય્—રચી આવ્યુધો સર્વ પુષ્પમાલા સુકંઠમાં,
અંદને કુંકુમાદિથી સબળી ચિત્ર રંજિતા. ૨૧
સન્તવ્યું અંગમાં તેને ઉત્તરીય સુરંજિત,
આપ્યું કર્પરકસ્તૂરીયુક્ત તાંબૂલ ઉત્તમ. ૨૨
- શિખરિણી—પછીથી પોતાની પ્રતિક્ષિત ત્યાં દર્પણવિષે,
નિહાળી કાંતિને પ્રમુદિત થતાં લલિત દુગે;
કપોલે તો જ્ઞાન કંઈ નિજધર્યો પાલવ અને,
વધાં ત્યાં આહી તે સ્મિતમલકતાને સજનિ ! હે. ૨૩

માલવ તથા ગૌડી રાગ.

- રાધિકે ! સરસિજનયને ! અનુસર મધુરિપુને—ધ્રુવપદ
સુમુખિ ! તને વિનયે કરી બહુ બહુ ધન,
હુમણાં કુંજવિષે મજરતન. ૧
ધનસમ હુરિને મળવા કર સફલ સ્વરૂપ,
સુંદરિ ! રાધે ! વીજલતા એક રૂપ. ૨
- ગીતિ—અનુકૂલ મંદ વાયુ પ્રિયતમ સંગમ કરવા પ્રેરે છે,
શિક્ષા આપે કે આ ધનતિમિરે ચરણ મંદ મંદ ધરે. ૨૪
અભિસારિક યોગ્ય સમય એમ સૌંચવતા અહિં કેાકિલહૃત,
તને કરે આમંત્રણ કુહ કુહ એમ કૃજતા અધિક. ૨૫
યુવજન ઉરહણુનારા મદને મૂકેલ કમલખાલોની, :
પંક્તિ અલોકિક જેને તિમિર એમ અહિં કથાય છે સુમુખિ ! ૨૬
શશિની દિગ્—અભિસારિક સૌજન નેત્રાર્થે રાત્રિએ રચિયું,
અંજન શું વૃંદાવનમહાપાત્રમાં અધિક લલિત દિશતું. ૨૭
જાણ્યું સહુ સહિયોએ આ તમ અંગ અનંગસમર માટે,
તરપર છે એમ શરમ વિસર અનુસર અરિસમ સરસ હૈયે. ૨૮

नूपुररशनाडिडिमनाहे हुरि निकट अपट न राधे ।
 अष्टियाणां कुटिल कंठक नयन कटाक्ष शरवटे एत तेने. २६
 स्वागता-वक्त्र ओष्ठ वणी उन्नत दृष्टि लाज्जथी नमित कंठ स्मित दृष्टि,
 अे तने स्वरथी चंचल उच्ये कृष्णचंद्र चिभुके अडि सुंजे. ३०
 इति श्रीशृङ्गाररसमण्डने सप्तम उह्लासः ।

अथाष्टम उह्लासः ।

गीति-कांचन कांची दाम श्रवणु लूपलु किरणु हीस कुंज तल्ला.
 द्वारे पिथुने निरभी शरभाणां शैवरने सर्भी वदियां, १
 ललित-अविश राधिके ! पास नाथनी भदनराजना राजमंदरे,
 विलस शोभता पुष्पपद्लवे ललित लागता डोकिलस्वने. २
 गीति-मंद विपुल वीज सम धन न्यने मुनितंघिनि ! अधिक उदार,
 विविध कुसुमथी विरचित विभल शयनपर विलस सभि । अपार. ३
 केवल भधुं कूल सुभकर समधुकर कमलसम नयन,
 कमलनयनि ! हुरिवरने प्रकटकर निगूढ रस रसिक राधे ! ४
 अति चितनथी भणतां अैक्य विषे तंभ शुं छेय संग्रम ह्यां,
 अरविद नयनि ! सुंदर कंठसमान नंदनंनमां ५
 प्रकट लाव आ तुज शतगुणु रसभय अे कमल रम्य नयनि,
 श्रीकृष्णाभ्यज तेने स्वस्थान विषे कर अडि आज सभि. ६
 हरिगीत-पधी अर्धनभतां भर्ममां आनंद विपुल यतां कंठ,
 स्मितहास्य नयन कटाक्षमय नूपुर प्रकट अंकारथी;
 अहुं हर्षसरसीना पुलकवपु हरितल्ला ते स्थानमां,
 न्यां विश्वभोदर्थी मग्न भधुकर गुंजता त्यां पेसतां. ७
 अनुष्टुप्-आनंदसिधुना पूरे तरंग शैम धारता,
 राधाभां लीन मन अे अलि ! माधव दिशता. ८
 गीति-हुं हुं करतां पुलके भडां ययां सधिकसभागभमां,
 प्रीते प्रथभागभने उत्सुक शुल परिरंलणु करवामां. ९
 राधानयनसुधाना वर्षेणुथी प्रकटलाव अंकुर शुं,
 राधा अंतर सन्मुभ रसधाराअे ! ययां पुलक के शुं. १०
 अंज अंज अंतरमां विराजता प्रिय अहार सभि ! आव्ये,
 अताववा पथ सुंदर शैभावलि अंजगामिनी नाले. ११

કૂલ કેશ સહ રાધા નૃપુરનાદે સિદ્ધ મધુર મંત્રે,
અંતર રહેલ પુષ્પો તે સ્મરતરૂ તરત પામતાં બાણે. ૧૨

રાધાવદનશશીથી વધતો સૌન્દર્યસિંધુ પણ અલ્પ,
માનું દગમીનો તુજ ઊછળતા સિંધુજલધકી જેહ. ૧૩

વસંતતિલકા-રાધા તણા ગુણસુધાસર કર્ણમાંથી,
આવ્યાં બહાર અતિ દૃષ્ટિ વર્ષવાથી;
ના છે સમર્થ અથ કુંડલ છોડવાને,
આલંબિ સુંદરિ ! હંજુ પણ તે રહ્યાં છે. ૧૪

રૂચિરાઈ-જોઈ બહાર સ્વરૂપ સુધારસ સરને તેના ગુણસરને,
હૃદયે સ્મરણ કરીને અહિં આગમન વિવેચ સંશય કરવે;
ચલિત થતાં પણ અધિક શ્રવણસરપર સ્નેહે પરવશ બનતા,
એમ માનતા નયનમીન તે શશિવદનિ ! કદાપિ ન તજતા. ૧૫

ગીતિ-રાધાગુણસહ હરિના નિજ અંતરમાં પ્રવિષ્ટ મદન થવે,
અશક્ત ત્યાંજ જવામાં આ કેતુ કર્ણમાંહ અવલંબે. ૧૬

વિવિધ લતાગૃહ કેરા પુષ્પસમાન મદન શુભ સર્વોગ,
રાધેરઘાથી પ્રકટ્યા વિચિત્ર શું કામભાવ અતિ સહજ. ૧૭

ધવલવસનથી અતિશય રાધાલિંગન આશર્થો ઠંકિલ,
શું અતિ કહું પ્રકટ અલિ ! એ રસ સર્વસ્વ છે નિજપ્રેમ. ૧૮

પ્રિયપુષ્પશશિને જોતી કરાણથી, તેહના સખીજન જે,
લગ્ન લઈ મલકતાં ગયાં લવનથી બહાર સધળાં તે. ૧૯

ચિર સંચિત શુભ ભાગ્યે નિજપતિ આલિંગન અહિં રાધાને,
અપટ બધા વિધોને હરિ હણતા નખશર વિજયી પોતે. ૨૦

इति श्रीगङ्गाररसमण्डने अष्टमः उहासः ।

अथ नवम उहासः ।

અનુકૃપ-તરંગો સ્મરસિંધુના ઊછળ્યે અતિ લાજતાં,
તદ્યે આપી હાસ્યદૃષ્ટિ રાધિકાને હરિ વધા. ૧

ગીતિ-વિસ્તૃત પુષ્પધરામાં કામિનિ ! વિવિધ તુજ નયનકમલોએ,
ળનાવેલ શય્યામાં શમાવ મદનકમિ પ્રેમરસ લીને. ૨

હરિગીત-સુકુમારતાને સુભગતાથી તુજ ચરણકમલો વડે,
સુંદર કુસુમસમુદય હરાયો હંસગામિનિ ! આખરે;

- અનુભવ કરે અધિ સખિ ! પરાભવ અપટ તે તુજ રમ્ય આ,
પદ્મમલયુગલ કુસુમમયી કીડા શયનમાં મૂકતાં. ૩
- અનુષ્ટુપ્-વિચિત્ર ભાવપત્રો જે ઉરપત્રે રચેલ શી,
શય્યામાં વિલસ બહાલી ! છે શીત તુજ સંગથી. ૪
- ગીતિ-મુજ ઉરપર તુજ ક્રુચ કર રાધે ! અતિ જેદને શમાવ ખરે,
ખલુ ખણાય રચના, રચ પ્રિયમ્પિ ! તન્મય રસમય વચન અને. ૫
- અધિક પુણ્યસંચયથી શાંત ઉત્તર અતિતપ આચરવાથી,
અન્ય ન પામે તે તું તુજ અભિલાષી મહને મળી તેથી, ૬
- તે હું હારો ન ખરે તું પણ મહારીજ હું ન મંશય તે,
હું તુજ માટે પ્રકટ્યો તું પણ મુજસાહે જે પ્રકટ રાધે ! ૭
- ક્ષણ પણ રહેતી તુજમાં કુચકલશરત્ન તથાપિ સહન કરે,
જે તે ભારે પુલકો પણ બહાર તે ઘયા મુખે સંગે. ૮
- રસમય સુંદર વપુ આ પાલવથી ઢાંક તું ન મુખાસિ !
કનકમય ગિરિપરાગે નહિ ઢંકાયો બને સખિ ! દઠાપિ. ૯
- અધરામૃતથી અંતઃસ્પર્શથી અપટ બહાર સરસતાને,
સંપાદન કર આશા ચિર સમયનો પૂર્ણ કર બધું મુજને. ૧૦
- શાર્દૂલવિકીરિત-ગાઠાલિંગન ચારુ ચુંબન મળે દંતાચંદ્રો સ્ફુરે,
સીતકારે અધરે પિયે રસ નખે રખાઈ ડુંવા ધરે;
તે તે સૌરત મંધ કેલિગલથી ખીલેજ ફળે વળિ,
ભાવો સૂચક લોચને નિરખનાં તે સાધ ખેલ્યા હરિ. ૧૧
- ગીતિ-રતિરસતરવજાને અન્યોન્ય સુમાવ ઉભય તન્મય છે,
પુંભાવ ઉચિત એને રતિશ્રુતિને ચિર શ્રવણ કરવે. ૧૨
- રતિરણુધીરાં રાધા મધુભેદિમદનનખાશરપતન વડે,
શોમાંચિત થઈ જાણે બને હૃદય સીતકાર વિજયનાદે. ૧૩
- ઇન્દ્રવજ્ર-અન્યોન્ય તે તન્મય ત્યાં બનેલાં ગાઠા રસે પૂર્ણ વિસર્ગ કાલે,
અન્યોન્ય તદ્રૂપ થયે ફરીથી સેવે સ્વભાવો રસિકો મૃગાસિ ! ૧૪
- ગીતિ-બન્ને મળ્યા મુખે સખિ ! માધવ રાધા સુધારસ જલધિના,
ચેદ વિલાસ તરંગે ઉઠે કલ્પા અંગ અંગ અતિ લસતા. ૧૫
- હરિના નયનકટાક્ષે જોતાં રૂક્ષસિધુમાં પ્રિયા દૂળે,
તેના આલિંગનરસકેદધિવિયે સ્નોન ધાય અચરજ એ. ૧૬

- समानता उदधिनी गोपीनाथरसोपर आ आपी,
 तेनी अवधि लघुती अहि अवधि रदित रस छे आ वहुलि। १७
- निरवधि निररस पूरलु पररपररसे लरेल प्रियजन अे,
 हेवुं सुभ अनुभवतां ते ना वलुं विचित्र अति तेथी। १८
- आम रमलु रमलु करे राधा स्वाधीनलतृका पियुने,
 रयवा निर मंडनने आस्थां आनंदमां मधुर वयने। १९
- गानद ! गंडन सधणुं रथो कुसुम आ आर्या कथोपर ज्यां,
 रतिथी गरती मनदुर भलयल इस्तूरिकातली देभा। २०
- भृगमदनुं तिलक ललित करीं गिहु मुक्ताक्षनुं निरभी,
 करे वीज सद्धित धन सम नवल सुधानुं निधान कमलाक्ष। २१
- तम आदिंगन रसभय गुधापूर्वु कुचकलश अलस नेत्र !
 विचित्र भृगमदपत्रे करे करकमल वडेज विश्राम। २२
- विध विध शृंगार सरस कर्णयुगलपर कुंडल नवल धरी,
 कंधक कंधक विकसेलां कमल धरे तहि मनदुर नयन हरि ! २३

- वसंततिलक—भूदारां कपोल तल लाल तमे सुभ्याथी,
 हे क्षमगर्वदुर ! ते प्रतिगिण पाभी,
 आ सिह सुंदर सुर्णेंदु वडोज तोय,
 अत्यंत निर्मल शरीर अरोरुडाक्ष ! २४
- त्वश्चुंभनामृतसरोवरमां नहुवातां,
 घोवायुं अंजन शुं लोचन लुगमा आ;
 घेरां करे ललित अंजनरेण आप,
 आत्मरवद्वय अमृते खुत जेम नाथ। २५
- अनुदुप—स्वपीतवसने नाथ ! नीवीं इय नितंभमां,
 रथो तेम स्मरनथी नाहवान् भेभला तथा। २६
- गीति—भंगुसिन्धी स्मरने एतनारां अरलुमांछ आंजरने,
 रथो अधिक अनुपम आ आंगविज्योपर सुविप्र अणताअे। २७
- वसंततिलक—आलुप्रिया कथित आभ सधि ! त्वराअे,
 शृंगार सर्व रथियां मनथी अगभ्य;
 मानुं सधी ! विविध भाववडे लरेवुं,
 राधावयेज हरिअे अहि मौ करायुं। २८
- इति श्रीगृह्याररसैर्भेदने नरम उदासः ।

અય દરામ હજ્જાસઃ ।

- શિખરિણી—અહિ રાધાદેવી ચિર અતિ નિરોપાસન વશે,
 યયાં રાજી આપી સુમુખિ ! રસસર્વસ્વ સહુ એ;
 ધરી બાહુ કંઠે હરિમુનિ વિપે રૂપ રચવા,
 વધાં પોતાનું તે પ્રિયવશ યથેતાં વચન ત્યાં. ૧
- અનુહટ્પ—રચું હું તમ શૃંગાર અદો પુરૂપભૂષણ !
 મુખાશિ ! ચિર ધન્યેશ્વે સ્વવેશ મુગ્ધમાં કર. ૨
- શાદ્ધૃલવિક્રીડિત—બોલી આમ કુલોવટે અવનવાં વેણી ગુંથી ઠાનમાં,
 ચંપા પુષ્પજ યુગ્મ કુંઠલ કરી ચિત્રો રૂઠા ગાલમાં;
 વાંકું કુંકુમથી રચું તિલક બે રેખા વિલુને કરી,
 યાટીરે વણિ કુંકુમે વિરચિયું ત્યાં બિદુ મોતીવતી. ૩
- ગીતિ—પ્રથમ દેશવેશ રચી મુક્રાહાર પ્રથમ ધરી હરિને,
 હીરા કનક જડેયું કર્યું ભૂવણુ ગુંથી દેશમાં જ અને. ૪
- વસંતતિલકા—આંજી મુનેત્રમહિ અંજન રમ્ય બીણી,
 રેખા કરી સ્વશણુગાર ધરે મૃગાક્ષી;
 કંઠે, રૂઠા સહજ હાસ્યથી આસ્યચંદ્રે,
 દસ્તુરિથી સહિત ચંદન ચર્ચિયું છે. ૫
- અનુહટ્પ—પ્રિયાના હસ્તકમલસ્પર્શથી ન્યાં ફવાં યયાં,
 વિશાલ ઉરમાં રાધા રચે કાશ્મીર ચીત્ર ત્યાં. ૬
- ગીતિ—રેખા એક કરી પણ તેની શોભા અધિક યતાં રાધા,
 વિસ્મિત મનથી રેખા અન્ય કરી અચરજ અમને કરતાં. ૭
- નિજ નીવીપર રણુતી રશના ધરી નિજ લુજના શણુગાર,
 બાહુ ઉપર ધરાવી ઉરપર પાલવ સન્ધેા વણિ વિચિત્ર. ૮
- નિજ ઝાંઝર સુંદર જે ચરણાંગુલિપર મનહર શણુગાર,
 કરી સ્વકુંકુમ શોભિત અલક્રત ચિત્ર રચે નહિ તે માત્ર. ૯
- ત્રિલુવનસુંદર આવેા મજેન્દુનેા ગોપસુંદરીવેશ,
 રચતાં સહજ દિશે શું ઉચિત બધું પ્રિયતમપર આ છેવ. ૧૦
- વસંતતિલકા—જેતાં વિલક્ષણ દરેક શરીર રાધા,
 બીજા રસો વિસરતાં મનમાં જણાતાં;
 રાધાકપોલમય દર્પણમાં પડેલા,
 આત્મસ્વરૂપ નિરખી હરિ હૃદય ઘેલા. ૧૧

- અનુષ્ટુપ્-રૂપ ફેર થયેલાંને ચુંબતા ક્રેશને ગ્રહી,
તે ક્ષણે થાય રોમાંચ કપોલે કામભાવથી. ૧૨
- ગીતિ-જાગતાં શું કિંચિત્ લાગ્નતસ્મિત હાસ્યદૃષ્ટિ એ મુખને,
જોતાં અતિ મુદિત બની વધાં નવલ શુભ રાગ ભરિત રાધા. ૧૩
- શું વર્ણવું માધવ ! તમ સ્વરૂપ મનવચનને અગોચર છે,
અંગ અંગ શોભારસસિંધુ સહસ્ર ઉછળાતા દિશે છે. ૧૪
- બૂલણાં-મુજ કુચ સુચકવાકે તણા યોગથી ચંદ્ર નહિ, સૂર્ય નહિ કેમ કે આ,
મુજ નયન કમલ ઉત્કુહ દેખાય છે, નહિ કમલ મુજ વદન ચંદ્રમ્ આ;
હર્ષમાં, એમ તમ વદન કવિવર વચન એ પણ અગોચર બને પરંતુ,
અતિ સમયથી થયું સંચિત સુભાગ્ય મુજ પ્રકટ આ છે ખરે નાથ માનું. ૧૫
- શિખરિણી-શરી વા આ નેત્રોત્પલ વિકસવાથી નિજગિરા,
મધુસ્પન્દે જેથી કમલવર છે નાથ મુખ આ;
ન જાણ્યું લાવણ્યામૃતસર પરંતુ પ્રકટતાં,
સ્વનેત્રાંભોજેથી અખિલ રસનું રૂપ કંઈ આ. ૧૬
- ગીતિ-સુંદર સુવતીનું મુખ વહું આહો પુરૂષવર્ધનું વા કે,
બન્ને પ્રમાણુ રૂપે ગોચવધૂનેજ માનવાનું છે. ૧૭
- જાલું આ હું પ્રિય ! મુજ અંતર તમ વદન તેજ નહિ અન્ય,
ઈતર હોય તો ક્યાંગી તમમાં મુજવેપનું બને સામ્ય. ૧૮
- આ રીતે જો મધુર્જ ત્રિસંગરૂપે કરે સુરલોગાન,
તે સમયે પુરૂષોને પણ સુવતીભાવ આપ કરનાર. ૧૯
- જોકે સુવતીવેશે છતાં કટાક્ષ અતિશય અમર્યોદ,
સ્મરશરદ્વીલા કરતા વિવેક લાગ્યા હુણો તમે ધૈર્ય. ૨૦
- રાધાવચનમુધાની ધારાએ મંદલાવથી હસતા,
ઉકટભાવે અર્ધોરાં રાધાને કરતા ધન આમ્લેય. ૨૧
- માધવસહિત ચિરસમય રમ્યા અપર મધુમત બની સખિ ! તે,
રતિરસમય તે બેજણ કેલું મુખ અનુસન્ધ્યું ન જાલું તે. ૨૨
- શિખરિણી-પછી નીવી મૂઝી પછીથી ચણુગારો પણ સખિ !
પ્રિયાકેરૂં ખેરી પટ પ્રિયતમા સાચજ હરિ;
વને ખેલે હસ્તિસમ મદભર્યા જે પ્રિયતમા-
બુજેએ ભેટાતા કુચથી લુલિતા માલ ધરતા. ૨૩

- शिखरिणी-करे कीडा वीखे कुमुभ कदि मूतां शयनमां,
सने मादा पीतां अधर मधु गातां कदि तथा;
प्रियस्कंधे स्थापी कर सुयमुनाला तटपदे,
करीने श्रीकृष्ण स्फलितगति अने सुभ करे. २४
- हरिगीत-लाखुं गिजगमां अमनां दासत्व कल्याण तो,
भीजुं पाधुं सजनी। प्रभाणुपखे हुं संशय मानतो;
अहिं तोमनी शुं कथा कहुं हभपर भरे इलवान ले,
अे अेमनेो न परभ अनुअहु व्याप कृतकेवल थये. २५
- गीति-आज सदा मुजने मणि ! आशा के नंदनंदन हनेशां,
राधाने सुभ करणे प्रिया तेम हभ उपर करेन कृपा. २६
- शिखरिणी-छति श्रीभृगोपीशरखुं कभलोने अनुसदे,
सदा तेना प्रेमाभृतजिदिभिमां भग्न, छते-
सुधाने हारथे ले, पूरखुं थयुं शृंगाररसनं,
रथेहुं तेआये वनभुवनमां मंडन इहुं. २७
- गीति-नेमां सहाय करता दामोदरदाम तेम हरिवंश,
श्रीबिहूल रथिन थयुं शृंगार मरश रसगंडन पूर्ण. २८
- विपत्तति-श्रीकृष्ण देवप्रिय रामदास व्याहिं करे भवं सुकुंदसेवा,
मदीयसर्वस्वन रूप नित्ये मे ते कथुं श्रीगिरिधारिनुं आ. २९

इति श्रीशृंगाररसमंडने दशम उल्लासः ।

